



*Až spáček
procitne...*

Herbert George Wells

Až spáček procitne...

HERBERT GEORGE WELLS

eknizky.sk ●

Obsah

Kapitola I. <i>NESPAVOST.</i>	1
Kapitola II. <i>ZTRNUTÍ.</i>	11
Kapitola III. <i>PROBUZENÍ.</i>	19
Kapitola IV. <i>VZBOUŘENÍ.</i>	25
Kapitola V. <i>POHYBLIVÉ ULICE.</i>	41
Kapitola VI. <i>DVORANA ATLANTOVA.</i>	47
Kapitola VII. <i>V TICHÝCH KOMNATÁCH.</i>	59

Kapitola VIII. <i>NA STŘECHÁCH.</i>	73
Kapitola IX. <i>LID NA POCHODU.</i>	87
Kapitola X. <i>BITVA V TEMNOTĚ.</i>	95
Kapitola XI. <i>STAŘEC VŠEVĚDA.</i>	109
Kapitola XII. <i>OSTROG.</i>	123
Kapitola XIII. <i>KONEC STARÉHO ŘÁDU.</i>	139
Kapitola XIV. <i>Z VRANÍHO HNÍZDA.</i>	145
KAPITOLA XV.	163
Kapitola XVI. <i>AEROPIL.</i>	177
Kapitola XVII. <i>TRI DNI.</i>	193
Kapitola XVIII. <i>GRAHAM SE UPAMATUJE.</i>	201
Kapitola XIX. <i>OSTROGOVY NÁHLEDY.</i>	213

Kapitola XX. <i>V MĚSTSKÝCH ULICÍCH.</i>	221
Kapitola XXI. <i>DOLE.</i>	245
Kapitola XXII. <i>ZÁPAS V RADNICI.</i>	253
Kapitola XXIII. <i>AEROPLANY NA CESTĚ.</i>	267
Kapitola XXIV. <i>PŘÍCHOD AEROPLANŮ.</i>	285

Kapitola I.

NESPAVOST.

Jednou odpoledne šel Mr. Isbister, mladý umělec z Boscastlu, kde bydlel, při odlivu k malebnému zálivu pentargenskému, aby si tam prohlédl jeskyně. V polovici cesty, na strmé stezce sestupující k pobřeží pentargenskému, střetl se najednou s člověkem, který v póse hlubokého žalu seděl pod vyčnívající skalní spoustou. Ruce tohoto mladého muže visely chabě dolů, oči měl červené, zíral ztrnule vpřed a jeho obličej byl slzami mokrý.

Při zvuku Isbisterových kroků se ohlédl. Oba muži byli na rozpacích, nejvíce Isbister, který, aby překonal bezděčnou pomlčku, vzniklou rozpačitostí, poznamenal tónem zralého přesvědčení, že počasí je na tu dobu parné.

„Velmi,“ odpověděl cizinec krátce, váhal asi vteřinu a dodal pak v bezbarvém tónu: „Nemohu spáti!“

Isbister se náhle zastavil. „Ne?“ bylo vše, co řekl, ale jeho držení těla prozrazovalo, že chce pomoci.

„Vyzní to neuvěřitelně,“ pravil cizinec, pohlédnuv unaveně

Isbisterovi do obličeje a zdůrazniv mdlou rukou svoje slova, „ale nespím, nespím vůbec již po šest noci.“

„Poradil jste se?“

„Ano. Ponejvíce špatné rady. Léky. Moje nervová soustava . . . Pro většinu lidí jsou léky opravdu dobrou věcí. Lze to ztěžka vysvětlit. Neodvážuji se. . . vzítí dosti silné dávky.“

„To činí věc obtížnou,“ řekl Isbister. Stál bezmocně na úzké stezce a byl v rozpacích, co by měl učiniti. Cizinec chtěl zjevně mluvit. Za těch okolností myšlenka dosti přirozená nutila Isbistera, aby udržel rozhovor v proudu. „Já sám jsem netrpěl nikdy nespavostí,“ pravil tónem obyčejné rozprávky, „ale v těch případech, které jsem znal, obyčejně lidé našli nějaký lék —“

„Nemám odvahy experimentovati.“ Mluvil unaveně. Učinil odmítavé gesto a chvilku oba muži mlčeli.

„Což nějaký pohyb?“ povzbuzoval Isbister ostýchavě pohlédnuv s bídneho obličeje cizince na jeho turistický oděv.

„To jsem zkusil. Snad nemoudře. Sel jsem den za dnem podél pobřeží — z New Quay sem. To přičinilo k duševní umdlenosti ještě svalovou. Můj neklid vznikl přepracováním — rozčilením. Měl jsem něco —“

Zamlčel se jako pouhou únavou. Třel si hubenou rukou čelo. Začal znovu mluvit, jako někdo, kdo mluví sám k sobě.

„Jsem opuštěný vlk, osamělý člověk, který jde světem nemaje na něm ničeho. Nemám ženy—nemám dítěte — kdo zmiňuje se o bezdětných, že to jsou mrtvé větve na stromě života? Nemám ženy, nemám dítěte — nemohl jsem naléztí úkolu, jež bych byl splnil. Ani jediného přání ve svém srdci. Jedno jsem si konečně umínil..

„Řekl jsem, chci toto vykonati, a abych to vykonal, abych překonal lenivost tohoto tupého těla, vzal jsem útočiště k lékům!

Nevím, zdali vy cítíte, jak je tělo těžké a nepohodlné, jak jeho požadavek času, jež chce od ducha, ztrpčuje život! Život! Žijeme jenom v odstavcích. Musíme jísti a pak přichází tupá záliba zažívání — nebo jeho podráždění. Musíme se nadýchati vzduchu, sice naše myšlenky zleniví, stanou se stupidní, vběhnou do propastí a slepých uliček. Tisícero odchylek vystupuje uvnitř i vně a pak přijde ospalost a spánek. Lidé zdají se žít pro spánek. Jak malá část dne patří člověku — i v nejlepším případě! A pak přijdou tito nepraví přátelé, tito lupiči — pomocníci, alkaloidy, kteří dusí přirozenou únavu a usmrcují klid — černá káva, kokain —“

„Rozumím,“ řekl Isbister.

„Vykonal jsem svoji práci,“ pravil muž beze spánku s přízvukem žalobce.

„A to je mzda?“

„Ano.“

Oba malou chvíli mlčeli.

„Nedovedete pochopiti moji touhu po klidu — hlad a žízeň po něm. Po šest dnů, od okamžiku, kdy jsem dokončil svoji práci, je můj duch ve víru, prudce, bez přestání, nehne se s místa; bystřina myšlenek, která nikam nevede, která rychle a stále víří a se převrací —“

Pomlčel. „K propasti.“

„Je vám třeba spánku,“ pravil Isbister rozhodně a s výrazem, jako by našel prostředek. „V každém případě musíte spát.“

„Můj duch je úplně jasný. Nebyl nikdy jasnější. Ale vím, že letím do víru. Náhle —“

„Jak?“

„Viděl jste věci sjížděti do víru? S denního světla, dolů, s tohoto sladkého světa plného zdraví — dolů —“

„Ale,“ odporoval Isbister. ,

Cizinec mávnul proti němu rukou, jeho oči nabyly divokého výrazu a jeho hlas se pojednou zvýšil.

„Zabiji se. Ne-li jinak – tedy na temném úpatí toho srázu tam, kde jsou zelené vlny a kde bílý příbojse zvedá a padá a tenká vodní nit se zachvívá. Tam je dojista – spánek.“

„To je nemoudré,“ řekl Isbister. Byl zaražen výbuchem hysterického roznícení u cizince. „Léky jsou přece jen lepší.“

„Tam je dojista spánek,“ opakoval cizinec, nevšímaje si ho.

Isbister pohlížel na něj a pomyslel si povrchně, zdali nějaká složitá Prozřetelnost nezpůsobila snad jejich setkání dnes odpoledne. „Není to tak jisté, víte,“ poznamenal. „V Lulworth Covu je zrovna takové úskalí – alespoň zrovna tak vysoké – a malé děvče spadlo s vrcholu dolů k úpatí. A žije dnes – zdravé a čilé.“

„Ale tyto skály?“

„Tam by se to asi dosti smutně leželo v chladné noci, když by jednomu skřípaly roztříštěné kosti v zimnici, pod sprchou studené vody. Ne?“

Pohlédli na sebe. „Je mi líto, že ničím vaše ideály,“ řekl Isbister s pocitem vnitřního oteplení. „Ale sebevražda na tomto úskalí (nebo vůbec na úskalí), vskutku, jako umělec –“ Zasmál se. „Je to zatraceně dilletantské.“

„Ale to druhé,“ řekl muž beze spánku podrážděně, „to druhé. Nikdo nezůstane zdrav, jestli noc co noc –“

„Šel jste po tomto břehu sám?“

„Ano.“

„Jak je to pošetilél Promiňte, že se tak vyjadřuji. Sám! Jak pravíte; únava těla není lékem pro unavený mozek. Kdo vám to poradil? Není divu, takhle jít! A slunce nad hlavou, horko,

únava, osamělost po celý den, a pak, myslím, ulehnete na lože a nutíte se – ne?“

Isbister se náhle zamlčel a hleděl pochybovačně na trpícího.

„Pohleďte na tyto skály!“ vykřikl sedící muž s náhlou prudkostí. „Pohleďte na toto moře, jež od věků se tak lesklo a chvělo! Vizte tu bílou pěnu, jak se řítí v temnoty

tam pod velkým úskalím. A ta modrá klenba, s jejíž báně září oslňující slunce. To je váš svět. To přijímáte, z toho se radujete. To vás zahřívá, sílí a těší. Ale pro mne –“

Obrátil hlavu a okázal strašidelný obličej, krví naběhlé, bezlesklé oči a rty bez krve. Skoro šeptal. „To je roucho mé bídy. Celý svět ... je rouchem mé bídy.“

Isbister popatřil na všecku divokou krásu skalních útesů kolem, jak byly sluncem ozářeny a pak zpět na jeho obličej plný zoufalství. Okamžik mlčel.

Pak sebou trhl a učinil netrpělivý, odmítavý posunek.

„Budete v noci spát,“ pravil, „a pak neuvidíte venku tolik bídy. Ujistuji vás.“

Byl teď úplně přesvědčen, že toto setkání bylo činem Prozřetelnosti. Ještě před půl hodinou se nudil strašlivě. Zde bylo zaměstnání, jehož pouhá představa vyvolávala vlastní pochvalu. Uchopil se ihned věci. Zdálo se mu, že první potřebou této vyčerpané bytosti je společnost. Usedl na louku, jež příkře se skláněla vedle muže bez hnutí sedícího a rozvinul ihned šarvátku rozhovoru.

Jeho posluchač zdál se upadnouti v apatii; zíral smutně k moři a mluvil jen odpovídaje k přímým otázkám Isbisterovým – a to ne ke všem. Ale nejevil známky odporu proti dobromyslné dotěrnosti, jež rušila jeho zoufalou náladu.

Zdálo se docela, že je cizinec ve svém bezmocství

vděčným, a když mu pak Isbister, cítě jak jeho nepodporovaná rozmluva ztrácí půdy, radil, aby spolu vystoupili zpět po stezce k Boscastlu, kde je pěkná vyhlídka k Blackapitu, svolil k tomu klidně. Na půl cestě vzhůru počal mluvit k sobě samému a najednou obrátil příšernou svoji tvář k svému pomocníku. „Co to jen může býti?“ tázal se, učiniv obrazný posun vyhublou rukou. „Co to jen může býti? Toč se, toč se, toč se, toč se. Jde to kol do kola, stále kol dokola.“

Zastavil se a rukou opisoval kruhy.

„Vše je v pořádku, chlapíku,“ pravil Isbister s důvěrným přízvukem starého přítele. „Netrapte se. Důvěřujte mi.“

Muž spustil ruku a zase se obrátil. Šli za sebou přes hřeben a k výběžku za Penally, při čemž muž beze spánku každou chvilku gestikuloval a mluvil přerývavě o svém vířícím mozku. Na předhoří zastavili se na chvíli u lavičky, s které je vyhlídka do temných tajemství Blackapitu, a zde se cizinec posadil. Isbister pokračoval v hovoru, jakmile se stezka rozšiřovala tak, že mohli jít podle sebe. Vykládal o velkých obtížích při veplutí do přístavu v Boscastlu, je-li špatné počasí, když náhle a zcela neočekávaně přerušil jej znovu jeho soudruh.

„Má hlava není takovou, jakou byla,“ pravil, čině pohyby z nedostatku přiléhavých slov. „Není taková, jako byla. Cítím jakýsi tlak, nějakou tíž. Ne – ne ospalost, dej Bůh, aby přišla! Je to jako stín, hluboký stín, který najednou a rychle padne přes nějakou pracující věc. Točí se, točí se, do tmy. Vřava myšlenek, pomatení, vír a kroužení. Nemohu toho vyjádřit. Mohu sotva soustřediti svou mysl na to – dosti pevně, abych vám to řekl.“

Zamlčel se slabostí.

„Netrapte se, starý chlapíku,“ řekl Isbister. „Myslím, že vám

rozumím. A pak, mnoho na tom nesejde, víte, zdali mi to teď povíte, nebo ne.“

Muž beze spánku vtisknul si kotníky do očí a mnul si je. Isbister mluvil dále, mezi tím co toto mnutí trvalo, a pak dostal novou myšlenku. „Pojďte dolů do mého pokoje,“ pravil, „a zkuste dýmku tabáku. Okáži vám některé skizy z Blackapitu. Budete moci?“

Druhý se poslušně zvedl a následoval ho dolů po svahu.

Několikrát slyšel jej Isbister klopýtnouti. Jeho pohyby, byly velmi volné a nerozhodné. „Pojďte jen semnou,“ opakoval Isbister, „a vykuřte několik cigarett a zkuste požehnaný dar alkoholu. Pijete alkohol?“

Cizinec váhal u zahradní branky. Zdálo se, že si není už jasně vědom svých činů. „Nepiji,“ řekl zvolna, jda zahradní cestou, a po krátké pomlčce opětoval roztržitě, „ne — nepiji. Točí se to. Motá se to — víří —“

Klopýtł na prahu a vstoupil do pokoje, jako někdo, kdo ničeho nevidí.

Pak se posadil prudce a ztěžka do lenošky; skoro do ní padl. Naklonil se v před, položil čelo na ruce a zůstal bez pohnutí.

Pak bylo slyše ti lehký zvuk z jeho hrdla. Isbister přešel pokoj nervosně, jako nezkušený hostitel, učiniv několik nepatrných poznámek, jež nevyžadovaly odpovědi. Přinesl potom svoji mapu, položil ji na stůl a podíval se ke krbu na hodiny.

„Nevím, bude-li vám libo večereti se mnou,“ řekl, drže v ruce nerozžatou cigarettu — jeho mysl obírala se s námahou plánem, jak by cizinci tajně podal chlorálu. „Jenom studená skopová, avšak neobyčejně čerstvá, z Wallisu. A dort, myslím.“ Po krátkém zamlčení opakoval to.

Sedící muž neodpověděl. Isbister se zápalkou v ruce ustal a pozoroval ho.

Ticho se prodlužovalo. Zápalka zhasla, cigareta byla odložena nezažehnutá. Cizinec byl vskutku velmi tichý. Isbister vzal mapu, otevřel ji, položil ji zase, váhal a chtěl promluvit. „Snad,“ zašeptal s pochybností. Pak pohleděl na dveře a ohlédl se na sedící postavu. Potom se vykradl na špičkách z pokoje, dívaje se po každém opatrném kroku na svého společníka.

Bez hluku zavřel dveře. Domovní dveře byly dokořán a Isbister vyšel z předsíně a stál na pokraji zahradního záhonu, kde rostl oměj. S tohoto místa mohl vidět nejasně cizince otevřeným oknem, jak tiše sedí máje hlavu ležeti na ruku. Ani se nehnul. Několik dětí jdoucích po cestě kolem, zastavilo se a pozorovalo zvědavě umělce. Lodník vyměnil s ním pozdravy. Pociťoval, že jeho opatrné držení těla a celá pósa mohly činit zvláštní a nevysvětlitelný dojem. Kdyby snad kouřil, zdálo by se to přirozenější. Vytáhl dýmku a váček s tabákem ze své kapsy a pomalu si nacpal.

„Rád bych věděl,“ . . . řekl hlasem, v němž sotva byla znatelná o stupeň nižší ochota. „Buď jak buď, je nutno poskytnouti mu příležitosti.“ Rozžal zápalku na podešvu a zapálil si dýmku.

Najednou slyšel svoji hospodyni za sebou; přicházela z kuchyně nesouc jeho rozžatou lampu. Obrátil se a činil posunky dýmku, až se zastavila u dveří do pokoje. S obtížemi vysvětlil ji šeptem situaci, neboť nevěděla, že má návštěvu. Vrátila se tedy s lampou a měla ještě dojem, jako by byla trochu mystifikována. Isbister vrátil se k okraji záhonu, byl rozčilen a pozbýval trochu jistoty.

Dlouho potom, když byl . . . dokouřil svou dýmku a když

netopýři začali poletovati, zvítězila jeho zvědavost nad nerozhodností. Vkradl se zpátky do pokoje, jenž se již stmíval. Ve dveřích zůstal státi. Cizinec seděl dosud v téže poloze a jeho postava rýsovala se temně před oknem. Nehledě ke zpěvu několika lodníků v přístavu na malé lodi vezoucí břidlici, byl večer velmi tichý. Venku stály stvoly oměje a ostružky vzpřímeny a bez hnutí před temným pozadím pahorku. Něco projelo Isbisterovou myslí; ulekl se a nakloniv se přes stůl, naslouchal. Nepříjemné podezření rostlo, stalo se jistotou. Úžas se ho zmocnil a změnil se v — hrůzul

Neslyšel sedící postavu dýchat!

Kradl se pomalu a zticha kolem stolu a dvakrát stanul, aby naslouchal. Konečně mohl položit ruku na opěradlo lenošky. Sklonil se, až obě hlavy byly líc u líce. Pak se naklonil ještě níže, aby viděl tvář svého hosta zdola. Ulekl se velice a vzkřikl. Oči byly jako prázdné bílé skvrny.

Pohleděl znovu a viděl, že byly otevřeny a že zřítelnice byly otočeny nahoru pod víčky. Byl najednou zachvácen strachem. Příšerný stav cizincův ho přemohl; vzal jej za rameno a zatřásl jím. „Spíte?“ pravil, a hlas mu selhal; a znovu: „Spíte?“

Pak se zmocnilo jeho duše přesvědčení, že tento muž je mrtev. Náhle stal se Isbister čilým, přešel hlučně pokoj, vrazil při tom do stolu, a zazvonil.

„Prosím, přineste rychle světlo,“ řekl v chodbě. „Mému příteli se něco stalo.“

Na to se vrátil k bezvládné postavě muže, uchopil jej za rameno, zatřásl jím a volal. Žlutá zář rozlila se po pokoji, když vstoupila užaslá hospodyně se světlem. Mžikaje očima obrátil se k ní a jeho obličej byl bílý. „Musím ihned pro lékaře,“ pravil. „Jest

10 Až spáček procitne...

to buď smrt nebo záchvat. Je zde lékař na vsi? Kde zde naleznu lékaře ?“

Kapitola II.

ZTRNUTÍ.

Kataleptické ztrnutí, jež zachvátilo tohoto muže, trvalo bezpříkladně dlouho; pak přešlo pomalu do stavu ochablosti, do neurčitého stavu, v němž bylo lze tušiti hluboký klid. Teď teprve mohli mu zatlačit oči.

Z hotelu byl přenesen do nemocnice v Boscastlu, a z nemocnice po několika týdnech do Londýna. Ale všechny křísící pokusy byly dosud marný. Po nějakém čase byly tyto pokusy zastaveny z důvodů, jež později budou zjevný. Dlouho ležel v onom zvláštním stavu bezvládném a tichém — ani mrtev ani živ, nýbrž jaksi vznášeje se uprostřed mezi nicotou a bytím. Temnota, nepřerušená ani paprskem myšlenky nebo pocitu, byla mu údělem, prázdnota beze snů, ohromný prostor míru. Jeho duševní činnost vypnula se a vystoupila náhle na vrchol ticha. Kde byl tento člověk? Kde je člověk, když upadne v bezvědomí?

„Jako by to bylo včera,” řekl Isbister. „Pamatuji se na všechno, jako by se to bylo událo včera — snad ještě jasněji než jako by to bylo včera.”

Byl to Isbister z poslední kapitoly, ale nebyl už mladým mužem. Jeho vlasy, kdysi hnědé a trochu delší, než vyžadovala elegantní móda, byly teď prošedivělé a krátce přistřižené, a obličej, jenž býval růžový a bílý, byl nyní kožitě hnědý a rudý. Vousy měl zahrocené a našedlé. Mluvil ke staršímu muži, jenž měl drillichový letní šat (léto bylo v tomto roce neobyčejně horké). Byl to Warming, londýnský advokát a nejbližší příbuzný Grahamův, cizince, který podlehl ztrnulosti. Oba muži stáli podle sebe v jednom londýnském domě a pozorovali ležící postavu.

Pod skříní z tenkého skla ležela žlutá postava volně na vodním loži. Byla oděna dlouhou košilí a měla vrásčitý obličej, ježatý vous, vyzáblé údy a dlouhé nehty. Sklo zdálo se dělití spáče od reálného života kolem, byl zvláštní věcí pro sebe, podivnou izolovanou abnormitou. Oba muži stáli blízko skla a zírali dovnitř.

„Tehdy mi to způsobilo otřesení,” řekl Isbister. „Cítím ještě dnes zvláštní náhlé zděšení, vzpomenu-li těch bílých očí. Byly zcela bílé, víte, obrácené vzhůru. Teď, jak tu u něho stojím, vracejí se všechny dojmy.”

„Nespatřil jste ho od té doby nikdy?” ptal se Warming.

„Měl jsem často v úmyslu přijít,” pravil Isbister,

„ale obchod je dnes příliš vážnou věcí, nedovolující mnoho prázdnin. Byl jsem větším dílem v Americe.“

„Neklame-li mě paměť,” pravil Warming, „byl jste umělcem?”

„Ano. A pak jsem se oženil. Viděl jsem velmi brzy, že byl konec s ilustracemi — alespoň pro prostředního umělce a hleděl jsem jít s pokrokem. Plakáty na skalách u Dovera pracovali moji lidé.“

„Dobré plakáty,“ přisvědčil advokát, „ač mi bylo líto, že jsou tam.“

„Jsou tak trvanlivý jako ty skály, bude-li třeba,“ zvolal Isbister spokojeně. „Svět se mění. Když před dvaceti lety usnul, seděl jsem dole v Boscastlu se skřínkou akvarelových barev a s ušlechtilou staromódní ctižádostí. Neočekával jsem, že jednoho dne budou moje barvy krášlit celé pozeňnané pobřeží Anglie od Land's Endu kolem až zase k Lizardu. Štěstí stihne člověka často aniž se nadál.“

Warming zdál se pochybovati o hodnotě toho štěstí. „Musili jsme se zrovna minouti, pamatuji-li se dobře.“

„Vrátil jste se kočárem, který mě dovezl na nádraží v Cameliordu. Bylo to zrovna před Jubileem. Jubileem Viktorie, neboť se pamatuji na tribuny a prapory ve Westminsteru a na hádku s kočím v Chelsea.“

„Bylo to Démantové Jubileum,“ pravil Warming, „to druhé.“

„Ach ano! Při vlastním Jubileu — padesátiletém — byl jsem dole ve Wookey — ještě hoch. Všecko jsem zmeškal... Jaký to byl s ním poplachl Moje hospodyně ho nechtěla míti v domě, nechtěla, aby tam zůstal — vypadal tak divně, když ztuhl. Musili jsme jej vynésti v lenošce do hotelu. A lékař v Boscastlu — nebyl to ten nynější, nýbrž onen před ním — byl u něho skorém do dvou, a já s hostinským jsme mu svítili, a tak dále.“

„Bylo to s počátku kataleptické ztrnutí, ne?“

„Ztuhlý! — jak jste jej ohnul, tak zůstal. Mohl jste jej postaviti na hlavu a byl by tak stál. Neviděl jsem nikdy takového ztuhnutí. Ovšem tohle —“ kývnul hlavou směrem k ležící postavě — „je něco zcela jiného. A pak, ovšem, onen malý doktor — jak pak se jmenoval?“

„Smithers?“

„Ano, Smithers – byl zcela na omylu podle všech zpráv, když ho chtěl co možná rychle probuditi. Co všechno podnikal. Ještě teď cítím se všecek –uh! Hořčici, šňupavý tabák, bodání. A jednu z těch šeredných věcí, ne dynamo –“

„Indukční aparát.“

„Ano. Viděli jsme, jak to škube a trhá v jeho svalech a jak se svíjel. Měli jsme právě dvě svíčky se žlutými, míhavými plameny, všecky stíny se třásly, a doktor byl nervósní a rozčilený, a o n se skrucoval a svíjel přes všecku svou ztuhlost. Ano, často jsem měl o tom sny.“

Pausa.

„Je to neobyčejný stav,“ pravil Warming.

„Je to druh úplného bezvědomí,“ řekl Isbister. „Zde je prázdné tělo. Není ani trochu mrtvo, ani trochu živo. Lze to porovnat s prázdnou židlí, která je poznamenána slovem „zadáno“. Ani pocitu, ani trávení, ani tepu srdce – ani mžiknutí. Je mi, jako by tohle nebylo ani člověkem. V jistém smyslu je více mrtev než smrt sama, neboť lékaři mně sdělili, že i vlasy mu přestaly růsti. Ale při skutečných mrtvých rostou vlasy dál –“

„Vím to,“ pravil Warming s bolestným záchvěvem obličeje.

A zase pohlíželi skrze sklo. Graham byl ovšem ve zvláštním stavu; byl ve fázi ochablého ztrnutí, ale jeho ztrnutí bylo neslyšáno v lékařských annálech. Ztrnutí trvalo někdy až celý rok – ale po této době končilo buď probuzením, nebo smrtí; někdy přišlo nejdříve první pak nastalo druhé. Isbister pozoroval známky po injekcích výživných látek, k nimž sáhli lékaři, aby předešli vysílení. Ukázal je Warmingovi, který se snažil, aby jich neviděl.

„A co tu ležel,“ řekl Isbister s příjemnou vzpomínkou na volně prožitá léta, „měnil jsem cíle svého života, oženil jsem se,

založil rodinu, můj nej starší hoch — tehdy jsem ještě nemyslíl na syny — je americkým občanem a chystá se opustit Harvard. Vlasy mi počínají šedivět. A tento člověk není ani o den starší, ani zkušenější (ve skutečnosti) mne, když jsem byl v jinošských letech. Je to podivná myšlenka.“

Warming se obrátil. „A já také sestárnul. Hrával jsem s ním cricket jako chlapec. A teď vypadá ještě tak mlád. Snad trochu žlutý. Ale je přesto mladým člověkem.“

„A mezi tím byla válka,” řekl Isbister.

„Od počátku až do konce.“

„A pak ti Martané.“

„Slyšel jsem,” poznamenal Isbister, po malé pomlčce, „že měl sám nějaké skromné jmění?“

„Ovšem,” řekl Warming a nuceně zakašlal. „Náhodou mám je ve správě sám.“

„Oh.“ Isbister přemýšlel, váhal a pravil: „Zajisté, — jeho výživa zde mnoho nestojí — jistě se jeho jmění rozmnožuje — roste?“

„Ano.“ Až se vzbudí — jestli se totiž probudí — bude na tom mnohem lépe, než bylo v době, kdy usnul.“

„Jako obchodníka,” řekl Isbister, „zajímala mne přirozeně tato myšlenka. Vskutku jsem se někdy domníval, toť se ví, v obchodním smyslu, že by tento spánek mohl být pro něj velmi dobrou věcí. Jako by věděl tak říkáje, co činí, že zůstává tak dlouho v bezvědomí. Kdyby byl lékař klidně žil dál —“

„Pochybuji, že by byl o takové věci uvažoval,” řekl Warming. „Nebyl člověkem širokého obzoru. Zkrátka —“

„Ano?“

„Měli jsme v tomto bodě různé náhledy. Byl jsem v jistém směru jaksi jeho poručníkem. Poznal jste zajisté tak dalece běh

světa, abyste nahlédl, že někdy jisté nedorozumění —. Ale i kdyby tomu tak bylo, je přece pochybno, zdali se kdy probudí. Tento spánek vyčerpává pomalu, ale vyčerpává přece. Zjevně sjíždí pomalu, velmi pomalu a zdlouhavě dolů po dlouhém svahu, chápete-li mne?“

„Bylo by to škoda, neviděti jeho překvapení. V těchto dvaceti letech se tolik změnilo. Bylo by to uskutečnění povídky o Rip Van Winkleovi.“

„Je to Bellamy,“ řekl Warming. „Změnilo se zajisté mnoho. Jsem starý muž.“

Isbister váhal a líčil pak opožděný úžas. „Nebyl bych to myslil.“

„Byl jsem třiačtyřicet, když jeho bankéř — víte přece, telegrafoval jste jeho bankéři — ke mně poslal.“

„Nalezl jsem jeho adresu v chekové knížce v jeho kapse,“ řekl Isbister.

„Dobře, součet není obtížný,“ pravil Warming.

Pak zase následovala přestávka a potom Isbister podlehl nezbytné zvědavosti. „Takhle může ležeti ještě po léta,“ pravil a chvíli se zamlčel. „Měli bychom to promyslet. Víte, jeho záležitosti mohou jednoho dne přijíti v ruce — v ruce někoho jiného, víte.“

„To, věříte-li mi, Mr. Isbistere, je jedním z problémů, jež mi stále tanou na mysli. Nejsme — vskutku — není příbuzných, dosti důvěryhodných. Je to groteskní a neslýchané postavení.“

„Vskutku,“ pravil Isbister. „Je to opravdu případ pro veřejného důvěrníka, kdybychom měli jenom takového úředníka.“

„Zdá se mi,“ že je to případ pro veřejnou korporaci, pro správce ve skutečnu neumírajícího. Jestli by ovšem žil dále —

jak lékaři myslí, totiž někteří. Předložil jsem to vskutku jednomu nebo dvěma lidem ve veřejném postavení. Ale posavad nebylo ničeho učiněno.“

„Nebylo by špatnou myšlenkou, svěřiti ho některé veřejné korporaci — správě Britického Musea, nebo královské lékařské fakultě. Zní to ovšem trochu podivně, ale celá tato záležitost je tak podivná.“

„Nejobtížnější při tom je, přiměti je, aby jej přijali.“

„Byrokratické zkosnatění, myslím?“

„Částečně.“

Pomlčka. „Je to jistě zvláštní příhoda,“ pravil Isbister. „A úroky z úroků mají ve zvyku vyrůstati.“ „To mají,“ řekl Warming. „A teď, kdy dochází zásoba zlata, je smýšlení . . . stoupající.“ „To jsem pocítil,“ řekl Isbister s úšklebkem. „Ale pro něj je tak jen lépe.“

„Jestli se probudí.“

„Jestli se probudí,“ ozval se Isbister. „Vidíte, jak má zahrocený nos a jak zvláště zapadají jeho oční víčka?“

Warming se chvíli díval a přemýšlel. „Pochybuji, že by se probudil,“ řekl konečně.

„Nikdy jsem neporozuměl,“ pravil Isbister, „jak to vlastně vzniklo. Vyprávěl mi něco o přepracování. Často jsem se divil.“

„Byl člověkem značného nadání, avšak nervósní, citlivý. Měl vážné domácí svízele, dal se rozvésti se svou ženou, a myslím, aby se zotavil, pustil se do politiky nejdivnějšího druhu.“

Byl fanatickým radikálem — socialistou — nebo typickým liberálem, jak se sami zovou, z pokrokové školy. Energický — divoký — bez disciplíny. Přepracování v jakémsi sporu mělo tyto následky. Vzpomínám ještě jeho brošury — zvláštní spis. Dobrodružná, vrtohlavá věc. Byla tam jedno nebo dvě proctví.

Něco z toho již puklo, jiné je uznanou skutečností. Ale větším dílem, čteme-li takové věty, uznáváme, jak je svět naplněn netušenými věcmi. Musil by mnohému se učit, mnohému se odnaučiti, kdyby se probudil. Jestli vůbec někdy procitne. “

„Dal bych za to nevím co, býti při tom,“ řekl Isbister, „abych jen slyšel, co by řekl všemu tomu.“

„Já též,“ pravil Warming. „Ach ano! Já též,“ opakoval s náhlým lítostivým obratem starého muže. „Ale neuzřím jej procitnouti.“

Stál a zíral v myšlenkách na voskovou postavu. „Neprobudí se nikdy,“ řekl posléze. Vzdychl. „Neprobudí se nikdy více.“

Kapitola III.

PROBUZENÍ.

Ale Warming se v této věci mýlil. K probuzení došlo.

Jak zázračně složitou bytostí je jáství, jež zdá se být jednoduchou jednotkou! Kdo mohl by sledovati jeho obnovení, když jitro co jitro procítáme, tok a stékání jeho nesčíslných činitelů, jež splétají a znovu budují temná první hnutí duševní, vzrůst a soubor bezvědomí k podvědomí, podvědomí k prvnímu svítání vědomí, až zase poznáváme sami sebe. A jak se děje mnohým z nás po spánku nočním, tak bylo i s Grahamem na konci jeho ohromného spaní. Temný oblak citění, jež přijalo útvar, mračná pustina, a najednou se poznával neurčitě, někde ležící, sláb, ale živ.

Pouť k osobnímu bytí, zdálo se, jakoby byla překlenula nesmírné propasti, trvala epochy. Gigantické sny, jež v těchto chvílích byly strašlivou skutečností, zanechaly za sebou neurčité, zmatené vzpomínky neobyčejných tvarů, zvláštních krajín, jako z jiné planety. Byl tu též určitý dojem důležitého rozhovoru, dojem nějakého jména, — nemohl říci jakého jména

— jež později se zase mělo vynořiti; podivného, dávno zapomenutého pocitu cév a svalů, pocitu ohromné námahy, námahy člověka, jenž byl v tmě blížek utopení. Pak přišlo panoráma oslnujících, plachých, splývajících obrazů.

Graham pozoroval, že měl otevřené oči a že vidí něco neobvyklého.

Bylo to něco bílého, nějaký okraj, dřevěný rámeček. Pohnul trochu hlavou sleduje konturu tohoto útvaru. Vystupovalo to vzhůru nad dosah jeho očí. Zkoušel vypozorovati, kde se nalézá. Bylo to nutno, když byl tak bídny? Nálada jeho myšlenek byla temná sklíčenost. Pociťoval beztvárnou ubohost člověka, jenž probudí se za svítání. Měl nejistý dojem, jako by se rychle vzdalovaly šepot a kroky.

Pohyb hlavou vyvolal poznání nejvyšší fyzické slabosti. Domníval se, že je v posteli v hotelu na onom místě v údolí — ale nemohl si vzpomenouti na ten bílý okraj. Jistě dlouho spal. Rozpomínal se teď, že chtěl spáti. Vzpomněl skal a vodopádu a pak mu přišlo na mysl něco o nějakém hovoru s kolemjdoucím .

..

Jak dlouho spal? Co znamenal ten hluk dupajících nohou? A toto stoupání a klesání jako bublání vln tříštících se na oblázcích? Natáhl mdlou ruku, aby dosáhl svoje hodinky na židli, kam byl uvyklý klásti je a dotkl se nějakého hladkého, tvrdého povrchu jako skla. To bylo tak neočekávané, že jej to nejvš poděsilo. Náhle se převrátil, ztrnule se okamžik díval a s úsilím se posadil. Bylo to spojeno s neočekávanou námahou a dostal pak závrať, byl sláb — a užaslý.

Mnul si oči. Záhada jeho okolí ho pomátla, ale jeho duch byl úplně jasný — spánek mu zjevně prospěl. Neležel vůbec v posteli, jak rozuměl tomuto slovu, ale byl nahý na velmi měkké

a podajné žíněnce v jakémsi žlabu z temného skla. Žíněnka byla z části průhledná, což pozoroval se zvláštním pocitem nejistoty a pod ní bylo zrcadlo, v němž se šedavě obrazel. Kolem jeho paže — a viděl s hrůzou, že má kůži podivně suchou a žlutou — byl ovázán podivuhodný gumový přístroj, byl ovázán tak uměle, že se zdálo, jako by nahoře a dole vnikal do kůže. A toto zvláštní lůžko leželo ve skříni ze skla zelenavě zbarveného (jak se mu zdálo), a k jejímu bílému rámcí náležela příčka, jež zprvu upoutala jeho pozornost. V rohu skříně byl stojan s přístroji, jež se leskly a byly jemně pracovány; většinou byl mu jejich účel neznám, avšak poznal přece maximální a minimální teploměr.

Lehce zelenavý tón sklovité látky, která jej na všech stranách obklopovala, zatemňoval, co bylo za ní, viděl však, že nalézá se v ohromné síni nádherné architektury, jež měla vpředu velký a jednoduchý, klenutý vchod. Blízko stěn jeho skříně stálo různé nářadí, stůl pokrytý stříbřitou pokrývkou — stříbřitou jako rybí bok, několik půvabných židlí, na stole ležely mísy, v nichž byly nakupeny nějaké látky, pak láhev a dvě sklenice. Uvědomil si, že cítí prudký hlad.

Nespatřoval žádné lidské bytosti a rozmýšlel se chvíli, slezl s průsvitné žíněny a zkoušel postavit se na čistou bílou podlahu svého malého pokojíku. Ale přepočítal se ve své síle, klopýtl a vztáhl ruku proti sklovité desce před sebou, aby se zadržel. Na okamžik vzdorovala jeho ruce, prahnouc se jako nadmutý měchýř, potom praskla se slabým výbuchem a zmizela — jako natržená bublina. Vypotácel se ven do síně. Byl velmi užaslý. Zachytil se stolu, aby se zadržel, a shodil při tom jednu sklenici na zem — zazvonila, ale nerozbila se. Pak se posadil do jedné lenošky.

Když se trochu vzpamatoval, naplnil zbývající sklenici z

láhve a pil – byla to bezbarvá tekutina, ne však voda – příjemně lehké vůně a chuti a vlastnosti bezprostředně sílící a povzbuzující. Postavil nádobu a rozhlížel se.

Komnata neztratila ničeho na své nádheře a velikosti teď, kdy byla odstraněna zelenavá průsvitná látka, skrze kterou ji dříve viděl. Oblouk, jež viděl, vedl k řadě schodů sestupujících k rozměrné příčné chodbě; dveří, oddělujících schody, nebylo. Tato chodba běžela mezi hlazenými sloupy z nějaké hmoty barvy temně ultramarínové, bíle žilkované a její celou délkou vnikal sem zvuk lidských pohybů a hlasů a hluboký, nepřetržitý, bzučivý tón. Seděl teď v plném bdění, pozorně naslouchal a zapomněl ve svém napětí jíst.

Pak si vzpomněl s uleknutím, že je nahý a ohlížeje se po nějaké pokrývce, spatřil dlouhé, černé roucho, hozené na jedné vedlejší židli. Zahalil se jím a usedl opět chvěje se.

Jeho duch byl dosud ve vlnitém zmatení. Bylo mu jasno, že spal a že ho ve spaní někam jinam přenesli. Ale kam? A kdo byli tito lidé, toto vzdálené množství pod temně modrými sloupy? Boscastle? Nalil si a z části vypil znovu sklenici bezbarvé tekutiny.

V jakém to byl místě? – v jakém to byl místě, že činilo na něj dojem, jakoby se chvělo lehounce jako živá věc? Zíral kolem na čistý a krásný tvar síně, jenž nebyl okrasami poskvřen a viděl, že střecha byla na jednom místě prolomena okrouhlým světlíkem, kudy vnikalo plné světlo. Viděl dále, že toto světlo stálý, míhající se stín zhasínal a zmizel a znovu přišel a zmizel. „Ráz, ráz“; tento stín měl svůj vlastní tón v utlumeném lomozu, jenž naplňoval vzduch.

Chtěl volati, ale z jeho hrdla vydral se jen slabý zvuk. Pak vstal a nejistým krokem opilého ubíral se ke klenutému vchodu.

Potácel se po schodech dolů, šlápl na cíp černého pláště, v němž byl zahalen, a zadržel se, aby neupadl, jednoho modrého sloupu

.Chodba vedla chladnou dvoranou modrou a purpurovou, a končila v dálce prostorem ohrazeným jako balkon, jenž byl skvěle osvětlen a vybíhal v jakýsi mlhavý prostor, který podobal se vnitřku nějaké gigantické stavby. Za ním a v dálce viděl obrovské a neurčité architektury. Hlmoz hlasů vystupoval teď hlasitě a jasně vzhůru, a na balkoně, zády k němu obráceny, stály tři postavy. Gestikulovaly a zjevně se živě bavily, jsouce oděny volnými lehkými rouchy v měkkých, jasných barvách. Lomození velikého množství lidí přelívalo se přes balkon vzhůru a jednou se zdálo, jakoby táhl kolem hrot nějakého praporu a jednou zableskl se do výše jasně zbarvený předmět, snad bledě modrá čapka neb oděv, vyhozený do vzduchu, a zase spadl. Volání znělo jako angličtina, slova „Zbuď se!“ Častěji se opakovala. Zaslechl nezřetelný ostrý výkřik a náhle oni tři muži vypukli v smích.

„Ha, ha, ha,“ smál se jeden z nich — rudovlasý muž v krátkém purpurovém rouchu. „Až spác procitne — Až?“

A obrátil se v plném smíchu do chodby. Jeho obličej se změnil, celý muž se změnil, ztrnul. Oba druzí obrátili se rychle po jeho výkřiku a stáli nehnuté. Jejich tváře měly výraz úžasu, výraz, jenž se stupňoval v hrůzu.

Náhle podlomila se Grahamovi kolena, jeho rámě o sloup opřené skleslo bezvládně; zapotácel se vpřed a padl na obličej.

Kapitola IV.

VZBOUŘENÍ.

Poslední dojem Grahamův než omdlel, bylo hřmotné zvonění. Později zvěděl, že byl skoro po celou hodinu v bezvědomí, vznášeje se mezi životem a smrtí.

Když nabyl vědomí, ležel opět na svém průsvitném loži a pociťoval posilující teplo u srdce a v hrdle. Znamenal, že tmavý přístroj na jeho paži byl odstraněn a nahrazen obvazem.

Bílé rámce byly dosud kolem, ale zelenavá průsvitná látka, která je byla vyplňovala, zde již nebyla. Muž v šatě temně fialovém, jeden z oněch, kdož byli prve na balkonu, díval se mu ostře v obličej.

Slyšel vzdálené ale nepřetržité hlučné zvonění a zmatené zvuky, jež suggerovaly jeho duši představu velikého množství lidí najednou křičících. Něco jako by zakrylo tento hluk, nějaké dveře se náhle zavřely.

Graham pohnul hlavou. „Co znamená to všecko?“ řekl pomalu. „Kde jsem?“

Viděl onoho rudovlasého člověka, který jej byl nejdříve

zpozoroval. Nějaký hlas, zdálo se, ptal se, co řekl, a byl náhle umlčen.

Muž ve fialovém rouchu odpověděl mu jemným hlasem. Mluvil anglicky s lehkým cizím přízvukem, nebo se tak zdálo uchu Spáče: „Jste úplně v bezpečí. Byl jste sem přenesen s místa, kde jste usnul. Je zde úplně jisto. Ležel jste zde – spal jste po nějaký čas. Byl jste ztrnulý.“

Řekl pak ještě něco, co Graham nezaslechl a pak mu byla podána malá fióla. Graham pocítil ochlazující mžení, vonná mlha obestřela mu na okamžik čelo a jeho občerstvení vzrostlo. Spokojeně zavřel oči.

„Lépe?“ zeptal se muž ve fialovém rouchu, když Graham otevřel znovu oči. Byl to muž as třicetiletý, veselé tváře, zahroceného plavého vousu a měl u límce svého fialového roucha zlatou sponu.

„Ano,“ řekl Graham.

„Po nějaký čas jste spal. V kataleptickém ztrnutí. Slyšel jste o tom? O katalepsii? S počátku bude se vám to zdáti zvláštní, ale ujišťuji vás, že je vše v pořádku.“ Graham neodpověděl, tato slova však dosáhla svého upokojujícího účelu. Jeho oči přecházely s líce na líc všech tří mužů jej obklopujících. Dívali se na něj podivně. Věděl, že by se měl nalézati někde v Cornwallu, nemohl však všechny ty věci s tím sloučit!

Jistá věc, kterou měl na mysli v posledních okamžicích svého bdění v Boscastlu, napadla ho, věc, ke které byl odhodlán, ale kterou byl promeškal. Odkašlal si.

„Telegrafovali jste mému příbuznému?“ tázal se. „E. Warming, 27, Chancery Lané?“

Všichni se snažili porozuměti mu. Ale musil to opakovati. „Jaký má směšný přízvuk!“ zašeptal rudovlasý muž.

„Telegrafovali, pane?“ pravil mladý muž s rusým vousem ve zjevných rozpacích.

„Míni poslati elektrický telegram,“ vysvětlil třetí, mladík devatenáctinebo dvacetiletý, příjemného obličejje. Muž s rusým vousem vyrazil výkřik pochopení. „Jak jsem neobratný! Ujišťuji vás, že bude vše obstaráno, sir,“ řekl Grahamovi. „Bojím se, že bude obtížno telegrafovati vašemu příbuznému. Není ho již . v Londýně. Ale nelamte si hlavu teď nějakými opatřeními; spal jste velmi dlouho a nej důležitější věci je dostati se přes to, sir.“ (Graham se domníval, že vyslovil „sir“ onen muž však řekl „Sire“.

„01“ řekl Graham a zamlčel se.

Všechno bylo velmi záhadné, ale tito lidé v neobvyklých šatech věděli zřejmě co činí. Ale byli přece ták podivní i síň byla tak podivná. Domníval se, že se nalézá v nově vystavěné budově. Najednou blesklo mu hlavou podezření. Snad nebyl dokonce v nějaké veřejné výstavní síni! Bylo-li tomu tak, chtěl Warmingovi pověděti jednou svoje mínění. Vypadala však sotva podle toho. A kdyby byl veřejně vystaven, nebyli by ho nechali nahý. Pak najednou, zcela neočekávaně, uvědomil si, co se stalo. Nedospěl k tomuto vědomí ani patrným přechodem z podezření, aniž se mu znenáhla rozednilo. Náhle věděl, že jeho ztrnutí trvalo ohromně dlouhou dobu; jako nějakým čtením myšlenek uhodl pojednou bázeň v obličejích, jež na něj zíraly. Díval se na ně podivně, a byl hluboce dojat. Zdálo se, že čtou v jeho očích. Pohnul rty, aby mluvil a nemohl. Téměř v samém okamžiku toho odhalení vznikl v jeho duchu vrtošivý impuls, aby je zatajil. Pohlédl na své nahé nohy a díval se na ně mlčky. Popud, aby promluvil, přešel. Silně se chvěl.

Podali mu růžovou tekutinu, zelenavě fluoreskující, s masitou příchutí a jistota vracejících se sil rostla.

„Potom — po tom je mi lépe,“ řekl chraptivě a slyšel, jak zamručeli úcty plné schválení. Věděl to teď zcela jasně. Znovu se snažil promluvit a opět nemohl.

Stiskl si hrdlo a zkusil promluvit po třetí. „Jak dlouho?“ ptal se klidným hlasem. „Jak dlouho jsem spal?“

„Po velmi dlouhou dobu.“

„Ano — ano,“ řekl Graham najednou umíněně. „Ale chci — Je to — je to — několik let? Mnoho let? Něco bylo — zapomněl jsem. Jsem — zmaten. Ale vy —“ Zaštkal. „Není třeba, abyste se mi vyhýbali. Jak dlouho —?“

Zamlčel se, dýchaje nepravidelně. Vtiskl si kotníky do očí a seděl čekaje odpovědi.

Mluvili spolu po tichu.

„Pět nebo šest?“ ptal se slabým hlasem. „Déle?“

„Mnohém déle.“

„Déle?“

„Déle.“

Díval se na ně a v jeho líci chvěly se všechny svaly. Jeho oči se tázaly.

„Mnoho let,“ řekl rudovousý muž.

Graham se posadil s úsilím. Hubenou rukou setřel si s obličeje velkou slzu. „Mnoho let,“ opakoval. Zavřel oči pevně, otevřel je a pohlížel kolem s jedné cizí věci na druhou.

„Kolik let?“

„Očekávejte překvapení.“

„Nuže?“

„Déle než celek roků.“

Podivné to slovo jej pomátlo. „Déle než co?“

Dvá z nich mluvili spolu. Nerozuměl několika rychlým poznámkám o „decimální soustavě“.

„Jak dlouho jste pravil?“ ptal se Graham. „Jak dlouho? Nedívejte se tak. Povězte mně to.“

Z vět mluvených šeptem zachytil čtyři slova: „Děle, než pár století.“

„J a k ?“ vykřikl a obrátil se k mladíku, o němž se domníval, že promluvil. „Kdo praví —? Co to bylo? Pár století?“

„Ano,“ řekl muž s rudým vousem. „Dvě stě let.“

Graham opakoval tato slova. Byl sice připraven, že uslyší označení velmi dlouhé doby, kterou prospal, ale přece ho ohromila tato určitě vyjádřená století.

„Dvě stě let,“ opakoval znovu a v jeho duši utvářel se zvolna obraz veliké propasti. „Ach, avšak —“ řekl potom.

Neodpověděli.

„Pravili jste — řekli jste —?“

„Dvě stě let. Dvě století,“ pravil rudovousý muž.

Následovala pomlčka. Graham upřel oči na jejich tváře a viděl, že to, co slyšel, bylo pravdou.

„Ale vždyť je to nemožno,“ řekl žalobným tónem. „Sním. Ztrnutí. Ztrnutí netrvávají. Není to možno, — žertujete se mnou. Řekněte mi ještě snad před několika dny šel jsem podél pobřeží v Comwallu —?“

Hlas mu selhal. Muž s rusým vousem váhal. „Nejsem zůvna zběhlý v historii, pane,“ řekl tiše pohlédnuv na ostatní.

„Zcela správně, pane,“ pravil nejmladší. „Boscastle ve starém vévodství Cornwallském — je to na jiho-západě za kravskými pastvinami. Stojí tam ještě jeden dům. Byl jsem tam.“

„Boscastle!“ Graham obrátil oči k nejmladšímu. „Tak to slulo — Boscastle. Malý Boscastle. Někde tam — jsem usnul. Nevzpomínám si zcela jasně. Nevzpomínám si zcela jasně.“

Stiskl si čelo a šeptal: „D éle než dvě stě l e t!“ Začal mluvit

rychle maje strhané lící svalstvo, ale jeho srdce bylo studené. „Je-li tomu však dvě stě let, pak musí býti všecko mrtvo, každá duše, kterou znám, každá lidská bytost, kterou jsem kdy viděl, s kterou jsem mluvil, než jsem usnul.“

Neodpověděli mu.

„Královna a královská rodina, její ministři, církev a stát. Vysocí a nízcí, bohatí i chudí, jeden jako druhý —“

„Existuje ještě Anglie?“

„To je útěcha! Existuje Londýn?“

„Toto je Londýn, oh! A vy jste mým opatrovníkem, mým opatrovníkem. A tito —? Také moji opatrovníci?“

Seděl a v jeho obličejí zračila se ztrnulost zděšení. „Ale proč jsem zde? Ne! Nemluvte. Buďte tiši. Nechte mne —“

Zamlčel se, mnul si oči, a když prohlédl, viděl, že mu podávají znovu malou sklenici s narůžovělou tekutinou. Přijal dávku. Posilnila ho skoro bezprostředně. Jakmile ji byl přijal, dal se do přirozeného a ulevujícího pláče.

Pak se jim podíval do tváří a zasmál se trochu pošetile skrze slzy. „Ale, dvě — stě — let!“ pravil. V jeho obličejí objevily se hysterické grimasy. Pak si zase pokryl tvář.

Po nějaké chvíli se uklidnil. Posadil se a ruce mu visely přes kolena skoro v téže poloze, jak ho byl Isbister našel na skále u Pentargenu. Jeho pozornost upoutal . silný, velitelský hlas, a kroky přicházející osoby. „Co činíte? Proč jste mne nezpravili? Jistě jste to věděli předem! Někdo to odpyká. Tento muž musí být v klidu. Jsou vchody uzavřeny? Všecky vchody? Musí být úplně v klidu. Nesmí ničeho zvědět. Bylo mu již něco sděleno?“

Muž s plavým vousem poznamenal něco neslyšitelně a Graham, pohlížeje přes rameno, viděl přicházeti malého tlustého a zavalitého muže bez vousů, s orlím nosem a mohutným krkem

a bradou. Velmi hustá, černá obočí, jež byla trochu svislá, skoro se dotýkala nad nosem, zakrývala hluboké, šedé oči a dodávala jeho tváři podivně strašného výrazu. Na okamžik pohleděl temně na Grahama a pak se obrátil k muži s plavým vousem. „Tito —“ pravil v nejvyšším podráždění. „Nejlépe, aby odešli.“

„Odejít?“ řekl rudovlasý.

„Zajisté — jděte teď. Hledte však, aby byly uzavřeny dvěře až půjdete.“

Oba oslovení, vrhnouce pohled, v němž zračil se odpor, na Grahama, poslušně se obrátili a místo aby vyšli klenutým vchodem, jak Graham očekával, kráčeli proti plné zdi komnaty naproti vchodu. A pak stalo se něco podivuhodného; dlouhý pás zdánlivě pevné stěny svinul se do výše, zapadl a visel nahoře nad oběma odcházejícími muži a sjel zase dolů a ihned byl Graham sám s nově příšlým a oním mužem, jenž měl plavý vous a purpurové roucho.

Zavalitý muž nevnímal si po nějakou chvíli ani dost málo Grahama, nýbrž pokračoval ve výslechu druhého — zjevně mu podřízeného — muže, o tom, jak nakládali se svým svěřencem. Mluvil jasně, ale ve frázích, jimž Graham jenom částečně rozuměl. Zdálo se, že Grahamovo probuzení ho nejen překvapilo, ale i pomátlo a zlobilo. Byl zřejmě nejvýš rozčilen.

„Nesmíte mu plésti hlavu, povídati mu všelicos,“ opakoval znovu a znovu. „Nesmíte mu plésti hlavu.“

Když mu byly zodpověděny otázky, obrátil se rychle k probuzenému spáči se záhadným výrazem.

„Cítíte se podivně?“

„Velmi.“

„Zdá se vám cizím tento svět, pokud ho vidíte?“

„Domnívám se, že mi v něm bude žiti, jakkoliv zdá se mi cizím.“

„Myslím to teď také.“

„Nejprve, nemohl bych obdržeti nějakého oděvu?“

„Vy —“ řekl zavalitý muž a zamlčel se; druhý, s rusým vousem setkal se s jeho pohledem a odešel. „Obdržíte velmi brzo oděv,“ pravil zavalitý muž.

„Je to vskutku pravda, že jsem spal po dvě stě —?“ tázal se Graham.

„Řekli vám to? Což? Dvě stě a tři, skutečně.“

Toto nezvratné faktum přijal teď Graham s vypjatým obočím a sevřenými rty. Okamžik seděl tiše a pak se zeptal: „Je zde na blízku mlýn anebo dynamoelektrický stroj?“ Nečekal odpovědi. „Věci se, myslím, strašlivě změnilly?“ pravil.

„Co je to za křik?“ ptal se náhle.

„Nic,“ řekl zavalitý muž netrpělivě. „Jsou to lidé. Později tomu lépe porozumíte — snad. Jak pravíte, věci se změnilly.“ Mluvil úsečně, se svraštělým čelem a pohlížel kolem jako člověk, jenž usiluje rozhodnouti se v neočekávané příhodě. „Musíme vám opatřiti oděv za každou cenu, a tak dále. Lépe zde čekati, až nějaký obdržíte. Zde vám nikdo neublíží. Je třeba, abyste se dal oholiti.“

Graham třel si bradu.

Muž s plavým vousem se k nim vrátil, najednou se otočil, chvíli poslouchal, zvedl obočí, pohlížeje na stáršího muže a spěchal klenutým vchodem k balkonu. Povyk a křik stával se hlasitějším a zavalitý muž se obrátil a také naslouchal. Najednou zaklel tiše do vousů a pohlédl nepřívětivě na Grahama. Bylo slyšeti mnohohlasý příboj, stoupající a klesající, volání a vřeštění, jednou slyšeli zvuk jako údery a ostrý křik a pak

praskot, jako lámání suchých větví. Graham namáhal svůj sluch, aby zachytil jedinou zvukovou nit ze spleteného hlučení.

Pak rozeznával jistou větu, jež byla znovu a znovu opakována. Po nějaký čas nevěřil svému sluchu. Ale ta slova zněla jistě: „Okažte nám Spáče! Okažte nám Spáčel“

Zavalitý muž vrhl se najednou ke klenutému vchodu.

„Divocí!“ křičel. „Jak mohou věděti? Vědí to? Nebo to uhodli?“

Bylo mu asi odpověděno.

„Nemohu přijítí,“ děl zavalitý, „je mi pečovati o něj. Ale křičte s balkonu.“

Bylo mu neslyšitelně odpověděno. .

„Řekněte, že se neprobudil. Vůbec něco. Zůstavuji vám to.“

Přispěchal ke Grahamovi. „Musíte ihned obdržeti oděv,“ pravil. „Nemůžete zde zůstatí — a nebude možno —“

Odběhl, ač Graham za ním křičel nezodpověděné otázky. V okamžiku se vrátil.

„Nemohu vám sdělovati, co se děje. Je to velmi složité, aby se to vysvětlovalo. Za okamžení bude hotov váš oděv. Ano — za okamžení. A pak bude mi možno vás odsud odvésti. Pochopíte velmi brzy naše nepokoje.“

„Ale ty hlasy. Křičeli —?“

„Něco o Spáči — to jste vy. Mají nějakou zamotanou myšlenku. Nevím jakou. Nevím ničeho.“

Pronikavé zazvonění přerušilo neurčitou směsici vzdáleného hřmotu a tento příkrý člověk přiskočil k malé skupině přístrojů v rohu pokoje. Poslouchal chvíli, dívaje se při tom na křišťálovou kouli, kývl hlavou a řekl několik nesrozumitelných slov; pak šel ku stěně, skrze kterou zmizeli

oba muži. Navinula se opět jako opona vzhůru, a zavalitý muž zůstal státi a čekal.

Graham zvedl ruku a byl překvapen a užaslý, jakou sílu mu poskytly sílicí prostředky. Přehodil nejprve jednu nohu přes okraj lůžka a pak druhou. Necítil již závratě. Sotva mohl věřiti ve své rychlé posílení. Zůstal seděti a ohmatával si údy.

Muž s plavým vousem odstoupil od vchodu pod klenutím a jakmile tak učinil, sjela ve vytahovadle před zavalitého muže klec a v ní objevil se suchý, šedovousý muž nesoucí štučku. Měl temně zelený, přilehavý oděv.

„To je krejčí,“ děl zavalitý s uváděcím posunkem. „Tohle černé nemůžete naprosto nositi. Nepochopuji, jak to sem přišlo. Ale učiním. Učiním. Pospíšíte si, pokud možno?“ ptal se krejčího.

Muž v zeleném oděvu se poklonil, přistoupil a posadil se vedle Grahama na lůžko. Jeho pohyby byly klidné, ale v očích měl samou zvědavost. „Seznáte, Sire, že se módy změnily,“ řekl. Pohleděl ze spodu obočí na zavalitého.

Hbitým pohybem otevřel štučku a přes jeho kolena vylila se změť trpytné tkaniny. „Žil jste, Sire, v období většinou válcovitém — viktoriánském. Se sklonem k polokouli u klobouků. Všude oblé křivky. Nyní —“ Vytáhl malý aparát velikosti a podoby hodinek bez klíčku, zatočil knoflíkem a hle — na ciferníku zjevila se jako v biografu malá postava v bílém rouchu, chodila kolem a otáčela se. Krejčí pozvedl vzorek modravě bílého satinu. „Tak asi představuji si váš nejbližší ústroj,“ pravil.

Zavalitý se přiblížil a stál po boku Grahamově.

„Máme na spěch,“ poznamenal.

„Spolehněte se,“ děl krejčí. „Můj stroj zde bude ihned Jak se vám líbí toto?“

„Co je to?“ ptal se člověk z devatenáctého století.

„Za vašich dnů vám okazovali módní žurnál,“ řekl krejčí, „tohle je však náš moderní vynález. Hleďte!“ Malá postava opakovala svoje pohyby ale v jiném oděvu. „Nebo toto“ a doprovázena tikáním kráčela jiná malá figurka po ciferníku, jsouc oděna oděvem objemnějšího střihu. Krejčí byl velmi hbitých pohybů a mezi tím, co tyto věci prováděl, podíval se dvakrát k liftu.

Na novo zaznělo dunění vytahovadla a objevil se krátce ostříhaný chudokrevný mladík čínského typu, oděný hrubým, plátěným šatem bledě modrým. S ním objevil se složitý stroj, jež vsunul bez hluku na malých kolečkách do komnaty. Ihned byl odstraněn malý kinetoskop, Graham byl požádán, aby se postavil před stroj a krejčí bručel k mladíku s krátkými vlasy nějaké poučení; tento odpovídal hrdelními tóny a slovy, jimž Graham nerozuměl. Hoch odešel pak do kouta a vedl tam nerozumitelný monolog a krejčí vytáhl ze stroje mnoho vroubkovaných ramen končících malými kotoučky prodlouživ je tak, až kotoučky ležely svými plochami těsně na Grahamově těle a sice po jednom na každou lopatku, na oba lokte, na krk a tak dále, až konečně jich měl Graham na těle a údech asi čtyřicet. Současně vstoupila liftem za Grahamem další osoba do komnaty. Krejčí pohnul nějakým mechanismem, jímž byly části stroje uvedeny v slabě zvučící rytmický pohyb a v následujícím okamžiku odklopil páky, načež byl Graham uvolněn. Krejčí přehodil mu zase černý plášť a muž s plavým vousem podal mu malou sklenici nějaké občerstvující tekutiny. Graham viděl přes okraj sklenice bledého, mladého muže, který ho pozoroval zvláštním ztrnulým pohledem.

Zavalitý muž chodil mezitím netrpělivě komnatou; teď se

obrátil a prošel obloukem na balkon, odkud stále ještě sem zazníval lomoz lidstva v nárazech a kadencích. Hoch s krátkým vlasem podal krejčímu štůčku modravého satinu a oba upevnili ji ve stroji způsobem, jenž připomínal štůčku papíru v tiskařském lisu devatenáctého století. Potom dovezli všecko tiše na lehkých kolečkách stroje napříč komnatou do vzdáleného kouta, kde visel opředený kabel dosti dekorativně se zdi. Zapnuli spojení a stroj pracoval silně a rychle.

„Co to robí?“ tázal se Graham ukazujíce prázdnou sklenicí na obě zaměstnané postavy a snaže se ignorovati zkoumavé pohledy nově přibylé osoby. „Je tam — nahromaděna nějaká síla?“

„Ano,“ odpověděl muž s plavým vousem.

„Kdo je to?“ Ukázal na oblouk za sebou.

Muž v purpurovém rouchu pohládl si malý vous, váhal a odpověděl šeptem: „To je Howard, váš první kurátor. Vidíte, Sire — je to trochu obtížné vysvětliti vám. Rada jmenuje kurátora a jeho assistenty. Tato síně byla s jistým omezením síní veřejnou. Aby lid mohl ukojiti svoji zvědavost. Po prvé jsme uzavřeli vchody. Myslím však — nenamítáte-li ničeho, že by vám mohl vše vysvětliti sám.“

„Divněl“ prohodil Graham. „Kurátor? Rada?“ Pak obrátil se zády k nově přibylému a ptal se šeptem: „Proč na mne pohlíží tak ztrnule tento člověk? Je snad hypnotiseurem?“

„Hypnotiseur? Je to kapillotom.“

„Kapillotom?“

„Ano — jeden z nej přednějších. Jeho roční příjem páčí se na šestů lvů.“

Znělo to jako holý nesmysl. Graham zachytil poslední větu nejša si jist. „Šestů lvů?“ pravil.

„Neměli jste ještě lvů. Asi ne. Měli jste ještě staré libry? Lvy jsou naše peněžní jednotky.“

„Ale co bylo to — jak jste pravil — šestů?“

„Ano šest tuctů, Sire. Toť se ví, věci se změnily, i takovéto drobnosti se změnily. Žil jste v době decimální soustavy, arabské soustavy — v době desítek, malých stovek a tisícovek. Teď máme jedenáct číslic. Máme pro deset i pro jedenáct jednoduché cifry, dvě cifry pro tucet, tucet tuctů činí celek, velké sto, víte, a tucet celků jeden tucat a tucat tucatů jednu myriadu. Velmi jednoduché?“

„Zdá se,“ řekl Graham. „Ale ten kap co to bylo?“

Muž s plavým vousem ohlédl se přes rameno.

„Zde je váš oděvl“ děl. Graham se prudce obrátil a viděl krejčího stojícího za sebou a podávajícího mu s úsměvem patrně nový oděv. Mladík s krátkým vlasem tlačil složitý stroj jedním prstem k vytahovádlu, kudy byl přišel. Graham v úžasu pohlížel na nový oděv. „Snad nechcete říci —!“

„Právě hotov,“ pravil krejčí. Nechal padnouti oděv Grahamovi k nohám, přistoupil k loži, na němž byl Graham ležel, vyhodil průsvitnou zíněнку a vztyčil zrcadlo. Mezi tím zavolal zuřivý zvon zavalitého muže do rohu komnaty. Muž s plavým vousem vrhl se k němu a spěchal pak klenutým vchodem ven.

Krejčí pomáhal právě Grahamovi do temně purpurového spodního šatu — punčochy, kabát a spodky z jednoho kusu — když se vracel zavalitý z rohu pokoje jda vstříc muži, s plavým vousem, jenž s balkonu sem spěchal. Započali spolu rychle šeptati a jejich chování mělo nepochybný ráz úzkosti. Přes purpurový spodní šat oblékl Graham složitý ale půvabný oděv modravě bílý a Graham byl zase jednou oblečen dle módy a viděl

se v zrcadle, ještě sice s bledým obličejem, s dlouhým vlasem a neholen, avšak alespoň ne již nahý a v jistém nevysvětlitelném a neslýchaném smyslu vypadal půvabně.

„Musím se oholiti,“ řekl, dívaje se na sebe do zrcadla.

„V okamžení,“ prosil Howard.

Nepřetržité ztrnulé zírání přestalo. Mladý muž zavřel oči, otevřel je zas, a natáhnuv hubenou ruku, šel ke Grahamovi. Pak se zastavil, jeho ruka činila pomalu posunky, a rozhlížel se.

„Židli,“ zvolal Howard netrpělivě a v okamžiku postavil muž s plavým vousem za Grahama lenošku. „Prosím, posadte se,“ děl Howard.

Graham váhal. V druhé ruce toho člověka s divokým pohledem viděl zablesknouti se ocel.

„Nerozumíte, Sire?“ zvolal muž s plavým vousem se spěšnou dvorností. „Chce vám stříhati vlas.“

„Ó,“ zvolal Graham, jemuž se rozbřeslo. „Ale nazýval jste ho —“

„Kapillotomem — zcela správně! Je jedním z nejpřednějších umělců světa.“

Graham se rychle posadil. Muž s plavým vousem zmizel. Kapillotom přistoupil s půvabnými gesty, prohlédl si Grahamovy uši, přeměřil jej pohledem, ohmatal mu zadní část hlavy a byl by se ještě jednou posadil, aby Grahama pozoroval, kdyby nebyl Howard projevil slyšitelně svoji netrpělivost.

Velmi brzo pak oholil hbitými pohyby, užívaje obratně svých nástrojů Grahamovi bradu, přistříhl a upravil mu knír a vlas. Vše to provedl beze slova, s výrazem vytržení inspirovaného poety. A jakmile byl hotov, podali Grahamovi pár střevíců.

Najednou vzkřikl hlučně nějaký hlas — zdálo se z přístroje

v rohu komnaty: — „Ihned, — ihned. Celé město již ví. Zastavili práci. Zastavili práci. Neotálejte déle, přijďte.“

Zdalo se, že tyto výkřiky rozčílily neobyčejně Howarda. Dle jeho pohybů soudil Graham, že se rozpakuje mezi dvěma směry. Náhle šel do kouta, kde stály aparáty kolem malé křišťálové koule. Na to zvedlo se bouřlivé volání u klenutého vchodu, jež bylo mezi tím stále trvalo, v mocný lomoz, zařvalo, jako by přeletělo kolem a zase kleslo, jakoby se rychle uhnulo. Grahama táhlo to tam nepřemožitelným pudem. Pohleděl na zavalitého muže, a pak uposlechl svého vnitřního hlasu: Dvěma skoky byl se schodů dole a v chodbě a po dalších dvaceti skocích byl venku na balkoně, kde dříve byli stáli tři muži.

Kapitola V.

POHYBLIVÉ ULICE.

Graham přistoupil ke mřížoví balkonu a hleděl upřeně vzhůru. Výkřik překvapení a povyk velkému počtu lidí hřmotil z dolních prostorů, jakmile se objevil.

Jeho první dojem byla ohromující architektura. Prostor, do kterého pohlížel, byl křídlem titánské architektury, jež se rozprostírala všemi směry. Nad hlavou vystupovaly mocné konsoly do obrovské šíře prostoru a klenba z průsvitného materiálu uzavírala oblohu. Gigantické koule, svítící chladným, bílým světlem, zastiňovaly bledé sluneční paprsky, jež se prodíraly mezi spojovacími tránci a dráty. Tu a tam přepínal pavučinovitý visutý most, posetý pěšími lidmi, propast a vzduch byl protkán štíhlými kabely. Výstupek budovy, jak pozoroval, když se podíval vzhůru, visel nad ním a protilehlá fasáda byla šedá a tmavá a prolamovaná velkými oblouky, kulatými otvory, balkony, podpěrnými sloupy, vystupujícími věžemi, myriádami velkých oken a spleteným množstvím architektonických reliefů. Nad tím běžely vodorovné a šikmé nápisy v neznámém písmu.

Zde a onde byly připevněny blízko u střechy kabely neobyčejné tloušťky, které visely v náhlých křivkách dolů ke kulatým otvorům na protější straně prostoru, a co se na ně Graham ještě díval, upoutala jeho pozornost maličká vzdálená postava člověka v bleděmodrém plátěném oděvu. Tato malá postava stála šikmo v prostoru daleko nad hlavou blíže jednoho z těchto připevněných kabelů, byla nakloněna přes malou římsu zdiva a zaměstnávala se několika skoro neviditelnými provazy, které visely z kabelu. Najednou zřítíl se tento člověk, až Grahamovi stydla krev v žilách, sjel dolů v křivce a zmizel v jednom kulatém otvoru na této straně ulice. Když Graham vstoupil na balkon, díval se vzhůru a věci, jež spatřoval nahoře a naproti sobě, poutaly jeho pozornost tak výlučně, že neviděl ničeho jiného. Pak náhle objevil ulici! To nebylo vůbec ulicí, jak ji Graham znal, neboť v devatenáctém století tvořily ulice a třídy upěchované pásy nehybné země a tísnící se proudy vozidel mezi úzkými cestami pro pěší. Ale tato ulice byla tři sta stop široká a pohybovala se; pohybovala se celá kromě prostřední, nejhlubší části. Na okamžik byl jeho duch oslněn. Pak porozuměl.

Pod balkonem běžela tato neobyčejná ulice rychle na právo jako nekonečný proud, jenž uháněl vpřed tak prudce, jako expressní vlak devatenáctého století. Byla to nekonečná plošina utvořená z úzkých příčných desek, přesahujících jedna druhou s malými mezerami mezi nimi, aby se mohla přizpůsobiti zatáčkám ulice. Na ní byla sedadla a tu a tam malé kiosky, ale pádily příliš rychle kolem, tak že Graham nemohl rozeznati, co je v nich. Od té nej bližší a nej rychlejší plošiny sestupovala celá řada jiných ke středu ulice. Každá se pohybovala na právo, každá znatelné volněji, než její sousedka nad ní, ale rozdíl v rychlostech byl dosti malý, tak že dovoloval každému přestoupiti

s každé plošiny na nejbližší a tak dojiti bez přerušení s nejrychlejší plošiny až k nehybné cestě uprostřed. Za touto střední cestou ujížděla jiná řada nekonečných plošin s různou rychlostí na levo. A bezpočetné množství lidí, podivuhodně se měnící, sedělo v houfch na obou nejširších a nej rychlejších plošinách, nebo sestupovalo dolů po stupních s jedné na druhou, nebo se rojilo na prostředním pásu. „Zde nesmíte zůstatí,“ vykřikl najednou Howard po jeho boku. „Musíte ihned se mnou.“

Graham neodpověděl. Slyšel, aniž by slyšel. Plošiny letěly vpřed a hřměly a lid křičel. Zpozoroval ženy a dívky s rozpuštěnými vlasy v překrásných rouchách se stužkami křížem položenými mezi prsy. To spatřil v tom hemžení nejdříve. Pak uviděl, že panujícím tónem kaleidoskopu kostýmů byla světlá modř, jakou měl mladý krejčovský pomocník. Zaslechl výkřiky jako: „Spáč,“ „Co se stalo se Spáčem?“ a zdálo se mu, jako by letící plošiny byly nejednou postříkány bledou žlutí lidských obličejů a pak ještě hustěji. Uzřel ukazující prsty. Spatřil, že nehybný střed této ohromné klenuté prostory zrovna proti balkonu byl pln modře oděného lidstva. Dole počal jistý druh zápasu. Lidé, zdálo se, byli proti své vůli zatlačováni na plošiny vzhůru a pryč unášeni. Seskakovali, jakmile byli unikli z tlačence, a běželi zpět do povyku.

„Je to Spáč. Opravdu je to Spáč,“ volaly hlasy. „Nikdy. To není Spáč,“ volali jiní. Více a více tváří se obracelo k němu. V mezerách podél této centrální cesty viděl Graham otvory, díry, zjevně vchody ke schodištím, po nichž sestupovali a vystupovali lidé dolů i nahoru. Zdánlivý zápas soustředil se kolem jednoho takového schodiště, jež mu bylo nejbliže. Lid utíkal sem po pohyblivých plošinách, skákaje dovedně s plošiny na plošinu. Lidé na vyšších plošinách shromáždění zdáli se dělití svůj zájem

jednak o tento bod, jednak o balkon. Jistý počet silných; malých postav, oděných v jasně červenou uniformu, jenž pracoval methodicky pohromadě, zaměstnával se, jak se zdálo, tím, aby zamezil přístup k tomuto dolů vedoucímu schodišti. Kolem nich shromáždilo se rychle mnoho lidstva. Jejich skvělá barva odrážela se živě od bělavé modři jejich protivníků, neboť nepopíratelně byl to boj. Viděl to vše, mezi tím, co mu Howard křičel do ucha a trásl mu ramenem. A náhle Howard odešel a on stál sám.

Znamenal, že volání „Spáč!“ vzrostlo a že lid na bližší plošině povstal. Bližší, rychlejší plošina byla, jak pozoroval, v právo od něho prázdná, a daleko, přes prostranství, přicházela opačným směrem plošina přeplněná zástupy a odcházela holá. S neuvěřitelnou rychlostí shromáždil se ohromný zástup ve střední části ulice před jeho zraky, hustá vlnící se spousta lidstva. A volání vyrostlo z jednotlivých výkřiků v obsáhlý, nepřetržitý lomoz: „Spáč, Spáč!“ a v ječení a jásot a mávání oděvem a výkřiky: „Zastavte ulice!“ Křičeli také jméno, kterého Graham neznal. Znělo jako „Ostrog“. Volněji běžící plošiny byly brzo posety čilými davy, běžícími proti pohybu plošin, aby zůstaly naproti Grahamovi.

„Zastavte ulice!“ křičeli. Hbité postavy běhaly rychle ze středu na rychlou plošinu, jemu blízkou, vzhůru, a byly prudce kolem něho unášeny, volající při tom podivné, nesrozumitelné věci, a pak běžely zpět napříč ke střední cestě. Jednu větu rozeznal: „Je to opravdu Spáč. Je to opravdu Spáč,“ svědčily.

Chvíli stál Graham bez hnutí. Pak poznal v úžasu, že vše to týče se jeho. Jeho podivuhodná popularita se mu líbila, poklonil se a hledaje posunek, který by působil v širším kruhu, zamával rukou. Užasnul nad prudkým vzrušením, jež to vyvolalo.

Eouření kolem sestupujícího schodiště vypialo se v šílenou prudkost. Viděl plné balkony, lidi spouštějící se po provázcích, lidi, již na sedadlech podobných hrazdám smýkali se napříč prostorem. Slyšel hlasy za sebou a příchod několika lidí, sestoupivších po schodech obloukovým vchodem. Najednou poznal, že Howard, jeho opatrovník, se zase vrátil, byl jím uchopen bolestně za rameno. Při tom mu Howard křičel neslyšně do ucha.

Obrátil se a viděl, že Howardův obličej je bledý.

„Pojďte zpět,“ slyšel. „Zastaví ulice. Celé město bude uvedeno ve zmatek.“

Viděl několik lidí za Howardem spěchati modrým sloupořadím, muže s červeným vlasem, muže s plavým vousem, velkého muže v šarlatovém oděvu, mnoho jiných v rudých šatech, již měli hole, a všichni tito lidé měli ustrašené, horlivé obličej.

„Odvedte ho,“ křičel Howard.

„Ale proč?“ ptal se Graham. „Nenahlížím —“

„Musíte s námi!“ řekl muž v červeném oděvu rozhodným tónem. Jeho obličej a oči byly též plny rozhodnosti. Grahamovy oči pohlížely s obličej na obličej a náhle bylo mu okusiti onen nepříjemný pocit v životě, jenž sluje — násilí. Někdo ho uchopil za rámě . . . Vlekli ho pryč. Zdálo se, jako by vzbouření se bylo rázem rozštěpilo na dva díly, jakoby polovice výkřiků, jež přicházely z této podivuhodné ulice, přeskočila do chodeb velké budovy, která se nalézala za ním. Udiven a zmaten s bezmocným přáním opřít se, byl Graham chodbou s modrými sloupy zpola veden, zpola tlačěn, a najednou nalézal se sám s Howardem ve vytahovadle, jež stoupalo ryclile vzhůru.

Kapitola VI.

DVORANA ATLANTOVA.

Od okamžiku, kdy krejčí se mu poklonil na rozloučenou, až do okamžiku, kdy se nalézal Graham ve vytahovadle, uplynulo celkem sotva pět minut. A ještě visela mlha ohromného mezidobí jeho spánku kolem něho ještě obetkával počátečný cizí pocit, že vůbec je na živu v těchto vzdálených dobách, všecko zvláštním údivem, všecko jistou nemožností, něčím, co se podobalo realitě živého snu. Byl ještě jaksi připoután, byl užaslým divákem, vstoupil dosud jen zpola do života. Co byl viděl, a zvláště poslední vzbouření davů v rámci balkonu, mělo nádech hry, jako něco, co by pozoroval z divadelní lóže. „Nerozumím tomu,“ pravil „Jaké to byly nepokoje? V hlavě mi víří. Proč tak křičeli? V čem je nebezpečí?“

„Máme jisté nepokoje,“ odvětil Howard. Jeho oči vyhýbaly se Grahamově pohledu. „Jsou to neklidné časy. A vaše objevení se, víte, okolnost, že jste se právě nyní probudil, má jakési spojení —“

Mluvil přerývaně, jako někdo, kdo zápasí s dechem. Zamřel se náhle.

„Nerozumím tomu,“ řekl Graham.

„Později bude vám to jasno,“ pravil Howard.

Pohleděl nepokojně vzhůru, jako by mu bylo stoupání liftu příliš pomalým.

„Porozumím zajisté lépe, až se trochu rozhlédnu,“ děl Graham v rozpacích. „Bude to — musí to být ovšem všechno pro mne samy zmatek. Teď je všechno cizí. Všecko se zdá být možným. Všecko. Docela i v drobnostech. Vaše čísla, slyšel jsem, jsou jiná.“

Vytahovadlo se zastavilo, a vystoupili do chodby sice úzké, ale velmi dlouhé mezi vysokými stěnami, podél nichž běželo neobyčejné množství rour a tlustých kabelů.

„Jak je to ohromná stavba,“ řekl Graham. „Je to vše jediná budova? Co je to?“

„Je to jedna z městských cest pro veřejnou službu. Světlo a tak dále.“

„Byly to sociální nepokoje — ony — v té velké třídě? Jakou máte vládu? Máte ještě policii?“

„Několik,“ řekl Howard.

„Několik?“

„Asi čtrnáct.“

„Nerozumím.“

„To je velmi pravděpodobno. Naše sociální správa bude se vám jevití pravděpodobně velmi složitou. Abych vám řekl pravdu, není mně samému příliš jasna. Nikomu není jasna. Vy snad porozumíte — později. Nyní musíme jít k Radě.“

Grahamova pozornost byla obrácena jednak k veliké nutnosti jeho otázek, jednak k lidem v chodbách a síních,

kterými procházeli. Nějakou chvíli soustředila se jeho mysl na Howarda a jeho váhavé odpovědi, pak ztratil nit vlivem živého, neočekávaného dojmu. Podél chodeb a v síních byla polovina lidí, jak se zdálo, v červených uniformách. Bleděmodré plátno, jež bylo zastoupeno tak mocně na prostranství pohyblivých ulic, se zde neobjevovalo. Stále stejně, dívali se tito lidé na něj a na Howarda a pozdravovali, jak šli kolem.

Měl jasné vidění, že vstoupili clo dlouhého korridoru, a tam sedělo mnoho děvčat ve třídě na úzkých sedadlech. Neviděl učitele, nýbrž jenom nový aparát, z něhož, jak se mu zdálo, vycházel hlas. Domníval se, že děvčata na něj a jeho průvodce hleděla se zvědavostí a úžasem. Byl však nucen jiti dále, než mohl učiniti si jasné představy tohoto shromáždění. Soudil, že asi znají Howarda, ne však jeho, a že se divila, kým by mohl býti. Tento Howard, zdálo se, byl asi významnou osobou. Ale konečně byl také jen Grahamovým kurátorem. To bylo podivné.

Pak následovala chodba v polosvětle a do této chodby visela cesta pro pěší a to tak, že bylo viděti nohy a kotníky lidí, kteří po ní sem a tam chodili, ale ničeho více z nich. Potom měl neurčité dojmy galerií a náhodných užaslých chodců, kteří se obraceli a upřeně dívali se za nimi i jejich červeně oděnou hlídkou.

Účinek posilujících prostředků, které požil, byl jenom dočasný. Tímto přílišným spěchem byl velmi brzy unaven. Prosil Howarda, aby zmírnil krok. Potom byl v liftu, z něhož bylo okno na velké prostranství ulic, ale bylo zaskleno a nebylo lze je otevřít a pak byli příliš vysoko, aby mohl viděti dolů na klouzající plošiny. Viděl však lidi sjížděti sem a tam po kabelech a choditi po divných, křehce vypadajících mostech.

A odtud šli v závratné výši přes ulici. Přešli ji po úzkém mostě, jenž byl zasklen tak čistým sklem, že měl závrát' při

pouhé vzpomínce na to. Také podlaha mostu byla ze skla. Dle svých vzpomínek na skály mezi New Ouay a Boscastle, jež byly dobou tak vzdáleny a zkušeností tak blízky, odhadoval, že musili býti skoro čtyři sta stop nad pohyblivou ulicí. Zastavil se a díval se dolů mezi své nohy na rojící se modré a červené davy. Byly to malinké figurky zkrácené, které dosud ještě se tlačily a činily posunky k malému balkonu – malému balkonu, jenž vypadal jako hračka – kde byl stál před nějakou chvílí. Řídká mlha a záře mohutných světelných koulí zastíňovaly všecko. Nějaký člověk, sedící v malé kolébce prolamované sjel dolů s místa ještě vyššího, než byl úzký most, po kabelu skoro tak rychle, jako by padal. Graham se mimoděk zastavil, aby pozoroval tohoto zvláštního cestujícího, jak zmizel v jednom kruhovitém otvoru dole, a pak obrátil oči zpět k bouřícímu zápasu.

Po jedné rychlejší plošině letělo husté množství červených skvrn. Když se přibližovalo balkonu, roztránilo se v jednotlivá individua a hnalo se pak po volnějších plošinách dolů k hustému bojujícímu davu na střední cestu. Zdálo se, že tito červení lidé byli ozbrojeni holemi nebo klacky; zdálo se, že bijí a strkají. Veliký křik, divé řvaní a ječení vypuklo dole a dolehlo ke Grahamovi jemně a slabě. „Dále,“ křičel Howard a položil ruku na Grahama.

Jiný člověk sjel dolů po kabelu. Graham se podíval náhle vzhůru, odkud přichází, a ušel skleněnou střechou a sítí kabelů a trámů temné formy létající, rhytmicky kolem jako křídla větrných mlýnů a mezi nimi kusy daleké, bledé oblohy. Pak ho tlačil Howard po mostě vpřed, a přišli do malé úzké chodby ozdobené geometrickými vzorky.

„Chci se dívati déle,“ zvolal Graham a vzepřel se mu.

„Ne, ne,“ křičel Howard, drže ho stále ještě za rámě. „Tudy. Tudy musíte jít.“ A lidé v červených uniformách, kteří je sledovali, zdáli se býti hotovi vynutiti jeho rozkazy.

Několik negrů v podivných černožlutých krojích, podobajících se vosám, objevilo se na konci chodby a jeden spěchal, aby otevřel jakousi vytahovací záklopku, kterou Graham považoval za dveře, a vedl je skrze ni dále. Graham octnul se v galerii visící na konci veliké komnaty. Sluha v černožlutém kroji prošel galerií, otevřel druhou záklopku a stál, čekaje.

Tato místnost vypadala jako předsíň. Graham viděl v jejím středu mnoho lidí a na protějším konci velkou, imponantní bránu u schodiště, jež byla sice těžce zastřena, ale za ní prosvítala přece nějaká ještě větší síň. Pozoroval bílé muže v červeném oděvu a černochoy v černožlutém, stojící vzpřímeně u těchto portálů.

Když procházeli galerií, slyšel z dola šepot: „Spáč“, a pozoroval, že obraceli hlavy a zaslechl bzučení pozornosti. Vstoupili stěnou této předsíně do jiné malé chodby a pak se octli na kovové galerii se železnou mříží, jež běžela kolem veliké dvorany, kterou byl před tím spatřil skrze záclony. Vstoupil tam z rohu, takže měl ihned plný dojem jejího obrovského rozměru. Černoch ve vosím stejnokroji stál stranou jako dobře vycvičený sluha a zavřel za ním záklopku.

U porovnání se všemi místy, které byl Graham až potud spatřil, byla tato druhá dvorana dekorována nejvýš bohatě. Na podstavci u vzdálenějšího konce, skvěleji ozářena než všecko ostatní, stála gigantická, bílá socha Atlanta, silná a křepká, s globem na sehnutých ramenou. Ona první zaujala jeho pozornost; byla tak ohromná, tak plna bolesti a trpělivosti, tak bílá a prostá. Kromě této sochy a estrády uprostřed byla bílá

podlaha tohoto místa skvěle prázdnou. Estráda stála daleko na této obrovské ploše; byla by vypadala jako pouhá kovová deska, kdyby nebylo skupiny sedmi mužů, kteří stáli kolem stolu na této strádě, čímž vznikala jakási představa o jejím rozměru. Všichni byli oděni bílým rouchem a zdálo se, že byli právě povstali se svých sedadel. Pohlíželi pevně na Grahama. Na konci stolu pozoroval Graham lesk několika mechanických přístrojů.

Howard vedl ho galerií, až octli se proti mohutné soše Atlanta. Pak se zastavil. Oba muži v rudém kroji, kteří je sledovali na galerii, přistoupili a postavili se Grahamovi po obou stranách.

„Musíte zde zůstatí několik okamžiků,“ zamručel Howard, a aniž čekal odpovědi, spěchal podél galerie.

„Ale proč —?“ začal Graham.

Pohnul se, jako by chtěl následovati Howarda, a viděl, že mu jeden z červených zastoupil cestu.

„Je vám zde čekati, Sire,“ řekl muž v červeném oděvu.

„Proč?“

„Rozkazy, Sire.“

„Čí rozkazy?“

„Naše rozkazy, Sire.“

Graham vložil všechnu svoji roztrpčenost ve svůj pohled.

„Jaké je to místo zde,“ ptal se? „Kdo jsou tito muži?“

„Jsou to pánové z Rady, Sire.“

„Z jaké Rady?“

„Z Rady.“

„Ó!“ řekl Graham a pokusiv se s podobným výsledkem u druhého, přistoupil ke mříži a upiatiě pohlížel na vzdálené muže v bílých oděvech, kteří stáli pozorující ho a šeptající spolu.

Rada? Viděl teď, že jich bylo osm, ač nebyl pozoroval, jakým

způsobem k nim přišel onen osmý. Neučinili posunku, aby ho pozdravili; stáli pozorující ho, jakoby v devatenáctém století skupina lidí pozorovala stojíc na ulici vzdálený balon, jenž najednou přiletěl v jejich zorné pole. Co to as bylo za Radu, jež se tam shromáždila, tam ta malá skupina lidí pod bílým Atlan-tem plným významu, uzavřená před každým nasloucháčem v této mocně působící prostoro? A proč byl k nim přiveden, aby tak divně na něj pohlíželi a neslyšitelně o něm hovořili? Dole se objevil Howard a šel rychle k nim po lesklé podlaze. Když se k nim přiblížil, poklonil se a učinil jisté zvláštní pohyby zřejmě ceremonie. Pak vystoupil po stupních na estrádu a zůstal státi u přístrojů na konci stolu.

Graham pozoroval tento viditelný, ale neslyšitelný rozhovor. Po chvílích podíval se některý z bíle oděných k němu vzhůru. Napínal nadarmo svůj sluch. Posunky dvou řečníků staly se živějšími. Obrátil s nich oči na passivní tváře svých průvodců . . . Když se zase podíval dolů, vztáhl Howard ruce, jako v protestu a pohyboval hlavou. Zdálo se, že byl jedním z bíle oděných, který zaklepal, na stůl, přerušen.

Grahamovi se zdálo, že rozhovor trvá nekonečně dlouho. Jeho oči pozvedly se k tichému obru, u jehož nohou seděla Rada. Odtud zbloudily konečně na stěny sálu. Zdobily je dlouhé, malované výplně skoro japonského stylu. Některé z nich byly velmi krásné. Tyto výplně byly zapuštěny do velkých a umělecky provedených rámců z temného kovu, jež se spojovaly s kovovými karyatidami galerií a velkými architektonickými liniemi vnitřku. Lehká lahodnost těchto výplní zvyšovala ještě mocný dojem bílého napětí energie, která byla v činnosti uprostřed scény. Grahamovy zraky vrátily se k Radě a viděly Howarda sestupujícího se schodů. Když přišel blíže, rozeznal

jeho výraz a Grahamovi neušlo, že byl rozčilen a že nadýmá tváře. Jeho tvář byla ještě znepokojena, když se hned na to objevil na galerii.

„Touto cestou“ řekl úsečně, a šli mlčky k malým dveřím, jež se otevřely před nimi. Oba muži v červeném oděvu zůstali státi po obou stranách těchto dveří. Howard a Graham vstoupili, a Graham, ohlédnuv se, viděl Radu v bílém kroji ještě státi v těsné skupině, pohlížející za ním. Pak zavřely se za ním dveře s těžkým úderem a po prvé od svého probuzení octnul se v tichu. I podlaha pod jeho nohama byla bez hluku.

Howard otevřel jiné dveře, a byli v prvním ze dvou pokojů spolu spojených, jež byly zdobeny bíle a zeleně. „Jaká to byla Rada?“ začal Graham. „O čem se radili? Proč mají co činiti se mnou?“ Howard zavřel pečlivě dveře, vzdechl z hluboká a řekl něco šeptem. Šel napříč pokojem a obrátil se nadmuv zase tváře. „Uh,“ zachrochtal jako člověk, jemuž se ulehčilo.

Graham stál a díval se na něj.

„Vězte,“ začal Howard náhle, vyhýbaje se Grahamovu pohledu, „že náš sociální řád je velmi složitý. Poloviční vysvětlení, nahá neobratná zpráva učinila by na vás klamný dojem. Krátce — je to dílem věc, týkající se úroků z úroků — vaše malé jmění a jmění vašeho bratrance Warminga, jež vám byl odkázal — a ještě jiné začátky — značně vzrostly. A ještě jiným způsobem, jež byste jen ztěžka pochopil, stal jste se osobou velmi významnou — velmi významnou — zapletenou do záležitostí světa.“

Zamlčel se.

„Ano,“ řekl Graham.

„Máme vážné sociální nepokoje.“

„Ano.“

„Došlo to až k tomu, vskutku, že je radno, odloučiti vás zde.“

„Jako vězněl“ vykřikl Graham.

„Nu — prositi vás, abyste zůstal v odloučení.“

Graham se k němu otočil. „To je zvláštní!“ řekl.

„Nebude vám nijak ublíženo.“

„Ublíženo!“

„Ale musíme vás zde podržeti —“

„Souhlasím, jakmile seznám svoje postavení.“

„To je správné.“

„Dobře tedy. Začněte. Proč ublíženo?“

„Teď ne.“

„Proč ne?“

„Je to příliš dlouhá historie, Sire.“

„Tím spíše důvodem, počítí s ní ihned. Pravíte, že jsem důležitou osobností. Jaký to byl křik, který jsem slyšel? Proč křičí to veliké množství lidí a rozčiluje se, že jsem se probudil ze ztrnutí, a kdo jsou ti bílé odění lidé v oné velké poradní síni?“

„Všecko svým časem,“ řekl Howard. „Jenom ne nepředložené, ne ukvapeně. Máme teď časy pohnuté, v nichž nikdo nemá jasného ducha. Vaše probuzení. Nikdo neočekával vašeho probuzení. Rada zasedla k poradě.“

„Jaká rada?“

„Rada, kterou jste viděl.“

Graham učinil svévolný pohyb. „To není správné,“ řekl. „Mělo by se mně říci, co se děje.“

„Musíte vyčkati. Skutečně, musíte čekati.“

Graham si sedl. „Myslím, že čekal-li jsem tak dlouho, než jsem znovu započal žiti, že mohu ještě trochu déle čekati,“ řekl.

„Tak je lépe,“ pravil Howard. „Ano, tak je mnohem lépe.“

A musím vás opus ti ti. Na chvíli. Jen pokud budu přítomen rozpravě v Radě ... Je mi líto.“

Šel ku bezhlučným dveřím, váhal a zmizel.

Graham přistoupil též ku dveřím, zkusil je, našel, že jsou zavřeny způsobem, jemuž nikdy neporozuměl, obrátil se, chodil nepokojně po pokoji, obešel je a posadil se. Zůstal krátkou dobu seděti se skříženými rukama a svraštělým čelem, kousaje si nehty a zkoušeje spojití kaleidoskopické dojmy této první hodiny, co se probudilk životu; ohromné mechanicky zařízené prostory, nekonečné řady chodeb a pokojů, velký boj, který řval a vlnil se na podivných ulicích, malou skupinu vzdálených nesympatických lidí pod kolosálním Atlantem, Howardovo tajuplné chování. Tušil již něco o nějakém ohromném dědictví:—ohromném, snad křivě použitém dědictví — nebývalé důležitosti a neslýchané příznivé. Co by měl učiniti? A toto osamělé ticho pokoje mluvilo výmluvně o vězení.

Grahamově duši vnucovalo se neodolatelné přesvědčení, že řada těch velkolepých dojmů je snem. Zkusil to a zavřel oči a povedlo se mu to, ale tento prastarý trik nevedl naprosto ku probuzení.

Potom počal prohlížet! a dotýkati se všech cizích zařízení v obou malých pokojích, v nichž byl uzavřen.

V dlouhé, oválné zrcadlové výplni se užíval a zůstal užaslý státi.

Byl oblečen v ladném kostýmu barvy purpurové a modravě bílé, měl malý, zahrocený, prokvetalý vous a jeho vlas, jehož černí táhly se teď šedé pruhy, byl nad čelem upraven cizím, ale půvabným způsobem. Vypadal jako muž pětáctýřicetiletý. Na okamžik nepozoroval ani, že vidí sama sebe.

Jakmile se byl poznal, bleskl mu úsměv obličejem. „Takhle

navštívit starého Warminga,“ zvolal, „a dáti se pozvati na svačinu !“

Pak si představoval, jak by se setkal s jedním nebo druhým ze svých několika málo důvěrných známých svého dřívějšího života, a uprostřed této zábavy si uvědomil, že každá duše, s kterou by žertováti mohl, je mrtva již mnoho desítek let. Tato myšlenka stihla ho náhle a ostře; zarazil se, a výraz jeho tváře změnil se v bledé uleknutí.

Zmatená vzpomínka na pohyblivé plošiny a obrovskou facadu divuplné třídy se uplatnila znovu. Volající zástupy objevily se mu jasně a živě a pak ti vzdálení, neslyšitelní, nepřívětiví, bílé oděny radové. Pociťoval se jako maličká postava, velmi nepatrná a bezmocná, velmi žalostná. A celý svět kolem něho byl – cizí.

Kapitola VII.

V TICHÝCH KOMNATÁCH.

Pak se ujal Graham znovu prohlídky svých pokojů.

Zvědavost nedala mu býti v klidu přes jeho únavu. Vnitřní pokoj, jak viděl, byl vysoký a jeho strop měl podobu kopule s podlouhlým otvorem uprostřed, jenž vedl do nálevkovité šachtv. V této zdálo se otáčeti kolo ze širokých vějířů, ženoucích zřejmě vzduch vzhůru. Slabý, bzučivý tón tohoto lehkého pohybu byl jediným určitým zvukem v tomto tichém místě. Poněvadž pak tyto vějíře se vymršťovaly jeden za druhým do výše, mohl Graham viděti prchavě kusy oblohy. Překvapilo ho, když spatřil hvězdu.

Tím byla jeho pozornost obrácena k faktu, že jasné světlo těchto pokojů vycházelo z množství velmi slabých žárovek, jež byly pod římsou zasazeny. Nebylo tu oken. Vzpomínal si, že ve všech těch ohromných komnatách a chodbách, kterými s Howardem prošli, nezpozoroval vůbec oken. Byla tam okna? Byla tam ovšem okna na ulici, ale byla tam za účelem světla? Ci

bylo celé město věčně, ve dne, v noci, osvětleno, takže nebylo noci?

A se zajímáti o tyto otázky, počal zkoumati hladkou strukturu stěn, jednoduché lůžko, důvtipná zařízení, jimiž ještě jiná věc mu bleskla hlavou. Nebylo nikde krbu. Bylo léto a byla to jenom letní obydlí, či bylo celé město stejnoměrně vytápěno nebo ochlazováno? Počal odstraněna byla namáhavá služba v ložnici. A na všem chyběla schválnost ornamentiky, na všem byla nahá lahodnost formy a barvy, jež působily na oko příznivě. Bylo tu několik velmi pohodlných lenošek a lehký stůl na tichých kolečkách, na němž bylo několik lahví s tekutinami a sklenic a dvě mis s průhlednou hmotou jako huspenina. Potom zpozoroval, že tu nebylo knih, časopisů ani psacích potřeb. „Svět se vskutku změnil,“ řekl si.

Viděl, že jedna strana zevnějšího pokoje byla vy plněna řadami zvláštních dvojitých válců s nápisy v zelené barvě na bílém podkladě, což se shodovalo se základní výzdobou pokoje, a prostřed této stěny vystupoval asi na čtvereční stopu malý aparát s bílou hladkou plochou, obrácenou do pokoje. Před ním byla židle. Na okamžik myslil, že tyto válce by mohly býti knihami, nebo moderní náhradou za knihy, ale nezdálo se, že by tomu tak bylo.

Písmo na válcích bylo mu záhadné. Nejdříve se zdálo, že je podobno ruštině. Pak zpozoroval stopy zkomolené angličtiny v jistých slovech.

„Oi Man huwdbi Kin,“

se mu vnucovalo jako „The man who would be King.“ (Člověk, který chtěl být králem.) „Fonetické písmo““ řekl. Vzpomněl si, že četl povídku s tímto titulem, pak se upamatoval na obsah této povídky, jedné z nejlepších na světě. Ale tato věc

před ním nebyla knihou dle jeho představy. Pak rozluštil názvy dvou vedlejších válců. „Srdce temnoty,“ toho nikdy neslyšel před tím, ani názvu „Madonna budoucnosti“ — zajisté, byly-li to povídky, pak byly od autorů z doby poviktoriánské.

S jedním z těchto válců dal si mnoho práce po nějaký čas a pak jej odložil. Potom se obrátil ke čtyřhrannému aparátu a ohledával jej. Otevřel jakýsi poklopa a našel v něm jeden dvojitý válec a na hořením okraji malý knoflík, podobný knoflíku k elektrickému zvonku. Stiskl jej, a ihned zaznělo rychlé zvonění a přestalo. Postřehl hlasy a hudbu a užíval hru barev na přední hladké ploše. Pochopil náhle oč se jedná a ustoupil, aby věc pozoroval. Na ploché desce byl teď malý obraz v barvách velmi živých a v něm byly postavy, které se pohybovaly. A nejen že se pohybovaly, nýbrž i mluvily jasnými tichými hlasy. Bylo to zrovna jako skutečnost, díváme-li se na ni obráceným operním sklem a hlasy byly, jako by procházely dlouhou rourou. Jeho zájem byl ihned upoután situací, jež představovala muže, krácejícího sem a tam a křičícího hněvivá slova k ženě hezké, ale svévolné. Oba byli v malebných kostýmech, jež byly Grahamovi tak cizí. „Já pracoval,“ řekl muž, „ale co jsi činila ty?“

„Ah,“ řekl Graham. Zapomenul všeho a sedl si do lenošky. Za pět minut slyšel svoje jméno, slyšel „až Spáček procitne“ vysloviti žertovně jako přísloví užívané pro daleký odklad, slyšel mluvíti o sobě jako o věci vzdálené a neuvěřitelné. Ale za malou chvíli znal oba tyto lidi jako důvěrné přátele.

Konečně bylo toto miniaturní drama u konce, a čtyřhranná přední deska aparátu byla zase prázdná.

Byl to zvláštní svět, do něhož bylo mu popřáno nahlédnouti, neúzkostlivý, dychtivý po požitcích, energický, důmyslný, zchytralý, svět strašného hospodářského zápasu; byly

tu narážky, kterým nerozuměl, události, jež svědčily o změněných mravních ideálech, záblesky pochybné osvěty. Modré plátno, jež dominovalo tak v jeho prvních dojmech z ulic městských, objevovalo se znovu a znovu jako oděv obecného lidu. Nepochyboval, že příběh hry byl vzat ze současnosti a jeho prudký realismus byl nepopíratelný. A konec byl tragedií, jež ho tísnila. Seděl a upřeně zíral na bílou plochu.

Ulekl se a mnul si oči. Byl tak zahloubán do moderní náhrady za román, že se probudil v bělozeleném pokoji s překvapením ne nepodobným onomu při svém prvním procitnutí.

Vstal a byl zase ve svém vlastním kouzelném kraji. Jasnost kinetoskopického dramatu zanikla a boj na ohromných prostorách ulic, obojetná Rada, rychlé změny hodin, které prožil po procitnutí, se vrátily. Tito lidé mluvili o Radě s naznačením jisté nezřetelné universální moci. A mluvili o Spáči; v tom okamžiku se ho to opravdu živě netklo, že on byl Spáčem. Musil si přesně vzpomínati, co řekli . . .

Vkročil do ložnice a slídl vzhůru skrze rychlé intervaly točících se vějířů. Jakmile vějíř přeletěl, bylo slyšeti temné zabouření jako hřmot strojů v rytmickém vířen. Jinak mlčelo vše. Ač věčný den ozařoval ještě jeho pokoje, viděl, že malý občasný pruh oblohy byl teď temně modrý – skoro černý, posetý prachem malých hvězd . . .

Započal znovu s prohlídkou svých komnat. Nemohl najiti způsobu, jak otevřítí vycpané dveře, ani zvonku ani jiného zařízení, aby zavolal obsluhu. Jeho pocit úžasu se nezmenšil, byl však zvědav, lačen po vysvětlení. Chtěl podrobně věděti, v jakém poměru byl k těmto novým věcem. Hleděl býti připraven,

až by někdo k němu vstoupil. Najednou stal se neklidným a netrpělivým, chtivým vysvětlení, rozptýlení, nových dojmů.

Vešel do druhého pokoje k aparátu a brzy rozřešil způsob, jak nahraditi válce jinými. Když to byl učinil, napadlo mu, že bylo zásluhou těchto malých přístrojů, že byla zachována jasně a srozumitelně řeč po dvou stech letech. Válce, které náhodně zasadil, vyvinuly hudební fantasi. Nejprve byla krásná a pak byla smyslná. Pak najednou poznal, že byla to změněná povídka o Tannhäuserovi. Hudba byla nezvyklou. Ale předvedení bylo realistické a změněno současným duchem. Tannhäusernevešel do Venušina vrchu, nýbrž do Města Rozkoše. Co bylo Město Rozkoše? Zajisté snem, vynálezem fantastického, vilného básníka.

Zájem a zvědavost se ho zmocnily. Kus se rozvinul s příchutí zvláštní, spletené sentimentality. Najednou se mu nelíbil. Čím dále pokračoval, tím méně se mu líbil.

Jeho cit se pobouřil. To nebyly obrazy, idealisace, nýbrž fotografované skutečnosti. Nechtěl více slyšeti o Venušině vrchu dvaadvacátého století. Zapomněl, jakou roli hrál model v umění století devatenáctého, a oddal se archaickému rozhořčení. Vstal rozhorlen, zpola ve studu, že díval se na tyto věci, třeba v osamění. Vytáhl aparát do předu a s jistým násilím hledal prostředek, jak by zastavil jeho činnost. Něco cvaklo. Fialová jiskra bodla ho do ruky a zkroutila mu křečovitě ruku, a stroj se zastavil. Když příštího dne se pokusil válce Tannhäusera zaměnit za jiný pár, shledal aparát pokažený . . .

Chodil napříč pokojem kráčeje sem a tam a zápasil s nesnesitelnými, obrovskými dojmy. Věci, které se dověděl z válců, a věci, které byl viděl, se utkaly, pomátly ho. Největším úžasem naplňovala ho ta okolnost, že za třicet let svého života

nikdy se nepokusil učiniti si obraz o těchto příštích dobách. „Tvořili jsme budoucnost,“ řekl, „a sotva kdo z nás usiloval o to, představit si budoucnost, kterou tvoříme. A zde je!“

„Kam došli? Co bylo vykonáno? Jak přicházím doprostřed všeho toho?“ Na ohromnost ulic a domů byl připraven, na zástupy lidu též. Ale boje na městských ulicích? A ta soustavná smyslnost jisté třídy bohatých lidí !

Myslíl na Bellamyho, na hrdinu jeho socialistické utopie, jenž vytušil podivně tuto opravdovou zkušenost. Ale zde nebylo utopie, nebylo zde socialistického státu. Viděl již dosti, aby mu bylo jasno, že staré protivypřepychu, marnotratnosti a smyslnosti po straně jedné a podlé chudoby po straně druhé dosud vládly. Věděl dosti o hlavních životních činitelích, aby porozuměl tomu vzájemnému vztahu. A nejen že byly budovy městské gigantické a davy na ulicích gigantické, nýbrž i hlasy, jež slyšel na ulicích, Howardův nepokoj, celá atmosféra – vše prozrazovalo gigantickou nespokojenost. V jaké to byl zemi? Ještě se to zdálo být Anglií, ale podivně „neanglickou“. Duševně pohlédl na ostatní svět a uzřel jenom záhadný závoj.

Slídil po svém pokoji zkoumaje každou věc, jako by činilo lapené zvíře. Cítil se velmi unaveným, cítil onu horečnou vyčerpanost, jež nedovoluje býti v klidu. Naslouchal dlouhé chvíle pod ventilátorem, aby zachytil nějaké vzdálené echo vzbuření, jež, jak cítil, musilo v městě pokračovati.

Začal mluvit sám k sobě. „Dvě stě a tři léta!“ říkal vždy znovu k sobě, směje se nesmyslně. „Tedy je mi dvě stě třiatřicet let! Nejstarší člověk. Snad neobrátili tendenci našich časů a nevrátili se k vládě nejstarších? Moje nároky by byly nepopíratelný. Hm, hm Vzpomínám si bulharských ohavností, jako by to bylo včera. Je to stáří! Haha!“ Byl nejdříve překvapen

uslyšev svůj smích, pak smál se znovu, úmyslně a hlasitěji. Pak si uvědomil, že se chová pošetile. „Klidně,“ řekl si: „Klidně.“

Jeho kročeje stávaly se pravidelnější. „Tento nový svět,“ pravil. „Nerozumím mu. Proč? . . . Ale všechno je p r o č !“

„Domnívám se, že dovedou létat a mnoho jiného. Musím to zkusit vzpomenouti si, jak to jen počalo.“

Nejprve byl překvapen, když poznal, jak neurčitý byly jeho vzpomínky z jeho prvních třiceti let. Vzpomínal si úryvků, ponejvíce všedních momentů, věcí bez většího významu, jež byl pozoroval. Jeho chlapectví zdálo se mu nej přístupnějším, rozpomenul se na školní knihy a jisté lekce v měření. Potom probudil více vystupující rysy svého života, vzpomínky na svoji choť dávno mrtvou, její magický vliv, který teď unikl podplacení, na své soky a přátele a zrádce, na rychlé rozhodnutí v té a oné věci, a pak na svá poslední léta bídy, na kolísající rozhodnutí a pak na své pilné studie. V malé chvíli pozoroval, že má zase vše; snad mdle, jako kov dlouho odložený, ale nijak porušeně nebo pokaženě; vše bylo schopno nového vyleštění. A barva všeho byla vždy hlubší bída. Stálo to za nové vyleštění? Zázrakem byl vyzdvižen ze života, jenž stal se nesnesitelným ...

Vrátil se ke své přítomné situaci. Nadarmo zápasil s událostmi. Byly to nerozluštitelné zápletky. Viděl skrze ventilátor oblohu zarůžovělou východem slunce. Staré přesvědčení vystoupilo z temných koutů jeho vědomí. „Musím spát,“ řekl. Bylo to jako radostné uvolnění z této duševní bídy a ze vzrůstající bolesti a tíže údů. Přistoupil k podivné malé posteli, položil se a ihned usnul . . .

Bylo mu ovšem souzeno, aby se velmi spřátelil s těmito komnatami, než je opustil, neboť byl uvězněn po tři dny. V této době nevstoupil do jeho vězení kromě Howarda nikdo. Zázrak

jeho osudu spojoval se se zázrakem jeho probuzení a v jistém smyslu jej napodobil. Zdálo se, že procitl a vstoupil mezi lidi jen proto, aby byl vržen do této nevysvětlitelné osamělosti. Howard přicházel pravidelně s jemnými a sílicími tekutinami a lehkou příjemnou potravou, jež byla Grahamovi úplně cizí. Jakmile vstoupil, zavřel vždy opatrně dveře. V drobných věcech vzrůstala Howardova roztomilost, ale nechtěl vysvětliti Grahamovi jeho poměr k věcem velikým, jež jistě se projednávaly tak vážně za stěnami, které ho uzavíraly a jež nepropustily zvuku. Vyhnul se co nej zdvořileji každé otázce, týkající se záležitosti zevnějšího světa.

A v těchto třech dnech zalétaly neklidné Grahamovy myšlenky daleko a široko. Všecko, co viděl, všechny vypočtené úskoky, aby ho učinili nevědomým, kroužily jeho hlavou. Uvážil skoro všechna možná vysvětlení svého postavení — ano i, jak to bývá, i vysvětlení správné. Události, jež ho teď potkaly, staly se mu vlivem tohoto uvažování uvěřitelnými. Když pak konečně přišel okamžik jeho osvobození, byl připraven . . .

Howardovo chování přičinilo velmi mnoho k dojmu, který měl Graham o vlastní zvláštní důležitosti; zdálo se, že dveře při svém otevření a zavření propustily jakýs dech vážných událostí. Jeho otázky staly se určitějšími a prozíravějšími. Howard skryl se za protesty a obtíže. Procitnutí nebylo předvídáno, opakoval; náhodně setkalo se s proudem sociálních převratů. „Abych vám to vysvětlil, bylo by mi vykládati vám historii půl druhého celku let,“ odporoval Howard.

„Věc má se tak,“ řekl Graham. „Bojíte se něčeho, co bych mohl učiniti. Nějakým způsobem mám v rukou rozhodující moc — nebo* bych ji mohl mít.“

„Není tomu tak. Ale máte — mohu vám tolik říci —

samovolný vzrůst vašeho vlastnictví vkládá nám do rukou velikou rušivou možnost. A k tomu ještě máte se svými pojmy z osmnáctého století v jiných směrech vliv.“

„Devatenáctého století,“ opravil Graham.

„S vašimi názory ze starého světa, ať již tak nebo onak, při čemž neznáte nejmenšího činitele v našem státě.“

„Jsem bláznem?“

„Zajisté ne.“

„Zdám se vám člověkem, který by jednal ukvapene?“

„Nebylo nikdy očekáváno, že vůbec někdy budete jednat. Nikomu se o tom nezdálo, že byste někdy procitnul. Rada vás obklopila antiseptickými prostředky

Vskutku, domnívali jsme se, že jste mrtev — že to není než pouhým zastavením rozkladu. A — ale to je příliš složité. Nemůžeme najednou — pokud jste ještě jen napolo procitl . . .“

„Tak to nepůjde,“ pravil Graham. „Dejme tomu, že je tomu tak, jak pravíte, proč mi není vtoukána do hlavy ve dne v noci celá nynější moudrost a všechny události, abych byl připraven ke své zodpovědnosti? Jsem teď moudřejším, než jsem byl před dvěma dny, jsou-li tomu dva dny, co jsem se probudil?“

Howard trhl rtem.

„Začínám pociťovati složitou hru na schovávanou, v níž vy jste hlavním činitelem — tento pocit stává se každou hodinou určitější. Což pak tato Rada, nebo výbor, cokoliv jsou, kuchtí tepře úcty mého vlastnictví? Je tomu tak?“

„Tento podezřívavý tón —“ řekl Howard.

„Uh,“ oddechl si Graham. „Nuže, slyšte moje slova — těm, kdož přivedli mne sem, povede se zle. Povede se jim zle. Já žiji. Nepochybuje o tom, žiji. Každého dne je tep mého srdce silnější,

moje mysl jasnější a mohutnější. Dosti již klidu. Jsem člověkem, který se vrátil do života. A já chci žítí —“

„Žítí!“

Howardova tvář zjasnila se myšlenkou. Přistoupil ke Grahamovi a mluvil lehkým, důvěrným tónem.

„Rada vás zde odlučuje k vašemu dobru. Nemáte klidu. To je přirozené — tak energický muž! Nudíte se zde. Chceme však se starati o to, aby vše, cokoliv si přejete — každé přání . . . Snad mohlo by něco . . . Nějaká společnost?“

Zamlčel se významně.

„Ano,“ řekl Graham zamyšleně. „Něco by bylo.“

„Ach! Ted! Zanedbávali jsme vás.“

„Davy tam na ulicích?“

„To,“ pravil Howard, „bojím se — Ale —“ Graham začal choditi po pokoji. Howard stál u dveří, pozoruje ho. Co Howard mínil, bylo Grahamovi jen zpola jasno. Společnost? Což, kdyby byl přijal návrh a žádal za nějakou společnost? Bylo by nějak možno z rozmluvy s touto osobou čerpati neurčité tušení o boji, který živě vypukl, když se Graham probudil? Přemýšlel znovu, a návrh nabýval útvaru. Najednou se obrátil k Howardovi.

„Co míníte společností?“

Howard zvedl oči a trhl rameny. „Lidské bytosti,“ odpověděl s podivným úsměvem na zádumčivém obličejí.

„Naše sociální zřízení,“ pravil, „jsou snad u porovnání s vaší dobou do jisté míry volnější. Když se chce muž zbaviti nudy jako tato — na příklad společností žen, nepovažujeme to za pohoršení. Zbavili jsme svého ducha formulí. V našem městě je jistá kasta, potřebná kasta, kterou neopovrhujeme více — již ne-skrývaná —“

Graham se zastavil.

„Zahnalo by vám to nudu,“ řekl Howard. „Měl jsem na něco podobného vzpomenouti již dříve, děje se však vskutku tolik —“
Naznačil zevnější svět.

Graham váhal. Na okamžik zavládla v jeho mysli postava ženy, kterou jeho fantasmie stvořila, silně a dráždivě. Pak se rozhněval.

„Ne!“ vykřikl.

Začal choditi rychle po pokoji sem a tam. „Všecko, co mluvíte, všecko co činíte, přesvědčuje mne — o nějakých velkých událostech, na nichž mám podíl. Nechci si krátiti čas, jak vy to nazýváte. Ano, vím. Chtíč a prostopášnost jsou životem v jistém smyslu — a smrtí! Zhasnutím! Ve svém životě, než jsem usnul, vypracoval jsem tuto žalostnou otázku. Nechci znovu začínati. Zdeje město, množství — A mezi tím sedím tu jako králík v pytli.“

Jeho zuřivost se vzepjala. Na okamžik se dusil a mával zařatými pěstmi. Povolil zuřivému výbuchu a proklínal starobylým způsobem. Jeho gesta byla jako fyzické hrozby.

„Neznám vaši stranu. Jsem v temnu a vy mne v temnu udržujete. Ale tolik vím, že nejsem zde vězněn k dobrému cíli. K nijakému dobrému cíli. Varuji vás, varuji vás před následky. Nabudu-li jednou moci —“

Pocítil, že takové hrozby mohly by se mu státi nebezpečnými. Zamlčel se. Howard stál a pozoroval ho s podivným výrazem.

„Přijímám to, jako poselství k Radě,“ řekl Howard.

Graham měl okamžitý popud vrhnouti se na Howarda a buď jej zabiti, nebo omráčí ti. To bylo asi zřejmo na jeho tváři; ať tomu bylo jakkoliv, Howard byl rychlý ve svém pohybu. Ve

vteřině zavřely se zase tiché dvěře, a člověk z devatenáctého století byl sám.

Na okamžik stál ztrnule, zařaté pěsti zpola pozdviženy. Pak je spustil. „Jaký jsem to blázen,“ pravil a znovu pustil uzdu své zlosti dupaje po pokoji a proklínaje ... Dlouho byl v jistém druhu šílení, zuřil nad svou situací, nad svým vlastním bláznovstvím, nad těmi bíd- níky, kteří ho uvěznili. Jednal tak, poněvadž nechtěl o svém postavení klidně uvažovati. Přilnul ke své zuřivosti — poněvadž se bál strachu.

Pak se přistihl, jak rozumoval sám k sobě. Zajetí bylo nevysvětlitelné, ale zajisté dovoľovaly je zákonité formy — nové zákonité formy — této doby. Ovšem, musilo být zákonité. Tito lidé byli na pochodu civilisace o dvě století dále než viktoriánská generace. Nebylo pravděpodobno, že by byli méně — humánní. A přece vymýtli ze svého ducha formule! Byla lidskost formuli zrovna jako cudnost?

Jeho fantasmie započala pracovati, aby mu předvedla vše, co by mu mohli učiniti. Pokusy jeho rozumu, ač byly většinou logicky založeny, aby zvítězil nad těmito tuchami, byly marný. Proč by mně nějak ubližovali?

Na konci si řekl: „Přijde-li to nej horší z nej horšího, mohu se vzdátí toho, čeho si žádají. Ale čeho si žádají? A proč mne vězní, místo aby přišli a žádali toho?“

Pak se vrátil ke svým dřívějším myšlenkám o možných úmyslech Rady. Uvažoval znovu o jednotlivostech Howardova chování, o jeho temných pohledech, jeho nevysvětlitelném otálení. Potom kroužil chvíli jeho duch kolem myšlenky dostati se z těchto komnat; ale kam mohl prchnouti v tomto ohromném zalidněném světě? Byl by na tom hůře než saský zeman, posta-

vený náhle do Londýna z devatenáctého století. A pak, jak by někdo mohl prchnouti z těchto pokojů?

„Jak by to mohlo někomu prospěti, kdyby mně bylo nějak ublíženo?“

Myslil na vzbouření, na veliké sociální nepokoje, jejichž osou se stal způsobem nepochopitelným. Jedna věta, ač dosti cizí, vnucovala se mu s podivnou vytrvalostí. Přišla, jako by vyplula z temnot jeho paměti. Jedna Rada vyřkla toto:

„Je pro vás prospěšno, aby jeden muž zemřel za národ.“

Kapitola VIII.

NA STŘECHÁCH.

Jak se otáčely vějíře v kulatém otvoru vnitřního pokoje a dovolovaly probleskovati noci, vnikaly dolů také temné zvuky. A Graham, jenž stál dole a bojoval nerovně s neznámými mocnostmi, jež ho věznily a které

teď byl výslovně vyzval, ulekl se, zaslechnuv zvuk hlasu.

Pohleděl vzhůru a viděl v intervalech otáčení temně a nezřetelně obličej a ramena muže, jenž ho pozoroval. Pak se natáhla tmavá ruka, rychlý vějíř ji zasáhl a letěl dále s malou nahnědlou skvrnou na okraji svého tenkého listu. A něco začalo odtud padati, tiše kapati na podlahu.

Graham pohlédl dolů, a u jeho nohou byly krvavé skvrny. Podíval se ještě vzhůru v divném rozčilení. Postavy tam nebylo.

Zůstal státi nehnuté – všechny jeho smysly byly upiatty na kmitavou skvrnu v temnotě, neboť venku byla hluboká noc. Zpozoroval několik vzdálených, nezřetelných, temných skvrnek, vznášejících se lehce v zevnějším ovzduší. Snášely se k němu dolů, vrtošivé, krouživě a odletěly stranou před vzdušným

proudem vějíře. Světelný paprsek se kmitl, skvrnky zableskly se bíle a zase nastalo temno. V teple a při osvětlení viděl, že jenom na několik stop od něho – sněží.

Graham přešel pokoj a přiblížil se zase k ventilátoru. Viděl přibližovati se hlavu muže. Slyšel šepot. Pak ostrou ránu na nějakou kovovou hmotu, úsilí, hlasy, a vějíř se zastavil. Sněhová metelice zavířila pokojem a zmizela, než se dotkla podlahy. „Nebojte se,“ řekl nějaký hlas.

Graham stál pod vějířem. „Kdo jste?“ šeptal.

Chvíli neslyšel ničeho, jenom kývání vějíře, a pak vsunula se opatrně do otvoru hlava muže. Jeho obličej objevil se Grahamovi skoro obráceně; jeho černý vlas byl mokrý rozpouštějícími se sněhovými vločkami. Jeho rámě vztáhlo se vzhůru do tmy držíc něco neviditelného. Měl mladistvý obličej a lesklé oči a žíly na čele měl naběhlé. Zdálo se, že se namáhá, aby se udržel ve své poloze.

Po několik vteřin nemluvil on ani Graham.

„Vy jste byl Spáčem?“ řekl konečně cizinec. „Ano,“ děl Graham. „Čeho si přejete?“

„Přicházím od Ostroga, Sire.“

„Ostroga?“

Muž ve ventilátoru obrátil hlavu, takže okázal Grahamovi svůj profil. Zdál se naslouchati. Náhle zaznělo rychlé zvolání, a vetřelec uskočil právě včas, aby ušel ráně uvolněného vějíře. A když Graham slídl pak do výše, neviděl ničeho, než pomalu padající sníh.

Trvalo to snad čtvrt hodiny, než se zase něco objevilo ve ventilátoru. Konečně však zaznělo znovu kovové přerušení; vějíře se zastavily a obličej se zase objevil. Graham zůstal státi po celou dobu na témž místě, bdělý a chvěje se vzrušením.

„Kdo jste? Čeho si přejete?“ ptal se.

„Chceme s vámi mluvit, Sire“ pravil vetřelec. „Chceme — nemohu tu věc udržet. Po tři dny jsme se pokoušeli najít k vám cestu.“

„Je to osvobození?“ šeptal Graham. „Útěk?“

„Ano, Sire. Chcete-li.“

„Jste mojí stranou — stranou Spáče?“

„Ano, Sire.“

„Co mám činit?“

Pak následoval zápas. Rámě cizincovo se objevilo a jeho ruka krvácela. Jeho kolena byla viditelná na pokraji větrací šachty. „Ustupte,“ řekl a padl Grahamovi k nohám; padl dosti těžce na ruce a rameno. Uvolněný ventilátor vířil hlasitě. Cizinec se překotil, vyskočil hbitě a stanul udýchaný, drže si ruku na pohmožděném rameně a hledě jasným zrakem na Grahama.

„Jste vskutku Spáčem,“ řekl. „Viděl jsem vás spát, kdž bylo zákonem ustanoveno, že vás smí každý spatřit.“

„Jsem oním mužem, jenž ležel v ztrnutí,“ odpověděl Graham. „Uvěznili mne zde. Jsem zde od svého procitnutí — nejméně po tři dny.“

Vetřelec chtěl, jak se zdálo, promluvit, něco však zaslechl, pohlédl rychle na dveře a běžel k nim, volaje rychlá, nesouvislá slova. V ruce se mu zableskl lesklý, ocelový klín, a začal jím tlouci klep, klep — rychlou řadu úderů — do závěsů. „Pozor!“ vzkřikl hlas. „Oh.“ Hlas zazněl nahoře.

Graham vzhlédl, viděl podešve dvou noh, skrčil se, byl jednou nohou zasažen do ramene, a těžké břímě povalilo ho na zem. Padl na kolena a ku předu, a břímě překotilo se mu přes hlavu. Poklekl a viděl druhého muže se shora sedět před sebou.

„Neviděl jsem vás, Sire,“ oddychoval muž. Vstal a pomáhal

Grahamovi při vstávání. „Nejste poraněn, Sire?“ řekl, lapaje vzduch. Pak následovala řada těžkých úderů na ventilátor, těsně u Grahama obličej spadlo něco dolů, a třesoucí se okraj z bílého kovu tančil, převrátil se a ležel zploštěle na podlaze.

„Co je to?“ křičel Graham pomaten a díval se k ventilátoru. „Kdo jste? Co počínáte? Pomněte, že ničemu nerozumím.“

„Ustupte,“ řekl cizinec a táhl jej směsta pod ventilátorem, když druhý kus kovu padal těžce dolů.

„Chceme, abyste šel s námi, Sire,“ supěl nově přibylý, a Graham pohlédnuv mu nanovo do tváře viděl, že na jeho čele přechází čerstvý řez z běla do ruda a že z něho vystupuje několik malých krůpějí krve. „Váš lid vás volá.“

„S vámi jít, kam? Můj lid?“

„Ke dvoranám u tržnice. Zde je váš život v nebezpečí. Máme vyzvědače. Zvěděli jsme právě včas. Rada rozhodla — zrovna dnes — buď vás otrávit, nebo zabít. A vše je připraveno. Lid je vycvičen, policie větrných křídel, inženýři a polovina řidičů uličních plošin jsou s námi. Dvorany jsou přeplněny a všecko volá. Celé město křičí proti Radě. Máme zbraně.“ Setřel si rukou krev. „Zde bych nedal za váš život ani —“

„Ale proč zbraně?“

„Lid povstal, aby vás chránil, Sire. Jak?“ Obrátil se rychle, když muž, který první přišel, zasyčel skrze zuby. Graham ho viděl, jak uskočil, jak jim dával znamení, aby se skryli, a jak učinil pohyb, jako by se chtěl ukrýti za otvírající se dvěře.

Jakmile se byl skryl, objevil se Howard s malým podnosem v ruce, maje otlý obličej skloněný. Ulekl se, pozvedl oči, dvěře za ním zapadly, podnos převrhl se stranou a ocelová sekera udeřilo ho za ucho. Padl jako poražený strom a zůstal ležeti napříč podlahy v zevnějším pokoji. Muž, který ho udeřil, se

rychle sehnul, pozoroval na okamžik jeho obličej, zvedl se a vrátil se ke své práci u dveří.

„Váš jed!“ řekl někdo Grahamovi do ucha.

Pak byli najednou ve tmě. Nesčetné lampičky na římsách zhasly. Graham viděl otvor ventilátoru s vířícím nahoře sněhem a s temnými, rychle se pohybujícími postavami. Tři z nich klečely na křídle. Něco nejasného — řebřík — bylo spuštěno otvorem, a objevila se ruka držící mlhavé, žluté světlo.

Chvilku otálel. Ale chování těchto mužů, jejich hbitá pohyblivost, jejich slova, vše shodovalo se tak úplně s jeho vlastní bázní před Radou, s jeho myšlenkami a nadějemi na útěk, že neváhal ani okamžik. A pak, jeho lid ho očekávali

„Nerozumím,“ řekl. „Důvěřuji vám. Řekněte, co mám činiti?“

Muž s rozříznutým čelem uchopil Grahama za rámě. „Vystupte po řebříku,“ šeptal. „Rychle. Slyšeli nás asi.“

Graham hmatal vztaženýma rukama po řebříku, postavil nohu na nej nižší příčku a obrátiv hlavu viděl v žlutém plápolu světla, přes rameno nej bližšího muže, že člověk nejprve přibylý stojí rozkročmo nad Howardem a ještě pracuje u dveří. Graham obrátil se zase k řebříku a byl svým vůdcem vzhůru tlačěn a druhými nahoře vytahován a pak stál na něčem tvrdém a studeném a kluzkém mimo ventilační otvor.

Zachvěl se. Poznal veliký rozdíl v teplotě. Půl tuctu mužů stálo kolem něho a lehké sněhové vločky dotýkaly se jeho rukou a obličejem a rozplývaly se. Na okamžik bylo tma, pak zablesklo se strašidelně, fialověbíle, a pak bylo zase vše ve tmě.

Viděl, že vystoupil na střechu obrovské městské budovy, jež zaujala místo rozmanitých domů, ulic a náměstí Londýna z doby viktoriánské. Místo, na němž stál, bylo ploché a obrovské kabely

vinuly se přes ně všemi směry. Mnoho větrníků vystupovalo svými koly neurčitě a giganticky z temna a ze sněhové metelice a řvalo měnivou silou, jak vítr stoupal a klesal. V nějaké vzdálenosti vystřelovalo přerušované, bílé světlo do výše, zachycovalo se ve vířícím sněhu v přechodném třpytu a tvořilo v temnu zanikající přízrak, a tu a tam, daleko dole, kmital se v bledých jiskrách a v neurčitých obrysech nějaký větrem hnaný stroj.

Vše to si uvědomil úryvkovitě, mezi tím, co jeho osvoboditelé stáli kolem něho. Někdo přehodil mu tlustý, měkký plášť s povrchem podobným kožešině, a připevnil jej řemeny a sponami v bocích a na ramenou. Mluvili krátce, rozhodně. Někdo tlačil jej vpřed.

Než se vzpamatoval, temná postava uchopila ho za rámě. „Tudy,“ řekla postava, nutila ho vpřed a ukázala mu přes plochu střechu směrem k slabé, polokruhovitě světelné mlze. Graham poslechl.

„Pozor!“ řekl nějaký hlas, když Graham klopýtl přes kabel. „Mezi nimi, ne přes ně,“ řekl hlas. A pak: „Máme naspěch.“

„Kde je lid?“ ptal se Graham. „Řekli jste, že mne lid očekává?“

Cizinec neodpověděl. Pustil Grahamovo rámě, když se cesta zúžila, a vedl jej rychlými kroky. Graham ho sledoval. Za minutu si uvědomil, že utíká. „jdou také ostatní?“ zasupěl, ale neobdržel odpovědi. Jeho soudruh se ohlédl a prchal dále. Přišli k jakési stezce z prolamovaného kovu, jež vedla napříč ke směru, kterým přicházeli. Zahnuli stranou a sledovali novou cestu. Graham se ohlédl, ale sněhová bouře zakrývala ostatní.

„Pojďte!“ řekl jeho vůdce. Utíkající dále přišli k malému větrníku, který vysoko ve vzduchu vířil. „Sehněte se,“ pravil

vůdce Grahamovi, a vyhnuli se nekonečnému hnacímu řemeni, jenž burácel vzhůru k ose křídel. „Touto cestou!“ a vstoupili po kotníky do žlabu, plného tajícího sněhu, který sem byl sehnán, mezi dvě nízké kovové stěny, jež brzy vystoupily do výše prsů. „Půjdu napřed,“ řekl vůdce. Graham sepnul si úžeji plášť a šel za ním. Najednou přišli k úzké propasti, přes kterou vedl žlab do sněhových temnot na druhé straně. Graham se jednou podíval přes okraj, a hlubina byla černá. Na okamžik litoval, že se dal na útěk. Neodvažoval se více popatřiti dolů, a hlava se mu točila, když se brodil sněhem zpola rozteklým.

Pak vyšplhali se ze žlabu vzhůru a spěchali přes dlouhý plochý prostor, jenž byl mokrý tajícím sněhem a od polovice propouštěl slabá světla, jež se pod ním pohybovala sem a tam. Otálel před touto nejistě vypadající půdou, ale jeho vůdce běžel dále, nedbaje ničeho, a tak přišli ke kluzkým schodům, po nichž vylezl ke kraji veliké skleněné bány. Tuto bāň obešli. Daleko dole, zdálo se, tančilo množství lidí a hudba prosakovala skrze bāň . . . Graham se domníval, že slyší sněhovou bouři pronikající volání, a jeho vůdce nutil jej s novým napětím síly ke spěchu. Vystoupili bez dechu k místu, kde stály obrovské větrníky, z nichž jeden byl tak ohromný, že jen dolejší okraj jeho vějířů připádl v zorné pole a vyletěl zase vzhůru a ztratil se ve tmě a sněhu. Spěchali chvíli dál mezi kolosálním kovovým trámovým jeho spodní stavby, a přišli konečně nad místo, kde byly pohyblivé plošiny, a jež se podobalo onomu na něž byl

Graham pohlížel s balkonu. Lezli přes sklovitou, průhlednou hmotu, jež klenula se nad touto ulicí s plošinami, lezli po čtyřech, poněvadž sněhem bylo okluzko.

Větším dílem bylo sklo zamlženo a Graham viděl dole jenom mlhavé obrysy postav, ale blíže vrcholu této průhledné

střechy bylo sklo čisté, a Graham díval se kolmo dolů na vše. Na chvíli podlehl závratí a přes horlivost svého vůdce zůstal ležeti roztažen na skle jako ohromen. Daleko dole, podobní pouhým pohyblivým bodům a skvrnám, chodili lidé tohoto města, nespícího, ve svém věčném denním světle a pohyblivé plošiny letěly svou nepřetržitou cestou. Poslové a lidé s neznámými cíly smýkali se po visících kabelích a visuté mosty byly plny lidstva. Bylo to, jako by se díval do obrovského skleněného úlu, nad nímž kolmo ležel, dolů, a jenom pevnost skla neznámé tloušťky chránila ho před pádem. Ulice byla teplá a osvětlená a Graham byl teď promočen rozpouštějícím se sněhem až na kůži a nohy měl chladnem bez citu. Na chvíli nemohl se hnouti. „Pojďte!“, volal jeho vůdce se strachem ve hlase. „Pojďte!“

Graham dosáhl s námahou vrcholku střechy.

Když byl na druhé straně vazy, následoval příkladu svého vůdce, obrátil se a sjel na zádech velmi rychle po druhém svahu uprostřed malé sněhové laviny. Mezi sklouznutím přišlo mu na mysl, co by se stalo, kdyby cestou byla prolomena mezera. Na okraji klopýtl, postavil se na nohy, stál až po kotníky v sněhové vodě a děkoval nebi, že je zase na neprůhledné půdě. Jeho vůdce byl se zatím již vyšplhal po kovové mříži na nějakou rovinu.

Řidšími sněhovými vločkami trčela nad ní do výše zase řada obrovských větrníků a pak najednou projel beztvárným hřmotem točících se kol ohlušující zvuk. Bylo to mechanické ječení neobyčejné síly, jež zdálo se přicházeti ze všech světových stran najednou.

„Již nás pohřešili!“ zvolal Grahamův vůdce s hrůzou ve hlase, a náhle proměnila se noc v oslňujícím blesku v den.

Nad sněhovou metelící, ve výši větrných kol, zjevily se ohromné stožáry, jež nesly koule jasného světla. Táhly se v

bezmezných řadách všemi směry. Pokud mohlo jeho oko sněhovou vánicí dohlédnouti, leskly se všude.

„Tudy vzhůru,“ zvolal Grahamův průvodčí a zatlačil jej k dlouhé, kovové mříži, na níž nebylo sněhu a která běžela jako pás mezi dvěma k sobě skloněnými, sněhem pokrytými plochami. Grahamovým ztuhlým nohám zdála se teplou a viděl, že lehké kotouče páry z ní vystupují.

„Dále!“ volal jeho vůdce, jenž byl deset stop napřed, a nečekaje běžel rychle žhavou září k železné spodní stavbě nej bližší řady větrníků. Graham, jenž se zatím vzpomatoval ze svého úžasu, následoval ho se stejnou rychlostí, jsa přesvědčen o hrozícím mu chycení . . .

Ve dvaceti vteřinách stáli ve směsici světla a černých stínů a kolem nich byly pohyblivé tyče pod ohromnými koly. Grahamův vůdce běžel chvíli napřed, skočil najednou stranou a zmizel v černém stínu, jež vrhala hrana nohy obrovského podpěrače. V příštím okamžiku byl Graham vedle něho.

Skrčili se bez dechu a hleděli vytřeštěně ven.

Scenerie, kterou Graham viděl, byla velmi divoká a nevábna. Sníh přestal teď skoro docela padat, jen tu a tam letěla ještě nějaká vločka přes obraz. Ale široká, rovná plocha před nimi byla strašidelně bílá; přerušovaly ji jenom gigantické massy pohyblivé formy a dlouhé pásy neproniknutelného temna — obrovské, neohrabané titánské stíny. Kolem nich proplétaly se nesmírné kovové konstrukce a železné pilíře, nelidsky veliké, jak se mu zdálo, a kola větrníků, jež se v nastalém bezvětrí sotva pohnula, stoupala ve velkých, lesklých křivkách Strměji a strměji vzhůru do svítící mlhy. Kamkoliv padalo světlo na lesklý sníh, všude táhly se trámce a pilíře a nekonečné hnací řemeny,

jež běžely s jakousi otálejší, nezkrotnou rozhodností vzhůru a dolů do černé noci.

A přes tuto mocnou činnost, přes všudy přítomnost pocitu o příčině a úmyslu, zdála se tato zasněžená pustina mechanismů, nehledíc k oběma samotným mužům, liduprázdnou, zdála se tak opuštěnou, bez jediné stezky, lidmi tak málo navštěvovanou, jako nějaké nepřístupné, alpské sněžné pole.

„Budou nás stíhati,“ zvolal vůdce. „Jsme teprve sotva na půl cestě. Ač je zima, musíme se zde na nějakou dobu skrýti, alespoň pokud nebude hustěji sněžiti.“

Zuby mu v ústech cvakaly.

„Kde jsou tržnice?“ ptal se Graham a vyzíral ven. „Kde je všechen lid?“

Druhý neodpověděl. .

„Pohledte !“ zašeptal Graham, skrčil se co mohl a ztichl.

Sníh začal zase padati hustě a s jeho kroužícími víry snášelo se velmi rychle najednou něco neurčitého a velkého z černé nicoty nebeské. Přicházelo to v příkré křivce dolů a přejelo to kolem s rozpiatými, širokými křídly a ohonem bílé, srážející se páry za sebou; vystoupilo zase s lehkou rychlostí a klouzlo vzhůru do vzduchu, přehnal se vodorovně v široké křivce do předu a pak zase zmizelo ve vírech sněhových vloček. A Graham viděl skrze železa tohoto tělesa dva malé lidi, velmi nepatrné a pohyblivé, kteří, jak se mu zdálo, prohledávali polními kukátký zasněžené plochy. Jednu vteřinu bylo je viděti jasně, pak mlhavě skrze silný sněhový vír, pak byli menší a vzdálení a za minutu zmizeli.

„T e ě !“ vzkřikl jeho soudruh. „Pojďte !“

Táhl Grahama za rukáv a oba prchali bez zastávky střemhlav dolů arkádami železné konstrukce pod koly větrníků.

Graham utíkal slepě a srazil se se svým vůdcem, jenž se byl k němu náhle obrátil. Viděl, že se nalézá nadvanáct metrů před černým jícnem, jenž pokud mohl viděti, rozšiřoval se na právo i na levo. Zdál se přerušovati jejich postup v obou směrech.

„Učiňte jako já,“ zašeptal vůdce. Položil se a vlezl na okraj, přesunul hlavu přes něj a ohnul jednu nohu dolů. Zdálo se, že něco ohmatává nohou, našel to a přesunul se přes hranu do jícnu. Jeho hlava se znovu objevila. „Je to okrajní lišta,“ šeptal. „V temnu po celé délce. Učiňte jako já.“

Graham váhal, položil se na čtyry, doplazil se ke hraně a zíral dolů v sametovou čern. Na okamžik neměl odvahy jíti v před ani zpět, pak se posadil, spustil jednu nohu, pocítil ruce svého vůdce, které ho táhly, měl strašlivý pocit, že klouže přes okraj do bezedná, narazil a octnul se v blátivém okapu, v neproniknutelném temnu.

„Tudy,“ šeptal hlas a Graham počal se plížiti podél okapu, mokrým, tajícím sněhem, přitisknuv se ke zdi. Postupovali tak po několik minut. Zdálo se mu, že prochází všemi stupni bída, že minutu za minutou je vystaven stostupňové zimě, mokru a vysílení. Za krátko necítil rukou ani nohou.

Okap skláněl se dolů. Pozoroval, že jsou teď mnoho stop pod okrajem budov. Nad nimi se zvedaly řady bílých forem, jako přízraky zakrytých oken. Přišli ke kabelu, jenž byl svým koncem připevněn nad jedním z těchto oken; bylo jej sotva viděti a spouštěl se do neproniknutelných stínů. Najednou setkala se jeho ruka s rukou jeho vůdce. „Ticho!“ šeptal tento velmi opatrně.

Vznesl ustrašeně zrak do výše a spatřil obrovská křídla létacího stroje plovati volně a tiše nad hlavou širokým pruhem sněhem poseté, šedomodré oblohy. Za okamžik zase zmizel.

„Buďte tiše; zatačejí pouze.“

Chvíli zůstali oba bez hnutí; pak vstal Grahamův soudruh, sáhnul po upevnění kabelu a pracoval na nějakém nezřetelném lanoví.

„Co je to?“ ptal se Graham.

Jedinou odpovědí byl slabý výkřik. Muž skrčil se a zůstal bez hnutí. Graham vyhlížel po něm a viděl nejasně jeho tvář. Zírala dolů dlouhým pruhem oblohy a Graham sledoval její oči a viděl létací stroj malý, bledý a vzdálený. Pak viděl, jak se křídla po obou stranách rozšiřovala, jak stroj se k nim obrátil, jak vrůstal každým okamžikem. Plul podél okraje jícnu přímo k nim.

Muž počal se pohybovati křečovitě. Hodil Grahamovi do ruky dvě příčné tyče. Graham je neviděl, pouze hmatem poznal jejich tvar. Visely na tenkých provázcích na kabelu. Na provazci byly rukověti z nějaké měkké pružné látky. „Vložte si kříž mezi nohy,“ šeptal vůdce nervosně, „a uchopte držadla. Uchopte pevně, uchopte!“

Graham učinil, jak mu bylo řečeno.

„Skočte,“ řekl hlas. „Ve jménu nebes skočte!“

Po dobu jedné, významné vteřiny, nemohl Graham promluvit. Byl později rád, že temnota zakrývala jeho tvář. Neřekl ničeho. Počal se silně třásti. Pohlédl stranou na rychlý stín, pohlcující oblohu, jak se sem řítí nad ním.

„Skočte! Skočte, ve jménu božím! Sice nás dostanou,“ volal Grahamův vůdce a strčil jej ve svém rozčilení v před.

Graham klopýtl křečovitě, vyrazil štkavý výkřik a padl pak, zatím co létací stroj je přeletěl, v před do propasti temna, sedě na dřevěném kříži a drže se provazce v smrtelné křeči. Něco třesklo a něco udeřilo ostře na nějakou stěnu. Slyšel, jak bzučí kladka na kabelu. Slyšel volati vzduchoplavce. Cítil, jak se mu

dvé kolen zabořilo do zad . . . Řítil se prudce vzduchem, padal vzduchem. Všecka jeho síla byla v jeho rukách. Byl by křičel, ale neměl dechu. Vletěl do oslňujícího světla, v němž ještě pevněji se držel. Poznal velkou třídu s pohyblivými plošinami, visícími světly a mocnými sloupy. Řítily se proti němu a kolem něho. Měl okamžitý dojem velkého, kruhového otvoru, jenž se otvíral, aby ho pozřel.

Byl zase potmě, padal, padal, držel se rukama, jež ho bolely, a hle! zvuk, proud světla, a byl ve dvoraně jasně osvětlené se řvoucími davy lidu pod sebou. Lid! jeho lid! Proscenium jeviště řítilo se k němu vzhůru a jeho kabel hnal se ke kulatému otvoru na právo. Cítil, že letí pomaleji a najednou mnohem pomaleji. Rozeznával výkřiky: „Zachráněn! Mistr! Je zachráněn!“ Jeviště řítilo se k němu s prudkostí rychle ubývající. Pak —

Slyšel muže, který se za ním byl zavěsil, vykřiknouti jako v náhlém strachu a tento výkřik měl ozvěnu zdola. Cítil, že nesjíždí již podél kabelu, nýbrž že padá s ním. Slyšel bouři volání, křiku, ječení. Cítil něco měkkého na své natažené ruce a náraz ztlumeného pádu zachvěl jeho ramenem . . .

Chtěl býti v klidu a lid ho zvedl do výše. Později se domníval, že byl vnesen na jeviště a že mu dali pítí, ale nevěděl toho nikdy s jistotou. Nepozoroval, co se stalo s jeho vůdcem. Když se zase vzpamatoval, stál a horlivé ruce jej podporovaly, aby mohl státi. Stál ve velikém výklenku, jenž zabíral místo, jež bylo podle jeho dřívějších zkušeností vyhrazeno dolejšímu lóžím. Bylo-li to vůbec divadlo.

Mocný povyk dolehl mu do uší, hřmící řev, volání nesčetných lidských davů. „Je to Spáč! Spáč je s námi!“

„Spáč je s námi! Mistr — Majitel! Mistr je s námi, Je zachráněn.“

Graham měl vlnité vidění veliké síně plné lidstva. Neviděl jednotlivce, zřel jen pěnu z růžových obličejů, mávajících rukou a šatů, pociťoval tajemný vliv ohromného zástupu, jak se přes něj přelévá, jak ho vynáší. Viděl balkony, galerie, velká klenutí, vchody s dalekými perspektivami a všude lid, obrovskou arenu naplněnou jásajícím lidem. V popředí ležel jako obrovský had přetržený kabel. Byl přeříznut na hořením konci lidmi z létacího stroje a sjel dolů do dvorany. Zdálo se, že lidé jej odtahují stranou. Ale celý dojem byl neurčitý, samotné budovy chvěly se a třásly bouří hlasů.

Stál nejistě a díval se na lid mu nej bližší. Jeden z nich podpíral ho pod jednou paží, „Dovedte mne do malého pokoje,“ řekl v pláči, „do malého pokoje,“ a nic více nemohl říci. Muž v černém oděvu přistoupil a vzal ho za volnou ruku. Viděl, jak úslužní lidé před ním otevřeli dvěře. Jeden dovedl ho k židli. Klopýtl. Posadil se těžce a pokrýl si rukama tvář; třásl se silně, byl u konce s ovládním svých nervů. Sňali s něho jeho plášť, jak, na to se nemohl rozpomenouti. Viděl, že jeho purpurové spodky zčernaly mokrem. Lidé kolem něho utíkali, události pokračovaly — ale po jistou dobu nevšímal si ničeho.

Unikl. Myriada hlasů mu to dosvědčovala. Byl zachráněn. To byl lid, jenž stál mu po boku. Chvilí štkal a lapal vzduch a seděl tiše se zakrytou tváří. Vzduch byl naplněn voláním nesčíslných lidí.

Kapitola IX.

LID NA POCHODU.

Graham pozoroval, že někdo mu nabízel sklenici s čirou tekutinou, vzhlédl a viděl, že to byl mladý muž temné barvy v žlutém oděvu. Přijal tuto dávku a v okamžiku se rozpálil. Vysoký muž v černém rouchu stál po jeho boku a ukazoval ke dveřím zpola otevřeným do dvorany. Tento muž křičel mu z blízka do uší, a přece co řekl, bylo nesrozumitelné pro strašlivý lomoz z velikého divadla. Za tímto mužem stála dívka ve stříbřitě šedém oděvu, jež byla, jak Graham přes všechen zmatek pozoroval, krásná. Upírala své temné oči, plné úžasu a zvědavosti, na Grahama a její pootevřené rty se chvěly. Jedny zpola otevřené dvěře dovoľovaly pohlédnouti do naplněné dvorany a jimi vnikal sem ohromný, měnící se povyk, lomození, tlučení a křik, který zmíral a znovu začínal a stoupal až ve hřmení a tak trval stále, pokud Graham se zdržoval v malé komnatě. Pozoroval rty černě oděného muže a seznal, že mu něco nejasně vysvětluje.

Po několik okamžiků zíral ztrnule na tyto věci a pak najednou vstal a uchopil křičícího muže za rameno.

„Řekněte mně!“ křičel. „Kdo jsem? Kdo jsem?“

Druzí přišli k němu, aby slyšeli jeho slova. „Kdo jsem?“ Jeho oči hledaly odpovědi v jejich tvářích.

„Ničeho mu neřekli!“ volala dívka.

„Řekněte mi to, řekněte mi to!“ křičel Graham.

„Jste Pánem země. Jste majitelem poloviny světa.“

Nevěřil, že by byl dobře slyšel. Bránil se, aby tomu neuvěřil. Stavěl se, jako by nerozuměl, jako by neslyšel. Pozvedl zase svůj hlas. „Probudil jsem se před třemi dny – jsem vězněn po tři dny. Soudím, že mezi jistými lidmi v tomto městě vypukl boj – je to Londýn?“

„Ano,“ řekl mladší muž.

„A ti, co se shromáždili ve velkém sále s bílým Atlantem? Proč se to má týkat mně? Nějak se to týče mne. P r o č, nevím. Jedy? Zdá se mi, že mezitím, co jsem spal, zešlel svět. Já jsem zešlel.“

„Kdo jsou tito radové pod Atlantem? Proč by se pokoušeli otrávit mne?“

„Abyste zůstal v bezvědomí,“ řekl muž v žlutém rouchu. „Aby zamezili vaše zakročení.“

„Ale proč?“

„Poněvadž v y jste Atlantem, Sire,“ řekl muž v žlutém oděvu. „Svět spočívá na vašich ramenech. Vládou světu ve vašem jménu.“

Hlasy ze sálu ztichly až na jediný, jednotvárný zvuk, jenž táhl se tichem. Najednou, bezprostředně po těchto slovech, počal ohlušující hřmot, řev a hřmění, jásot za jásotem, chraptivé a ječivé hlasy, kteréž vyrážely a přeskakovaly se a pokud to trvalo, neslyšeli lidé v malém pokoji svůj vlastní křik.

Graham tu stál a jeho duch připíal se bezmocně k tomu,

co právě byl slyšel. „Rada,“ opakoval zmateně a pak zachytil se jména, jež mu napadlo. „Kdo však je Ostrog?“ ptal se.

„Je organisátorem — organisátorem povstání. Je to vůdce — vaším jménem.“

„Mým jménem? — A vy? Proč není zde?“

„Poslal nás. Jsem jeho bratrem — jeho nevlastním bratrem, sluji Lincoln. Chce, abyste se okázal lidu a přišel pak k němu. Proto nás poslal. Je v úřadě větrných křídel a vydává rozkazy. Lid je na pochodu.“

„Vaším jménem,“ volal mladší muž. „Vládli, drtili, tyranisovali. Konečně docela i —“

„Mým jménem! Moje jméno! Pán?“

Náhle, v pause vnějšího hřmění, bylo slyšeti hlas mladšího muže; rozhorlený a pronikavý, vysoký a hlučný hlas, jež zněl pod jeho rudým, orlím nosem a hustým vousem. „Nikdo neočekával, že byste se probudil. Nikdo toho neočekával. Byli lstiví. Prokletí tyranové. Ale byli překvapeni. Nevěděli, mají-li vás narkotisovati, hypnotisovati nebo zabiti.“

Dvorana zase všecko ovládala.

„Ostrog je připraven v úřadě větrných křídel —. Již teď obíhá zvěst, že boj začíná.“

Muž, jež se nazval Lincolnem, přistoupil k němu blíže. „Ostrog má plán vyhotoven. Důvěřujte mu. Naše organizace jsou připraveny. Zmocníme se létacích stanic —. Možná, že již teď se to provádí. A pak —, „Toto veřejné divadlo,“ hlučel muž v žlutém oděvu, „je pouze částí našich. Máme pět myriád vycvičených lidí —“

„Máme zbraně,“ křičel Lincoln. „Máme plány. Vůdce. Jejich policie opustila ulice a shromáždila se v —“ (neslyšitelně). Buď

teď, nebo nikdy. Rada kolísá —. Nemohou spoléhati ani na své vycvičené lidi —“

„Slyšte lid, jak vás volá!“

Grahamova mysl byla podobna měsíční noci s prudce letícími mraky; brzy temná a beznadějná, brzy jasná a duchovitá. Byl Pánem země a při tom byl člověkem, promočeným tajícím sněhem. Ze všech jeho kolísavých dojmů tvořily ty, které ho opanovaly, dvě protivy; po jedné straně stála Bílá Rada, mocná, disciplinovaná, malá co do počtu, Bílá Rada, kteréž byl právě unikl, a po druhé straně ohromné zástupy nedělitelného lidu, kterýž křičel jeho jméno a zval jej svým Pánem. Druhá strana jej uvěznila a radila se o jeho smrti. Tito volající tisícové za malými dveřmi jej osvobodili. Ale proč tomu tak bylo, to nemohl pochopiti.

Dvěře se otevřely a Lincolnův hlas byl smeten a pohlcen lomozem a hlouček lidí vstoupil. Tito vetřelci přicházeli, činíce posunky, k němu a Lincolnovi. Hlasy z věncí mluvily za jejich rty, jež nevydávaly zvuku. „Okažte nám Spáče, okažte nám Spáče!“ To bylo refrainem povyku. A muži křičeli: „Pořádek! Ticho!“

Graham pohlédl na otevřené dveře a viděl, vysoký obdélný obraz dvorany za nimi; byl to zmatek bez přestání se vlnící, utvořený směsicí namačkaných, křičících obličejů mužů i žen, mávajících modrých oděvů a vztažených rukou. Mnoho jich stálo; nějaký muž v tmavohnědých hadrech, vyzáblá postava, stál na židli a mával černým šatem. Graham setkal se se zraky dívky plnými údivu a očekávání. Co od něho tito lidé očekávali? Pozoroval nejasně, že lomoz venku změnil svůj charakter, že nějak rytmicky bil. Také jeho vlastní mysl se změnila.

Po nějaký čas nepoznával vlivu, který ho přetvořoval. Ale

jeden okamžik, kdy byla panika blízkou, přešel. Graham se pokoušel zeptati se slyšitelně, čeho od něho žádají.

Lincoln mu volal do ucha, ale Graham neslyšel, byl ohlušen. Všichni ostatní, mimo dívku, gestikulovali směrem ke dvoraně. Teď pozoroval, co se stalo s povykem. Celý dav lidu zpíval hromadně. Ale nebyla to pouhá píseň; hlasy byly spiaty a neseny proudem instrumentální hudby, hudby podobající se varhanám, propletené zvukové tkáni, plné polnic, plné vlajících korouhví, plné okázalosti začínajícího bitevního pochodu. A nohy lidí dupaly v taktu — jedna, dvě; jedna, dvě.

Byl tlačěn ke dveřím. Poslechl mecha i ;ky. Síla tohoto zpěvu se ho zmocnila, vzrušila ho, dala mu smělost. Sál se mu otevřel; byla to ohromná vlna měnivě barvy, kolísající dle hudby.

„Zamávejte jim rukou,“ řekl Lincoln. „Zamávejte jim rukou.“

„Toto,“ řekl jakýs hlas na druhé straně, „toto musí míti.“ Kolem jeho šíje ovinuly se ruce zadržice ho ve dveřích a přes ramena padl mu černý plášť s jemnými záhyby. Uvolnil z pláště ruku a šel za Lincolnem. Viděl dívku v šedém oděvu, s planoucím obličejem a ku předu ukazující, těsně u sebe. Pro okamžik stala se mu ve svém zardění a očekávání ztělesněním písně. Vynořil se zase v pláštěnku. Při jeho objevení zlomily se ihned stoupající vlny zpěvu a zableskly se pěnou výkřiků. Veden Lincolnem za ruku, šel napříč přes jeviště, kteréž bylo obráceno k lidu.

Dvorana byla obrovským a složitým prostorem — galerie, balkony, široká amfiteatrální schodiště a velké oblouky. Daleko a vysoko, zdálo se, bylo ústí ohromné chodby, jež byla plna tlačícího se lidstva. Celé množství vlnilo se ve stíněných massách. Z celé vřavy vystupovaly jednotlivé postavy, které naň působily přechodným dojmem a ztrácely zase svou určitost. Blízko jeviště skláněla se čarokrásná blondýna, kterou nesli tři

muži. Měla vlasy přes obličej a v ruce mávala zelenou hůlkou. Blízko této skupiny byl usouzený muž v modrém plátně, jenž s námahou uhajoval si svoje místo v tlačnici, a za ním křičel kdosi holohlavý s velkou bezzubou ústní dutinou. Jeden hlas křičel záhadné slovo „Ostrog“. Všecky jeho dojmy byly neurčitý, mimo mocné vzrušení, vyvolané zpěvem a dupáním. Množství bilo v taktu nohama — jedna, dvě; jedna, dvě. Zelené zbraně kývaly, leskly a skláněly se. Pak viděl lidi jemu nejbližší ve stejné výši před jevištěm na pochodu; táhli k veliké klenuté bráně a křičeli při tom: „K Radě!“ Jedna, dvě; jedna, dvě. Zvedl ruku a řev se zdvojnásobil. Vzpomenul si, že by měl volati: „V pochod!“ Jeho ústa tvořila neslyšitelná hrdinná slova. Mával znovu rukou a ukazoval ke bráně volaje: „Ku předu!“ Již nedupali v taktu, ale kráčeli jedna, dvě — jedna, dvě — jedna, dvě. V tomto vojenském zástupu byli vousatí muži, starci, mladíci, ženy s nahými rameny ve vlajících rouchách, dívky. Muži a ženy nového věku! Bohaté oděvy a šedé hadry vlály pohromadě ve víru mezi panující modří. V právo viděl ohromný černý prapor postupovati ku předu. Viděl černocho v modrém oděvu, vráscitou ženu ve žlutém, pak skupinu velkých, plavovlasých mužů světlých tváří, v modrých oděvech. Tlačili se divadelně okolo něho. Pozoroval dva Čiňany. Velký jinoch, tmavovlasý, bledý, se zářícími zraky, oblečený od hlavy do paty bíle, vyšplhal se, volaje loyálně, na jeviště a seskočil zase dolů a zmizel, ohlížeje se. Hlavy, ramena, ruce svírající zbraně, vše vlnilo se pochodovými kadencemi.

Jednotlivé tváře se oddělovaly ze zmateného množství a jak tu stál, setkával se s pohledy, a lidé táhli dál a mizeli. Muži činili k němu posunky, volali neslyšitelné, osobní věci. Nejvíce tváří bylo zardělých, mnoho však strašidelně bledých. A viděl nemoc a mnohá ruka, která mu kývala, byla hubená a vyzáblá. Muži

a ženy novéhověku! Zvláštní a neuvěřitelné shromáždění! Jak plynul kolem něho široký proud v právo, tak byl nahrazován nepřetržitě přicházejícím lidstvem z chodeb vedlejších ve vyšších patrech; jedna, dvě — jedna, dvě. Unisono zpěvu bylo plnými ozvěnami z klenby a chodeb obohacováno a sesilováno. Muži a ženy se mísili v řadách, jedna, dvě — jedna, dvě. Zdálo se, že celý svět je na pochodu. Jedna, dvě — jedna, dvě — jedna, dvě, — již mu dupalo v mozku. Šaty vlály v před, tváře proudily kolem ve větším počtu.

Jedna, dvě — jedna, dvě — jedna, dvě. Podlehl tlaku Lincolnovu a obrátil se ke bráně, jda nevědomky v onom rytmu melodie a nepozoruje takřka svého pohybu, jsa ovládán svým rozčilením. Davy, posunky a zpěv, všecko pohybovalo se tímto směrem, proud lidstva se skláněl, až vzhůru obrácené obličejy byly pod rovinou jeho nohou. Uvědomil si cestu před sebou, svůj průvod kolem sebe skládající se ze stráží a hodnostářů a Lincolna, jenž kráčel po jeho levici. Průvodčí zakročovali a uzavírali mu čas od času pohled na množství v levo. Před sebou viděl záda stráží v černých oděvech — vždy tři a tři a tři. Vedli jej po úzké cestě, na níž byly položeny kolejnice, a přešel klenutou bránu, co zatím proud valil se dole a volal mu vzhůru. Nevěděl kam jde, nechtěl toho ani věděti. Ohlédl se do rozměrné, planoucí dvorany. Jedna, dvě — jedna, dvě — jedna, dvě.

Kapitola X.

BITVA V TEMNOTĚ.

Nebyl již ve dvoraně. Kráčel po galerii, jež visela nad jednou velikou třídou s pohyblivými plošinami, protínajícími město. Před ním a za ním dupala jeho stráž. Celá šíře pohyblivých plošin dole byla jediným hustým zástupem lidí, již kráčeli dupajíce vlevo, křičíce, rukama mávajíce a valili se do obrovské perspektivy a volali, jakmile přišli v dohled, volali, jak šli kolem, volali, jak se ztráceli, až koule elektrického světla, které se táhly v dalekých výhledech, zdánlivě klesaly a zakrývaly hemžící se, nepokryté hlavy. Jedna, dvě — jedna, dvě.

Zpěv řval teď ke Grahamovi vzhůru, ne však nesen hudbou, jako prve, ale chraptivě a hřmotně, a dupot kráčejících nohou jedna, dvě— jedna, dvě— jedna, dvě, splétal se s nepravidelným hřměním kroků nedisciplinované chátry, jež proudila hořejšími cestami.

Náhle zpozoroval jakous protivu. Budovy na protější straně třídy byly zdánlivě opuštěny, kabely a mosty, visící nad tímto

křídlem, byly prázdný a temny. Grahamovi se zdálo, že by i tyto měly se hemžiti lidem.

Cítil zvláštní hnutí — klepání — velmi rychlé. Zastavil se znovu. Strážce před ním šly dále, za ním se zastavily s ním. Viděl směr jejich obličejů. Klepání bylo jaksi ve spojení s osvětlením. Díval se též vzhůru.

Nejdříve se mu zdálo, že je to věc, která má vliv pouze na světla, zjev osamocený, nemající vztahu k událostem dole. Každá veliká koule oslňující bělosti byla jaksi uchopena a jako by se hned smrštila, načež následovalo krátké trhnutí světla a zase svírající uchopení, tma, světlo, tma, v rychlé měnivosti.

Graham poznal, že toto zvláštní chování se světél je ve spojení s lidem dole. Vzhled domů a ulic, vzezření stlačených davů dole se změnilo, stalo se změtí živých světél a tančících stínů. Viděl, jak množství stínů se probudilo k útočnému bytí, jako by se vyřítilo, rozpínalo, roztahovalo, rostlo s přibývajícím rychlostí — náhle uskočilo a vrátilo se posíleno. Zpěv a dupot ustal. Jednomyslný pochod, jak poznal, byl zastaven, viděl víry, proudy postranní, slyšel volání: „Světla!“ Mnoho hlasů křičelo totéž najednou. „Světla!“ volaly tyto hlasy. „Světla!“ Pohleděl dolů. V té tančící smrti světla proměnilo se náhle prostranství ulic v ohromné zápasíště. Obrovské bílé koule změnily se v purpurové bílé, pak purpurové s červenavým odstínem, mžikaly, mžikaly rychleji a rychleji, zmítaly se mezi světlem a zhasnutím, přestaly mžikati a změnily se v pouhé blednoucí skvrny žhavé červeně v ohromné temnotě. V deseti vteřinách bylo zhasnutí úplné a zbyla jenom tato hřmící tma, černá příšernost, jež požírela náhle všechny myriady třpytného lidstva.

Cítil kolem sebe neviditelné postavy; někdo uchopil jeho

paže. Něco ho udeřilo ostře do holeně. Jakýsi hlas volal mu do ucha: „Vše je v pořádku — vše je v pořádku!“

Graham setřásl první ohromení svého úžasu. Udeřil čelem do čela Lincolnova a volal: „Co znamená ta temnota?“

„Rada přeřízla proudy osvětlující město. Musíme čekat — zastaví ti se. Lid půjde dále. Bude —“

Jeho hlas byl pohlcen. Hlasy volaly: „Zachraňte Spáče. Pečujte o Spáče.“ Jedna stráž klopýtla ke Grahamovi a poranila mu ruku neopatrným nárazem zbraně. Divoká vřava řádila a vířila kolem něho a, jak se zdálo, rostla každým okamžikem, stávala se hlasitější, hutnější, divočejší. Útržky srozumitelných zvuků byly k němu zanášeny, a než jeho duch je pojmul, byly zase pryč odváty. Zdálo se, že hlasy volaly rozkazy si odporující, jiné hlasy odpovídaly. Najednou zazněla pod nimi řada pronikavých výkřiků.

Nějaký hlas volal mu do ucha: „Rudá policie,“ a unikl tak, že jeho otázky jej nedosáhly.

Třaskavý zvuk vyrostl a stal se zřetelným a zároveň objevilo se poskakování bledých blesků na rohu nejbližší ulice. Graham viděl při jejich světle hlavy a těla jistého počtu mužů, ozbrojených podobnými zbraněmi, jako měla jeho stráž; na okamžik staly se temně viditelnými. Celý prostor začal praskati, blýskati se okamžitými pruhy světla a náhle svalila se na všecko zase tma jako opona.

Světelná zář oslnila mu oči, ohromná, vařící se plocha zápasících lidí mátl jeho mysl. Výkřik, výbuch jásotu zazněl přes ulice. Pohleděl vzhůru, aby viděl pramen světla. Nahoře ve výši visel na hořením konci kabelu jakýsi muž a držel na laně oslňující hvězdu, jež byla zaplašila tmu. Měl rudou uniformu.

Pohled Grahamův padl zase do ulic. Rudý klín, kus cesty

vzhůru do rozhledu, upoutal jeho zrak. Viděl, že to bylo husté množství červeně oděných mužů, kteří byli sevřeni na vyšší cestě, zády k nemilosrdné stěně budov a obklíčení hustým davem protivníků. Bojovali. Zbraně blýskaly a zvedaly se a klesaly, hlavy mizely na okraji zápasu a jiné hlavy je nahrazovaly, malé blesky ze zelených zbraní změnilly se v malé paprsky kouřící se šedi, pokud světlo trvalo.

Záření náhle zhaslo a ulice znovu zčernaly jako inkoust a staly se tajuplnou vřavou.

Pocítil nějaký náraz. Byl tažen podél galerie. Někdo vykřikl – snad platilo to jemu. Byl příliš zmaten, než aby slyšel. Byl přitisknut ke zdi a jistý počet lidí potácel se kolem něho. Zdálo se mu, že jeho strážce zápasí s někým jiným.

Náhle objevil se znova hvězdonoš visící na kabelu a celá scéna zbělela a zaskvěla se. Pruh rudých zdál se širší a bližší, jeho hrot stál třídami dolů na půl cesty ke středu prostranství. A pozdvihnul oči, Graham spatřil, že část těchto mužů teď také se objevila v zatmělých spodních galeriích protějších budov a páčila přes hlavy svých soudruhů dole na vroucí spleť lidstva na dolních plošinách. Pochopil význam těchto věcí. Pochod lidí přišel do zálohy hned na počátku. Zhašením světel byli uvedeni ve zmatek a teď napadeni rudou policií. Potom pozoroval, že tu stojí sám, že jeho strážce a Lincoln šli po galerii dále směrem, kterým přišli, než nastala tma.

Viděl, že na něj činí divoké posunky a že běží k němu zpět. Přes ulice zaznělo sem hlasité volání. Zdálo se, že celé průčelí temných protějších budov je poseto červeně oděnými lidmi. A tito ukazovali na něj a volali. „Spáč! Zachraňte Spáče!“ ozvalo se volání z množství hrdel.

Něco udeřilo do zdi nad jeho hlavou. Pohleděl po nárazu

vzhůru a viděl stříbřitý kov hvězdicovitě se rozstříknouti. Spatřil, že je mu Lincoln po boku. Cítil, jak byl uchopen za paži. Pak zt, zt, — dvakrát ho chybili.

Na okamžik tomu neporozuměl. Ulice se skryla, vše se skrylo, jak se podíval. Druhá zář dohořela.

Lincoln jej byl uchopil za rámě a táhl jej po galerii. „Než bude zase světlo!“ volal. Jeho spěch byl nakažlivý. Grahamův pud sebezachování přemohl ochromení jeho neuvěřitelného úžasu. Na chvíli stal se slepým tvorem smrtelného strachu. Běžel a klopýtal v nejisté temnotě a vrážel do svých stráží, které se obrátily, aby prchaly s ním. Spěch byl jeho jedinou tužbou, aby unikl z této nebezpečné galerie, kde nebyl chráněn. Třetí zář následovala rychle za předcházejícími. S ní zároveň nastal ohromný křik přicházející přes třídy a odpovídající mu vřava z plošin. Viděl, že červení dole skoro se teď zmocnili střední cesty. Jejich bezpočetné tváře byly obráceny k němu. Křičeli. Bílá fasáda naproti byla hustě červeně poseta. Všecky tyto divuplné věci se ho týkaly, točily se kolem něho, jako kolem osy. Tam byly stráže Rady, jež hleděly se ho znovu zmocniti.

Bylo pro něj štěstím, že tyto výstřely byly od stopadesáti let první, jež byly vypáleny doopravdy. Slyšel koule, jak narážejí nad jeho hlavou, pocítil v uchu píchnutí rozstříklého, roztaveného kovu a pozoroval, aniž tam pohleděl, že celá protější fasáda, nekrytá záloha rudé policie, byla přeplněna a volala a střílela po něm.

Jedna stráž před ním padla a Graham nejsa s to se zastavití skočil přes svíjející se tělo.

V nej bližší vteřině ponořil se neporančn, do černé chodby a hned na to někdo, přicházející asi směrem příčným, vrazil do něho prudce. Skutálel se po nějakém schodišti do absolutní

temnoty. Potácel se, srazil se zase s někým a narazil rukama na zeď. Tlakem zápasících těl byl smáchnut, otočen a vržen v právo. Ohromný tlak jej sevřel. Nemohl dýchat, zdálo se mu, že mu praskají žebra. Cítil okamžité uvolnění a pak celá massa lidí nesla ho společným pohybem zpět k velkému divadlu, z něhož byl před nedávným přišel. Byly okamžiky, kdy jeho nohy se nedotýkaly půdy. Pak klopýtł a byl tlačěn. Slyšel volání: „Již jdou!“ a blízko u sebe temný výkřik. Nohou narazil na něco měkkého a slyšel chraptivý jekot pod nohou. Slyšel volání „Spáč!“ byl všecek příliš pomaten, aby mohl mluvit. Slyšel praskot zelených zbraní. Na chvíli ztratil individuální vůli, stal se atomem v panice, slepým, nemyslicím, mechanickým atomem. Tlačil se a vrážel dozadu a obracel se v tlačenci, narazil najednou na schod a pozoroval, že stoupá do vrchu. A v tom vyrazily obličej z černé tmy kolem něho, staly se viditelnými, příšerně bílými, užasými a ustrašenými, plnými potu v zsinálém světle. Jedna tvář náležející mladému muži byla mu velmi blízko, ani ne půl metru. V tom okamžiku bylo to jen pomíjející náhodou, bez závažného dojmu, ale později strašilo ho to ve snu. Neboť tento mladý muž, jenž stál po jistou dobu zaklíněn v davu, byl zastřelen a byl již mrtev.

Čtvrtá bílá hvězda byla rozsvícena mužem na kabelu. Světlo padalo sem obrovskými okny a oblouky a zjevilo Grahamovi, že byl jednou z husté massy prchajících černých postav zatlačených na přič v dolním prostoru velikého divadla. Tentokrát byl obraz bledý a úryvkovitý, zatmělý černými protáhlými stíny. Viděl, že zcela blízko u něho rudé stráže razily si v zápasu cestu lidem. Nemohl říci, viděly-li ho. Ohlížel se po Lincolnovi a své strážci. Viděl Lincolna těsně u divadelního jeviště, obklíčeného zástupem černých revolucionářů, vy-

stupujícího a slídícího sem a tam, jako by ho hledal. Graham upozoroval, že stojí blíže opačného kraje davu a že se za ním zvedala, oddělena zábradlím, teď prázdná sedadla divadla. Napadla ho náhlá myšlenka a započal si raziti cestu k zábradlí. Když k němu dospěl, zhasla zář.

V okamžení shodil veliký plášť, jenž nejen překážel mu v pohybech, nýbrž i činil jej nápadným, a nechal jej sjeti se svých ramen. Slyšel, jak někdo klopýtł v jeho záhybech. V druhém okamžení přešel zábradlí a skočil do tmy za ním. Pak hmatal si cestu a přišel k dolnímu konci stoupající chodby. Ve tmě přestal hřmot střelby a řev hlasů, a dupot nohou ustal. Potom dospěl náhle k nepředvídanému schodu, klopýtł a padl. Na to zjevily se zase z temnoty kolem louže a ostrovy v bledém světle, vřava zazněla bouřněji a zář páté bílé hvězdy zasvitla obrovskými okny divadelních zdí.

Valil se mezi několika sedadly, slyšel volání a chvějivě řinčení zbraní, pozvedl se a byl zase povalen, znamenal, že několik černě oděných mužů kolem něho pálılo na červené dole, skákající při tom od sedadla k sedadlu a krčíce se mezi sedadly, aby znovu nabili. Instinktivně skrčil se také mezi sedadly, když viděl, jak zbloudilé střely natrhávají pneumatické polštáře a v jejich měkké kovové orámování zařezávají jasné pruhy. Pudem pamatoval si směr chodby, kudy by mohl nejlépe uniknou ti, až spadne zase závoj temnoty.

Mladý člověk ve vybledlém modrém oděvu přiblížil se, skákaje přes sedadla. „Haló!“ řekl, když jeho nohy letěly na několik centimetrů od tváře skrčeného Spáče.

Pohleděl na něj upřeně, aniž by dal na jevo, že ho poznal, obrátil se, aby vystřelil, vypálil, a s voláním „K ďáblu s Radou!“ hotovil se znovu vystřeliti. A tu zdálo se Grahamovi, že polovina

krku tohoto člověka zmizela. Vlhká kapka padla Grahamovi na tvář. Zelená zbraň zastavila se zpola pozvednuta. Na okamžik zůstal státi tento muž nehnutě s tváří najednou beze všeho výrazu, pak začal se kloniti ku předu. Jeho kolena se ohýbala. A padl s padající temnotou. Po zvuku jeho pádu se Graham zvedl a prchal o život, až upadl přes stupeň vedoucí dolů k chodbě. Vzchopil se na nohy, obrátil se do chodby a utíkal dále.

Když zaplála šestá hvězda, byl již blízko u rozevřeného jícnu korridoru. Při světle prchal ještě rychleji, vskočil do korridoru a oběhnul kolem rohu zase do úplné tmy. Byl vržen stranou, svalil se do předu a vstal. Pozoroval, že je jedním z neviditelného davu uprchlíků, kteří všichni tlačili se stejným směrem. Jeho jedinou myšlenkou bylo totéž, jako jejich myšlenka: utéci z tohoto boje. Strkal se a vrážel, klopýtal, utíkal, byl zaklíněn, ztratil půdu a zase byl uvolněn.

Po několik minut utíkal v temnotě chodbou, jež změnila směr, a pak dospěl širokého a volného prostoru, přeběhl po nějakém dlouhém svahu a konečně se dostal po schodišti dolů na rovné prostranství. Mnoho lidí křičelo. „Přicházejí ! Strážé přicházejí. Střílejí. Prchněte z boje. Strážé střílejí. V Sedmé ulici bude bezpečno. Pojďme do Sedmé ulice!“ V davu nalézali se ženy a děti zrovna tak, jako muži. Muži volali na něj jmény. Množství táhlo k nějakému tunelovitému průchodu, prošlo krátkým jícnem a vynořilo se zase na širším prostoru, jenž byl slabě osvětlen. Černé postavy kolem něho se rozestoupily a utíkaly po něčem vzhůru, co vypadalo v polo- světle jako gigantické schodiště. Běžel za nimi. Lid rozptýlil se v levo a v pravo . . . Poznal, že se již nenalézá v davu. Zastavil se blízko posledního stupně. Před ním na této vyvýšenině byly skupiny sedadel a

malý kiosk. Přistoupil k němu, postavil se do stínu jeho okapů a ohlížel se. Byl udýchán.

Vše bylo neurčité—šedé, ale rozeznal přece, že tyto veliké stupně byly řadou plošin pouličních, jež teď byly nehybny. Plošina zvedala se po obou stranách do výše a za ní vystupovaly veliké budovy, ohromné, neurčité přízraky, s polozřetelnými nápisy a reklamami, a nahoře mezi podpěrnými sloupy a kabely byl nejasný, přerušovaný pruh bledé oblohy. Několik lidí spěchalo kolem. Z jejich volání a hlasů se zdálo, že spěchají do boje. Jiné, méně hlasité postavy ploužily se bázlivě mezi stíny.

Z veliké dálky, po třídě dolů, zaslechl hluk zápasu. Ale bylo mu jasno, že to nebyla třída, jež vedla k divadlu. Tento vzdálený boj, zdálo se mu, zapadl náhle z doslechu. A — groteskní myšlenka — bojovalo se pro něj!

Na chvíli bylo mu jako člověku, jenž učinil přestávku při čtení nějaké živě psané knihy a jenž náhle pochybuje o tom, co přijal bez otázek. Měl v této době málo smyslu pro drobnosti, celý jeho dojem shrnul se ve veliký úžas. Bylo to dosti zvláštní, že jeho útěk z vězení rady, veliké shromáždění ve dvoraně a útok rudé policie na rojící se lid stály zcela jasně v jeho mysli, kdežto jenom s námahou vzpomínal svého probuzení a upamatoval se na mezidobí svých meditací v Tichých Komnatách. Tyto události přeskočila jeho paměť nejdříve a přenesla jej k chvějícímu se větrem vodopádu u Pentargenu a ke všem ostatním ponurým krásám slunečného pobřeží cornwallského. Tento kontrast měnil všecko v neskutečnost. A pak se vyplnila mezera, a začal chápati svoje postavení.

Nebylo mu již absolutní hádankou, jako bylo v Tichých Komnatách. Alespoň měl teď zvláštní, nahý obrys. Byl jistým způsobem majitelem polovice světa, a veliké politické strany

bojovaly o jeho majetek. Po jedné straně stála Bílá Rada se svou rudou policií, pevně rozhodnuta, jak se zdálo, uchvátiti jeho majetek a snad jej zavraždit; po druhé straně byla revoluce, jež ho osvobodila, s oním neviditelným „Ostrogem“ jako svým vůdcem. A celé toto gigantické město bylo tímto zápasem v křečích. Šílený vývoj jeho světal „Nechápu toho,“ křičel. „Nechápu tohoi

“Vyklouzl mezi těmito bojujícími stranami do volnosti v polosvětle. Co se stane teď? Co se děje? Představoval si, jak ho rudí muži horlivě pronásledují, jak ženou sem před sebou černé revolucionáře.

Ať již jakkoli, náhoda poskytla mu okamžik oddechu. Mohl se plížiti kolem nejša znepekujován chodci a pozorovati postup věcí. Jeho oko sledovalo spletenou kalnou ohromnost šeřících se budov a bylo mu to věcí nekonečně zázračnou, že tam nahoře vycházelo slunce, a svět že byl osvětlen a žhnul starým, známým denním světlem. Za krátko nabył zase dechu. Jeho oděv, vlhký sněhem, byl mu již uschl na těle.

Potuloval se mnoho mil po těchto ulicích v polosvětle, aniž by s někým promluvil, aniž kdo jej oslovil, — jsa temnou postavou mezi temnými postavami — žádaný člověk z minulosti, náhodný majitel nezměrného jmění, polovice světa. Všude, kde byla světla nebo husté davy, nebo kde bylo výjimečné rozčilení, obával se, že jej poznají, pozoroval a vracel se, nebo šel vzhůru nebo dolů na středních schodovitých cestách k nějakému příčnému systému ulic ve vyšších nebo nižších polohách. Ač nenarazil již na bojující, přece viděl, že celé město je v bitevním rozčilení. Jednou bylo mu utíkati, aby vyhnul se množství lidí na pochodu, kteří vyprazdňovali třídu. Každého, kdo byl na ulici, zdálo se, vzali s sebou. Z větší části to byli muži a nesli, dle jeho

úsudku, zbraně. Vypadalo to, jako by se byl soustředil boj hlavně voně čtvrti města, z které přicházel. Po chvílích dotkl se jeho sluchu vzdálený řev vyvolávající představu boje. Pak zápasily spolu jeho obezřetnost a jeho zvědavost. Ale jeho opatrnost zvítězila a Graham pokračoval ve své chůzi vzdaluje se boje — pokud mohl posouditi. Šel neobtěžován, nepodezříván temnem. Po nějakém čase neslyšel již ani vzdálené ozvěny bitvy, vždy méně a méně lidí potkával, až konečně titánské třídy spustly docela. Průčelí budov rozjasnila se a zostřila; domníval se, že došel do čtvrti prázdných obchodních domů. Osamělost jej přepadla — jeho krok se uvolnil.

Pozoroval, že jeho únava stoupá. Po chvilkách odbočoval s cesty a sedl si na sedadlo, jichž bylo mnoho na hořejších cestách. Ale zimničný nepokoj, vědomí, že má životní zájem na tomto boji, nedovolovaly mu odpočívati dlouho na jednom místě. Bojovalo se jenom pro něj?

A pak, na opuštěném místě, nastal náraz zemětřesení — řev a hřmění — mocná vichřice, jež provanula město proudem studeného vzduchu, řinkot rozbitého skla, zřícení a náraz padajícího zdiva — řada gigantických otřesů. Massa skla a železné konstrukce se vzdálených střech padla do prostřední galerie, ani ne padesát metrů od Grahama, a v dálce slyšel křik a útěk. Byl také ulekán a puzen v bezcílnou činnost a prchal zprvu jedním směrem a pak zrovna tak bez cíle zpět.

Potkal člověka, jenž běžel mu vstříc. Sebevláda se mu zase vrátila. „Co to vyhodili do vzduchu?“ ptal se tento muž bez dechu. „To byl výbuch,“ a nežli mohl Graham promluvíti, byl již daleko.

Veliké stavby zvedaly se temně zahaleny v polosvětle, které mátló, ač pruh nebes nahoře byl rozjasněn světlem. Pozoroval

mnoho podivných podrobností, jimž docela teď nerozuměl; přečetl i docela mnoho nápisů v písmě fonetickém. Ale co mu pomohlo rozřešování spleti divně vypadajících písmen, z nichž povstaly po úsilné námaze očí a mysli věty jako: „Zde se prodává eadhamit,“ nebo „Bureau Práce — Malá Strana?“ Napadla mu groteskní myšlenka, že pravděpodobně některé, nebo všechny tyto domy, jež podobaly se skalním stěnám, patřily jemu!

Zvrácenost všeho, co zakusil, zjevila se mu jasně. Vskutku a opravdu učinil takový skok v čase, jak jej romanopisci znovu a znovu líčili. A když si byl uvědomil toto faktum, připravil se na představení; jeho duch jako bysi usedl v divadle. Ale nepřišlo představení, nýbrž veliké neurčité nebezpečí, bezcitné stíny a temné závoje. Někde, labyrintem tmy, hledala ho smrt. Měl by býti zabit dříve než prohlédl? Možná, že za nej bližším nárožím ve stínu číhala jeho zkáza. Vznikla v něm veliká žádost viděti, veliká touha věděti.

Začal se báti nároží. Domníval se, že by byl jist v úkrytu. Kam měl se ukrýti, aby nebyl nápadným, až se zase světla rozžehnou? Konečně sedl si na sedadlo v koutě na jedné vyšší ulici a domníval se, že je tu sám.

Vtiskl si kotníky do unavených očí. Což kdyby až prohlédne, temná díra rovnoběžných cest a tato nesnesitelná výška budov zmizely? Což kdyby všechny události posledních málo dnů, procitnutí, volající davy, temnota a boj, byly fantasmagorií, novým a živějším druhem snů? Musí to býti snem; bylo to tak nespojité a beze smyslu. Proč by tito lidé bojovali za něj? Proč by ho považoval tento zdravější svět za Majitele a Pána?

Pak přemýšlel, sedě tu oslněn a pak vzhlédl zase, napolo v naději, navzdor svému sluchu, aby spatřil kousek známého

života z devatenáctého století, aby spatřil snad před sebou malý přístav v Boscastlu, skály Pentargenské, nebo svoji ložnici doma. Ale skutečnost nestará se o lidské naděje. Hlouček mužů s černým praporem dupal bližšími stíny, nedočkavý boje, a za nimi zvedala se závratná stěna průčelí, ohromná a temná, s nezřetelným a nesrozumitelným písmem, jež obráželo se bledě na jejích plochách.

„Není to snem,“ řekl, „není to snem.“ A sklonil obličej do rukou.

Kapitola XI.

STAŘEC VŠEVĚDA.

Ulekl se, neboť někdo blízko něho zakašlal.

Obrátil se prudce a spatřil, pátraje, malou hrbatou postavu, sedící na několik metrů od něho, ve stínu ohrady.

„Máte nějaké nové zprávy?“ ptal se vysokým, supavým hlasem muž velmi starý.

Graham váhal. „Ne,“ pronesl.

„Zůstanu zde, až zase rozsvítí,“ řekl staroch. „Ti modří darebáci jsou všude, všude.“

Graham odpověděl nečleněným přisvědčením. Hleděl uvidět starého muže, ale temnota skrývala jeho obličej. Měl velikou touhu odpovídati, rozprávěti, ale nevěděl, jak počítí.

„Prokletá tma,“ řekl náhle stařec. „Prokletá tma. Vyhozen ze svého pokoje do všech těchto nebezpečí.“

„To je trpké,“ odvážil se poznamenati Graham. „To je trpké pro vás.“

„Potmě. Starý muž zbloudilý ve tmě. A celý svět se zbláznil. Válka a boj. Policie poražena a tuláci venku. Proč pak

nepřivedou negry, aby nás chránili? . . . Pro mne již nejsou tmavé chodby. Padl jsem přes mrtvého člověka.“

„Ve společnosti je jistěji,“ pravil stařec, „je-li společnost vhodnou,“ a pátral otevřeně. Náhle vstal a kráčel ke Grahamovi.

Výsledek zkoumání byl zřejmě uspokojivý. Stařec se posadil, jako by se mu ulehčilo, že není více samotén. „Eh!“ řekl, „ale jsou to strašné časy! Válka a boj, a mrtví leží kolem — muži, silní muži zmírající v temnu. Synové! Mám tři syny. Bůh ví, kde jsou dnešní noci.“ Hlas ustal. Pak opakoval s chvěním: „Bůh ví, kde jsou dnešní noci.“

Graham tu stál a přemýšlel o otázce, kterou by neprozradil svoji nevědomost. Zase to byl stařec, jenž přerušil pauzu.

„Ostrog vyhraje,“ řekl. „Vyhraje. A jak bude pod ním svět vypadati, toho nikdo neví. Moji synové jsou pod větrnými křídly, všichni tři. Jedna z mých snach byla po nějaký čas jeho maitressou. Jeho maitressou! Nejsme obyčejnými lidmi. Ač mne poslali dnes večer, že musím blouditi, a že musím se odváží ti . . . Víím, co se dělo. Lépe, nežli mnozí jiní, Ale ta tma! A padnouti náhle přes mrtvé tělo potmě!“

Bylo slyšeti jeho supavý dech.

„Ostrog,“ řekl Graham.

„Největší mistr, jakého svět kdy viděl,“ řekl hlas.

Graham hledal ve své mysli. „Rada má málo přátel mezi lidmi,“ pravil nazdařbůh.

„Málo přátel. A k tomu chudých. Došlo na ně. Eh! Měli jíti s chytřejšími. Ale dvakrát volili. A Ostrog —. A teď to vypuklo a nic to nezastaví, nic to nezastaví. Dvakráte odmítli Ostroga — Ostroga — Mistra. Slyšel jsem tehdy o jeho vzteku — byl strašný. Nebe je chraíl Neboť na zemi nezachrání je nic více, když pobouřil proti nim Pracovní Společnosti. Toho by se byl

nikdo neodvážil. Všecko modré plátno ozbrojeno a na pochodu! Dosáhne toho. Dosáhne toho.

Chvilku mlčel. „Ten Spáč,“ řekl a zamlčel se.

„Ano,“ pravil Graham. „A?“

Stařecký hlas klesl k důvěrnému šepotu, nezřetelný bledý obličej se přiblížil. „Skutečný Spáč —“

„Ano?“ ptal se Graham.

„Zemřel před lety.“

„Jak?“ řekl Graham ostře.

„Před lety. Zemřel. Před lety.“

„Toho neříkejte!“ děl Graham. „Ano. Říkám to. Zemřel. Tento Spáč, který se probudil — toho v noci podvrhli. Takový chudý, omámený, v bezvědomí uvedený ubožák. Ale nesmím vše říci, co vím. Nesmím vše říci, co vím.“

Chvilku mumlal nesrozumitelně. Jeho tajemství ho příliš tížilo. „Neznám těch, kteří ho byli uspali — to se stalo již dávno — ale znám toho, jenž mu vstříkl dráždicí prostředek a probudil jej. Bylo to deset proti jedné — probuditi nebo usmrtiti. Probuditi nebo usmrtiti. Ostrogův způsob.“

Graham užasnul nad těmito věcmi v té míře, že musel starce přerušiti; nechal si opakovati jeho slova a ještě jednou se ho nejistě vyptal, než byl si jist smyslu a bláznovství toho, co slyšel. A jeho probuzení nebylo přirozené! Bylo to také pouhou starcovou pověrou, jaké vznikají ve stáří, či bylo v tom kus pravdy? Hledaje v temných koutech své paměti, došel najednou k něčemu, co by mohl považovati za účinek nějakého takého dráždidla. Pochopil, že poštětilo se mu sestkati se s někým, aby konečně něčeho zvěděl o nových časech. Stařec supal chvíli a odplivl si a pak začal pískavý hlas vzpomínek na novo.

„Po prvé jej odmítli. Všecko jsem sledoval.“

„Odmítli koho?“ řekl Graham. „Spáče?“

„Spáče? Ne. Ostroga. Byl hrozný — hrozný! A tu mu slíbili, slíbili mu najisto pro podruhé. Byli blázni — že se ho dosti nebáli. Teď je celé město jeho mlýnským kamenem, a my budeme na něm rozemleti na prach. Na prach rozemleti. Až začal svou práci — tu dělníci podřezávali jeden drahému hrdlo, nebo zabili Čňana nebo někdy policistu Práce a nás nechávali s pokojem. Mrtvoly! Loupež! Tma! Taková věc se nestala v tomto celku roků. Eh! — ale malým se vede bídňě, když velcí vypadnou! Je to zlé.“

„Řekl jste — věc se nastala — co? — v tomto celku roků?“ „Eh?“ řekl stařec.

Staroch řekl něco o polykání slabik a nechal jej to po třikráte opakovati. „Boj a zabíjení a zbraně v rukou a blázni, kteří řvou něco o svobodě a podobné,“ řekl starý. „Nikdy v celém mém životě nebylo to takové. Je to teď jako za starých časů — jistě — když se lid vzbouřil v Paříži — před třemi celky roků. To jsem mínil, že více se nestalo. Ale takový je běh světa. Musilo to zase přijíti. Víím to. Víím to. Těchto pět roků Ostrog pracoval, a byly nepokoje a nepokoje a hlad a hrozby a jeho slova a zbraně. Modré plátno a šepot. Nikdo v jistotě. Všecko klopýtalo a viklalo se. A tu jsme. Revoluce a boj a Rada u konce.“

„Jste dosti dobře zpraven o těchto věcech,“ pravil Graham.

„Vím, co slyším. Není to u mne vše tlachostrojem.“

„Ne,“ řekl Graham a divil se, co by tlachostroj mohl býti. „A jste si jist, že tento Ostrog — jste si jist, že tento Ostrog organisoval tuto vzpouru a že zařídil Spáčovo procitnutí? Jenom, aby se upevnil — poněvadž nebyl zvolen do Rady?“

„To přece ví každý, myslím,“ řekl stařec. „Vyjímaje — ovšem blázny. Umínil si státi se nějak pánem. Buď v Radě nebo ne.“

Každý kdo něco ví, zná to. A tu jsme potmě s ležícími mrtvolami! Kde pak jste byl, že jste ničeho neslyšel o půtce mezi Ostrogem a Verneyovci? A co myslíte, proč jsou tyto nepokoje? Spáče? Eh? Myslíte, že je Spáče pravý a že se sám probudil — eh?“

„Jsem hloupý člověk, starší, než vypadám a zapomětlivý,“ řekl Graham. „Množství věcí, jež se staly — zvláště v posledních letech —. Abych vám děl pravdu, kdybych byl Spáčem, nemohl bych o nich méně vědět.“

„Eh!“ řekl hlas. „Jste stár? Nemluvíte jako člověk velmi starý! Ale ne každý podrží paměť až do mých let — opravdu. Ale tyto známé věci! Vy však nejste tak stár jako já — ani ne přibližně tak stár. Dobrá! Neměl by snad jiné posuzovati podle sebe. Jsem mlád — na své stáří. Snad jste stár na své mládí.“

„Tak je tomu,“ pravil Graham. „A já mám podivnou minulost. Vím velmi málo. A dějepis! Ve skutečnosti neznám dějepisu. Spáče a Julius Caesar — vše mi jedno. Je zajímavé slyšeti vás vypravovati o těchto věcech.“

„Znám se v tom trochu,“ pravil stařec. „Vím jedno nebo druhé. Ale —. Slyš!“

Oba muži ztichli, naslouchajíce. Slyšeli ránu a otřes, až jejich sedadla se chvěla. Kolemjdoucí se zastavovali a volali na sebe. Stařec byl samá otázka; zavolal na muže, který šel kolem na blízku. Graham se jeho příkladem osmělil, vstal a oslovil jiné. Nikdo nevěděl, co se stalo.

Vrátil se k sedadlu a našel starce mumlajícího potichu nezřetelné otázky. Chvíli nemluvili spolu ničeho.

Pocit tohoto gigantického boje tak blízkého a přece tak vzdáleného tísnil Grahamovu obrazotvornost. Měl tento stařec pravdu, byly správné zprávy lidu a vyhrávali revolucionáři? Nebo se všichni mylili a červené stráže je hnaly všechny před

sebou? Každým okamžikem mohl válečný proud vniknouti do této tiché čtvrti a uchopiti jej znovu. Byl si povinen poučiti se o všem, pokud byl čas. Obrátil se náhle ke starci s otázkou, ale nedopověděl ji. Tento pohyb pohnul však starocha zase k řeči.

„Eh! Ale jak ty věci společně pracují!“ děl stařec. „Tan Spáč, v nějž věří všichni blázni! Víím celou tu historii — historie byla vždy mým koníčkem. Jako hoch — tak jsem již stár — čítával jsem ještě tištěné knihy. Sotva byste tomu věřil. Neviděl jste je asi nikdy — plesnivi tolik a je v nich mnoho prachu — a Zdravotní Společnost je spaluje a dělá z nich stavební materiál. Ale byly pohodlny ve svém špinavém způsobu. Člověk se z nich mnohému naučil. Tyto novomódní tlachostroje — nezdají se vám novomódní eh? — ty se lehce poslouchají a lehce se to zapomene. Ale já sledoval Spáčovu záležitost již od počátku.“

„Sotva tomu uvěříte,“ řekl Graham zvolna, „jsem tak nevědomý — byl jsem tak zaměstnán svými vlastními malými záležitostmi za okolností tak podivných — nevím ničeho o příběhu toho Spáče. Kdo to byl?“

„Eh!“ děl stařec. „Vím to. Vím to. Byl to chudý nikdo a byl připoután k rozmarné ženě, ubohá duše! A upadl ve ztrnutí. Ty staré věci, co měli, ty hnědé — stříbrné fotografie — ještě ho zobrazují, jak ležel před půl druhým celkem roků — půl druhým celkem roků.“

„Připoután k rozmarné ženě, ubohá duše,“ řekl Graham tiše pro sebe a pak nahlas: „Ano — dobrá! Pokračujte.“

„Víte, měl bratrance, jmenoval se Warming; byl to osamělý, bezdětný muž, který získal veliké jmění spekulacemi v cestách — první eadhamitové cesty. Ale zajisté jste o tom slyšel? Ne? Jak? Koupil všechna patentní práva a založil velikou společnost. V těch dobách byly celky celků oddělených obchodů a obchodních

společností. Celky celků! Jeho cesty zabily železnice — ty staré — ve dvou tuctech roků; koupil vše a eadhamitoval tratě. A protože nechtěl svůj velký majetek roztržiti, ani přenechatí jej akcionářům, odkázal všechno Spáčovi a podřídil to celé správní radě, kterou zvolil a vycvičil. Věděl již, že Spáč se neprobudí, že bude spáti a spáti až zemře. Věděl to velmi dobře! A bác! Jeden muž ze Spojených Států, který ztratil dva syny při neštěstí s člunem, učinil rovněž tak s jiným velkým odkazem. Jeho správní rada měla hned z počátku tucet myriád lvů nebo více v rukou.“

„Jak se jmenoval?“

„Graham.“

„Ne — myslím — onen Američan.“

„Isbister.“

„Isbister?“ vzkřikl Graham. „A já neznám ani toho jména.“

„Ovšem že ne,“ pravil stařec. „Ovšem že ne. Lidé se dnes ve školách mnoho nenaučí. Ale já vím o něm vše. Byl to bohatý Američan, jenž přišel z Anglie, a zanechal Spáči ještě více, než Warming. Jak se tak zmohl? Toho nevím. Něco jako malby strojem. Ale vydělal to a zanechal to a tak začalo to s Radou. Nebyla nejdříve nic jiného, než správní radou.“

„A jak to vzrostlo?“

„Eh! — ale vy opravdu nerozumíte ničemu. Peníze přitahují peníze — a dvanáct mozků jest lepší, než jeden. Hráli chytře. Spojili politiku s penězi a rozmnožovali stále jmění svým vlivem na kursy a tarify. Rostli — rostli. A po léta zakrývalo dvanáct správců vzrůst Spáčova majetku dvojitými jmény, tituly společností a vším tím. Rada rozšiřovala svou moc vyvlastňováním, zabavováním, akciemi, koupila každou politickou stranu, každý časopis. Nasloucháte-li starým zprávám, vidíte, jak Rada roste a roste. Billiony a billiony lvů

konečně — jmění Spáče. A vše to vzrostlo z rozmaru — vzrostlo z testamentu toho Warminga a nehody, která se přihodila Isbisterovým synům.“

„Lidé jsou podivní,“ řekl stařec. „Nejdivnější je mi, jak Rada mohla pracovati tak dlouho pohromadě. Dvanáct mužů. Ale pracovali hned z počátku v klikách. A šlo to s nimi zpět. Za dnů mého mládí bylo mluveno o Radě tak, jako nevědomý člověk mluví o Bohu. Domníval jsem se, že nemohou se dopustiti bezpráví. Nevěděli jsme o jejich ženách a všem ostatním! Mezi tím jsem zmoudřel.“

„Lidé jsou podivní,“ pravil stařec. „Tady sedíte mladý a nevědomý, a já — je mi sedmdesát let, a mohl bych vlastně býti již zapomětlivým — a já vykládám vám vše krátce a jasně.“ „Sedmdesát,“ pravil, „sedmdesát, a vidím a slyším — slyším lépe než vidím. A mám jasnou hlavu a držím se pohromadě přese všecko. Sedmdesát!“

„Život je podivný. Byl jsem dvacet, když byl Ostrog ještě děckem. Znal jsem ho již dlouho před tím, než se dostal do ředitelství kontroly větrných křídel. Viděl jsem mnoho změn. Eh! Nosil jsem modrou. A na konec musím se dívat na toto zřícení a tmu a vzpouru a mrtvoly, které nosí v kupách kolem. A vše jeho dílem! A vše jeho dílem!“

Jeho hlas zmíral sotva srozumitelně v pochvalách Ostroga.

Graham přemýšlel. „Počkejte,“ řekl, „zdali jsem dobře pochopil.“

Vztáhl ruku a počítal body na svých prstech. „Spáč spal —“

„Byl vyměněn,“ řekl stařec.

„Snad. A mezi tím rostl majetek Spáče v rukou dvanácti správců, až pohltil skoro celé, velké vlastnictví světa. Oněch dvanáct správců, vlivem právě tohoto majetku — stalo se

skutečnými pány světa. Neboť oni jsou platící mocí — zrovna jako býval ve staré Anglii parlament —“

„Eh!“ pravil stařec. „Je tomu tak — je to dobré porovnání. Nejste tak —“

„A teď tento Ostrog — najednou vzbouřil svět probuzením Spáče — o němž nikdo, kromě obecného, pověřivého lidu nesnil, že by se kdy probudil — probudil ho, aby po všech těch letech žádal od Rady jeho vlastnictví.“

Staroch přisvědčil k tomuto náhledu zakašláním. „Je to divné,“ řekl, „setkati se s člověkem, jenž po prvé dovídá se těchto věcí dnešní noci.“

„Ano,“ děl Graham, „je to divné.“

„Byl jste v Městě Rozkoše?“ ptal se stařec. „Po celý svůj život jsem toužil —“ Zasmál se. „Ještě teď,“ pravil, „těšilo by mne trochu zábavy. Těšilo by mne, kdybych se někam mohl podívat.“ Mumlal nějakou větu, které Graham nerozuměl.

„Kdy pak se probudil — Spáč?“ zeptal se náhle Graham.

„Před třemi dny.“

„Kde jest?“

„Ostrog jej má. Uprchl Radě ani ne před čtyřmi hodinami. Můj milý pane, kde jste byl mezi tím? Byl v dvoraně u tržnic — kde se bojovalo. Celé město to křičelo. Všecky tlachostroje. Všude se to vyvolávalo. I blázni, kteří řeční pro Radu, to připustili. Vše tam utíkalo, aby ho spatřili — všecko dostal)ozbraně. Byl jste opilý, nebo jste spal? A i pak! Ale vy žertujete! Jistě, vy se přetvařujete. Aby zamezili vyvolávání tlachostrojů a zabránili srocování lidu, přerušili elektřinu — a hodili nám tuto tmou. Chtěl jste snad říci —?“

„Slyšel jsem, že byl Spáč osvobozen,“ pravil Graham. „Ale — na minutku zpět — jste si jist, že je u Ostroga?“

„Nenechá jej odejiti,“ řekl stařec.

„A Spáč. Jste si jist, že není pravý? Nikdy jsem neslyšel —“

„Tak myslí všichni blázni. Tak myslíte vy. Jako by nebylo tisíce věcí, o nichž jste nikdy neslyšel. Znáš příliš dobře Ostroga. Vyprávěl jsem vám? V jistém smyslu jsem jaksi Ostrogovým příbuzným. Jaksi jeho příbuzným. Prostřednictvím mé snachy.“

„Domnívám se —“

„Ano?“

„Domnívám se, že není pro Spáče vyhlídka, aby se uplatnil. Domnívám se, že stane se jistě loutkou v rukou Ostroga nebo Rady, jakmile bude skončen boj.“

„V Ostrogových rukou — zajisté. Proč by nemohl být loutkou? Hleďte na jeho postavení. Vše pro něj učiněno, každý požitek možný. Proč by chtěl se uplatnit?“

„Co jsou tato Města Rozkoše?“ zeptal se Graham náhle.

Stařec jej nechal opakovati otázku. Když byl si jist Grahamových slov, vrazil do něho prudce. „To je příliš mnoho,“ pravil. „Posmíváte se starému člověku. Myslíl jsem si, že víte více, nežli připouštíte.“

„Možná,“ pravil Graham. „Ale ne! Proč bych hrál dále komedii. Ne, nevím, co jest Město Rozkoše.“

Stařec zasmál se důvěrně.

„A co více, nevím, jak se čtou vaše písmena, nevím, jakých používáte peněz, nevím, jaké jsou cizí země. Nevím, kde jsem. Neumím počítati. Nevím, kde lze dostati potravy, ani nápoje, ani přístřeší.“

„Jděte, jděte,“ pravil stařec, „kdybyste teď měl sklenici nápoje, vlil byste si ji do ucha nebo do oka?“

„Chtěl bych, abyste mi to všechno řekl.“

„Hehe! Ano, páni, kteří nosí hedvábí rádi žertují.“ Uvadlá ruka hladila okamžik Grahamovo rámě. „Hedvábí. Dobře, dobře! Ale přes to přál bych si býti oním mužem, kterého položili na místo Spáče. Ten bude mít časy. Všechn přepych a každou rozkoš. Má tak divný obličej. Když ještě každý tam mohl, aby ho viděl, dostal jsem lístky a byl jsem tam. Zrovna jako ten skutečný, jak je na fotografiích, vypadal ten podvržený. Žlutý Ale bude vykrmen. Jak je to na světě komické. Považte to štěstí. Jeho štěstí. Myslím, že ho pošlou na Capri. To je pro nováčka nej lepší zábavou.“

Kašel jej znovu přerušil. Pak začal mumlati závistivě o radovánkách a podivných požitcích. To štěstí! Po celý svůj život byl jsem v Londýně a doufal jsem, že najdu příležitost.“

„To však neříkejte, že Spáč zemřel,“ řekl Graham náhle.

„Stařec chtěl, aby mu ta slova opakoval.“

„Lidé nežijí déle než deset tuctů. To by nebylo v pořádku,“ pravil staroch. „Nejsem blázen. Blázni to mohou věřiti, ale já ne.“

Graham se pohněval nad starcovou jistotou. „Jste-li blázen čili nic,“ řekl, „je jisto, že jste se Spáčem na omylu.“

„Eh?“

„Mýlíte se se Spáčem. Neřekl jsem vám to, pane, ale řeknu vám to teď. Jste na omylu se Spáčem.“

„Jak to víte? Myslil jsem, že nevíte ničeho — ani ne o Městech Rozkoše.“

Graham učinil přestávku.

„Nemůžete toho věděti,“ děl stařec. „Jak byste to mohl věděti? Je málo lidí —“

„Jsem Spáč.“

Musil to opakovati.

Následovala krátká pauza. „To je pošetilou řečí, pane,

dovolíte-li. Může vám to přivoditi nepříjemnosti v dnešních časech," pravil stařec.

Graham opakoval v lehkém zmatku svoje ujištění.

„Řekl jsem, že jsem byl Spáčem. Že jsem před mnoha a mnoha lety vskutku usnul, v malé kamenné vesnici, v oněch dnech, kdy ještě byly živé ploty a vesnice a hostince a kdy ještě celá půda byla rozdělena v malé kousky, v malá pole. Neslyšel jste nikdy o těchto dobách? A jsem tím — já, který s vámi mluvím — jenž se probudil před čtyřmi dny.“

„Před čtyřmi dny! — Spáč! Ale vždyť mají Spáče. Mají jej a nepropustí jej. Nesmysl! Až potud mluvil jste dosti rozumně. Vidím to, jako bych tam byl. Lincoln bude stát zrovna za ním, jako dozorce: nenechají ho samotného choditi. Spolehněte na ně. Jste komický chlapík. Jeden z těch šprýmařů. Vidím teď, proč jste tak divně polykal slabiky, ale —“ Zamlčel se najednou a Graham viděl jeho posunek. „Jako by Ostrog nechal Spáče běhati samotného! Ne, to jste přišel k nepravému. Eh! Jako bych tomu věřil. Co vlastně chcete? A kromě toho jsme mluvili o Spáči.“

Graham vstal. „Poslyšte," pravil. „Jsem Spáčem.“

„Vy jste divný člověk," řekl stařec, „sedíte tu potmě, mluvíte na půl slova a vyprávíte mi takové lži. Ale —“

Grahamovo roztrpčení se zvrátilo ve smích. „Je to pošetilé," zvolal. „Pošetilé. Sen musí se skončiti. Je stále divnějším a divnějším. Tu jsem — v tom prokletém soumraku — nikdy jsem dosud neměl snu v soumraku — jsem anachromismem o dvě stě let a hledím přesvědčiti toho starého blázna, že já jsem já a mezitím — uf!“

Učinil posunek náhlého podráždění a odcházal velikými kroky. V okamžení ho stařec pronásledoval. „Eh! ale

neodcházejte přece!“ křičel staroch. „Vím to, že jsem starým bláznem. Neodcházejte. Neopouštějte mne v této tmě.“

Graham váhal a zastavil se. Náhle blesklo mu hlavou, jaká pošetilost to byla, že prozradil svoje tajemství.

„Nechtěl jsem vás uraziti — tím, že jsem vám nevěřil,“ pravil stařec, když přišel blíže. „Nebylo to zle míněno. Nazývejte se Spáčem, když vás to těší. Je to šprým —“ .

Graham rozvažoval, náhle se obrátil a šel svou cestou.

Po nějakou chvíli slyšel vzdalující se belhavé pronásledování starcovo a jeho supavé volání. Ale konečně ho tma pohltila a Graham ho již nespatriil.

Kapitola XII.

OSTROG.

Graham mohl teď jasněji přehlédnouti svoje postavení.

Ještě dlouho chodil, avšak po starcových slovech bylo v jeho duchu jasné, konečné a nevyhnutelné rozhodnutí, že vyhledá tohoto Ostroga. Jedna věc byla zřejmou, že totiž ti, kdo byli v hlavním středisku revoluce, dovedli výtečně zakrýti jeho zmizení. Ale každým okamžikem očekával, že uslyší zprávu Rady o jeho smrti nebo o jeho chycení.

V tom se před ním kdosi zastavil. „Slyšel jste?“ pravil.

„Ne!“ řekl Graham, uleknuv se.

„Skoro tucat,“ řekl muž, „tucat mužů!“ a spěchal dále.

Potkal ve tmě několik mužů s děvčetem, gestikulovali a křičeli: „Kapitulovali! Vzdali se!“ „Tucat mužů.“ „Dva tucaty mužů.“ „Ostrog, hurá! Ostrog, hurá!“ Tyto výkřiky se vzdalovaly, staly se nezřetelnými.

Přišli jiní volající lidé. Chvilí byla jeho pozornost poutána větnými úryvky, které slyšel. Nebyl si jist, zdali všichni mluví anglicky. Zalétaly k němu fragmenty jako čínsko-anglické, jako

černošský dialekt, zmrzačené, zkomolené zkrouceniny. Neodvážil se osloviti nikoho otázkou. Dojem, jaký lid na něj činil, byl v úplném rozporu s jeho předsudky o boji a sesiloval starcovu důvěru v Ostroga. Jenom zvolna dovedl uvěřiti, že všichni tito lidé se radují nad pádem Rady, že Rada, jež ho s takovou mocí a energií pronásledovala, byla konečně slabší stranou z obou. A bylo-li tomu tak, v jaké míře se ho to týkalo? Několikrát váhal na rozhraní základních otázek. Jednou se vrátil a šel dlouhou dobu za malým mužem okrouhlého, vábného zevnějšku, nebyl však s to míti tolik důvěry, aby jej oslovil.

Jen zvolna si uvědomil, že by se mohl ptáti po „úřadu větrných křídel“, ať již tento „úřad větrných křídel“ byl cokoliv. Jeho první otázka byla jednoduše zodpověděna, aby šel směrem k Westminsteru. Druhá uvedla ho na zkrácenou cestu, kde brzy zabloudil. Poukázali ho, aby opustil třídy, na něž se až dosud omezoval – neznaje jiných komunikačních prostředků – a aby sestoupil dolů po jednom středním schodišti v temnotu křížovatek. Pak ho potkalo několik všedních dobrodružství; z nich nej přednější bylo setkání s nějakým neviditelným tvorem hrubého hlasu, jenž mluvil podivným dialektem, jenž se zdál z počátku býti cizí řečí. Byl to široký proud řeči, v němž plovaly mrtvoly anglických slov, dialekt moderní chátry. Pak se blížil jiný hlas, byl to hlas dívčí, zpívající „tralala, tralala.“ Mluvila ke Grahamovi a její angličtina byla podobně zabarvena. Ujišťovala, že ztratila se jí sestra; běžela, jak se domníval, bez příčiny proti němu, uchopila ho a smála se. Ale jediné neurčité, káravé slovo ji zahnalो zpět v neviditelno.

Zvuky kolem něho se množily. Potkával klopytající lidi, kteří mluvili rozčileně. „Vzdali se!“ „Rada.“ „Přece ne Rada?“ „Praví se tak na ulicích.“ Zdálo se mu, že se chodba rozšiřuje.

Najednou stěna ustoupila. Nalézal se na velikém náměstí a v dálce bylo lidmi rušno. Ptal se jedné nezřetelné postavy, kudy by měl jít. „Jděte rovně napříč,“ řekl mu ženský hlas. Opustil svoji vůdčí zeď a hned klopýtl o malý stůl, na němž byl skleněný příbor, Graham, jehož zrak byl teď uvyklý tmě, spatřil dlouhou perspektivu bledých stolů po obou stranách. Kráčel podél nich. U jednoho, nebo dvou těchto stolů slyšel zvonit sklo a hlasy lidí při jídle. Byli to lidé, kteří měli dosti chladnokrevnosti k obědu, či dosti odvahy odciziti oběd přes sociální převrat a tmu. Pojednou spatřil daleko a vysoko bledé světlo polokruhovitého tvaru. Když se k němu blížil, vyvstal jakýsi černý okraj a zakryl je. Klopýtl přes schody a octnul se v galerii. Slyšel štkání a našel dvě malé uděšené dívky schoulené vedle nějaké mříže. Děti ztichly při zvuku blížících se kroků. Hleděl je upokojiti, ale byly velmi tiché, až je opustil. Pak, jak se vzdaloval, slyšel je zase štkáti.

Na to se octnul u paty schodiště a blízko širokého průchodu. Nad ním spatřil bledý přísvit; pak vystoupil z temnoty do jedné třídy pohyblivých plošin. Po ní kráčel hřmotící, nespořádaný roj lidí. Zpívali úryvky z povstalecké písně. Mnozí z nich zpívali falešně. Tu a tam plály pochodně, jimiž vznikaly krátké, trhané stíny. Ptal se, kudy má jít, a dvakráte bylo mu hádati odpověď, pronesenou oním těžkým dialektem. Při třetím pokusu obdržel odpověď, které porozuměl. Byl ještě dvě míle vzdálen od úřadu větrných křídel, ale mohl snadně najiti cestu.

Když se konečně přiblížil k okresu úřadu větrných křídel, soudil z jásajících průvodů, jež procházely třídami, z radostného povyku a konečně ze znovuzřízení osvětlení města, že svržení Rady musí již býti dokončeno. A dosud nepřišla mu k sluchu nijaká zpráva o jeho zmizení.

Osvětlení města se stalo strašně náhle. Zastavil se najednou, mžikaje očima, a lidé kolem něho stanuli oslnění a svět byl ve výhni. Světlo zastihlo jej teprve na okraji rozčilených davů, které ucpávaly třídy blíže úřadu větrných křídel, a pocit viditelnosti a nebezpečí býti poznán změnil jeho bezbarvý úmysl sejiti se s Ostrogem, v pronikavou žádost.

Chvíli do něho vráželi lidé ochraptělí a znavení křikem jeho jména, ohrožovali jej a zdržovali; mnozí z nich byli obvázáni a krváceli pro jeho věc. Průčelí úřadu větrných křídel bylo osvětleno pohyblivým obrazem, ale nemohl rozeznati, co by to bylo, poněvadž husté davy nedovolily mu přiblížit! se, přes jeho nejstatnější úsilí. Soudě z útržků slov, jež zachytil, domníval se, že to byly obrazy z boje kolem radnice. Nevědomost a nerozhodnost působily, že jeho pohyby byly volné a neúčinné. Nějakou chvíli nemohl si představit, jak má vstoupiti do této budovy s neprolomenou fassádou. Protlačil se zvolna do středu lidských davů a konečně poznal, že sestupující schodiště střední cesty vedlo do nitra budovy. Teď měl cíl před sebou, ale tlačence na střední cestě byla tak veliká, že to dlouho trvalo, než jej dosáhl. A ještě potom narazil na složité obtíže a trvalo to hodinu, co živě dokazoval nejdříve na jedné strážnici a pak v jiné, než docílil toho, aby byla poslána zpráva onomu muži, jemuž ze všech nejvíce na tom záleželo, aby Grahama spatřil. Na jednom místě se jeho příběhu pohrdavě vysmáli a tím zmoudřel, takže dosáhnuv konečně druhých schodů, předstíral jednoduše, že má neobyčejně důležité zprávy pro Ostroga. Jaké zprávy by to byly, to nechtěl říci. Poslali jeho návštěj s nechutí nahoru. Dlouho čekal v malém pokoji pod vytahovadlem a sem dolů konečně přišel horlivý Lincoln, samá omluva, a pln úžasu. Zůstal státi

ve dveřích a zíral pátravě na Grahama, načež vrhl se překypuje radostí k němu.

„Ano,“ volal, „jste to vy. A nejste mrtev!“

Graham dal mu krátké vysvětlení.

„Můj bratr čeká,“ pravil Lincoln. „Je sám v úřadě větrných křídel. Obávali jsme se, že jste byl zabit v divadle. Pochyboval — a věci jsou přes to, co jim zde vypravujeme, velmi naléhavé — sice by byl přišel k vám.“

Vystoupili liftem, šli úzkou chodbou, pak prošli velikou síní, jež byla až na dva přítomné sluchy prázdná, a vstoupili do poměrně malého pokoje, jehož jediným zařízením byla dlouhá pohovka a velká, ovální, na kabelích zavěšená deska šedé, zachmuřené, proměnlivé barvy. Potom opustil Lincoln Grahama na chvíli, jenž zůstal sám a nemohl porozumět proměnlivým, mlhavým formám, které zvolna plynuly přes desku.

Jeho pozorování bylo přerušeno zvukem, jenž se náhle ozval. Byl to jásot, divoký jásot ohromného, ale velmi vzdáleného davu, jako plesavý řev. Zrovna tak náhle přestal, jako byl počal; bylo to jako zvuk, který slyšíme mezi otevřením a zavřením dveří. V zevnější místnosti slyšel šramot spěchajících kroků a melodické cinkání, jako by volný řetěz běžel přes ozubené kolo.

Pak slyšel nějaký ženský hlas, šustění neviditelných šatů. „Je to Ostrog,“ slyšel ji říci. Malý zvonek začal v přestávkách zvoniti a zase bylo úplné ticho.

Pak zaslechl zvenčí hlasy, kroký a ruch. Kroky jednotlivce odloučily se od ostatních zvuků a blížily se. Byly to pevné, odměřené kroky. Zálona se pomalu zvedla. Velký, bělovlasý muž se objevil v bělavém rouchu hedvábném a pozoroval Grahama pod svou zvednutou paží.

Okamžik zůstala tato bílá postava státi, držíc záclonu; pak ji spustila a stála před ní. Grahamovým prvním dojmem bylo velmi vysoké čelo, velmi bledé, šedé oči, které zapadaly hluboko pod bílým obočím, orlí nos a odhodlaná ústa neohebných linií. Vrásky v mase pod očima, skleslé ústní koutky odporovaly přímému držení těla a zjevovaly, že tento muž je stár. Graham instinktivně vstal a na okamžik stáli oba muži tiše, pozorující jeden druhého.

„Vy jste Ostrog?“ řekl Graham.

„Jsem Ostrog.“

„Mistr?“

„Tak mne zovou.“

Graham pociťoval nevhodnost mlčení. „Pokud vím, jsem hlavně vám zavázán díkem za svoji záchranu,“ pravil potom.

„Obávali jsme se, že jste byl zabit,“ řekl Ostrog. „Anebo zase uspán — navždy. Učinili jsme vše, abychom udrželi naše tajemství — tajemství vašeho zmizení. Kde jste byl? — Jak jste se sem dostal?“ Graham vyprávěl mu krátce vše.

Ostrog tiše naslouchal.

Usmál se lehce. „Víte, čím jsem byl zaměstnán, když mně přišli říci, že jste zde?“

„Jak bych mohl uhodnouti?“

„Připravoval jsem vašeho dvojence.“

„Mého dvojence?“

„Muže, jenž je vám tak podoben, jakého jsme jen najiti mohli. Chtěli jsme jej hypnotisovati, abychom mu ušetřili obtíže hráti komedii. Bylo to naprosto nutné. Toto celé povstání spočívá na myšlence, že jste procitl, že jste živ a s námi. Již teď shromáždilo se množství lidí v divadle a volají, aby vás spatřili. Nedůvěřují nám . . . Toť se ví, že víte něco — o svém postavení?“

„Velmi málo,“ pravil Graham.

„Je asi takové.“ Ostrog učinil jeden nebo dva kroky v pokoji a pak se obrátil. „Jste svrchovaným majitelem,“ pravil, „více než polovice světa. Zřetelem k tomu jste ve své podstatě králem. Vaše moc je omezena mnohými složitými způsoby, jste však obrazem, populárním symbolem vlády. Bílá Rada, správní rada, jak se zove —“

„Neurčité obrysy těchto věcí mně byly vyprávěny.“

„Divil jsem se právě.“

„Sešel jsem se se žvatlavým starcem.“

„Rozumím . . . Naše davy — slovo to pochází z vašich dnů — víte přece, že ještě máme davy — zírají k vám jako ke skutečnému vládci. Zrovna tak, jako za vašich dnů mnoho lidí pohlíželo ke koruně jako k vladaři. Davy celého světa — jsou nespokojeny s vládou naší správní rady. Větším dílem to je stará nespokojenost, starý spor všedního člověka s jeho všedností — bída práce a kázně a neschopnosti. Ale naši správcové špatně vládli. V jistých směrech, na příklad ve správě pracovních společností, nebyli moudří. Dávali nesčíslné příležitosti. Již jsme pracovali — lidová strana — o reformách — tu přišlo vaše probuzení. Přišlo! Kdyby bylo bývalo vše úmyslně nastrojeno, nemohlo to přijíti včasněji.“ Usmál se. Veřejné mínění, jež nemyslilo na dlouhá léta vašeho odpočinku, zachytilo se již myšlenky probuditi vás a odvolati se k vám, a — blesk!“

Naznačil vypuknutí převratu gestem a Graham kývl hlavou na znamení, že rozumí.

„Rada způsobila zmatek — rozpor. Činí to vždy. Nemohli se shodnouti, co s vámi učiniti. Víte, jak vás uvěznili?“

„Rozumím. Rozumím. A teď — vyhráváme?“

„Vyhráváme. Ovšem, vyhráváme. Dnes večer, v pěti

krátkých hodinách. Udeřili jsme náhle všude na ně. Lidé z větrných křídel, pracovní společnost a její miliony dělníků přetrhali pouta. Zmocnili jsme se aeropilů.“

Zamlčel se. „Ano,“ pravil Graham, uhodnuv, že slovo aeropily znamená létací stroje.

To bylo ovšem důležité. Sice by mohli uprchnouti. Celé město povstalo, skoro každý třetí muž se zúčastnil. Všichni modří, všichni veřejní úředníci, vyjímaje jenom několik aeronautů a polovice rudé policie. Vás jsme osvobodili a jejich vlastní pouliční policie — ani polovina z ní nemohla se směstnati v radnici — byla rozehnána, odzbrojena nebo pobita. Celý Londýn je náš — teď. Jen radnice ještě zbývá.“

„Polovičku těch, kteří jim zbyli z rudé policie, ztratili při pošetilém pokusu chytiti vás znovu. Ztratili hlavu, když ztratili vás. Vrhli vše, co měli, k divadlu. A tu jsme je odřízli od radnice. Vskutku, dnešní noc byla nocí vítěznou. Všude zářila naše hvězda. Před jediným dnem — vládla ještě Bílá Rada, jako vládla celek roků, vládla půl druhého sta let a pak jen trochem šepotu, tajným ozbrojením tu a tam — a náhle — Tak!“

„Jsem velmi nevědomý,“ řekl Graham. „Domnívám se—. Nerozumím jasně poměrům tohoto boje. Kdybyste mi to chtěl vysvětliti. Kde je Rada? Kde je boj?“

Ostrog přešel pokojem, něco cvaldo a najednou byli potmě, vyjímaje ovální zář. Na okamžik to Grahama pomátlo.

Pak viděl, že mlhavá, šedá deska přijala barvu a hloubku, že změnila se jako v ovální okno vedoucí na zvláštní, nezvyklou scénu.

Na první ráz nebyl s to uhodnouti, co by to bylo. Byl to obraz v denním světle, světle zimního dne, šedého a jasného. Přes obraz a na půl vzdálenosti mezi pozorovatelem a

vzdálenější scénou byl napiat kolmo silný kabel spletený z bílého drátu. Pak upozoroval, že řady velkých větrných kol, které viděl, široké přestávky a tu a tam temné propasti byly podobny těm, kolem nichž byl prchal z Bílé Rady. Rozeznával seřadenou linii červených postav, kráčejících mezi řadami lidí černě oděných přes otevřené prostranství a uvědomil si dříve, než Ostrog promluvil, že se dívá dolů na hoření plochu moderního Londýna. Sníh za noci napadlý byl zmizel. Soudil, že toto zrcadlo bylo nějakou moderní náhradou za temnou komoru, ale věc mu nebyla vysvětlena. Viděl, že ačkoliv řada rudých postav kráčela zleva na pravo, že mizela na levém okraji obrazu. Divil se tomu na okamžik a pak viděl, že se obraz pohybuje jako panorama, přes ovál.

„Za okamžik spatříte boj,“ řekl Ostrog po jeho boku. „Ti červení chlapíci, které pozorujete, jsou zajatci. Díváte se na střechy Londýna — všechny domy jsou teď spojeny. Třídy a veřejná náměstí jsou pokryta. Trhliny a přestávky z vašich časů zmizely.“

Něco, co bylo mimo ohnisko, zatmělo polovičku obrazu. Bylo viděti kovový třpyt, zablesknutí, něco se přesmyklo přes ovál, jako když přejede ptáku přes oko víčko oční, a obraz byl zase čistý. A teď spatřil Graham lidi utíkající pod větrnými koly; mířili zbraněmi, z nichž vyrážely malé blesky s kouřem. Hemžili se hustěji a hustěji v pravo, činili posunky — snad také křičeli, ale toho obraz nesděloval. Tito lidé a větrná kola táhla pomalu a stále zrcadlovou plochou.

„Teď,“ pravil Ostrog, „objeví se radnice,“ a zvolna přicházela černá hrana do zorného pole a upoutala Grahamovu pozornost. Brzy to nebylo více hranou, nýbrž prohlubní, ohromný zčernalý prostor mezi hromadou budov a z něho vystupovaly temné

kotouče dýmu k bledému zimnímu nebi. Vyzáblé massy zřícených budov, mocné, zkomolené pilíře a podpěrné sloupy trčely smutně z temnoty prohlubně. A přes tyto zbytky skvostné budovy šplhalo, hemžilo se a skákalo množství malinkých lidí.

„To jest radnice,“ řekl Ostrog. „Jejich poslední tvrz. A ti blázni promarnili tolik střeliva, jímž vyhodili okolní budovy, že by s ním vydrželi celý měsíc; — chtěli tím zameziti náš útok. Slyšel jste výbuch? Roztříštil polovici rozbitelného skla v městě.“

A mezi tím, co mluvil, viděl Graham, že za tímto okrskem zřícenin stála zoubkovaná massa bílé stavby, strmíc nad rozvaliny a vystupujíc do veliké výše. Tato stavba byla osamocena nemilosrdným zničením jejího okolí. Černé mezery ukazovaly průchody, které zhouba byla roztrhla; veliké dvorany byly jako rozpárány a ozdoby jejich vnitřků činily bídný dojem v zimním úsvitu. Po zubatých zdích visely festony roztrhaných kabelů a zkroucené konce lněného a drátěného lanoví. A uprostřed těchto obrovských jednotlivostí pohybovaly se malé rudé skvrny, červeně odění obránci Rady. Chvillemi osvětlovaly matné blesky temné stíny. Na první ráz zdálo se Grahamovi, že se provádí útok na onu izolovanou bílou budovu, potom však pozoroval, že strana povstalců nepostupuje, nýbrž že kryta jsou kolosálními zříceninami, které obklopovaly tuto poslední rozbitou pevnost červených, udržuje dotíravou palbu.

Ani ne před desíti hodinami stál v malém pokoji v oné vzdálené budově pod křídly ventilátorů a ptal se, co vlastně se děje ve světě!

Pohlížeje s větší pozorností na tuto válečnou epizodu, táhnoucí tiše přes střed zradla, viděl Graham, že bílá stavba byla obklopena na všech stranách ruinami, a Ostrog pokračoval ve svém výkladu a popisoval v krátkých větách, jak obhájci

radnice chtěli se touto zkázou isolovati proti útoku. O ztrátě na lidských životech, kterou toto obrovské zřícení způsobilo, mluvil lhostejným tónem. Ukazoval na improvizované pohřebiště mezi zříceninami, ukazoval ambulance, které se hemžily jako červi v sýru v rýze mezi ruinami, jež byla kdysi třídou s pohyblivými plošinami. S větším zájmem ukazoval mu části radnice a rozdělení obléhajících. V krátku nebyl již občanský boj, jenž v Londýně převrat způsobil, Grahamovi tajemstvím. Nebylo to zmateným povstáním, jež stalo se dnešní noci, ani pravidelnou válkou, ale skvěle provedený státní převrat. Ostrogova znalost jednotlivostí byla žasná; zdál se znáti úlohu i nejmenšího oddílu černých i červených skvrn, které se pohybovaly v těchto místech.

Napřáhl ohromnou černou ruku přes svítící obraz a ukázal pokoj, z něhož Graham unikl, a naznačil pak směr jeho útěku přes propast trosek. Graham poznal propast, přes niž vedl okap a větrná kola, pod nimiž se choulil před létacím strojem. Zbytek jeho cesty byl zničen výbuchem. Pohleděl znovu na radnici a tato byla již zcela zakryta a v pravo přicházel v zorné pole svah pahrbků se změtí bání a cimbuří, všecko mlhavé, mdlé a vzdálené.

„A Rada je opravdu přemožena?“ ptal se.

„Přemožena,“ odvětil Ostrog.

„A já — je to vskutku pravda — že já —?“

„Vy jste Pánem světa.“

„Ale tato bílá vlajka —“

„To jest vlajka Rady — vlajka světové vlády. Ona padne. Je po boji. Jejich útok na divadlo byl posledním šíleným zápasem. Mají ještě kolem jednoho tisíce mužů a mnozí z nich nezachovají

věrnost. Mají málo střeliva. A my obnovujeme staré válečné umění. Sléváme děla.“

„Ale – nebesa, což je toto město světem?“

„Vskutku je vším, co jim ještě zbylo z jejich říše. Města v cizině buď povstala s námi, nebo vyčkávají výsledku. Vaše probuzení je pomátlo, ochromilo.“

„Ale nemá Rada létacích strojů? Proč se nebojuje s nimi?“

„Má je. Ale vzduchoplavci se účastnili většinou povstání s námi. Nechtěli vydati se v nebezpečí bojovati s námi, ale nechtěli se také hnouti proti nám. Měli jsme půtku s aeronauty. Více než polovice jich byla s námi a ostatní to věděli. Jakmile zvěděli, že jste uprchl, odtrhli se ti, kteří vás hledali. Usmrtili jsme muže, který na vás vystřelil – před hodinou. Obsadili jsme létací stanice ve všech městech, kde jsme mohli, hned s počátku, a tak jsme zadrželi aeroplany a zmocnili se jich, a pokud se týče malých létacích strojů, které vyrazily – neboť některé tak učinily – udržovali jsme příliš trvalou a přímou palbu, tak že se nemohly přiblížit! k radnici. Když přistály, nemohly více vystoupiti, poněvadž tam v okolí není volného místa k vystoupení. Mnoho jsme jich rozbili, mnoho jiných spadlo a vzdalo se, zbytek odplul na pevninu, aby našly spřátelené město, podaří-li se jim to, než jim dojde topivo. Většina těchto lidí byla tomu ráda, že může padnouti do zajetí a býti jista před úrazem. Převrhnouti se s létacím strojem není právě vábnou vyhlídkou. S této strany nemá Rada čeho k očekávání. Její dny jsou sečteny.“

Usmál se a obrátil se zase k oválnímu obrazu, aby ukázal Grahamovi, co mýnil létacími stanicemi. I onyčtyři nej bližší byly vzdáleny a zastřeny hustou ranní mlhou. Ale Graham mohl

rozeznati, že to byly ohromné stavby, i když je přirovnával k věcem, které byly kolem něho.

A pak, když tyto temné formy se přesunuly v levo, vystoupila zase v zorném poli pláň, přes kterou šli odzbrojení muži v červených šatech. A pak zase černé trosky a pak obležená bílá tvrz Rady. Neobjevila se již jako strašidelná věž, ale jantarově zářící v slunci, neboť stín mraku byl přešel. Kolem rozhodoval se dosud trpasličí boj, ale rudí obránci teď již nestříleli.

Tak viděl člověk z devatenáctého století v šerém tichu konečnou scénu velkého povstání, násilné uplatnění své vlády. S pocitem ustrašujícího odhalení poznal, že toto je jeho svět, a ne onen, jež nechal za sebou; že nebyla to hra, která se vyvrcholuje a přestává, že v tomto světě jsou jeho budoucí osudy, ať již jakékoli, že jsou tu jeho povinnosti, nebezpečí a zodpovědnost. Obrátil se s novými otázkami. Ostrog mu k nim odpovídal a pak náhle přestal. „Ale tyto věci musím vám později šíře vy- světliti. Teď jsou tu — povinnosti. Lid přichází se všech stran města v proudech pohyblivými ulicemi do našeho okresu — tržnice a divadla jsou hustě naplněna. Přišel jste právě včas. Hřmotí, aby vás spatřili. A v cizině chtějí vás také spatřiti. Paříž, New-York, Chicago, Denver, Capri — tisíce měst povstalo a bouří se v nerozhodnosti a žádá lomozně spatřiti vás. Již od let žádali, abyste byl probuzen, a teď, když se tak stalo, sotva uvěří —“

„Ale nemohu — přece jíti .. .“

Ostrog odpověděl s druhé, strany pokoje a obraz na ovální desce zbledl a zmizel, když světlo se prudce vrátilo. „Máme kinetotele-fotografie,“ řekl. „Pokloníte-li se zde lidu — uvidí vás po celém světě myriády myriád lidí, namačkaných a tiše

stojících v zatmělých sálech zároveň. Ovšem v barvě černé a bílé – ne takto. A uslyšíte jejich volání zesílené křikem v sále.

„A pak máme optické zařízení, kteréhož použijeme,“ pravil Ostrog, „užívané některými akrobaty a tanečnicemi. Možná, že vám bude novým. Stojíte ve světle velmi silném a obecnost vidí váš zvětšený obraz promítnutý na stínidlo – tak že i nejvzdálenější člověk na poslední galerii může, chce-li, spočítat vaše brvy.“

Graham chopil se zoufale jedné otázky, jež ležela mu v duši. „Kolik obyvatelů má Londýn?“ ptal se.

„Osmadvacet myriád.“

„Osm a kolik?“

„Více než třiatřicet milionů.“

Tyto číslice přesahovaly Grahamovu fantazii.

„Očekávají, že k nim něco promluvíte,“ pravil Ostrog. „Ne snad něco, čemu jste říkali „řeč“, ale čemu náš lid říká „slovo“ – jenom jedinou větou, šest nebo sedm slov. Nějakou formuli. Kdybych směl poradit – .Vzbudil jsem se a srdce mé je u vás.‘ Takového něco by si přáli.“

„Jak to bylo?“ ptal se Graham.

„Vzbudil jsem se a srdce mé je u vás.‘ A pokloňte se, pokloňte se královsky. Ale dříve musíme vám dát černý úbor – neboť vaše barva je černá. Je vám to vhod? A pak se rozejdou do svých domovů.“

Graham váhal. „Jsem ve vašich rukou,“ pravil.

Ostrog byl zjevně téhož mínění. Přemýšlel chvíli, obrátil se k zácloně a dal několika neviditelným sluhům krátké rozkazy. Skoro hned přinesli černý šat, jenž byl na vlas podobný onomu, jež Graham měl na sobě v divadle. Když si jej byl přehodil přes ramena, zaznělo ze zevnějšího pokoje řinčení zvonu vysokého

tónu. Ostrog obrátil se tázavě k sluhovi, zdál se pak jinak se rozhodnouti, odhrnul záclonu a zmizel.

Na okamžik stál tu Graham s uctivým sluhou, naslouchaje vzdalujícím se Ostrogovým krokům. Bylo slyšeti rychlé otázky a odpovědi a běhající lidi. Záclona byla odhrnuta a Ostrog se vrátil; jeho plný obličej planul rozčilením. Přešel pokojem, stiskl páku a pokoj se zatměl, pak vzal Grahama za rameno a ukázal k zrcadlu.

„Zrovna, když jsme se odvrátili,“ řekl.

Graham viděl jeho ukazující prst černý a kolosální nad obrazem radnice. Chvíli nemohl pochopiti. A pak zpozoroval, že vlajková tyč, jež byla nesla bílou vlajku, byla prázdná.

„Chcete říci —?“ začal.

„Rada se vzdala. Její vláda je navždy u konce.“

„Hleďte!“ a Ostrog ukazoval na malý černý závit, jenž stoupal malými skoky po vlajkové tyči a při tom se rozvínoval.

Ovální obraz zbledl, když Lincoln odhrnul záclonu a vstoupil.

„Lid hřmotí,“ pravil.

Ostrog držel Grahama za rámě.

„Pobouřili jsme lid,“ pravil. „Dali jsme jim zbraně. Alespoň dnes musí být jejich vůle zákonem.“

Lincoln držel záclonu odhrnutou, aby Graham a Ostrog mohli projiti ...

Cestou k tržnicím spatřil Graham povrchně dlouhý, úzký prostor s bílými stěnami, v němž lidé v obecném modrém plátně odění nosili pokryté věci, marám podobné, kolem nichž spěchali sem a tam muži odění lékařským purpurem. Z tohoto prostoru zaznívaly steny a nářky. Měl dojem prázdného, krví potřísněného lůžka, lidí obvázaných a zakrvácených na jiných

ložích. Byl to jen zběžný pohled z chodníku, na němž byly položeny koleje, pak zakryl ono místo pilíř a šli dále k tržnicím .

..

Řev davů byl teď blíže: sesíli se ve hřmění. Pak na konci dlouhé chodby upoutal jeho pozornost pohled na vlající černé prapory, mávání modrým oděvem a hnědými cáry a hemžící se obrovskou stavbu divadla blíže veřejných tržnic. Obraz se rozšířil. Viděl, že vstupují do velikého divadla, kde poprvé byl vystoupil, velikého divadla, jež byl viděl k posledu, při útěku před rudou policií jako šachovnici z jasu a stínu. Tentokrát vstoupil sem galerií vysoko nad jevištěm. Budova byla teď znovu skvěle osvětlena. Hledal chodbu, kterou byl uprchl vzhůru, ale nemohl ji mezi tucty jiných, jí podobných, poznati. Nemohl také rozeznati roztríštěná sedadla, roztržené polštáře a podobné stopy boje, poněvadž lid stál příliš hustě. Vyjímaje jeviště, byla celá budova hustě naplněna. Když pohleděl dolů, měl dojem ohromného prostoru posetého růžovými skvrnami, každá skvrna stále vzhůru obrácený obličej, pohlížející k němu. Jakmile se s Ostrogem objevil, zmlknul jásot, umlknul zpěv. Všeobecný zájem utišil a srovnal nepořádek. Zdálo se, že každý jednotlivec z těchto myriad je pozoruje.

Kapitola XIII.

KONEC STARÉHO ŘÁDU.

Pokud mohl Graham posouditi, bylo skoro poledne, když padla bílá vlajka Rady. Ale několik hodin bylo k tomu třeba, než bylo možno provést formální kapitulaci, a proto, když byl promluvil svoje „slovo“, vzdálil se do svého nového obydlí v úradě větrných křídel. Nepřetržité rozčilení posledních dvanácti hodin unavilo jej přes míru; i jeho zvědavost byla vyčerpána. Některou chvíli seděl líně a nečinně s otevřenýma očima a po nějaký čas spal. Byl probuzen dvěma lékařskými sluhy, kteří přišli s posilňujícími prostředky, aby ho osvěžili pro nejbližší dobu. Když byl přijal jejich léky a vykoupal se po jejich radě ve studené vodě, pocítil, že se mu energie a zájem vrátily, a byl brzy s to a hotov doprovázeti Ostroga několik mil (jak se mu zdálo) chodbami, vytahovacími a pohyblivými plošinami k závěrečné scéně panství Bílé Rady.

Cesta vedla klikatě labyrintem budov. Konečně vstoupili do chodby, jež se zatáčela a rozšiřovala se v podlouhlý, otevřený prostor, ukazující pohled na mraky západem slunce zapálené a

zubatou čáru zbořené radnice. Povyk výkřiků prodral se k němu vzhůru. V příštím okamžení vystoupili vysoko nahoře na čelo útesu rozbité budovy, jež viselo nad zříceninou. Ohromná pláň otevřela se Grahamovým zrakům, ne méně podivná a úžasná proto, že byl již na ni pohlédl z dálky v oválním zrcadle.

Tento zhruba amfiteatrální prostor zdál se rozprostírali k zadnímu okraji více než půl míle. V levo byl zlatitě ozářen slunečním světlem, jež se na něm zachycovalo, a dole a v pravo byl jasný a studený ve stínu. Nad temně šedou radnicí, jež stála v prostředku, visela ještě v líných záhybech přes oslňující západ slunce velká černá vlajka kapitulace. Roztržené pokoje, sály a chodby zely cize, zlomené massy kovové vystupovaly trudně ze zmatených ruin, ohromné spousty zkroucených kabelů visely jako spletená změť mořských řas a zdola přicházela nahoru vřava nesčíslných hlasů, prudkých otřesů a zvuk trubek. Kolem této veliké, bílé budovy táhl se kruh zpustošení; rozdrčené a zčernalé massy, vyzáblé základy a zřícené haraburdí staveb, jež byly na rozkaz Rady zničeny, kostry pilířů, titánské zbytky zdiva, lesy mocných sloupů. Pod tmavými troskami dole blýskala a třpytila se tekoucí voda a daleko přes prostranství vyčníval uprostřed nezřetelné obrovské massy budov zkroucený konec vodovodu, jenž, dvě stě stop ve vzduchu, hromově chrllil zářící kaskádu. A všude veliké množství lidí.

Kde jen bylo trochu místa, hemžili se lidé, malí lidé drobní a zřetelní, kromě míst, kde je potápěl západ slunce v nerozeznatelné zlato. Šplhali na viklající se zdi vzhůru, viseli ve věncích a skupinách na vysoko čnících sloupech. Hemžili se na kraji kruhu trosek. Vzduch byl naplněn jejich voláním a tlačili se a strkali do středního prostranství.

Hořejší poschodí radnice zdála se opuštěna; nebylo viděti

lidské bytosti. Jenom zvadlý prapor vzdavších se radů visel těžce proti světlu. Mrtvoly byly v radnici nebo lidem skryty či odneseny. Graham spatřoval jenom v rozsedlinách a koutech rozvalin a uprostřed tekoucí vody několik málo zapomenutých mrtvol.

„Chcete se jim ukázati, Sire?“ pravil Ostrog. „Rádi by vás spatřili.“

Graham váhal a přistoupil pak tam, kde spadal kolmo ulomený okraj zdi. Stál tu a díval se dolů a jeho osamělá, vysoká postava obrážela se černě proti nebi.

Velmi zvolna byl zpozorován s hemžících se trosek. A když se tak stalo, objevily se v dáli malé hloučky černě uniformovaných mužů, kteří postupovali skrze davy k radnici. Viděl, jak malé černé hlavy se změnily v růžové, pohlížejíce k němu, a poznával dle toho, že prostorem šíří se vlna, jak jej poznávali. Napadlo mu, že by jim měl dáti nějaký souhlasný projev. Pozvedl rámě, ukázal k radnici a sklonil ruku. Dole propukly současně hlasy, rozmnožily se a vystoupily k němu vzhůru jako nesčíslné vlnky jásotu.

Západní obloha byla bledě modrozelená a Jupiter plál vysoko na jihu, než kapitulace byla skončena. Nahoře postupovala pomalá, nepozorovatelná proměna, noc blížila se klidně a krásně; dole panoval spěch, rozčilení, spletené rozkazy, přestávky, křečovitý rozvin organisace, ohromný, rostoucí hřmot a nepořádek. Než Rada vyšla, spocení, namáhající se muži, kterým velely výkřiky jako v rozepři, vyvlékali sta těch, kdo zahynuli v šarvátce v dlouhých chodbách a pokojích . . .

Stráže v černém oděvu lemovaly cestu, kudy Rada měla přijíti, a pokud oko dohlédlo v mlhavém modrém přísvitu zřícenin, na každém možném bodu dobyté radnice a na

otřesených útesech okolních budov rojili se a stáli nesčíslní lidé, a jejich hlasy, i když nejásali, podobaly se hukotu more na kamenitém pobřeží. Ostrog vyvolil velikou dominující hromadu roztříštěného a povaleného zdiva a na ní bylo vystavěno rychle lešení z trámů a kovových sloupů. Hlavní jeho část byla hotova, ale ze stínu pod touto provisorní stavbou zaleskly se ještě chvílemi bzučící a řinčící stroje.

Lešení mělo jedno malé zvýšené místo, na němž stáli Graham s Ostrogem a Lincolnem trochu před skupinou nižších úředníků. Široké nižší lešení obklopovalo toto podium a na něm stály černě oděné strážce povstalců, ozbrojeny oněmi malými zelenými zbraněmi, jejichž jméno bylo Grahamovi dosud neznámo. Ti, kteří stáli kolem něho, pozorovali, že jeho oči stále bloudily s hemžícího se lidu v polosvětle ruin, k temné masse bílé radnice a strmým zdím, jež ji obkličovaly, odkud právě vycházeli správcové, a pak zase zpět k lidu. Hlasy zástupů vzrostly v ohlušující hřmot.

Viděl rady nejprve daleko v světle zatímních světél, jež vyznačovala jejich cestu. Malá skupina bílých postav, jež míhla se v černé klenuté chodbě. V radnici byli potmě. Pozoroval je, jak se blíží, nejprve kolem oné elektrické hvězdy a pak kolem této; hrozící pokřik davů, jimž vládli sto a padesát let, kráčel vedle nich. Když přišli ještě blíže, vynořily se jejich umdlené, bílé a starostiplné obličeje. Viděl je mžikati očima vzhůru skrze zář, jak pohlíželi na něj a Osfroga. Porovnával jejich výraz s cizími, chladnými jejich pohledy ve dvoraně Atlantově ... Brzy poznával mnohé z nich; onoho muže, jenž udeřil do stolu před Howardem, silného muže s rudým vousem a jednoho muže s jemným výrazem, krátké postavy temné pleti se zvláště dlouhou lebkou. Viděl, že oba si šeptali a že pohlíželi za něj na Ostroga.

Pak přešel vysoký, krásný muž, jenž kráčel sklíčeně. Najednou pohlédl vzhůru, jeho zrak dotkl se na okamžik Grahama a přešel pak na Ostroga. Cesta, jež byla pro ně připravena, byla tak zařízena, že musili jíti kolem, a pak se obrátiti, než došli k šikmé prkenné ploše, jež vedla vzhůru na lešení, kde mělo se díti odevzdání.

„Pán, Pán, Bůh a Pán!“ volal lid. „K ďáblu s Radou!“ Graham pohlížel na jeho massy, jež se bez počtu rozprostíraly v dálku až k volající mlze, a pak na Ostroga, jenž bledý, pevný a tichý stál vedle něho. Jeho zrak padl zpět na malou skupinu Bílé Rady. A pak pohlédl vzhůru k známým, klidným hvězdám nad hlavou. Najednou oživil zázračný element jeho osudu. Náležel mu skutečně — onen malý život v jeho vzpomínce před dvěma sty lety — a toto k tomu?

Kapitola XIV.

Z VRANÍHO HNÍZDA.

A tak dospěl tento člověk z devatenáctého století po podivných průtazích a řadou pochyb a bojů konečně k svému místu v čele tohoto složitého světa.

Nejdříve, když povstal ze svého dlouhého, hlubokého spánku, po němž následovalo jeho osvobození a vzdání se Rady, nemohl poznati svého okolí. Námahou svého ducha docílil klíče a vše, co se bylo stalo, vrátilo se mu, nejprve s nádechem neskutečnosti, jako slyšený příběh, jako něco přečteného v knize. A než ještě se vyjasnila jeho vzpomínka, vstoupilo mu na mysl jásání nad útekem a úžas nad jeho postavením. Byl majitelem polovice světa, Pánem země. Tento nový, veliký věk byl jeho v nejúplnějším smyslu. Již nedoufal, že jeho zažité zkušenosti změní se v sen, chtěl sebe sama teď přesvědčiti, že jsou skutečnými.

Pod vedením důstojného vrchního komorníka, malého muže, jehož tvář prozrazovala japonský původ, ač mluvil anglicky jako Angličan, pomohl mu poslušný sluha při oblékání.

Prvý sdělil mu něco o stavu věcí. Revoluce byla již dokonanou událostí, již zase zahájen byl obchod v celém městě. V cizině byl pád Rady přijat většinou s radostí. Nikde nebyla Rada populární a tisíce měst v Západní Americe, jež byla po dvou stech letech dosud žárlivá na New York, Londýn a Východ, pozvedla se skoro současně před dvěma dny při zprávě o uvěznění Grahamově. Paříž měla vnitřní boje. Ostatek světa nebyl rozhodnut.

Když snídal, pronikl k němu zvuk telefonického zvonu a Grahamův vrchní komorník upozornil jej na Ostrogův hlas, zdvořile se dotazující. Graham přerušil svoje občerstvení, aby odpověděl. Velmi brzy dostavil se Lincoln a Graham vyslovil přání, aby mohl mluvit s lidmi a aby mu bylo více ukázáno z nového života, jenž se před ním otevíral. Lincoln mu sdělil, že za tři hodiny bude konáno reprezentační shromáždění úředníků a jejich dam v státních komnatách hlavního úřadu větrných křídel. Grahamovo přání, projiti ulicemi města, je však pro ohromné rozčilení lidí nemožno. Je mu však snadno pohlédnouti na město s ptačí perspektivy z vráního hnízda hlídače větrných křídel. Tam byl veden svým komorníkem. Lincoln, učiniv komorníkovi půvabnou poklonu, omluvil se neodkladným nátlakem správních prací, že je nedoprovodí.

Ještě výše, než nejvyšší gigantická větrná kola, viselo toto vrání hnízdo plně tisíc stop nad střechami, deskovitá skvrna na stěžni z kovového pletiva, podepřeného kabely. K jeho vrcholu byl Graham vytažen v malé, na drátech visící kolébce. V polovině křehce vypadajícího kmene byla lehká galerie, kolem níž visel hrozen trubic — se shora zdály se drobnými — jež se zvolna točily na kruhu zevnější galerie. To byla zrcadla en rapport se zrcadly hlídače větrných křídel, z nichž v jednom ukázal mu Ostrog příchod jeho vlády. Jeho japonský komorník

vystoupil před ním vzhůru a strávili tak skoro hodinu kladením otázek a jejich zodpovídáním.

Byl den plný jarního dechu a jarních slibů. Vítr byl teplejší. Obloha byla intensivně modrá a ohromná plocha Londýna svítila oslnivě v ranním slunci. Vzduch byl prost kouře a mlhy, byl čistý, jako vzduch horského údolí.

Kromě nepravidelného oválu zřícenin radnice a černé vlajky kapitulace, která se tam třepetala, ukazovalo mocné město při pohledu shůry málo známek rychlé revoluce, jež změnila osudy světa, v jeho představě, za jediný den a jedinou noc. Množství lidí rojilo se dosud na zříceninách a ohromná, prolamovaná lešení v dálce, z nichž v dobách míru vzletovaly aeroplany ve službě k různým velkým městům Evropy a Ameriky, černala se také vítězi. Na úzké cestě z prken, jež byla zřízena na lešeníh napříč nad rozvalinami, byl zaměstnán zástup dělníků, kteří pilně pracovali, zřizující znovu spojení kabelů a drátů mezi radnicí a ostatním městem. Bylo tím připravováno přeložení Ostrogova hlavního stanu z úřadu větrných křídel do radnice.

Jinak nebyla svítící plocha přerušována. Tak ohromný byl její klid u porovnání s okrsky rušivými, že Graham odvrátiv se od nich, mohl skoro zapomenouti na tisíce lidí ležících mimo dohled v umělém světle jaksi podzemního labyrintu, buď mrtvých, nebo umírajících ranami v noci utrpěnými, zapomenouti na improvizované baráky se zástupy chirurgů, ošetřovatelů a nosičů zimničně činných, zapomenouti vskutku na všechny úřad, ohromení, všecko nové pod elektrickými světly. Tam dole ve skrytých třídách mraveniště, tam, věděl, triumfovala revoluce, tam vítězila všude černá barva, černé stužky, černé prapory, černé festony nad ulicemi. A zde venku

pod čerstvým slunečním světlem, nad kráterem boje jako by ničeho nebylo na zemi se událo, les větrných kol, jenž byl vyrostl z jednoho nebo dvou za vlády Rady, řval klidně ve své nepřetržité povinnosti.

Daleko zvedaly se větrnými koly hrotité, zubaté a klikaté pahorky Surreyské, modré a bledé; k severu byly ostré kontury Highgatu a Musswellu stejně ozubený. A přes celý kraj, to věděl, na každém návrší a pahorku, kde proplétávaly se ploty, kde villy a kostely, hostince a farmy hnízdívaly pod stromy, tam vrhala větrná kola, podobná těm, která viděl a pokrytá, jako tato reklamními štíty, své vířivé stíny. Tyto vyzábělé význačné symboly nového věku shromažďovaly nepřetržitě sílu, která do tepen města vtékala. A pod nimi putovala nesčetná stáda bravu a skotu Britického potravního trustu se svými osamělými pastevcí a strážemi.

Směs gigantických forem dole nebyla nikde přerušena známým obrysem. Chrám sv. Pavla, to věděl, byl zachován a s ním mnoho starých budov ve Westminsteru, jež byly zastavěny z dohledu, překlenuty a pokryty gigantickým vzrůstem tohoto velikého věku. Také Temže nepřerušovala pustinu města nijakým stříbrným třpytem; žíznivé vodovody vypily do poslední kapky její vodu, než dosáhla zdí. Její řečiště a ústí bylo teď zaplaveno a propadlo se, byl to teď kanál mořské vody a rod špinavých lodníků přinášel těžký obchodní materiál z Poolu vedle ležícího přímo pod nohy dělníků. Na východě visely bledé a nezřetelně mezi nebem a zemí spousty stožárů kolosálního množství lodí v Poolu. Všecko těžké zboží, jež nemělo na spěch, přicházelo v gigantických plachetních lodích se všech konců země a těžké zboží pro rychlou dopravu přicházelo v mechanických lodích menšího, rychlejšího druhu.

A na jih přes pahorky přicházely obrovské aquadukty s mořskou vodou pro kanalisaci a třemi oddělenými směry běžely bledí čáry — silnice, tečkové pohyblivými šedými skvrnami. Umínil si, že při první příležitosti, která se mu naskytne, vyjde, aby si prohlédl tyto silnice. To mělo se státi hned, jakmile vyzkouší létací loď. Důstojník, který měl u něho službu, popisoval mu je jako dvojici lehce skloněných ploch v šíři jednoho sta metrů, každá pro obchod jedním směrem, zhotovená z materiálu, který slul eadhamit — látka uměle zhotovená, jež se podobala, pokud mohl seznati, tuhému sklu. Po těchto plochách provozovali zvláštní obchod vozy na gumových kolech, velikými jednokolkami, dvou a čtyřkolkami, které se pohybovaly rychlostí jedné až šesti mil za minutu. Železnice byly zmizely; několik málo železničních naspů zbylo tu a tam jako rezí korunované hradby. Několik jich tvořilo jádro eadhamitových silnic.

Mezi prvními věcmi, jež poutaly jeho pozornost, byly velké flotty reklamních balonů a draků, jež táhly se v nepravidelných perspektivách k severu a jihu podél linií, kudy cestovaly aeroplany. Aeroplanů nebylo viděti. Jejich cesty byly přerušeny a jenom jeden drobně vypadající aeropil kroužil vysoko v modré dálce nad Surreyskými pahorky jako nevýrazná vznášející se skvrna.

Něco, co mu již bylo známo, co těžko si představití mohl bylo, že skoro všechna města v kraji a skoro všechny vesnice zmizely. Jenom tu a tam, jak slyšel, stály obrovské, hotelům podobné budovy prostřed čtverečných mil stejnoměrně vzdělané půdy a zachovaly si jméno nějakého města — jako Bournemouth, Wareham nebo Swanage. Ale brzy přesvědčil ho důstojník, jak neodvratnou byla taková změna. Za starých dob byla země

poseta selskými domy a po dvou nebo třech mílích byl dvorec statkáře a místo, kde byl hostinec a obuvník, hokynářský krám a kostel — vesnice. Na vzdálenost osmi mil, nebo podobně bylo venkovské město, kde bydlel advokát, obchodník obilím, obchodník vlnou, sedlář, zvěrolékař, lékař, soukeník, švadlena a tak dále. Na každých osm mil — jednoduše proto, poněvadž oněch osm mil jízdy na trh, čtyři míle sem a čtyři zpět, byly pro sedláka zrovna pohodlnou mírou. Ale jakmile přišly dráhy a po nichlehké dráhy a všechny ony rychlé, nové motorové vozy, jež přišly na místo vagonů a koní, a jakmile začaly silnice ze dřeva a pak z gumy a eadhamitu a jiných pružných trvanlivých hmot, — tu zmizela nutnost tak blízkých trhových měst. A veliká města rostla. Přitahovala dělníka gravitací zdánlivě nekonečné práce, zaměstnavatele suggescí neomezeného moře pracovních nabídek.

A jak rostla míra pohodlí, zvyšovala se složitost mechanismu života, tak zdražoval se více a více život na venkově, nebo se úžil a byl nemožný. Zmizení faráře a statkáře, potřetí praktického lékaře městským specialistou vzalo vesnici poslední náběh ke kultuře. Když telefon, kinematograf a fonograf zatačil noviny, knihu, učitele a dopis, znamenalo to, žítí mimo elektrický kabel, žítí jako osamocený divoch. Na venkově nebylo ani prostředků odívati se, ani stravovati (dle zjemnělých pojmů doby), nebylo tu schopného lékaře pro nahodilou potřebu, ani společnosti, ani živnosti.

A k tomu mechanické vynálezy v orbě učinily jednoho inženýra náhradou za třicet dělníků. Pak dělníci obrátili teď vlastnost městských úředníků z časů, kdy Londýn byl pro své uhlím zkažené ovzduší sotva obydlitelným, na ruby a přicházeli silnicí nebo vzduchem spěšně večer do města k jeho životu

a radostem, aby je zase ráno opustili. Město pohltilo lidstvo; člověk vstoupil v nový oddíl svého vývoje. Nejprve byl tu nomad, lovec, pak přišel rolník zemědělského státu, jehož města a přístavy byly jenom středisky a trhy pro venkov. A teď, jako logický důsledek epochy vynálezů bylo tu toto obrovské shromaždiště lidstva. Mimo Londýn byly v Britsku jenom ještě čtyři velká města — Edinburk, Portsmouth, Manchester a Shrewsbury. Představa těchto věcí, jež byly současníku jen vypočítáváním skutečností, nebyla Grahamově představě snadnou. A když pohlédl „tam dolů“ na podivné věci, jež existovaly na pevnině, pak selhala mu docela.

Měl vidění města za městem, měst na velkých pláních, obrovských měst na mořském břehu, měst ohraničených sněžnými horami. Na velké části zemského povrchu mluvilo se anglicky; dohromady se španělsko-americkým, hindským, černošským a „Pidgin“ dialektem byl to všeobecný jazyk dvou třetin obyvatelů země. Na pevnině kromě vzdálených a zvláštních zbytků držely se ještě tři jiné řeči — německá, jež sahala až k Antiochii a Janovu a v Cadizu se španělsko-angličtinou zápasila, pak zírancouzštělá ruština, jež se setkávala s indickou angličtinou v Persii a Kurdistanu a s „Pidgin“ angličtinou v Pekinu, a frančtina ještě jasná a skvělá, řeč jasu, jež s indo-angličtinou a němčinou dělila se o země středomořské a jedním černošským dialektem pronikala až ke Kongu.

A všude, po celé městy oseté zemi panovala teď stejná sociální organisace, vyjímaje pouze zastaralé území „černého pásu“ v tropech a všude rozprostíral se od pólu až k rovníku jeho majetek a jeho zodpovědnost. V celé Britské říši a v celé Americe bylo jeho vlastnictví sotva maskováno; kongres a parlament považovaly se většinou za zastaralá, podivná shromáždění. A

docela ve dvou císařstvích, v Rusku a v Německu byl vliv jeho bohatství znatelný ohromnou vahou. Tam byly ovšem problémy – možnosti, ale vzhledem k tomu, jak vysoko stál, i Rusko i Německo zdály se dosti vzdálenými. A na způsob, jak spravovati „černý pás“ a na to, co by pro něj mohl znamenati, prostě nemyslí, po způsobu dřívějších dnů, vůbec. Že by mohl viseti jako hrozba nad širou vizí před ním, to nemohlo vniknouti v jeho mysl z devatenáctého století. Ale jeho duch obrátil se najednou od scenerie před sebou k myšlence na zaniklý strach. „A žluté nebezpečí?“ ptal se, a Asano mu vysvětlil. Čínský přízrak zmizel. Číňan a Evropan žili v míru. Dvacáté století odhalilo se vzpírající se jistotou, že průměrný Číňan je tak civilisován, že je morálnější a daleko intelligentnější než průměrný evropský nevolník a opakovalo gigantickou měrou sbratření, jež událo se v sedmnáctém století mezi Skotem a Angličanem. Jak se Asano vyjádřil: Rozmyslili si to. Dospěli k tomu, že jsme konečně bílými lidmi.

Z temného jihozápadu svítala jiskřivě a podivně, chlípně a v jistém způsobu strašně Města Rozkoše, o nichž mluvil kinematograf – fonograf a stařec na ulici. Zvláštní města, jež upomínala na legendární Sybaris, města umění a krásy, prodejného umění a prodejné krásy, sterilní, divuplná města pohybu a hudby, kamž uchylovali se všichni, kdož docházeli zisku v divém, neslavném hospodářském boji ve žhavém bludišti tam dole.

Že byl to boj divý, to věděl. Jak divý, to mohl posouditi z fakta, že tito lidé pozdních dnů poukazovali k Anglii devatenáctého století jako na obraz idyllického, volně tekoucího života. Obrátil zrak zase na scénu přímo před sebou a snažil se představit si velké továrny toho složitého labyrintu.

Severně byly, jak věděl, hrnčíři, kteří vyráběli nejen zboží hliněné a porculán, nýbrž i příbuzné pasty a složeniny, kteréž jemnější chemie minerální byla vynalezla; tam bydleli zhotovitelé figur a nástěnných ozdob a mnohých komplikovaných zařízení; tam byly též továrny, kde autoři v zimničncm závodění tvořili své fonografické přednášky a reklamy a pořádali skupiny a děje svých stále vzrušujících a nových kinematografických dramatických děl. Odtud blýskaly také do světových dálek zprávy, do širého světa posílané, lži vyprávěčů novinek, zprávy telefonických strojů, jež nahrazovaly časopisy minulosti.

Na západě, za roztráštěnou radnicí, byly rozsáhlé úřady městské správy a vlády a na východě směrem k přístavu byla střediska obchodu, ohromná veřejná tržiště, divadla, budovy shromažďovací, loterní paláce, míle kulečnickových salonů, cirky pro football a jiné hry, arény pro divoká zvířata a nesčetné chrámy křesťanských a polokřesťanských sekt, mohamedánů, buddhistů, gnostiků, vzývačů strašidel, vzývačů šotků, vzývačů nábytku a tak dále; a na jihu byl zase obrovský průmysl textilní, továrny na nakládání maso, vína a koření. A z místa na místo ujížděly nesčetné davy po řvoucích mechanických ulicích. Byl to gigantický úl, jehož neúnavní sluhové byly větry a jehož vhodným symbolem a korunou byla nepřetržitě pracující větrná kola.

Myslíl na neslýchanou hustotu obyvatelstva, jež byla vssáta touto houbou sálů a galerií — na tři a třicet milionů duší, jež všechny tam pod ním své vlastní krátké, neúčinné drama prožívaly, a potěšení, jež jasný den a rozměr a nádhera pohledu a především pocit jeho vlastní důležitosti vytvořily, ztrácelo se a zmizelo. Když s této výše nad městem pohléžel dolů, bylo

mu konečně možno, představiti si přemáhající spoustu třiatřiceti milionů, skutečnost zodpovědnosti, kterou musil na se vzít, ohromnou velikost Maelstromu lidstva, nad nímž viselo jeho křehké království.

Hleděl si představiti život jednotlivce. Žasnul, když si uvědomil, jak málo se změnil obyčejný člověk přes zjevné změny viditelných poměrů. Život a majetek byly ovšem skoro po celém světě jisty před násilím, nemoci nakažlivé všech druhů již vskutku zmizely, každý měl dostatečnou výživu a oděv, každý se ohrál na městských ulicích a byl chráněn před povětrností – tolik docílily skoro mechanický pokrok vědy a fysická organisace společnosti. Ale dav, to již začal odhalovati, byl ještě davem, bezmocným v rukou demagoga a organisátora, individuálně zbabělý, individuálně choutkami ovládaný, jako dav nevypočitatelný. Vzpomínka na nescetné postavy v bleděmodrém plátně vstoupila mu na mysl. Miliony takových mužů a žen pod ním, to věděl, nebyly nikdy za městem, nepohlédly nikdy za malý okruh neinteligentní, nepřívznivé účasti na běhu světa, a neinteligentních, neukájejících, cetkami ověšených jeho požitků. Myslíl na naději svých zmizelých současníků a na okamžik zjevil se mu sen o Londýnu v Morrisových jemných, starých „Zprávách odnikud“ a dokonalá země v Hudsonově krásném „Křišťálovém věku“ vyvstala před ním v atmosféře nekonečné ztráty. Vzpomínal svých vlastních nadějí.

Neboť v pozdějších dobách jeho vášnivého života, jenž byl mu teď tak vzdálen, stal se mu pojem volného a stejného lidství něčím velmi reálním. Doufal, jako doufal vůbec jeho věk, přenáhliv se v domněnce, že oběť mnohých za některé jednoho dne přestane, že je blízek den, kdy každé dítě ženou zrozené

bude míti svoji spravedlivou a jistou vyhlídku na štěstí. A zde, po dvou stech letech, volala tatáž naděje, ještě nesplněna, vášnivě městem. Po dvou stech letech, to věděl teď, byly tu, větší než kdy dříve, chudoba a bezmocná námaha a všechny starosti, jež byly giganticky vzrostly s městem; byly zrovna tak zde, jako za jeho časů.

Již znal něco z historie let předchozích. Slyšel o morálním úpadku, jenž v duchu nízkého člověka následoval po zřícení se nadpřirozeného náboženství, o úpadku veřejné cti, o panství bohatství. Neboť lidé, kteří ztratili víru v Boha, ponechali si víru v majetek a bohatství ovládalo prodejný svět.

Jeho japonský komorník Asano, když mu byl vyložil dějiny uplynulých dvou století, učinil vhodné porovnání se zrnkem napadeným parazitickým hmyzem. Nejprve je tu původní zrnko, jež dozrává dosti mohutně. A pak přijde nějaký hmyz a položí v ně vajíčko a hle. za krátko je zrnko dutou formou s čilou larvou uvnitř která vyžrala jeho podstatu. A pak přichází parazit druhého řádu, nějaký lumčík a vloží vajíčko do této larvy a hle, také ona stane se dutou formou a nový tvor sedí v kůži svého předchůdce, která leží teple v plášti zrnka. A plášť zrnka dosud podržuje svůj tvar, většina lidí jej považuje ještě za zrnko a pokud víme, může se ještě samo považovati za zrnko mohutné a živé. „Vaše Viktoriánské království,“ řekl Asano, „bylo takovým — královstvím s vyjedeným srdcem.“ Majitelé země — baroni a panstvo — začali před staletími s králem Janem; staly se chyby, ale stali krále Karla a králem Jiřím, kterýž byl pouze slupkou krále, prakticky skončili . . . Skutečná moc byla v rukou jejich parlamentu. Ale parlament, — orgán panstva držícího země a vládnoucího nad sedláky — nepodržel dlouho svoji moc. Změna stala se již v devatenáctém století. Volební právo bylo rozšířeno,

až zahrnulo massy nevědomých lidí, „městské myriády“, kteréž šly voliti v bezvýrazných tisících. A přirozený následek hemžícího se voličstva jest vláda organisací stran. Moc přešla již v době Viktoriánské na soustrojí stran, na tajné, složité a zkažené soustrojí. Velmi rychle přešla moc do rukou velkých obchodníků, již financovali machinace. Přišel čas, kdy skutečná moc a zájem říše ležela zřejmě mezi dvěma rady stran, kteří vládli tiskem a volebními organisacemi — dvěma malými skupinami bohatých a schopných mužů, kteří pracovali nejdříve v opposici a pak pohromadě.

Pak následovala reakce jemná, ale mocná. Vyšlo množství knih, pravil Asano, aby to dokázaly — několik jich bylo vydáno v době, kdy Graham usnul — ano, celá literatura reakční. Strana reakční, zdálo se, uzavřela se do svých pracoven, aby rebellovala s odhodlaností bázně prostou — na papíře. Nutná potřeba pozavíratí rady stran, nebo je zbaviti moci — to je společná myšlenka, jež tvoří základ všeho myšlení začínajícího dvacátého století, zrovna tak v Americe, jako v Anglii. V mnohých těchto věcech byla Amerika trochu časnější než Anglie, ač obě země šly touže cestou.

Tato protirevoluce nepřišla nikdy. Nemohla se nikdy organisovati a udržeti čistou. Nebylo již dosti staré sentimentality, staré víry v spravedlnost mezi lidem.

Každá organisace, jež dosti vzrostla, aby mohla působiti na volby, byla, jsouc dosti složitá, aby mohla býti podkopána, roztříštěna, nebo jednoduše dovednými bohatými lidmi koupena. Strany socialistické a lidové, reakcionáři a puritáni nebyli na konec ničím, než bursovními pokladnami, kteréž prodávaly svoje zásady, aby platily za svoji volbu. A velikou starostí boháčů bylo ovšem zachovati netknutý majetek a čistý

stůl pro obchodní hru. Zrovna jako bylo starostí feudálů udržeti čistý stůl pro lov a válku. Celý svět byl využitkován, byl obchodním bojištěm a finanční převraty, bič kursovních manipulací, tarifní války, to vše způsobilo ve dvacátém století více lidské bědy – poněvadž bída ta byla strašným životem a ne rychlou smrtí – než válka, mor a hlad vyvolaly v nej temnějších hodinách dřevní historie.

Svoji vlastní úlohu ve vývoji této doby znal Graham teď dosti jasně. Ve vývojových za sebou jdoucích fázích, této mechanické civilisace, urychlujíc její pokrok a brzy jej řídíc, vyvstala nová moc, Rada, výbor jeho správců. Nejdříve to bylo pouhé náhodné spojení milionů Isbisterových a Warmingových, pouhá společnost bdící nad majetkem, dílo rozmaru dvou bezdětných zavětitelů, ale spojené talenty jeho prvního složení přivedly je rychle k ohromnému vlivu, až se jmenovacími listy, půjčkami a akciemi pod stonásobnou maskou a pseudonymem rozvětвило celou budovou amerického a anglického státu.

Poněvadž Rada ovládala ohromnou moc a vlivné sféry, přijala brzy politickou tvářnost a během svého rozvoje používala stále svého jmění, aby účinkovala na politická rozhodnutí a svoje politické zájmy, hledíc stále uchvacovati větší jmění. Konečně měla organizace stran obou polokoulí ve svých rukou; stala se vnitřní radou politické vlády. Její poslední boj byl namířen proti tichému svazu velkých židovských rodin. Ale tyto rodiny byly spojeny pouze slabým citem; každou chvíli mohlo dědictví ohromnou část jejich prostředků přenést na neplnoletého, ženu nebo blázna; sňatky a legáty připravovaly je jedním rázem o statisíce. Rada neměla ve svém trvání takového porušení. Stále a neodvratně rostla.

Původní Rada neskládala se jednoduše z dvanácti mužů

výmínečných schopností; splynuli, byla to Rada veleduchů. Směle hleděla dosíci bohatství a politického vlivu a oba cíle její si vzájemně sloužily. S úžasnou prozíravostí věnovala veliké sumy peněz na umění létací a zadržela pak tento vynález pro napřed určenou dobu. Použila patentních zákonů a tisícových polozákonných prostředků, aby ochromila každého badatele, jenž se zdráhal pracovati s ní. Za starých dob neušel jí schopný člověk nikdy. Zaplatila mu jeho mzdu. Její politika byla v těchto dnech pevná — neomylná, a jak rostla tajně a bez přestání, měla proti sobě jenom chaotické a sobecké panství těch, kteří náhodně zbohatli. Za sto let stal se Graham skoro výlučným majitelem Afriky, Jižní Ameriky, Francie, Londýna, Anglie a jejího celého vlivu — to jest ve věcech praktických — docílil moci v Severní Americe, a pak vládní moci v Americe. Rada koupila a organisovala Čínu, vycvičila Asii, zmrzačila císařství Starého Světa, podkopala je finančně, bojovala s nimi a porazila je.

A tato rozšiřující se usurpace světa byla prováděna tak dovedně — byla jako proteus — sta bank, společností a syndikátů maskovala podniky Rady — tak že byla již daleko pokročila, nežli obyčejní lidé tušili tyranii, která se blížila. Rada nikdy neváhala, nikdy nekolísala. Prostředky komunikační, země, budovy, vlády, obce, společnosti tropických území, každý lidský podnik strhla k sobě. A vycvičila a vzdělala své lidi, svou železniční policii, svou uliční policii, svoje domovní strážce, svoje strážce kanalisace a kabelů, zástupy svých polních dělníků. Neválcila se svými spojenci, ale podkopala, zradila a koupila je. A pak koupila svět. A konečně její nejdůraznější ranou bylo zavedení létání.

Když Rada v boji s dělnictvem o nějaký ze svých ohromných monopolů učinila něco zjevně nezákonného, a sice bez obyčejné zdvořilosti úplatků, tu starý zákon, starostliv o

užitek plynoucí z jeho povolnosti, ohlížel se po zbraních. Ale nebylo již armád, nebylo válečných flott; byl věk míru. Jediné možné válečné lodi byly veliké parníky Plavebního Trustu Rady. Policejní moc měla v rukou; policie železniční a lodní, policie venkovských statků, stráže času a pořádku převyšovaly zanedbané malé síly starého venkova a obecní organizace v poměru deset k jedné. A zavedli létací stroje. Byli ještě na živu lidé, kteří pamatovali poslední velkou debatu v londýnské dolní sněmovně — strana legální, strana proti Radě stojící, byla v menšině, ale bojovala zoufale — a jak se poslanci vyhrnuli na terasu, aby viděli tyto veliké, cizí, okřídlené útvary kroužiti klidně nad hlavou. Rada vznesla se ke své moci. Poslední demokratický přelud, jenž dovoloval neomezený majetek bez zodpovědnosti, byl zmizel.

Sto a padesát let po Grahamově usnutí odhodila Rada svoje zakuklení a vládla otevřeně pod suverenitou svého jména. Volby byly veselou formalitou, sedmiletým bláznovstvím, starým, nesmyslným zvykem. Sociální parlament, který byl tak bezmocný, jako koncil církevní v dobách Viktoriánských, shromáždil se tu a tam a legitimní anglický král, vyděděný, opilý a bez ducha, dělal šaška ve zpěvní síni druhého řádu. Tak velkolepý sen devatenáctého století, šlechtný plán všeobecné, individuální svobody a všeobecného štěstí byl nakažen nemocí cti, zmrzačen pověrou o absolutním majetku, zmrzačen klerikálními velmoži, kteří oloupili obyčejného občana o vzdělání a lidi průměrné o chování a přivedli ustálenou mravnost v nej hlubší opovržení. A před tváří vynálezu a nešlechtného ducha podnikatelského vyvinul se nejprve v bojovnou plutokracii a konečně ve vládu nejvyššího plutokrata. Jeho Rada nestarala se konečně ani o to, aby její dekrety byly

potvrzovány konstitučními autoritami a on ležel — nehybná, vpadlá postava se žlutou koží, ani mrtev ani živ, — dokazatelný a bezprostřední Pán Země. A konečně se probudil, aby se poznal — Pánem tohoto dědictví! Probudil se, aby stál pod bezmračnou, čistou oblohou a pohlížel dolů na velikost svého panství.

K jakému cíli se probudil? Bylo toto město, tento úl beznadějných pracovníků konečným zvrácením jeho starých nadějí? Či doutnal tam dole ještě oheň volnosti, oheň, jenž plápolal a zašel v letech jeho dřívějšího života? Myslíl na dojem a popud revoluční písně. Byla tato píseň jenom lstí demagoga, jež byla zapomenuta, když byla posloužila svému účelu? Byla naděje, kterou ještě živě v sobě pociťoval, pouze vzpomínkou na věci, jichž se byl vzdal, stopou zaslé víry? Či měla širší smysl, měla význam protkaný určením člověka? K čemu se probudil, jaká práce mu nastávala? Lidství bylo před ním rozestřeno jako mapa. Myslíl na miliony milionů lidí, jež nepřetržitě následovaly po sobě od věků z temnoty nebytí do temnoty smrti. K jakému cíli? Účel to musí mít, ale přesahoval jeho myslící schopnost. Viděl ponejprv svoji vlastní nekonečnou nepatrnost, viděl přísný a strašlivý tragický odpor mezi lidskou mocí a tužbami lidského srdce. V té krátké chvíli poznal, že je malou náhodou a poznával dle toho velikost svých tužeb. A náhle byla mu jeho nepatrnost nesnesitelnou, jeho snažení bylo nesnesitelné a pak pocítil nepřemožitelný impuls k modlitbě. A modlíl se. Modlíl se neurčitá, nesouvislá, sobě odporující slova, jeho duše se namáhala vzhůru časem a prostorem a celým mnohonásobným, prchavým chaosem bytí k něčemu — věděl sotva k čemu — k něčemu co mohlo porozuměti jeho úsilí a sněsti je.

Daleko dole k jihu na ploché střeše stáli muž a žena a užívali svěžího ranního vzduchu. Muž přinesl s sebou

dalekohled, aby pátral po radnici a ukazoval jí, jak se s ním zachází. Brzy byla její zvědavost ukojena; nespátkovala se svého místa stop krveprolití a když byla přehlédla prázdnou oblohu, obrátila se k vranímu hnízdu. A tam viděla dvě malé, černé postavy, tak malé, že bylo těžko uvěřiti, že by to byli lidé; jednu, která pozorovala a jednu, která rozpřaženýma rukama činila posunky přes mlčící prázdnotu nebes,

Podala dalekohled muži. Pohleděl jím a zvolal: „Myslím, že je to Pán. Ano. Určitě. Je to Pán.“ Sklonil nástroj a pohleděl k ní. „Mává rukama, skoro jako by se modlil. Rád bych věděl, co to činí, Modlí se k slunci? Nebylo přece v jeho době Parsů v této zemi?“

Díval se znovu. „Teď ustal. Myslím, že to byla náhodná pósa.“ Sklonil skla a zamyslíl se. „Nebude mítí ničeho na práci než požitky — ano požitky. Ostrog povede hru, ovšem. Ostrog bude musiti, aby udržel všechny blázny — dělníky na uzdě. Dělníky a jejich zpěv. A vše to obdržely ty dobré oči ve spaní — právě ve spaní. Je to podivný svět.“

KAPITOLA XV.

Státní komnaty ve Správě větrných křídel byly by se zdály Grahamovi úžasně složitými, kdyby byl do nich vstoupil přímo ze svého života v devatenáctém století, ale již si zvykal na rozměry nového věku. Mohly by se stěží popisovati jako síně a sály vzhledem k tomu, že oblouky, mosty, chodby a galerie všechny díly rozměrné budovy dělily a spojovaly. Vstoupil jednou ze známých klouzajících výplní na plošinu na vrcholu schodiště velmi širokých a nízkých stupňů, na nichž sestupovali a vystupovali muži a ženy ve mnohem skvělejších oděvech, než je byl viděl doposud. Z tohoto místa díval se dolů do perspektivy složité ornamentiky v bílé, slézové a purpurové barvě bez lesku, jež byla přepnuta mosty zhotovenými zdánlivě z porcelánu a práce filigránové a končící daleko v oblačné mystérium prolamovaných stínidel.

Pohlédnuv vzhůru, viděl řadu za řadou vystupujících galerií plných obličejů zírajících k němu. Vzduch byl pln mumlajících

nesčetných hlasů a hudby, jež vycházela shora, hudby radostné a rozveselující, jejíž pramen nikdy neodkryl.

Střední křídlo bylo naplněno lidmi, ne však nepohodlně přeplněno; v celku musilo toto shromáždění čítati mnoho tisíc hlav. Byli oděni skvěle, ano i fantasticky, muži, rovněž i ženy, neboť střízlivý vliv puritánského pojmu důstojnosti vzhledem k mužskému oděvu byl dávno zmizel. Také vlas mužů nosil se sice zřídka dlouhý, ale byl ponejvíce nakadeřen způsobem, jenž vyvolával představu vlásenkáře a holohlavosti již nebylo na zemi. Ohrnuté, krátce střižené kučery, jež by byly uvedly Rossettiho v nadšení, převládaly a jeden pán, jenž byl Grahamovi ukázán pod tajemným titulem „amorista“, měl vlasy ve dvou slušných pletencích á la Marguerite. Copů bylo dosti; zdálo se, že občani čínského původu se již nestyděli za svoji racu. Ve formách nošených šatů bylo viděti málo stejnoměrnosti módy. Tělnatější páni jevili svoji symetrii širokými spodky, zde byly balonové nafoukliny a rozparky a tam plášť a tu oblek. Módy z dob Lva X. měly snad nejvlivnějšího podílu, ale estetické pojmy dalekého východu byly též zastoupeny. Mužská tělnatost, jež by byla podrobena v době viktoriánské nebezpečí úzkého upnutí, nemilosrdně přemrštěným stříhům večerních oděvů s úzkými spodky i rukávy, tvořila teď podklad k důstojným a bohatě spadajícím záhybům. Také spanilá stíhlost byla čteně zastoupena. Grahamovi, typicky škrobenému člověku z typicky ztrnulé doby, zdáli se tito muži nejen osobně příliš půvabnými, nýbrž i se svými živě výraznými tvářemi vůbec příliš určitými. Gestikulovali, vyjadřovali překvapení, zájem, potěšení a především projevovali hnutí duševní, vyvolané dámmami kolem, s úžasnou upřímností. Na první ráz bylo lze poznati, že byly ženy zastoupeny velikou většinou.

Dámy ve společnosti těchto pánů jevily v oděvu, chování a způsobech méně výrazu a více pletek. Některé napodobovaly klassickou jednoduchost v ústroji a jemnost v záhybech podle vzoru prvního francouzského císařství a blýskaly podmaňujícími pažemi a rameny, když Graham kráčel kolem. Jiné měly přiléhavý oděv beze švů a pasu v kyčlích, tu a tam dlouhé záhyby, jež spadávaly s ramen. Rozkošná důvěrnost večerních úborů nezmenšila se nijak průběhem dvou století.

Každý pohyb jednotlivce zdál se půvabný. Graham podotknul k Lincolnovi, že vidí muže, jako by oživily Raffaelovy kartony, a Lincoln mu řekl, že naučiti se řadě přiměřených gest náleží k výchově každého zámožného člověka. Příchod Pána byl pozdraven zvláštní chechtavou pochvalou, ale tito lidé dávali na jevo svoje vznešené chování netísniče se kolem něho a nepohlížejíce stále pátrávyými zraky k němu, když sestupoval po schodech dolů.

Zvěděl již od Lincolnna, že tito lidé byli vůdci stávající londýnské společnosti; skoro každá osoba, tento večer zde přítomná, byla buď mocným úředníkem nebo blízkým příbuzným mocného úředníka. Mnozí vrátili se schválně z evropských Měst Rozkoše, aby jej pozdravili. Aeronautické authority, jejichž odpadnutí při přemožení Rady hrálo důležitou roli, která byla po Grahamově roli druhou, vynikaly velice a zrovna tak správa větrných křídel. Mezi jinými byli tu též někteří z vynikajících úředníků potravního trustu; ředitel evropského chovu vepřů měl zvláště melancholickou a zajímavou tvář a uhlazeně cynické způsoby. Biskup v plném ornátu přešel Grahamovi před očima, rozmlouvaje s pánem, jenž byl oblečen přesně jako tradiční Chaucer a nechyběl mu ani vavřínový věnec.

„Kdo je to?“ ptal se skoro bezděky.

„Londýnský biskup,“ odpověděl Lincoln.

„Ne — míním toho druhého.“

„Poeta laureatus.“

„Máte ještě ?“

„On nebásní, toť přirozené. Je to bratranec Wottonuv — jednoho z radů. Náleží však k royalistům Červené Růže — rozkošný to klub — a ti udržují tradici těchto věcí.“

„Assano mi řekl, že existuje král.“

„Krák k nim nenáleží. Musili ho vyloučiti. Myslím, že je to krev Stuartů; ale opravdu —“

„Příliš?“

„Velmi mnoho.“

Graham tomu všemu zcela nerozuměl, ale domníval se, že je to část všeobecného obratu nového věku. Uklonil se s vysoka první osobě mu představené. Bylo zřejmo, že i v tomto shromáždění vládly ještě jemné společenské rozdíly, tak že Lincoln považoval za vhodné představit mu jenom malou část hostů z jedné skupiny vnitřní. První z představených byl Mistr aeronautů, muž, jehož sluncem ožehnutý obličej podivně se odlišoval od jemné pleti osob okolních. Zrovna teď byl svým odpadnutím od Rady v pravdě velmi důležitou osobností.

Jeho způsoby lišily se pro Grahamovy názory velmi příznivě od všeobecného chování. Učinil několik málo všeobecných poznámek, ujistil Grahama svojí oddaností a ptal se otevřeně po zdraví Pánově. V jeho chování bylo něco vzdušného a jeho přízvuk postrádal lehkého staccata angličtiny moderní. Vysvětlil podivuhodně Grahamovi, že je příkrým „vzduchovým psem“ — užil tohoto obratu — že nemiluje nesmyslů, že je veskrze mužným chlapíkem a proto staromódním, že není pří-

telem mnoha vědění a že to, čeho neví, není hodno vědění. Poklonil se mužně, okázale, bez podlízavosti a odešel.

„Těší mne, že se dosud zachoval tento typ,“ pravil Graham.

„Fonografy a kinematografy,“ řekl Lincoln trochu zlomyslně. „Studoval dle přírody.“ Graham pohlédl ještě jednou na tuto hřmotnou postavu. Vyvolávala zvláštní upomínky.

„My jsme ho vlastně koupili,“ pravil Lincoln. „Z části. A z části se bál Ostroga. Vše bylo při něm.“

Obrátil se prudce, aby představil generálního inspektora školního trustu. Byla to zarostlá postava v modrošedém akademickém taláru, zářil dolů na Grahama skřipcem viktoriánského vzoru a ilustroval svoje poznámky gesty krásně pěstovanou rukou. Graham se ihned zajímal o funkce tohoto pána a položil mu řadu podivně přímých otázek. Generální inspektor bavil se potichu, jak se zdálo, nad Grahamovou fundamentální neohrabaností. Mluvil trochu nejasně o výchovném monopolu své společnosti, jenž byl utvořen se srozuměním syndikátu obstarávajícího zájmy četných londýnských obcí, ale byl nadšen pokrokem ve výchově od dob Viktorie. „Přemohli jsme vtlokací systém,“ pravil, „úplně jsme přemohli tento systém — není již jediné zkoušky na světě. Netěší vás to?“

„Jak to zařídíte, aby byla práce vykonána?“ ptal se Graham.

„Učiníme ji zajímavou — tak zajímavou, jak je to jen možná. A když nezajímá — tedy toho necháme. Vzděláváme na ohromném poli.“

Přešel k jednotlivostem a vedli s Grahamem dlouhý rozhovor. Generální inspektor zmínil se o jménech Pestalozzi a Froebel s hlubokou úctou, ač neprojevil znalost jejich epochálních děl. Graham zvěděl, že universitní studium dosud

existuje ve změněné formě. „Máme jistý druh děvčat na příklad,“ pravil generální inspektor, nadýmaje se pocitem své užitečnosti, „majících přímo vašeň pro vážné studium — není-li příliš obtížné, víte. Zásobujeme je po tisících. V této chvíli,“ pravil s napoleonským pokynem, „přednáší v různých částech Londýna skoro pět set fonografů o vlivu Platona a Swifta na milostné poměry Shelleyovy, Hazlittovy a Burnsovy. A pak píší o přednáškách články a jejich jména po řadě, dle zásluhy, vyvěsí se na nápadných místech. Vidíte, jak váš malý zárodek vzrostl? Nevzdělaná střední třída našich dob zmizela úplně.“

„A což elementární školy —“ pravil Graham, kontrolujete je?“

Generální inspektor činil to „důkladně“. Graham, jenž se za pozdních svých demokratických dnů velmi o tyto školy zajímal, začal se tázati rychleji. Jistá nahodilá slova, jež uklouzla starci, s nímž byl potmě mluvil, napadla ho znovu. Generální inspektor potvrzoval vskutku slova starcova. „Odstranili jsme vtlokání,“ pravil. Byla to fráze, kterou si Graham počal vykládati jako odstranění každé tuhé práce. Generální inspektor stal se sentimentálním. „Hledíme učiniti elementární školy malým dětem velmi příjemnými. Bude jim velmi záhy pracovati. Jenom několik jednoduchých základů — poslušnost — pilnost.“

„Učíte je velmi málo?“

„Proč by ne? Vede to jen k nepokojům a nespokojenosti. Bavíme je. A tak ještě — jsou nepokoje — agitace. Odkud dělníci tyto ideje berou, nemožno říci. Mluví vespolek. Máme docela i socialistické sny — anarchii! Agitátoři hledí mezi nimi dosíci úspěchu. Domnívám se — vždy jsem se domníval — že mojí prvou povinností jest potírati lidskou nespokojenost. Proč by se měli lidé činiti nešťastnými?“

„Rád bych věděl -“ pravil Graham zamysleně, „ale je ještě tak mnoho věcí, jež bych rád poznal.“

Lincoln, jenž tu stál, pozoruje průběhem rozmluvy Grahamův obličej, zakročil. „Jsou tu jiní,“ řekl šeptem.

Generální inspektor škol vzdálil se, čině posunky. „Snad,“ pravil Lincoln, zachytiv Grahamův náhodný pohled, „chtěl byste poznati některé dámy?“

Dcera ředitele chovu vepřů v evropském potravním trustu byla zvláště okouzující malou osůbkou s rudým vlasem a živýma, modrýma očima. Lincoln ponechal jej po nějaký čas samotného, aby se s ní bavil a mezi tím ukázala se velice nadšenou pro „milé staré časy“, jak se vyjádřila, jež spatřily počátek jeho ztrnutí. Usmívala se mluvíc, a její oči smály se způsobem, který žádal vzájemný úsměv.

„Zkoušela jsem to,“ pravila, „nesčíslněkráté představiti si ony staré romantické dny. A vám — jsou vzpomínkami. Jak podivným a přeplněným se vám musí jeviti svět! Viděla jsem fotografie a obrazy ze starých dob, ony malé, jednotlivé domy vystavěné z cihel, jež byly udělány z páleného bláta, celé zčernalé sazemi vašich kamen; železniční mosty, jednoduché reklamy, slavnostní, divoké puritány v podivných, černých kabátech a vysokých kloboucích, železniční vlaky na železných mostech vysoko, nahoře, koně a hovězí dobytek a docela i psy, kteří běhali polodivocí v ulicích! A najednou jste se dostal sem!“

„Ano, sem,“ pravil Graham.

„Ze svého života — ze všeho, co vám bylo blízké.“ „Dřívější můj život nebyl šťastný,“ řekl Graham. „Neželím jej.“

Pohlédla na něj rychle. Následovala krátká pomlčka. Vzdechla povzbudivě. „Ne?“

„Ne,“ řekl Graham. „Byl to malý život — a bez cíle. Ale

toto — Domnívali jsme se, že je svět dosti složitý a plný a civilisovaný. Ale vidím — ač jsem v tomto světě sotva čtyři dny — pohlédnu-li zpět na svou vlastní dobu, že to byla divná, barbarská doba — pouhý počátek tohoto nového řádu. Pouhý počátek tohoto nového řádu. Sotva byste pochopila, jak málo vím.“

„Můžete se mne ptáti, co vám libo,“ pravila a usmála se na něj.

„Tedy mně řekněte, kdo jsou tito lidé. Jsem ještě v úplné temnotě, pokud se jich týká. Uvádí mne to v rozpaky. Jsou zde generálové?“

„Lidé v kloboucích s peřím?“

„Ale ne. Nikoliv. Myslím tím lidi, kteří vedou veliké veřejné obchody. Kdo je ten vznešeně vypadající muž?“

„Ten? Je to velmi důležitý úředník. Je to Morden. Je obchodvedoucím ředitelem společnosti pro výrobu pilulek proti žloutence. Slyšela jsem, že jeho dělníci vyrobí někdy za den ve dvacetičtyřech hodinách myriádu myriád pilulek. Představte si, jednu myriádu myriád!“

„Myriádu myriád. Tu není divu, že tak pyšně vypadá,“ pravil Graham. „Pilulky! Jaká to podivuhodná doba! Onen muž v purpuru?“

„Ten nepatří zcela do vnitřního kruhu, víte. Ale líbí se nám. Je opravdu nadaný a velmi zábavný. Jest jedním z přednostů lékařské fakulty naší londýnsko university. Všichni lékaři, víte, jsou akcionáři Medicínské fakultní společnosti a nosí tento purpur. Je nutno míti — míti schopnosti. Ale ovšem lidé, kteří dostávají honoráře, že něco vykonali —“ Odmítla úsměvem společenské nároky všech takových lidí.

„Jsou tu někteří z vašich velkých umělců nebo autorů?“

„Žádní autoři. Jsou to většinou tak podivní lidé — a tak domýšliví. A hádají se tak strašlivě! Bojují mnozí z nich — o přednost při vystupování po schodech! Hrozné, není-li pravda? Ale myslím, že je tu Wraysbury, elegantní kapilotom. Z Capri.“

„Kapilotom,“ řekl Graham. „Ach! pamatuji se. Umělec! Proč ne?“

„Musíme si ho hleděti,“ pravila obhájivě. „Naše hlavy jsou v jeho rukou.“ Zasmála se.

Graham váhal při této vábivé pokloně, ale jeho pohled byl výrazný. „A což umění, vyvíjela se též s ostatními věcmi civilisace?“ ptal se. „Kdo jsou vaši velicí malíři?“

Pohlédla na něj s pochybností. Pak se zasmála. „Na okamžik jsem se domnívala,“ pravila, „že miníte —“ Opět se zasmála. „Miníte ovšem ony dobré muže, kteří byli tak vážení, že dovedli pokrývatí velké plochy plátna olejovými barvami? Veliké obdélníky. A lidé dávali tyto věci do zlatých rámců a věšeli je v řadách ve svých čtyřhranných pokojích. Nemáme jich. Lidé byli těmito věcmi unaveni!“

„Ale co jste myslela, že miním?“

Položila prst významně na tvář, jejíž výheň byla nad každým podezřením povznesena a usmála se, a dívala se velmi vesele, pěkně a váhavě. „A zde,“ a ukázala na svoje brvy.

Graham měl dobrodružnou chvíli. Pak bleskla mu hlavou groteskní vzpomínka na obraz někde viděný, představující strýce Tobyho a vdovu. Padl na něj archaický stud. Uvědomil si ostře, že se na něj dívá se zájmem veliký počet osob. „Vidím,“ poznamenal nepřiměřeně. Odvrátil se v rozpacích od její fascinující ochotnosti. Pohlédl kolem sebe a setkal se s mnoha zraky, jež se ihned jinými věcmi zabývaly. Možná, že se trochu

zarděl., „Kdo je ten pán, který mluví s dámou v šafránovém rouchu?“ ptal se, vyhýbaje se jejím očím.

Zvěděl, že osoba, po které se ptal, je jedním z velkých organisátorů amerických divadel, kteří se právě vrátili z obrovské produkce v Mexiku. Jeho obličej připomínal Grahamovi jedno poprsí Caliguly. Jiný nápadný muž byl černý mistr práce. V tom okamžiku neučinilo toto jméno hlubšího dojmu, ale později se zase vynořilo; — černý mistr práce? Malá dáma ukázala mu bez nejmenších rozpaků okouzující malou paní, jako jednu z „pomocných manželek“ anglikánského biskupa londýnského. Připojila chvalořeč na biskupskou odvahu — dosud byla u kněží pravidlem monogamie — „ani přirozený, ani praktický stav věcí. Proč by se měl přirozený vývin pudů komoliti a obmezovati, je-li někdo knězem?“

„A mimochodem,“ připojila, „jste anglikánského vyznání?“ Graham byl na pokraji váhavých otázek o postavení „pomocné manželky“ — patrně zakrytý výraz —, když Lincolnův návrat přerušil tento velmi suggestivní a zajímavý rozhovor. Přešli napříč sálem k velikému muži v šarlatovém rouchu a dvěma rozkošným osobám v birmanských kostýmech (jak se mu zdálo), které jej očekávaly nedůvěřivě. Po jejich zdvořilostech šel dále k jiným osobám, aby mu byly představeny.

Za malou chvíli zorganizovaly se mnohonásobné jeho dojmy v úhrnný účín. Nejprve probudil lesk shromáždění v Grahamovi celého demokrata; pociťoval v sobě nepřátelství a satiru. Není však v lidské přirozenosti odporovati atmosféře zdvořilé úcty. Hudba, světlo, hra barev a svítící paže a ramena kolem něj, dotyk rukou, prchavý zájem usmívavých obličejů, kypící zvuk dovedně modulovaných hlasů, ovzduší poklon, zájmu a úcty, brzy utkaly se v pletivo nepopíratelného potěšení.

Graham zapomněl pro jistou dobu svých velkých rozhodnutí. Povolil nepozorovaně omámení svého vyhrazeného postavení, jeho chování stalo se méně vědomým, přesvědčivěji královským, jeho noha kráčela s jistotou, černé jeho roucho splývalo ve smělejších záhybech a pýcha zušlechtila jeho hlas. Konečně, byl to skvělý, zajímavý svět.

Jeho pohled přecházel pochvalně přes měnivé barvy lidí, stanul tu a tam s přívětivou kritikou u některé tváře. Pak mu napadlo, že je povinen omluvou v nadné malé osobě s rudým vlasem a modrýma očima. Cítil se vinen nemotorným odbytím. Nebylo to knížecí, nevšímat si její pozornosti, ani tehdy, když jeho politika jej nutila, aby ji odmítal. Byl zvědav, zdali ji zase spatří. A náhle dotkla se maličkost kouzla tohoto skvělého shromáždění a změnila jeho charakter.

Pohleděl vzhůru a viděl, jak přechází most z porculánu a hledí k němu dolů obličej, jenž skoro ihned byl zakryt, obličej dívky, kterou večer po svém útěku z radnice byl viděl v malém pokoji za divadlem. A pohlížela dolů skoro s týmž výrazem zvědavého očekávání a nejistého napětí na jeho konání. Nemohl se hned upamatovati, kde ji byl viděl a pak, když ji poznal, vzpomněl si nejasně rozčilujících dojmů prvního setkání s ní. Ale tančící pletivo melodie kolem zabraňovalo, že se mu nemohla v paměti vynořiti ona velká pochodová píseň.

Dáma, s kterou se bavil, opakovala svoji poznámku a Graham se upamatoval na svůj skorém královský flirt, jímž byl zaujat.

Ale od té chvíle vstoupil v jeho ducha neurčitý neklid, pocit, jenž vzrostl v nespokojenost. Stal se nějak neklidným, jako polozapomenutou povinností, jako pocitem, že mu prostřed tohoto světla a lesku uklouzly důležité věci. Působ, jímž počaly

na něj působiti skvělé dámy kupící se kolem, přestal. Neodpovídal již neurčitě a nemotorně k jemným zamilovaným nabídkám, které, jak byl teď přesvědčen, mu byly činěny, a jeho oči putovaly, aby znovu spatřily onu tvář, jež tak silně se dovo-
lávala jeho krasocitu. Ale nespatriil ji dříve, až kdyžčekal návrat
Lincolnův, aby s ním opustil toto shromáždění. Na jeho žádost
mu Lincoln slíbil, že odpoledne dovolí-li tomu počasí, bude
učiněn pokus létati. Pak odešel, aby učinil některá potřebná
opatření.

Graham stál na jedné hořeni galerii se světlozrakou dámou
a rozmlouval o eadhamitu — thema rozmluvy bylo jeho, nikoliv
její. Přerušil její vřelá ujišťování o osobní oddanosti praktickou
otázkou. Přesvědčil se, jako se byl již přesvědčil o několika
moderních ženách, že menší měrou je poučená, než půvabná.
Náhle sestoupila k němu dolů, zápasíc s vířícím proudem bližší
melodie, píseň revoluční, veliký zpěv, jež byl slyšel ve dvoraně;
vnikla sem chraptivě a massivně.

Pohleděl vzhůru překvapen do výše a spatřil nad sebou
zvukovod, jímž tato píseň procházela a za ním kabelová vedení,
modrou mlhu a visící pletivo světel na veřejných ulicích. Slyšel,
nic se píseň drtí ve změň hlasů a jak umlká. Ale teď poznával
zcela zřetelně šumot a hřmot pohyblivých plošin a hučení
mnoha lidí. Měl neurčitě přesvědčení, jež si nemohl vysvětliti,
jistý instinktivní pocit, že venku obrovský zástup střeží tuto
budovu, v níž jejich Pán se baví. Ptal se u sebe, co si asi myslí.

Ač zpěv tak náhle přestal, ač zvláštní hudba v tomto
shromáždění se zase uplatnila, usadil se přece motiv této
pochodové písně, jakmile jej zaslechl, v jeho duši.

Dáma se světlýma očima zápasila, ještě s tajemstvím
eadhamitu, když zpozoroval zase dívku, kterou byl spatřil v

divadle. Přicházela teď po galerii směrem k němu; viděl ji dříve, než ona jeho. Byla oděna v roucho mdlé leskle šedé, její temný vlas byl jako oblak nad jejím čelem a když ji spatřil, padalo chladné světlo z kulatého otvoru, vedoucího do ulice, na její skloněný obličej.

Dáma, která se namáhala s eadhamitem, viděla změnu v jeho tváři a uchopila se této příležitosti, aby se zachránila. „Chtěl byste poznati tuto dívku, Sire?“ ptala se směle. „Je to Helena Wottonova — Ostrogova neteř. Zná spoustu vážných věcí. Jest jednou z nejvážnějších osob na světě. Jsem jista, že se vám zalíbí.“

V nejbližším okamžiku mluvil Graham s dívkou, a dáma s jasnými očima se trepetavě vzdálila.

„Pamatuji se na vás zcela dobře,“ pravil Graham. „Byla jste v onom malém pokoji, když všechen lid zpíval a k tomu nohama dupal takt. Nežli jsem šel dvoranou.“

Její okamžité rozpaky přešly. Dívala se k němu vzhůru a její tvář byla klidná. „Bylo to čarokrásné,“ pravila, zamlčela se a mluvila s náhlou námahou. „Všechen ten lid byl by pro vás zemřel, Sire. Nesčetní lidé zemřeli pro vás v oné noci.“

Její obličej planul. Pohleděla rychle stranou, aby viděla, že nikdo jiný neslyšel jejích slov.

Lincoln se objevil v jisté vzdálenosti na galerii a přicházel k nim tlačenicí. Spatřila jej a obrátila se ke Grahamovi s podivnou prudkostí a s rychlou změnou v důvěrnost a intimnost. „Sire,“ řekla rychle, „nemohu vám toho říci teď a zde. Ale obecný lid je velmi nešťasten; je utlačován — špatně se jím vládne. Nezapomeňte lidu, jenž pohlížel smrti ve tvář — smrti, abyste vy žil.“

„Nevím ničeho“ — začal Graham.

„Nemohu vám teď ničeho vyprávěti.“

Obličej Lincolnův se objevil teď blízko nich. Uklonil se dívce s omluvou.

„Seznáváte nový svět příjemným, Sire?“ ptal se Lincoln s usměvavou šetrností a ukázal širokým gestem na prostor a lesk společnosti. „Ať již jakkoli, seznáváte jej změněný.“

„Ano,“ pravil Graham, „změněný. A přece, konečně ne tak příliš změněný.“

„Sečkejte, až budete ve vzduchu,“ řekl Lincoln. „Vítr se utišil; aeropil čeká již na vás.“

Držení těla dívky prozrazovalo, že očekává propuštění.

Graham pohlédl jí do obličeje, byl na okraji otázky, viděl v jejím výrazu výstrahu, poklonil se jí a obrátil se, aby doprovázel Lincolnu.

Kapitola XVI.

AEROPIL.

Graham byl po nějakou dobu, když šel s Lincolnem chodbami úřadu větrných křidel, roztržit. Ale s úsilím dbal věcí, které mu Lincoln sděloval. Brzy zmizela jeho roztržitost.

Lincoln mluvil o létání. Graham přál si velice poznati lépe tuto novou lidskou vymoženost. Začal tísniti Lincolna otázkami. Sledoval ve svém dřívějším životě velmi podrobně hrubé začátky vzduchoplavby; byl nadšen, že známá mu jména Maxim a Pilcher, Langley a Chanute a především jméno jednoho z prvých mučedníků, Lilienthala, jsou dosud lidmi ctěna.

Již za jeho dřívějšího života ukazovaly dva badací směry jasně ke dvěma možným typům zařízení a oboje byla uskutečněna. Na jedné straně byl veliký aeroplan hnaný strojem, dvojitá řada horizontálních křidel s velikým vzdušným šroubem vzadu, a na druhé straně hbitější aeropil. Aeroplany litaly s jistotou jenom při klidném nebo mírném větru, a náhlé bouře, příhody to, které bylo lze teď přesně předpovídati, činily je pro praktické užití nezpůsobilými. Byly stavěny v ohromné velikosti

— obyčejné rozpětí křídel měřilo šest set stop nebo více a délka celého stroje byla tisíc stop. Byly určeny jen pro dopravu osob. Lehce houpatý vůz, který nesly, byl od sta do sto a padesáti stop délky. Byl zavěšen zvláštním způsobem, aby se složité záchvěvy, jež vznikaly i při mírném větru, uvedly na nej menší míru a z téže příčiny byla malá sedadla na voze — cestující zůstali mezi plavbou sedě ti — zavěšena s největší volností pohybu. Start těchto strojů byl možný jenom s použitím gigantického vozu na kolejích na zvláště k tomu sestrojeném lešení. Graham viděl velmi dobře tato obrovská lešení — létací stanice — s vraniho hnízda. Bylo to šest ohromných prázdných ploch s gigantickým „nosným“ lešením na každé.

Volba sestupu byla tímž způsobem opsána, ježto byla k bezpečnému přistání nutna přesně rovná plocha. Nehledě k ničivým účinkům, jež by se byly dostavily při sestupu této obrovské massy plachet a kovu a k nemožnosti vznésti se znovu, byl by náraz na nerovnou plochu, na příklad na stráň porostlou stromy nebo násep, stačil, aby prorazil nebo poškodil orámování, roztříštil žebra trupu a snad zabil osoby na palubě.

Nejprve byl Graham zklamán těmito těžkopádnými sfroji, ale pochopil brzy faktum, že menší stroje by se byly nevyplácely, a sice z té jednoduché příčiny, že jejich nosnost by se nepoměrně zmenšila se zmenšenou velikostí. A k tomu obrovská velikost těchto strojů jim umožňovala — a to bylo nej přednější důležitostí — projížděti vzduchem enormní rychlostí a tak vyhnouti se nebezpečí nepředvídané povětrnosti. Nejkratší cesta, kterou proletovaly, z Londýna do Paříže, trvala asi tři čtvrti hodiny, ale dosažená rychlost nebyla velká; skok do Nového Yorku trval asi dvě hodiny a když se opatrně, s

dochvilností zařídili na stanicích mezi cestou, bylo možno vykonati cestu kolem světa za den.

Malé aeropily (jak byly zvány odlišně bez důvodu zvláštního) byly celkem jiného typu. Několik jich proletovalo vzduchem sem a tam. Byly určeny pro jednu nebo dvě osoby a jejich zhotovení a udržování bylo tak drahé, že se staly monopolem bohatší třídy lidí. Jejich plachty, jež byly skvěle obarveny, skládaly se jen ze dvou párů postranních ploch ve stejné rovině a vzadu měly šroub. Jejich malý rozměr umožňoval jim na každém otevřeném místě sestup, jenž nebyl ani obtížný ani nepříjemný a bylo možno opatřiti je pneumatickými koly neb i obyčejným motorem pro pozemní dopravu a tak je dovézti k pohodlnému místu pro vzlet. Vyžadovaly zvláštních rychlých vozů, aby byly vrženy do vzduchu, ale takový vůz stačil na každém volném místě, kde nebylo vysokých budov nebo stromů. Lidská vzduchoplavba, jak pozoroval Graham, byla ještě zřejmě daleko za pudovým nadáním albatrosa nebo lejska. Jedné veliké zkoušky, jež by byla mohla aeropil přivésti k rychlejšímu zdokonalení, nebylo mu dopřáno; vynálezu tohoto nebylo nikdy použito ve válce. Poslední velký mezinárodní zápas udál se před usurpací Rady.

Londýnská létací lešení stála pohromadě v nepravidelném polokruhu na jižní straně řeky. Tvořila tři skupiny vždy po dvou a byla jim ponechána jména starých předměstských pahorků nebo vsí. Jmenovala se po řadě Roehampton, Wimbledon Park, Streatham, Norwood, Blackheath a Shooters Hill. Byly to stejnotvárné stavby, vypínající se vysoko nad rovinu obyčejných střech. Každá byla asi čtyři tisíce stop dlouhá a tisíc široká a byla konstruována ze směsi železa s alumiem, jež vytlačila železo z architektury. Jejich vyšší části tvořilo rámoví z pilířů, jímž

vystupovaly lifty a schody. Jejich plošina byla hladkou plochou s odděleními — vzletnými nosiči — jež se molily pozvednouti a mohly pak běžeti po nepatrně skloněných kolejích na konec stavby. Kromě některých aeropilů a aeroplanů, jež byly v přístavu, byly tyto plochy udržovány pro příchozí aeroplány prázdný.

Mezi přípravou aeroplanů bylo zvykem cestujících čekati v blízkých divadlech, restaurantech, komnatách pro zprávy a místech pro zábavu a požitek všeho druhu, jež se spojovala dole s prospívajícími krámy. Proto bylatato část Londýna nejveselejším ze všech okrsků, měla něco ze svůdné rozpustilosti námořního přístavu nebo města hotelového. A pro ty, kteří měli aeronautiku za věc vážnější, byly zřízeny náboženskými osadami půvabné kolonie kaplí k zbožnosti zvoucích, co zatím řady lékařských závodů sloužily k opatrování medicínských potřeb na cestu. V různých výších pod nimi běžel, mimo hlavní pobyhlivé plošiny města, jež se zde sbíhaly a splétaly, složitý systém zvláštních chodeb, liftů a skluzavek pro pohodlnou výměnu lidí i zavazadel mezi létacími stanicemi. A zvláštním architektonickým rysem těchto staveb byla okázalá hrubost kovových pilířů a podpěračů, které všude přerušovaly perspektivy a přepínaly sály a chodby, množice a spojujice se, aby čelily váze lešení a těžkému nárazu aeroplanů nad hlavou.

Graham jel po veřejné ulici k létacím stanicím. Asano, jeho japonský komorník, jej doprovázel. Lincoln byl odvolán Ostrogem, jenž byl zaměstnán správními záležitostmi. Silná stráž policie větrných křídel očekávala Pána před úřadem větrných křídel a vyprázdnila mu místo na vrchní pohyblivé plošině. Jeho jízda k létacím stanicím byla neočekávaná, přes to však shromáždil se značný dav lidí a sledoval jej až k cíli. Když jel

kolem, slyšel volatí svoje jméno a viděl nesčetné muže, ženy a děti v modrých oděvech hemžiti se vzhůru po schodech střední cesty, gestikulovati a volatí. Neslyšel však, co volali. Zase mu byl nápadný vulgární dialekt mezi chudým lidem města. Když konečně sestoupil, byly jeho stráže ihned obklopeny hustým rozčileným davem. Později ho napadlo, že někteří pokoušeli se podat mu žádosti. Jeho stráže uvolnily mu cestu jenom s námahou.

Aeropil s aeronautem očekával jej na západní stanici. Z blízka nevypadal již tento stroj tak malý. Jak tu ležel na širé ploše létací stanice na svém vzletném nosiči, byla aluminiová kostra jeho trupu tak veliká, jako trup jachty o dvaceti tunách. Postranní nosné plachty, sepnuté a podepřené kovovými žilkami, jako žilky v křídle včely a zhotovené ze sklovité umělé blány, vrhaly své stíny na mnoho set čtverečních stop. Sedadlo pro inženýra a cestujícího visela ve složitém závěsu s volným rozkryvem uprostřed mezi ochrannými žebry rámoví a hodně dozadu za středem. Sedadlo cestujícího bylo chráněno clonou proti větru a ohraženo kovovými tyčemi se vzdušnými polštáři. Mohlo býti, dle přání, úplně uzavřeno, ale Graham byl žádostiv nových zkušeností a přál si, aby zůstalo otevřeno. Vzduchoplavec seděl za sklem, jež chťánilo jeho obličej. Cestující mohl se připevni ti ve svém sedadle a to bylo při přistání skorém nutno, nebo mohl se pohybovati na malé koleji, používaje tyče, ke skříni u zobáku stroje, kde byla jeho osobní zavazadla, jeho pokrývky a občerstvení a jež také spolu se sedadly sloužila za přítěž ve středním díle stroje, který vyčníval k vrtuli na zádi.

Stroj vypadal velmi jednoduše. Asano vysvětlil mu části aparátu a pravil, že patří, jako plynový motor z doby viktoriánské k typu výbušnému a že spálí při každém nárazu

malou kapku substance, kterou zvali „fomil“. Stroj skládal se jednoduše z nádržky a pístu kolem dlouhé píšťalovité kliky šroubového hřídele. Tolik viděl Graham na stroji.

Létací stanice kolem byla kromě Asana a jejich družiny prázdná. Veden aeronautem, usadil se ve svém sedadle. Pak napil se směsi, obsahující ergotin — dávku, která byla bezpodmínečně každému podávána, kdož chtěli létat a která byla určena, aby působila proti možným účinkům zmenšeného tlaku vzduchu na tělo. Učiniv to, vyjádřil se, že je hotov nastoupiti cestu. Asano přijal od něho prázdnou sklenici, vystoupil mezi tyčemi trupu a zůstav státi dole na lešení, kynul rukou. Najednou zdálo se, že klouže po lešení na pravo a že mizí.

Motor bil, šroub vířil a vteřinu klouzalo lešení a budovy dole rychle a vodorovně před zraky Grahamovými, pak zdálo se, že se najednou tyto předměty překocují. Zachytil se instinktivně malých tyčí po obou stranách. Cítil, že se pohybuje vzhůru, slyšel vzduch hvízdati přes ochrannou clonu. Šroub otáčel se v mocných rhytmických nárazech — jedna, dvě, tři, přestávka; jedna, dvě, tři — které inženýr velmi přesně kontroloval. Stroj začal se chvěti, což potrvalo po celou dobu letu, a plochy střeš zdály se ubíhati velmi prudce směrem ke kormidlu a rychle se zmenšovaly. Pohlédl s tváře inženýra skrze žebra stroje. Když se díval stranou, nebylo, co spatřoval, příliš ustrašující — rychlá lanová dráha mohla by vzbuditi tytéž pocity. Rozeznával radnici a pahorek Highgatský a pak pohlédl kolmo dolů mezi své nohy.

Na okamžik zmocnil se ho fysický strach, vášnivý pocit nejistoty. Držel se pevně. Asi vteřinu nemohl pozvednouti očí. Nějakých sto stop nebo více pod sebou viděl jedno z velikých větrných kol jihozápadního Londýna a za ním stála nejjižnější létací stanice, posetá malými černými tečkami. Tyto předměty

zdály se padati od něj. Na sekundu měl impuls následovati zemi. Zaťal zuby, povznesl oči se svalovou námahou a okamžik děsu přešel.

Nějakou chvíli zůstal s pevně zaťatými zuby, upíraje oči na oblohu. Klep, klep, klep — ráz, šel motor; klep, klep, klep — ráz. Uchopil pevně svoje tyče, pohleděl na aeronauta a viděl na jeho sluncem ožehnuté tváři úsměv. Usmál se navzájem — snad trochu uměle. „Trochu divné na poprvé,“ zvolal, než se upamatoval na svoji hodnost. Ale neodvažoval se po nějaký čas popatřiti znovu dolů. Zíral vzduchoplavci přes hlavu, tam, kde vylézal okraj nezřetelného, modrého horizontu. Na malou chvíli nemohl zapuditi z mysle myšlenku na možnou nehodu. Klep, klep, klep — ráz; kdyby tak nějaký obyčejný šroub v tomto nesoucím je stroji povolil! Kdyby —! Učinil divý pokus, aby takové domněnky zapudil. Za chvíli opustily aspoň popředí jeho myšlenek. A stále vystupoval výše a výše do čistého vzduchu. Když duševní otřes, že pohybuje se nepodepřen vzduchem, přešel, nebyly již jeho pocity nepříjemnými a staly se velmi brzy příjemnými. Byl varován před vzduchovou nemocí. Ale tepající pohyb aeropilu, když stoupal proti slabému jihozápadnímu větříku, zdál se mu velmi klidným u porovnání s nárazy člunu, jedoucího při mírném větru skrze válejší se vlny, a byl svojí tělesnou soustavou dobrým plavcem. A ostrost řídicího vzduchu, do kterého vystupovali, probouzela pocit lehkosti a rozveselení. Podíval se vzhůru a viděl modré nebe, nahoře rozbrázděné cirrusovými oblaky. Jeho zraky skláněly se pomalu skrze žebra a tyče k svítící řadě bílých ptáků, kteří viseli v dolejších vzduchu. Chvíli je pozoroval. Pak sestoupil očima níž méně bázlivě a viděl štíhlou formu vraního hnízda pro hlídače větrných kol, jak blýští se zlatitě v slunečním světle a co chvíli se

zmenšuje. Když teď jeho oko sestupovalo dolů s větší důvěrou, vystoupila modrá čára pahorků v dohled a pak Londýn, již za větrem, jako plocha ze střech složená. Jeho bližší okraj stál ostře a jasně a zapudil jeho poslední bázeň překvapujícím otřesem. Neboť hranice Londýna byla jako stěna, jako úskalí, příkrý sráz tři nebo čtyři sta stop vysoký, průčelí jen tu a tam terrasami prolomené, složitá, dekorativní fasáda.

Onen nenáhlý přechod města do venkova utvořený rozsáhlou houbou předměstí, jež byla tak charakteristickým rysem velkých měst devatenáctého století, již neexistoval. Nic z ní nezbylo, než poušť zřícenin, prostoupených a naplněných houštinami nejrůznějších rostlin, jež kdysi zdobily zahrady předměstské, a mezi nimi byly roztroušeny rovné, hnědé skvrny oseté půdy a svěží plochy barvínku. Tyto poslednější rozšiřovaly se docela mezi stopy domů. Ale větším dílem stály srázy ruin a úskalí, zbořeniny předměstských vill u bývalých ulic a cest, podivné ostrovy uprostřed uhlazených ploch zelených a hnědých. Byly ovšem obyvatelstvem opuštěny již před lety, ale byly, jak se zdálo, příliš pevný, aby je mohly odstraniti velké, hospodářské moderní stroje.

Vegetace této pouště vlnila se a pěníla mezi nesčetnými buňkami z drobicích se domovních zdí a lomila se u paty městských stěn v příboji ostružin a cesmin, břečťanu a bodláku a vysokých travin. Tu a tam tyčily se vyzdobené paláce rozkoše mezi drobnými zbytky doby viktoriánské a k nim skláněly se z města kabely. V zimním tomto dni zdály se opuštěny. Opuštěny byly také umělé zahrady mezi troskami. Hranice města byly vskutku tak ostře ohraničeny, jako v oněch starých dobách, kdy bývaly brány za soumraku zavírány a kdy lupič nepřítel plížil se až k samým zdím. Obrovský, polokruhový jícen chrлил

mocný proud obchodní na eadhamitovou silnici k Bathu. Tak zableskl se první prospekt světa za městem Grahamovým očím a mijel. A když konečně mohl zase pohlédnouti kolmo dolů, viděl pod sebou zelenářská pole v údolí Temže – nesčíslné malé obdélníky červenohnědé, jež byly přeřezávány lesklými nitěmi – trativodními příkopy.

Jeho rozveselení stoupalo rychle, stávalo se jakýmsi opojením. Přistihl se, jak nabírá zhluboka vzduch, jak se směje, jak přál by si volatí. Po nějaké době stalo se pro něj toto přání příliš mocným a Graham zavolal hlasitě.

Stroj vystoupil teď tak vysoko, jak bylo při aeropilech zvykem a začali se obracet k jihu. Graham viděl, že ovládání stroje dělo se tím způsobem, že se otvíraly nebo zavíraly jedna nebo dvě tenké pásky blány v jednom nebo druhém jinak tuhém křídle a při tom se posunoval celý motor vpřed nebo vzad na svých podpěrách. Vzduchoplavec nechal motor klouznouti volně po jeho kolejích vpřed a otevřel záklopkou křídla, jež bylo za větrem, až osa aeropilu ležela vodorovně a mířila k jihu. A tímto směrem letěli s lehkým nakloněním za větrem a s pozvolnou změnou pohybu nejdříve krátkým ostrým vzestupem a pak dlouhým snášením se, jež bylo velmi rychlé a příjemné, dolů. Mezi tímto snášením se byl šroub úplně v klidu. Tyto vzestupy připravily Grahamovi velebný pocit zdárného úsilí; sestupy zředěným vzduchem byly nade vši zkušenost. Přál si nikdy neopustit ti hořejší atmosféru.

Chvíli prohlížel nepatrné detaily krajiny, která pod ním rychle ubíhala k severu. Její určitá jasná podrobnost těšila jej co nejvíce. Zříceniny domů, jež kdysi pokrývaly kraj, obrovské plochy země beze stromů, z nichž zmizely všechny dvorce a vesnice mimo drobicích se rozvalin – to vše velmi jej zajímalo.

Věděl, že tomu tak bylo, ale viděti to tak, to bylo zcela jinou věcí. Pokoušel se naléztí místa, která znal v té duté pánvi světa dole, ale nejprve nemohl rozeznati známek, poněvadž leželo údolí Temže za nimi. Brzy však letěli přes ostrý vápencový pahorek, jež poznal jako Guildford Hogs Back a sice dle známého obrysu propasti na jeho východním konci a dle zřícenin města, jež se zvedaly po krajích této propasti. A odtud vycházejí, poznal jiné body, Leith Hill, pískové pouště v Aldershotu a tak dále. Písečné náspy byly posety gigantickými, pomalu kroužícími větrnými koly. Kromě široké eadhamitové silnice, vedoucí do Portsmouthu, která byla hustě tečkována ženoucími se body a sledovala směr staré železnice, bylo údolí Weyské udušeno houštinami.

Celá plocha písečných náspů byla, pokud mu dovolovala šedá mlha se rozhlédnouti, poseta větrnými koly, proti nimž největší kolo v městě bylo jenom mladším bratrem. Kroužila vznešeným pohybem v jihozápadním větru. A tu a tam byla místa tečkována bravem Britického potravního trustu a tu a tam tvořil černou skvrnu pastýř na koni. Pak následovaly pod přídou aeropilu Wealden Heights, čára Hindheadu, Pitch Hill a Leith Hill a druhá řada větrných kol, jež zdála se usilovati, aby uloupila část větru větrníkům na písečných náspech. Purpurová vřesoviště byla tečkována žlutou kručinkou, a v dálce hnalo se stádo volů před několika muži na koních. Prudce unikalo vše do zadu a mizelo a ztrácelo barvu a změnilo se v body sotva se pohybující, které pohltila mlha.

A když všecko to zmizelo v dáli, uslyšel Graham zcela na blízku žalující čejku. Pozoroval, že je teď nad Jižními Výspami a dívaje se přes rameno, spatřil cimbuří portsmouthské sestupní stanice, tyčící se nad okrajem Portsmouth Hillu. V následujícím

okamžiku objevila se plocha pokrytá koráby, jež se podobala plovoucím městu, pak malá, bílá úskalí „Jehly“, zmenšená a sluncem osvětlená a šedé a třpytící se vody úzkého moře. Zdálo se, jako by přeskočili Solent v okamžení a za několik vteřin přeletěl kolem ostrov Wight a pak rozestřela se pod nimi vždy širší a širší hladina mořská, zde purpurová ve stínu mraku, zde šedá, tam jako vyleštěné zrcadlo a zde jako oblačná, zelenavě modrá plocha. Ostrov Wight stával se menším a menším. Ještě za několik minut oddělil se pruh šedé mlhy od jiných pruhů, jež byly mraky, sestoupil s oblohy a stal se pobřežní čarou — sluncem ozářenou a veselou — pobřežím Severní Francie. Vystupovala, přibírala barvu, stala se určitou a jevila podrobnosti, a protějšek výsep anglických spěchal dále kolem.

V krátkosti, jak se zdálo, vystoupila Paříž nad obzor a zůstala tak chvíli viseti a pak zase klesla mimo dohled, když se aeropil opět obrátil na sever. Ale viděl dosud státi Eiffelovu věž a vedle ní obrovskou bání, jež byla převyšována kolosem, hrotem ukončeným. A viděl též, ač tomu tehdy nerozuměl, šikmý mrak dýmu. Aeronaut řekl mu něco o „nepokojích na podzemních ulicích“, čehož Graham tehdy nedbal. Ale byly mu nápadný minarety a věže a štíhlé stavby, jež se zvedaly nad větrná kola města a viděl, že pokud se týče půvabu, předstihovala Paříž dosud svého většího soupeře. A co se ještě tam díval, vystoupil bledý, modrý útvar velmi rychle z města, asi jako když se zvedne suchý list v bouři. Učinil obrat a vznesl se k nim a rychle se zvětšoval. Vzduchoplavec něco řekl. „Jak?“ ptal se Graham, nechtěje od útvaru odvrátiti oči.

„Aeroplan, Sire,“ křičel aeronaut a ukazoval.

Vystoupili a zatočili se k severu, když se přibližoval. Blíž a blíže přicházel a byl stále větším a větším. Klep, klep, klep,

— ráz aeropilu, jež se zdálo tak mocným a rychlým, vypadalo najednou pomalým u porovnání s tímto hrozným úprkem. Jak se zdál tento netvor velkým, jak rychlým a pevným! Letěl zcela těsně pod nimi v dál tichým letem, obrovská plocha drátěnou sítí obklopených, průsvitných křídel, jako živá bytost. Na okamžik spatřil Graham řady a řady zahalených cestujících, kteří viseli ve svých malých kolébkách za stínidly proti větru, spatřil inženýra v bílém oděvu lezoucího po žebříku proti větru, chrlicí stroje souhlasně bijící, spatřil vzadu vzdušný vířící šroub a širokou plochu křídel. A za okamžik bylo vše v dálce.

Aeroplan stoupal zvolna, a jejich vlastní malá křídla kolísala v bouři jeho letu. Klesl a zmenšil se. Sotva se hnuli, jak se zdálo, a byl již zase jen plochou, modrou věcí, jež mizela na nebi. Byl to aeroplan, jenž plul sem a tam mezi Paříží a Londýnem. Za pěkného počasí a v době míru jezdil čtyřikrát denně sem a tam.

Letěli přes kanál, zvolna, jak se zdálo teď Grahamovým větším pojmem a v levo zvedal se šedě Beachy Head.

„Přistáti?“ zavolal aeronaut, jehož hlas zdál se slabým proti hvízdání větru přes větrné stínidlo.

„Ještě ne,“ křičel Graham se smíchem. „Ještě ne sestup. Chci míti větší zkušenosti s tímto strojem.“

„Domníval jsem se —“ pravil vzduchoplavec.

„Chci míti větší zkušenosti s tímto strojem,“ opa koval Graham, „Přijdu k vám,“ pravil a vyskočil se svého sedadla a učinil krok na chráněné mříži mezi nimi ležící. Zastavil se na okamžik a změnil barvu a zadržel se pevněji. Ještě krok a zachytil se blízko vzduchoplavce. Pocítil tíhu na svých ramenech, tlak vzduchu. Jeho klobouk byl vířící skvrnou vzadu. Vítr narážel přes větrné stínidlo a foukal mu vlas v pružích po

tvářích. Aeronaut učinil několik spěšných zařízení vzhledem ke změněnému těžišti a tlaku.

„Chci, aby mně byly vysvětleny tyto věci,“ řekl Graham. „Co činíte, když pohybujete motor ku předu?“

Aeronaut váhal. Pak odpověděl: „Je to složité, Sire.“

„Jednostejné,“ volal Graham. „Jednostejné.“

Pak byla na okamžik pomlčka. „Vzduchoplavba je tajemství — je výsadou —“

„Vím to. Ale jsem Pánem a chci to znáti.“ Zasmál se, jsa naplněn pocitem nové moci, kterou mu udělil hořejší vzduh.

Aeropil opsal křivku a ostrý, čerstvý vítr řezal Grahama do tváře a jeho oděv škubal se mu na těle, když osa stroje ukazovala k západu. Oba muži pohlédli si do očí.

„Sire, jsou pravidla —“

„Ne tam, kde se to týče mne,“ pravil Graham. „Zdá se, že zapomínáte.“

Aeronaut hleděl mu pátravě do tváře. „Ne,“ pravil. „Nezapomínám, Sire. Ale na celé zemi — nikdo, kdo není vzduchoplavcem pod přísahou — nemá čáky. Přicházejí jako cestující“

„Slyšel jsem něco o tom. Ale nechci se hádati o těchto bodech. Víte, proč jsem spal dvě stě let? Abych lítal!“

„Sire,“ pravil vzduchoplavec, „pravidla — poruším-li pravidla —“

Graham prominul tresty pokynem.

„Tedy, chcete-li mne pozorovati —“

„Ne,“ řekl Graham kolísaje a zachytiv se pevně, když stroj obrátil se nosem zase vzhůru k novému výstupu. „Tak nechci hráti. Chci sám řídit. Chci řídit sám, a kdybych se měl rozbiti! Ne! Chci. Pohleďte. Vylezu po tomhle :— k vám a sednu si k vám.“

Klidně! Chci létat sám, i kdybych se konečně měl roztržiti. Chci nějakou náhradu za svůj spánek. Především V minulém životě byl to můj sem, abych lítal. Teď — držte rovnováhu.”

„Tucet vyzvědačů mne pozoruje, Sire.”

Grahamova trpělivost byla u konce. Snad tomu chtěl, aby byla. Zaklel. Vyšvihl se kolem spousty pák, jež byla mezi nimi, a aeropil se zakolísal.

„Jsem já Pánem světa, nebo vaše Společnost,” pravil. „Nuže. Dejte ruce s pák a držte mne v zápěstí. Ano — tak. A teď, jak otočíte její nos ke sklouznutí dolů?”

„Sire,” řekl aeronaut.

„Co pak?”

„Ochráníte mne?”

„Bože! Ano! Kdybych měl spáliti Londýn. Tedy!” A tímto slibem koupil Graham svoji první lekci v plavbě vzduchem. „Tato jízda je přece zjevně k vašemu prospěchu,” pravil s hlasitým smíchem — neboť vzduch byl jako silné víno — „naučíte-li mne brzy a dobře. Zatáhnu-li toto? Ah tak! Haló!”

„Zpět, Sire! Zpět!”

„Zpět — správné. Jedna — dvě — tři — dobrý Bože! Ach! Jde vzhůru! Ale tohle je život!”

A teď začal stroj tančiti ve vzduchu nej podivnější figury. Brzy opisoval spirálu o průměru sotva sto stop, brzy řítil se vzhůru do vzduchu a spustil se zase dolů, padaje rychle kolmo jako sokol, aby se zase pozvedl v prudkém skoku, jímž vymrštil se opět do výše. V jednom z těchto sestupů zdál se přímo hnáti k balonovému parku na jihovýchodě a obešel jej, vyhnuv se jim jen hbitým, náhlým obratem. Neobyčejná rychlost a hladkost pohybu, mimořádný vliv zředěného vzduchu na organism, uvedly Grahama v jakousi bezstarostnou zuřivost.

Ale na konec vystřízlivěl podivnou náhodou, tak že poznovu zase padl v úzký život tam dole se všemi jeho temnými, neřešitelnými hádankami. Když se snášel dolů, pocítil náraz a něco padalo vedle nich a kapka nějaká, jako kapka dešťová, padla na něj. Pak, když se snášel níž, viděl ve vzduchu na zádi něco vířiti, jako kus bílého šatu. „Co to bylo?“ ptal se. „Neviděl jsem.“

Aeronaut pohleděl a uchopil se páky, aby zase vystoupili, neboť padali dolů. Když aeropil zase vystupoval, vydechl zhluboka a odpověděl. „To,“ a ukázal na bílou věc, dosud dolů se třepetající, „byla labuť.“

„Neviděl jsem ji,“ řekl Graham.

Aeronaut neodpověděl a Graham viděl malé kapky na jeho čele.

Letěli vodorovně a Graham vlezl zpět z bičujícího jej větní do sedadla pro cestující. A pak hnali se prudce dolů, při čemž vířil vzdušný šroub, aby zadržel jejich pád a létací stanice zjevila se před nimi temná a široká. Slunce, klesající za vápencové pahorky na západě, padalo s nimi a měnilo oblohu v zlatou výheň.

Brzy bylo viděti lidi jako malé skvrny. Slyšel hluk, jenž přicházel mu vstříc, lomoz, jako hučení vln na pobřeží pokryté oblázky a viděl střechy kolem létací stanice zčernalé jeho lidem, radujícím se z jeho šťastného návratu. Tmavá massa byla stlačena pod lešením, černá massa, jež byla tečkovaná nesčíslnými tvářemi a chvěla se drobným pohybem mávajících bílých kapesníků a kynoucích rukou.

Kapitola XVII.

TRI DNI.

Lincoln očekával Grahama v komnatě pod létací stanicí. Zdál se býtý zvědav do vědě ti se všeho, co se stalo, jsa potěšen nad neobyčejnou radostí a zájmem, který jevil Graham k létání. Graham byl u vytržení.

„Musím se naučit létatí,“ volal. „Musím toho docílití. Lituji všecka ubohá stvoření, která zemřela, aniž by měla k tomu příležitosti. Ten čerstvý, rychlý vzduch! Je to nej podivuhodnější pocit na světě!“

„Zažijete v naší době plno nových zkušeností,“ pravil Lincoln. „Nevím, co vám bude libo teď pod- niknouti. Máme hudbu, jež se vám bude zdáti novou.“

„Dosud,“ řekl Graham, „poutá mne létání. Chci to poznati lépe. Váš aeronaut mi řekl, že máte Společnost, která zakazuje, aby se kdo naučil létatí.“

„Ano, myslím,“ pravil Lincoln. „Ale pro vás —! chcete-li se tím zabývati, můžeme vás učiniti zítra přísežným aeronautem.“

Graham vyslovil živě své přání a mluvil chvíli o svých pocitech. „A záležitosti,“ ptal se bezprostředně. „Jak stojí věci?“

Lincoln odmítl záležitosti posunkem. „Ostrog vám zítra vše sdělí,“ pravil. „Vše se vyřizuje. Revoluce se uplatňuje na celém světě. Tu a tam jsou třenice nevyhnutelný, ale vaše vláda je zajištěna. Můžete odpočívat v bezpečí, jsou-li věci v Ostrogových rukou.“

„Je to možno, aby byl ze mne ihned přísězný vzduchoplavec, jak to nazýváte — než půjdu spát?“ pravil Graham procházeje se. „Pak bych mohl zítra ráno ihned zase s tím . . .“ „Je to možno,“ pravil Lincoln zamysleně. „Zcela dobře možno. Zajisté, učiníme tak.“ Smál se. „Přišel jsem, abych vám nabídl zábavu, ale našel jste si ji sám. Budu teleíonovati odtud do aeronautického úřadu a vrátíme se pak do vašich komnat v úřadě větrných křídel. Po obědě budou se moci vzduchoplavci dostaviti. Nemyslíte, že byste po obědě dal přednost —?“ Zamlčel se.

„Nuže?“ řekl Graham.

„Připravili jsme balet — tanečnice přibýly z divadla na Capri.“

„Nenávidím baletů,“ řekl Graham krátce. „Vždy jsem nenáviděl. To ostatní —. Ne, nechci viděti nic takového. Tanečnice byly též za mých starých dob. A pak, měli je již ve starém Egyptě. Ale létání“

„Ovšem,“ pravil Lincoln. „Ač naše tanečnice —“

„Mohou zcela dobře čekati,“ řekl Graham, „mohou čekati. Víím to. Nejsem Latincem. Mám otázky pro znalce — o vašich strojích. Jsem zvědav. Nežádám si rozptýlení.“

„Máte celý svět ke své volbě,“ pravil Lincoln. „Cokoli si přejete, patří vám.“

Asano se objevil a v průvodu silné stráže vrátili se ulicemi města do Grahamových komnat. Daleko větší davy, než byla prve přivábila jeho vyjíždka, shromáždily se, aby jej spatřily při návratu, a volání a jáсот těchto lidských zástupů pohlcovalo Lincolnovy odpovědi na nekonečně otázky, jež probudila Grahamova vzduchoplavba. Nejdříve odpovídal Graham na jáсот a volání davů poklonami a posunky, ale Lincoln jej varoval, že by taková uznalost mohla býti vykládána jako nekorrektní chování. Graham pak, jsa již trochu unaven rhytmickými zdvořilostmi, ignoroval svoje poddané průběhem své veřejné jízdy.

Jakmile přibyli do jeho komnat, šel Asano hledatí kinematografické reprodukce strojů v chodu a Lincoln obstarával Grahamovy objednávky na modely strojů a malé stroje, aby mu byly demonstrovány různé pokroky mechaniky dvou posledních století. Malá skupina přístrojů telegrafických vábila Pána takovou měrou, že jeho skvostně připravený oběd, při němž posluhovalo několik půvabných, obratných děvčat, čekal nějakou dobu. Zvyk kouření byl již skoro zmizel se země, ale když vyslovil přání po tomto požitku, byly činěny poptávky a ve Floridě objevili několik výtečných doutníků, jež mu byly poslány pneumatickou poštou, když ještě oběd byl v proudu. Pak přišli aeronauti a následoval požitek důmyslných divů v rukou moderního inženýra. Touto dobou poutala Grahama více úpravná schopnost strojů počítacích a číslovacích, stavebních, tkacích, patentních dveří, výbušných motorů, obilních a vodních elevatorů, strojů do porážek a strojů sklízečích, než každá bajadera. „Byli jsme divochy,“ bylo jeho refrainem, „byli jsme divochy. Žili jsme v kamenné době — u porovnání s tímto ... A co ještě máte?“

Dostavili se též praktičtí psychologové s několika velmi

zajímavými demonstracemi z umění hypnotického. Zvěděl, že jména, jako Milné Bramwell, Fechner, Liebault, William James, Myers a Gurney, měla teď zvuk, jenž by překvapil jeho současníky. Praktické psychologie používalo se teď všeobecně v mnohém směru; dávno již zatlačila léky, látky antiseptické a anestetické v medicíně a byla užívána skoro všemi, kdož potřebovali duševního soustředění. V tomto směru se zdálo, že lidské schopnosti doznaly rozšíření. Výkony „počítajících hochů“, „zázraky“ mesmerismu, za něž Graham je považoval, byly teď v dosahu každého, kdo si mohl zjednat službu obratného hypnotiseura. Zkušební metody vyučovací byly již dávno těmito prostředky potlačeny. Místo několikaletého studia byli uvedeni kandidáti na několik neděldo hypnotického spánku a v tomto spaní opakovali jim znalci jednotlivých předmětů všechny potřebné body, ichž bylo k správnému zodpovídání otázek třeba a přičinili k tomu posthypnotickou suggestí zapamatování těchto bodů. Zvláště v mathematice přinášel tento postup podivuhodný užitek a byl používán stále šachisty a hráči oněch her na důvtipu se zakládajících, které ještě existovaly. Zkrátka všechny práce jež byly podrobeny jistým pravidlům, to jest, jež byly jaksi podstaty mechanické, byly teď systematicky zbaveny všeho bloudění fantasie a pocitů a povzneseny k bezpříkladné přesnosti. Malé děti z třídy dělnické, jakmile byly ve stáří, aby mohly býti hypnotisovány, byly takto proměněny v podivuhodně přesné a důvěryhodné dohlážitelé strojů, a tak byly brzy osvobozeny z dlouhých, dlouhých myšlenek mládí. Žáci vzduchoplavby, kteří měli sklon k závratí, mohli býti zbaveni svého domnělého strachu. V každé ulici byli hypnotiseuři, kteří byli hotovi vtisknouti v mysl trvalé vzpomínky. Když si někdo přál zapamatovati nějaké jméno, řadu čísel, píseň nebo řeč,

mohlo se tak státi touto methodou a naopak mohly zase býti vymazány vzpomínky, odstraněny zvyky, vykořeněny chtíce — zkrátka, byl všeobecně používán jistý druh psychické chirurgie.

Urážky, pokořující události byly takto zapomínány, zamilované vdovy mohly smazati s paměti vzpomínku na své manžely, zlostní milenci mohli se vysvoboditi ze svého otroctví. Chtíce vštěpovati nebylo však přece dosud možno, a dokázané přenášení myšlenek nebylo uvedeno v systém.

Psychologové illustrovali svoje výklady několika úžasnými experimenty mnemoniky, provedše je se skupinou bledolících dětí v modrém oděvu.

Graham, jako většina lidí jeho doby, nedůvěřoval hypnotismu, jinak by si byl nechal osvoboditi ducha ihned od mnohých bolestných předsudků. Ale přes Lincolново ujišťování zůstal pevně na stanovisku staré theorie, že hypnosa znamená nějakým způsobem odříci se své osobnosti a své vůle. A když započal celý banket divuplných pokusů, přál si velmi rozhodně zachovati si absolutně sebe sama.

Nazítří a následující den a ještě jeden den přešly v podobných zajímavostech. Každého dne věnoval Graham mnoho hodin velebné zábavě při létání. Třetího dne vznesl se nad střední Francii a až k dohledu sněhem pokrytých Alp. Tento mohutný pohyb přinesl mu klidný spánek a každého dne učinil krok od malomyslné anemie svého prvního probuzení. A kdykoliv nebyl ve vzduchu a bděl, usiloval Lincoln o jeho zábavu; vše, co v moderních vynálezech bylo nové a znamenité, bylo mu přineseno, až konečně jeho touha po novém byla skorém přesycena. Mohlo by se naplniti tucet nesouvislých svazků podivnými věcmi, jež mu byly předvedeny. Každého odpoledne přijímal asi hodinu svůj dvůr. Brzy poznal, jak jeho

zájem s jeho současníky stával se osobní a intimní. Nejdříve bylo mu nejvíce nápadno vše nezvyklé a zvláštní, každé bláznovství v jejich oděvu, každý nesouzvuk s jeho vlastními pojmy o vznešenosti v jejich chování jej urážel. A divil se tomu, jak rychle zmizel dojem cizoty a lehké nepřátelství z toho vzniklé, jak rychle dovedl oceniti pravou perspektivu svého postavení a viděti staré dny viktoriánské dalekými a podivnými. Zvláště ho bavila rudovlasá dcera ředitele evropského chovu vepřů. Druhého dne po obědě seznámil se Graham s jednou moderní tanečnicí a přesvědčil se, že je podivuhodnou umělkyní. A pak další hypnotické divy. Třetího dne se nechal Lincoln svésti, aby mu nabídl návštěvu Města Rozkoše, to však Graham zamítl. Též nechtěl při svých aeronautických pokusech použiti pomoci hypnotiseurovy. Místní pouto udržovalo ho v Londýně, nalézal stále nový údiv v tom, když mohl ztotožňovati místopisné jednotlivosti, kterých by byl v cizině postrádal. „Zde – nebo sto stop dole,“ mohl říci, „jídával jsem za svých universitních studií svoje polední řízky. Zde dole bylo Waterloo a věčná honba za spletenými vlaky. Často jsem tu dole stál s vakem v ruce a díval se upřeně přes les signálů do nebes a ani se mi nezdálo, že budu jednoho dne se procházeti sto stop ve vzduchu. A teď kroužím v tomtéž nebi, jež bylo kdysi šedou záclonou z kouře, v aeropilu.“

Po tyto tři dny byl Graham tak zaměstnán zábavami, že veliká politická hnutí, jež se odehrávala mimo jeho obydlí, poutala velmi málo jeho pozornost. Jeho okolí vyprávělo mu málo. Denně přicházel Ostrog, Mistr, jeho velkovezír, jeho nejvyšší hofmistr, aby mu podávali v neurčitých výrazech zprávy o stálém upevňování jeho vlády; trochu nepokojů v tomto městě, jež budou brzy odklizeny, „lehké porušení pořádku“ v onom. Zpěv sociálního povstání již k němu

nezazníval, nevěděl nikdy, že byl zapovězen uvnitř města a všeska velká duševní hnutí z vraniho hnízda dřímala v jeho srdci.

Ale druhého a třetího dne z oněch tří dnů, přistihl se přes svůj zájem o dcera ředitele chovu vepřů, nebo právě k vůli myšlenkám, jež se mu vybavily při rozmluvě s ní, že vzpomíná na dívku Helenu Wottonovu, jež tak podivně k němu mluvila při shromáždění v úřadu větrných křídel. Dojem, který na něj učinila, byl hluboký, ač ho zdržovala nepřetržitá překvapení nových poměrů, že mu po nějaký čas nemohl věnovati svoje myšlenky. Ale teď domohla se vzpomínka na ni svého práva. Ptal se sama sebe, co as mínila těmi úryvkovitými polozapomenutými větami; obraz jejích očí a vážný výraz jejího obličeje staly se v jeho vzpomínce zřetelnějšími, jakmile jeho zájmy pro mechaniku bledly. Její krása vstoupila s vynucující silou mezi něj a jistým bezprostředním pokušením nízké vášně. Ale nespátril ji dříve, až když uplynuly tři plné dny.

Kapitola XVIII.

GRAHAM SE UPAMATUJE.

Konečně se s ním setkala v malé galerii, která vedla z úřadů větrných křídel do jeho státních komnat. Tato galerie byla dlouhá a úzká a byla v ní řada lóží, každá s obloukovým oknem, vedoucím do palmového dvora. Spatřil ji najednou v jedné z těchto lóží. Seděla. Při zvuku jeho kroků obrátila hlavu a spatříc jej, ulekla se. Všechna barva s její tváře zmizela. Vstala okamžitě, učinila k němu krok, jako by jej chtěla osloviti a váhala. Graham zůstal státi v očekávání. Pak viděl, že ji uzavřelo ústa nervosní rozčilení, viděl též, že chtěla je potlačiti, aby s ním promluvila, a že čekala k tomu cíli na tomto místě.

Pociťoval královský impuls pomoci jí. „Přál jsem si setkati se s vámi,“ pravil. „Před několika dny jste mně chtěla něco říci — chtěla jste mně vypravovati o lidu. Co mně chcete říci?“

Pohlédla na něj neklidným zrakem „Pravila jste, že je lid nešťasten.“

Ještě okamžik mlčela.

„Musilo se vám to zdáti podivným,“ řekla náhle. „Ano. A přece —“

„Byl to popud.“ * .

„Nuže?“

„To je vše.“

Hleděla naň zdráhavé. Mluvila s námahou. „Zapomínáte,“ řekla, vzdychnouc zhluboka.

„Čeho?“

„Lid“

„Co míníte —?“ „Zapomínáte na lid.“

Pohlédl na ni tázavě.

„Ano. Víím, jste překvapen. Neboť nerozumíte, čím jste. Nevíte, jaké věci se dějí.“

„Nuže?“

„Nerozumíte.“

„Snad nejasně. Ale — vypravujte mně.“

Obrátila se k němu s náhlým rozhodnutím. „Lze to nesnadně vysvětliti. Chtěla jsem, přála jsem si to. A teď — nejsem s to. Nemám připravena slova. Ale na vás — leží něco. Je to zázrak. Váš spánek — vaše procitnutí. To jsou divý. Alespoň pro mne — a pro všechen obyčejný lid. Žil jste, trpěl jste, zemřel jste; byl jste obyčejným občanem a probudil jste se, ožil jste zase a stal jste se skoro Pánem Země.“

„Pánem Země,“ pravil. „Tak mne zovou. Ale představte si, jak málo o tom víím.“

„Města — trusty — Pracovní společnost —“

„Knížetství, moci, panství — moc a sláva. Ano, slyšel jsem je volatí. Víím to. Jsem Pánem. Chcete-li, králem. S Ostrogem, Mistrem —“

Zamlčel se.

Obrátila se k němu a přelétla jeho tvář zvláštním zkoumavým pohledem. „Nuže?“

Usmál se. „Aby nesl zodpovědnost.“

„Toho jsme se právě počali obávat.“ Na okamžik neřekla více. „Ne,“ pravila zvolna. „V y vezmete na se zodpovědnost. Vy vezmete na se zodpovědnost. Lid pohlíží k vám.“

Mluvila měkce. „Slyšte! Nejméně od polovice let vašeho spánku – v každé generaci – modlily se davy lidu, v každé generaci větší davy lidu, abyste se probudil – modlili s e.“

Graham učinil pohyb, jako by chtěl promluvit, ale mlčel.

Váhala a lehká červeň vrátila se jí v líce. „Víte, čím jste byl myriádám – králem Artušem, Barbarossou

– králem, který přijde svého času, aby jim spořádal svět?“

„Myslím, že fantasie lidu –“

„Neslyšel jste naše přísloví: Až Spáč procitne? Co jste tam ležel v bezvědomí a nehybně – přišli tisícové. Tisícové. Každého prvního dne v měsíci ležel jste ve své nádheře, v bílém rouchu a lid táhl kolem vás. Když jsem byla malou dívkou, viděla jsem vás tak, váš klidný, bílý obličej.“

Odvrátila od něj oči a dívala se pevně před sebe na malovanou zeď. Její hlas klesl. „Když jsem byla malým děvčetem, dívala jsem se na váš obličej . . . zdál se mi pevným a očekávajícím, jako boží trpělivost.“

„To jsme o vás mysliili,“ pravila. „Takovým jste se nám jevil.“

Pohlédla na něj se zářícím zrakem, její hlas byl jasný a silný. „V městě, na zemi, čekají myriády a myriády mužů a žen, aby viděli, co učiníte, jsou plni podivného, neuvěřitelného očekávání.“

„Ano?“

„Ostrog – nikdo – nemůže vzít na se tuto zodpovědnost.“

Graham na ni hleděl překvapen; její obličej plál rozehvěním. Zdálo se, že mluvila nejdříve s přemáháním a že se rozohnila řečí.

„Myslíte,“ pravila, „že vy, jenž jste daleko v minulosti žil malým životem, vy, jenž jste upadl v tento zázračný spánek a z něj povstal — myslíte, že úžas a uctívání a naděje poloviny světa se na vás snesly, abyste zase jen žil malým životem? ... Abyste mohl zodpovědnost přesunouti na někoho jiného?“

„Vím, jak veliké je toto moje království,“ pravil váhavě. „Vím, jak se zdá býti velikým. Ale je skutečně? Je to neuvěřitelné — je to jako sen. Je skutečně, nebo je to jenom veliký klam?“

„Je to skutečnost,“ pravila, „odvážíte-li se.“

„Konečně, jako všechna království, je i moje království vírou. Je ilusí v lidské mysli.“

„Odvážíte-li se toho!“ řekla.

„Ale —“

„V mysli nesčíslných lidí,“ řekla, „pokud je v jejich mysli — budou poslouchati.“

„Ale nevím ničeho. Myslíl jsem na to. Nevím ničeho. A ti druzí — Rada, Ostrog. Jsou moudřejší, chladnějši, vědí tolik, každou jednotlivost. A opravdu, jaká je to běda, o níž mluvíte? Čeho je mi zvědět? Míňte —“

Zamlčel se náhle.

„Jsem dosud sotva více než dívkou,“ pravila. „Ale svět zdá se mi naplněn ubohostí. Svět se změnil od vašich dob, změnil se podivně. Modlíla jsem se, abych vás spatřila a mohla vám říci tyto věci. Svět se změnil. Jako by jej uchopil rak — a uloupil život všemu — co má jakousi cenu.“

Obrátila k němu zardělý obličej náhlým pohybem. „Vaše dny byly dny volnosti. Ano — přemýšlela jsem. Musila jsem

přemýšletí, neboť můj život — není šťastný. Lidé nejsou již volní — nejsou ani většími ani lepšími lidí vaší doby. To není vše. Toto město — je žalářem. Každé město je dnes žalářem. Mamon drží v ruce klíč. Myriády, bezpočetné myriády lopotí se od kolébky k hrobu. Je to správné? Má tomu tak býti — pro vždy? Ano, je to daleko horší, nežli za našich dob. Kolem nás, pod námi starost a bolest. Všechn ten mělký požitek žití, jež vidíte kolem sebe, je jenom maličkovostí oddělen od života nevypravitelné bídy. Ano, chudí to vědí — vědí to, trpí. Tyto nespočetné davy, jež pohlížely v tvář smrti pro vás před dvěma večery —! Vděčíte jim za svůj život.“

„Ano,“ pravil Graham zvolna. „Ano. Jsem jim zavázán díkem za svůj život.“

„Přicházíte,“ pokračovala, „z časů, kdy tato nová tyranie měst sotva započala. Jest to tyranie — tyranie. Za vašich dnů byli již feudální páni zmizeli a nové panství bohatých ještě nepřišlo. Polovina lidí na světě žila ještě na volném venkově. Města je měla ještě pohliti. Zvěděla jsem tyto věci ze starých knih — tehdy byla šlechta! Obyčejní lidé žili tehdy životem lásky a věrnosti. A vy — přicházíte z této doby.“

„Nebylo — To jest všem jednostejné. Jak je tomu teď —?“

„Zisk a Města Rozkoše! Nebo otroctví — otroctví bez díků, beze cti!“

„Otroctví?“ ptal se.

„Otroctví!“

„Nechcete přece říci, že jsou lidské bytosti majetkem?“

„Horší. To jest věcí, kterou chci, abyste věděl, abyste viděl. Víím, že vám to je neznámo. Budou to ta- jiti před vámi, uvedou vás brzy do Města Rozkoše. Ale všiml jste si mužů, žen a dítek

v bleděmodrém oděvu s přepadlými, bledými lícemi a tupým zrakem?“

„Všude.“

„Kteří mluví strašným, chraptivým a chabým dialektem?“

„Slyšel jsem.“

„To jsou otroci — vaši otroci. Jsou to otroci Pracovní společnosti, která vám náleží.“

„Pracovní společnost! Nějak — je mi známa. Ach! Teď si vzpomínám. Viděl jsem ji, když jsem bloudil městem, po vrátivším se světle; velká budova s průčelím natřeným světle modře. Mínilte opravdu —?“

„Ano. Jak vám to mám vyložiti? Ovšem, modrý stejnokroj vám byl nápadným. Nosí jej skoro třetina našeho lidu — každým dnem přijímají nových. Tato Pracovní společnost vzrostla nepozorovaně.“

„Co jest to Pracovní společnost?“ ptal se Graham.

„Co jste učinili za starých dnů s hladovými?“

„Měli jsme pracovnu — kterou vydržovala obec.“

„Pracovnu! Ano — bylo něco takového. V hodinách dějepisných. Teď mne napadá. Pracovní společnost potlačila pracovny. Vyrostla — částečně — z něčeho — snad se upamatujete — z jedné náboženské organizace, tak zvané Armády Spásy — z které stala se obchodní společnost. Nejprve to byla skorem dobročinnost. Aby zachránili lidstvo před drsnostmi pracoven. Teď, když na to myslím, bylo to jedním z prvních vlastnictví, které vaši správcové získali. Koupili Armádu Spásy a změnili ji takto: Nejdříve bylo její myšlenkou dáti práci lidem hladovícím, přístřeší nemajícím.“

„Ano.“

„Dnes není pracoven, není asylů a ústavů dobročinných,

není než tato Společnost. Její úřady jsou všude. Modř je její barvou. A každý muž, každá žena, každé dítě, kteří propadnou hladu a únavě, nemajíce ani domova, ani přítele, ani útulku, musí konečně jíti k této Společnosti — nebo hledati cestu k smrti. Lehká smrt přesahuje jejich prostředky — pro chudé není lehké smrti. A v každou hodinu ve dne i v noci je tu pro všechny příchozí potrava, přístřeší a modrý stejnokroj — to jest první podmínkou vstoupení do Společnosti — a za jeden den přístřeší žádá Společnost jeden den práce a pak vrátí návštěvníku jeho vlastní oděv a propustí jej nebo ji.“

„Tak?“

„Snad se vám to nezdá býti hrozným. Za vašich dnů zmírali lidé hladem na ulici. To bylo zlé. Ale zmírali jako lidé. Tito lidé v modrém —. Příslloví dí: „Modré plátno jednou a navždy“. Společnost obchoduje se svou prací a stará se o to, aby ji měla. Lidé tam přicházejí zmírajíce hladem a bez pomoci — jedí a spí den a noc, pracují jeden den a ke konci dne zase odcházejí. Když dobře pracovali, mají nějaký halíř — dosti aby mohli do divadla nebo levné tančírny, nebo do kinematografu, nebo na oběd, nebo na sázku. A potulují se, až vše vydali. Žebrota je zamezena uliční policií. A pak, nikdo ničeho nedá. Druhého dne, nebo následujícího dne přijdou znovu — jsouce sem zahrnutí touze neschopností, která je tam vedla ponejprv. Konečně se opotřebuje jejich oděv, anebo se jejich hadry tak roztrhají, že se počnou stydět. Pak musí pracovati celé měsíce, aby dostali nových. Chtějí-li míti nových. Veliký počet dětí narodí se pod dozorem Společnosti. Pak jest jí matka dlužna měsíc práce — a děti, které jsou tam ošetřovány a vychovávány, zaplatí, když dosáhnou čtrnácti let věku, dvěma roky práce. Ujišťuji vás, že

jsou tyto děti vychovávány pro modré plátno. A tak pracuje Společnost.“

„A nikdo není v městě bez pomoci?“

„Nikdo. Buď vězí v modrém plátně nebo ve vězení.

„Ale nechce-li se jim pracovati?“

„Většina chce pracovati, kolik se žádá, a Společnost má moc. Jsou stupně přitěžovací v práci — omezení potravy — a muž a žena, kteří se jednou zdráhali pracovati, jsou poznamenáni na palci a poznají je ve všech úřadech Společnosti na celém světě. A pak — může-li chudý opustiti město? Cesta do Paříže stojí dva lvy. A pro neposlušnost jsou tu žaláře — temné a bídné — dole, mimo dohled. Máme teď trest žaláře pro mnohé věci.“

„A třetina lidu nosí modré plátno?“

„Více nežli třetina. Dělníci, kteří žijí bez pýchy a radosti a naděje, jimž zní v uších příhody z Měst Rozkoše a posmívají se jejich bídnému životu, jejich strádání a jejich námaze. Jsou příliš chudi i pro lehkou smrt, která je boháči posledním útočištěm. Hluché, zmrzačené miliony, nesčetné miliony po celém světě, neznající ničeho než omezování a neukožená přání. Narodí se,

jsou ve všem omezování a zemrou. To je stav, k němuž jsme dospěli.“

Chvilí seděl Graham sklíčeně.

„Ale byla revoluce,“ pravil. „Všecko se změní. Ostrog —“

„To jest naší nadějí. To jest nadějí celého světa. Ale Ostrog toho neučiní. Je politikem. Jemu se zdá, že věci mají tak býti. Nezáleží mu na tom. Myslí, že je to dovoleno. Všichni boháči, všichni vlivuplní, všichni šťastní, dojdou konečně k tomu, že tato bída je nutností. Užívají lidu ke své politice, žijí z jeho ponižení

v pohodlí. Ale vy – vy, jenž jste přišel ze šťastnějších dob – k vám lid pohlíží. K vám.“

Pohlédl jí do očí. Její zraky se leskly neprolitými slzami. Cítil nával dojmů. Na okamžik zapomenul tohoto města, zapomenul dostihů života a všech neurčitých vzdálených hlasů, v bezprostředním lidství její krásy.

„Ale co mám činiti?“ pravil, upíraje na ni oči.

„Vládněte,“ pravila, nakloníc se k němu a mluvíc tichým hlasem. „Vládněte světu, jak mu ještě nikdo nevládl, pro dobro a štěstí lidí. Neboť mohl byste tak vládnouti – dovedl byste tak vládnouti.“

„Lid se pozvedá. V celém světě se lid pozvedá. Je třeba jenom jediného slova – jen jediného slova vašeho – aby byl všechen svolán dohromady. I střední stavy jsou neklidný – nešťastný.“

„Nepoví vám věci, které se dějí. Lid nechce zpět k svým břemenům – zdráhá se odložit zbraně. Ostrog probudil něco, co jest větší, než se mu zdálo – probudil naděje.“

Srdce mu prudce bilo. Pokusil se, aby se zdál opatrným, aby se zdál, že uvažuje.

„Potřebují jen vůdce.“

„A pak?“

„Můžete činiti vše dle své vůle; – svět vám náleží.“

Seděl tu a nedíval se již na ni. Pak mluvil. „Staré sny a o čem jsem snil, volnost, štěstí. Jsou to sny? Mohl by jeden člověk – jeden člověk –?“ Jeho hlas klesl a umlkl.

„Ne jeden člověk, ale všichni lidé – dejte jim jen vůdce, jenž by vyslovil tužby jejich srdcí.“

Potrásl hlavou a chvíli byla pomlka.

Najednou pohlédl vzhůru a jejich oči se setkaly. „Nemám

vaší víry," řekl. „Nemám vašeho mládí. Stojím tu s mocí, která se mi posmívá. Ne — nechte mne mluvit. Chtěl bych — ne konati spravedlnost — k tomu nemám sil — ale něco, co je spíše spravedlivo, než nespravedlivo. Millenium to nebude, ale jsem teď rozhodnut, že budu vládnouti. Co jste mi řekla, probudilo mne... Máte pravdu. Ostrog musí poznati svoje postavení. A chci se naučiti — ... Jedno vám slibuji. Tato otrocká práce přestane.“

„A převezmete vládu?“

„Ano. S podmínkou jedné věci.“

„Nuže?“

„Že mi budete nápomocna.“

„Já! — děvče?“

„Ano. Nenapadá vám, že jsem úplně osamělý?“

Zhrozila se a na okamžik byl soucit v jejím zraku. „Ptáte se, chci-li vám pomoci?“ řekla.

Stála před ním krásná, úctyhodná a její nadšení a velikost jejich úlohy byly mezi nimi jako zející propast. Dotknouti se jí, vzítí ji za ruku, toho nemohl se odvážili. „Pak chci opravdu vládnouti," řekl pomalu. „Chci vládnouti —“ Zamlčel se. „S vámi.“

Pak bylo napiaté mlčení a poté slyšeli bití hodin. Neodpověděla. Graham vstal.

„Ostrog mne již očekává," řekl. Váhal, dívaje se na ni. „Až se ho budu ptáti po některých věcech —. Je mnoho, čeho neznám. Možná, že půjdu sám, abych viděl věci, o nichž jste mně řekla. A až se vrátím —?“

„Zvím o vašem odchodu a příchodu. Budu vás zde zase očekávat.“

Zůstal na okamžik státi, pozoruje ji.

„Věděla jsem," pravila a zamlčela se.

Čekal, ale neřekla již ničeho. Dívali se tázave na sebe a pak se od ní odvrátil k úřadu větrných křídel.

Kapitola XIX.

OSTROGOVY NÁHLEDY.

Graham našel Ostroga čekajícího, aby podal Pánovi .J formální zprávu o uplynulém dni. Při dřívějších příležitostech přešel tuto ceremonii tak rychle, jak bylo možno, aby se oddal svým létacím pokusům, ale teď počal klásti krátké, rychlé otázky. Byl velmi dychtiv brzy převzít svoji vládu. Ostrog přinesl mu lichotivé zprávy o vývinu záležitostí v cizině. V Paříži a Berlíně, zvěděl Graham, byly nepokoje, ovšem organisovaný odpor, ale nespořádaný postup. „Za ten dlouhý čas,“ pravil Ostrog, když Graham ho tísnil otázkami, „povznesla komuna zase hlavu. To jest vlastní podstatou boje, chci-li se určitě vyjádřiti. “ Ale pořádek byl v těchto městech zase obnoven. Graham, jenž byl pro své rozčilující pocity ještě opatrnějším, se ptal, zda-li se bojovalo. „Trochu,“ pravil Ostrog. „Jenom v jedné čtvrti. Ale Senegalská divise naší africké zemědělské policie — Spojené africké společnosti mají velmi dobře vycvičenou policii — byla připravena a zrovna tak aeroplany. Očekávali jsme v městech na pevnině a v Americe trochu nepokojů. Ale v Americe je

klidno. Jsou spokojeni svržením Rady. Doposud.“ „Proč očekáváte nespokojů?“ ptal se Graham bezprostředně.

„Je mnoho nespokojenosti – sociální nespokojenosti.“

„Pracovní společnost?“

„Poučujete se,“ řekl Ostrog s lehkým překvapením. „Ano. Je to hlavně nespokojenost s Pracovní společností. Právě tato nespokojenost poskytla hybnou sílu k tomuto převratu – ona a vaše procitnutí.“

„Tak?“

Ostrog se usmíval. Stal se určitým. „Musili jsme hnouti jejich nespokojeností, bylo nám oživiti znovu staré ideály o štěstí všeobecném – všichni lidé stejní – všichni lidé šťastni – žádný přepych, aby jej nemohl sdíleti každý – myšlenky, které dřímaly po dvě stě let. Víte to? Bylo nám znovu oživiti tyto ideály, jakkoliv jsou nemožný – abychom mohli svrhnouti Radu. A teď –“

„Nuže?“

„Naše revoluce je provedena a Rada je svržena, a lid, kterým jsme hnuli, vlní se dále. Sotva se bojovalo dosti... Ovšem, dali jsme jim sliby. Je to věcí neobyčejnou, jak prudce a rychle znovu oživuje tento zastaralý humanitní podvod a jak se rozšiřuje. My sami, kteří jsme símě rozsévati, musili jsme se podivovati. V Paříži, jak jsem pravil, byli jsme nuceni přivolati trochu zevní pomoci.“

„A zde?“

„Máme nepokoje. Množství jich nechce se vrátiti k práci. Máme všeobecnou stávkou. Polovina továren je prázdná a lid se hemží na ulicích. Mluví o komuně. Lidé v hedvábí a atlasu byli na ulicích tupeni. Modré plátno očekává od vás všecko možné ... Ovšem netřeba, abyste se znepokojoval. Necháme pracovati

tlachostroje opačnými sugescemi ve smyslu zákona a pořádku. Nesmíme popustiti, to je vše.“Graham přemýšlel. Viděl cestu, kterou by se mohl uplatniti. Ale mluvil zdržlivě.

„Až tam jsme dospěli, že jsme zavolali černošskou policii,“ pravil.

„Jsou užiteční,“ řekl Ostrog. „Jsou to pěkné, věrné bestie, ani záblesku myšlenek v hlavách — jako je má naše luza. Kdyby je byla měla Rada jako pouliční policii, byly by věci dopadly jinak. Ovšem, není se čeho báti, než rvaček a zřícenin. Můžete teď řídit vlastní křídla a odlétnouti na Capri, kdyby se objevil kouř nebo povyk. Všecky velké věci máme v rukou; aeronauti jsou privilegovaní a bohatí, nejužší to společnost světa a zrovna tak inženýři větrných křídel. Máme v rukou vzduch a ovládati vzduch znamená ovládati zemi. Nikdo, kdo má schopnosti, neorganisuje proti nám. Nemají vůdců — mají jenom sekční vůdce tajné společnosti, kterou jsme založili, nežli jste tak včasné procitnul. Jsou to jenom zahaleči a sentimentalisté, kteří jsou na sebe hořce žárliví. Nikdo z nich není dosti mužem, aby se stal hlavní osobou. Jediným nepokojem bude neorganisované pozdvižení. Abych mluvil otevřeně — to je možno. Ale nepřeruší to vaši vzduchoplavbu. Dni, ve kterých lid mohl se zvednouti k revoluci, již přešly.“

„Myslím totéž,“ pravil Graham. „Myslím totéž.“ Přemýšlel. „Tento váš svět byl pro mne naplněn překvapeními. Za starých časů snili jsme o podivuhodném, demokratickém životě, o době, kdy by byli všichni lidé si rovni a šťastni.“

Ostrog se díval na něj pevně. „Doby demokracie přešly,“ pravil. „Přešly navždy. Tyto doby započaly s lukostřelci z Crecy, skončily, když nevyhrávala již bitvy světové postupující pýchota, obyčejní lidé v massách a když drahá děla, velké

obrněné lodi a strategické dráhy staly se nástroji moci. Dnešek je dobou bohatství. Bohatství je dnes mocí, jakou nebylo nikdy – vládne na zemi, na moři a na obloze. Všechna moc je dána tomu kdo umí zacházeti s bohatstvím . . . Musíte přijati fakta a tato jsou fakta. Svět davům! Dav vládcem! I za vašich dob byla tato víra zkoumána a zavržena. Dnes má jen jednoho věřícího – mnohonásobného, zpozdilého – muže davu.“

Graham neodpověděl ihned. Stál, jsa zaujat temnými úvahami.

„Ne,“ pravil Ostrog. „Doba obyčejného muže již přešla. V otevřeném venkově jest jeden člověk zrovna tak dobrý jako jiný, nebo přibližně tak dobrý. Nejstarší aristokracie měla nejistý lenní majetek v síle a odvaze. Byli umírnění – umírnění. Byla pozdvižení, souboje, rvačky. První skutečná aristokracie, první trvalá šlechta, přišla s hrady a brněním a zmizela před mušketou a lukem. Ale toto je druhá aristokracie. Opravdová. Ony dny střelného prachu a demokracie byly jenom vírem v proudu. Obyčejný člověk je dnes bezmocnou jednotkou. Dnes máme tento velký městský stroj a organizaci tak složitou, že přesahuje jeho rozum.“

„A přece,“ pravil Graham, „něco klade odpor, něco potlačujete – něco se hýbe a naléhá.“

„Uvidíte,“ pravil Ostrog s nuceným úsměvem, jenž měl odstraniti tyto obtíže otázky. „Nevyvolal jsem tuto sílu, abych se zničil – spolehněte na mne.“

„Jsem zvědav,“ řekl Graham.

Ostrog hleděl upřeně.

„Musí svět jíti touto cestou?“ pravil Graham, a myslil na cíl rozmluvy. „Musí vskutku jíti touto cestou? Byly všechny naše naděje nadarmo?“

„Jak to míníte?“ ptal se Ostrog. „Naděje?“

„Přicházím z demokratického věku. A nalézám aristokratické tyranství!“

„Dobře — ale vy jste hlavním tyranem.“

Graham potřásl hlavou.

„Nuže,“ řekl Ostrog, „ptejme se všeobecně. Je to cesta, kterou vždy kráčela změna. Šlechta, panstvínejlepších — utrpení a vyhubení neschopných, a tak k lepším věcem.“

„Ale aristokracie! Lidé, s kterými se setkávám —“

„Ach, tito ne!“ pravil Ostrog. „A větším dílem jdou smrti vstříc. Neřest a požitek! Nemají děti. Tento druh vymírá. To jest zůstane-li svět na této cestě a není-li obratu. Lehká cesta k výstřednostem, pohodlná, lehká smrt pro rozkošníky, které plamen připálil, — tak zlepšuje se rasa!“

„Příjemné zhasnutí,“ poznamenal Graham. „Ale— Okamžik přemýšlel. „Je tu druhá věc — dav, veliký dav chudých. Vymře snad? Nevymře. A trpí, jeho utrpení je silou, kterou i vy —“

Ostrog pohnul se netrpělivě a když mluvil, mluvil o něco méně hladce než prve.

„Neznepokojte se pro tyto věci,“ pravil. „Vše se teď vyřídí v několika dnech. Dav je velké, hloupé zvíře. A když nevymře? I když nezemře, může přece býti zkroceno a hnáno. Nemám sympatie s lidmi zotročilými. Slyšel jste tyto lidi zpívati a křičeti přede dvěma večery. Naučili je této písni. Kdybyste byl s chladnou krví některého z nich zavolal a ptal se ho proč křičí, nemohl by vám toho říci. Domnívají se, že křičí pro vás a že jsou vám věrní a oddáni. Zrovna tehdy byli hotovi pobiti Radu. Dnes — již mručí proti těm, kteří Radu svrhli.“

„Ne, ne,“ zvolal Graham. „Křičeli, poněvadž jejich život je

hrozný, bez radosti a pýchy, a poněvadž ve mne — ve mne — doufali.“

„A jakou byla jejich naděje? Jaká je jejich naděje? Jakým právem doufají? Pracují špatně a chtějí odměnu těch, kdo pracují dobře. Lidská naděje — čím je? Že jednoho dne přijde nadčlověk, že jednoho dne člověk méně cenný, slabý a zvířecí bude poroben a vyloučen. Poroben, když ne vyloučen. Svět není pro špatné, hloupé a vysílené. Jejich povinností — a krásnou povinností — je zemřít. Smrt pochybených! To je stezka, po které vzneslo se zvíře k člověku, po které jde člověk k vyšším věcem.“

Ostrog Učinil krok a obrátil se ke Grahamovi. „Mohu si představit, jak tento náš velký, světový stát se jeví Angličanu z doby Viktorie. Toužíte po všech starých formách, které představovaly vládu — jejich zbytky straší ještě po světě, volební výbory a parlamenty a celý bláznivý cop osmnáctého století. Zaráží vás naše Města Rozkoše. Mohl jsem si to myslit, — kdybych byl neměl co na práci. Ale poučíte se o jiném. Lid je jako vzteklý závistí — sympatisovali by s námi. I po ulicích se teď vykřikuje, aby se zničila Města Rozkoše. Ale Města Rozkoše jsou vyměšovací ústrojí státu, přitažlivá města, která rok co rok vstřebají vše, co je slábo a zkaženo, vše rozmařilé a lenivé, všecko lehké taškárství světa vstřebají k půvabnému zničení. Jdou tam, prožijí svůj čas, zemrou bezdětny; všechny ty hezké, pošetilé, lehkomyšlné ženy zemrou bezdětny a lidstvo se tím lepší. Kdyby byl lid rozumný, nezáviděl by bohatým jejich cestu smrti. A vy byste chtěl pošetilé dělníky bez mozku, z kterých jsme učinili otroky, emancipovati a zkusiti to, učiniti jim život zase lehkým a příjemným. A zrovna v době, kdy klesli k tomu, co jim přísluší.“ Usmál se způsobem, který podivně Grahama popuzoval. „Poučíte se lépe. Znam tyto myšlenky; jako chlapec

četl jsem vašeho Shelleye a snil jsem o volnosti. Není volnosti, než v moudrosti a ovládání sebe. Volnost je uvnitř, nikoli vně. Je každého věci osobní. Dejme tomu — což jest nemožno — že tito hemžící se, křičící blázni v modrém plátně, by dostali převahu nad námi; co potom? Padli by do rukou jenom jiným pánům. Pokud jsou ovce, bude příroda ploditi dravce. Znamenalo by to jenom průtah o několik století. Příklad aristokrata je osudný a jistý. Konec všeho je nadčlověk — přes všechny šílené protesty lidstva. Nechme je bouřiti, nechme jezvítěziti a usmrtni mne a lidi mně rovné. Jiní vstanou — jiní páni. Konec bude tentýž.“

„Jsem zvědav,“ pravil Graham svéhlavě.

Na okamžik stál sklíčeně.

„Ale musím sám spatřiti tyto věci,“ pravil, osvojuje si náhle přízvuk vládce, jenž si důvěřuje. „Jenom uzřím-li, porozumím. Musím se poučovati. To jsem vám chtěl, říci, Ostrogu. Nechci býti králem v Městě Rozkoše; to by mi nebylo radostí. Promarnil jsem dosti času vzduchoplavbou — a jinými věcmi. Chci poznati, jak lid teď žije, jak se obyčejný život vyvinul. Pak porozumím lépe těmto věcem. Chci poznati, jak žijí obyčejní lidé — zvláště lid dělnických tříd — jak pracují, žení se, dítky rodí, umírají —“

„To zvíte z našich realistických novelistů,“ radil Ostrog, najednou zaujat.

„Chci skutečnost a nikoliv realism,“ pravil Graham.

„Jsou tu obtíže,“ řekl Ostrog a přemýšlel. „V celku snad —“

„Neočekával jsem —“

„Myslí jsem —. A přece snad —. Pravíte, že chcete jíti ulicemi města, abyste viděl obecný lid.“

Náhle dospěl k nějakému závěru. „Bude nutno, abyste šel v přestrojení,“ řekl. „Město je silně rozčílono a odhalení vaší přítomnosti mezi nimi mohlo by zploditi strašnou vřavu. A ještě,

toto vaše přání, jíti do města — tato vaše myšlenka — Ano, teď kdy o tom přemýšlím, nezdá se mně to tak zcela — Může se to provést. Bude-li vás to vsutku zajímati! Jste, ovšem, Pánem. Bude-li vám libo, můžete brzy vyjiti. Asano zaopatří snadno přestrojení pro tuto vycházku. Doprovázel by vás A konečně — není tato vaše myšlenka tak zlou “

„Nebude vám třeba v ničem se poraditi se mnou?“ ptal se Graham náhle, když bylo v něm vzniklo zvláštní podezření.

„Ach, jakže! Ne! Ne! Myslím, že mně můžete ještě na nějaký čas svěřiti záležitosti,“ pravil Ostrog, usmívaje se. „I když budeme odlišného mínění —“

Graham pohleděl na něj ostře.

„Neočekáváte v dohledné době nějakého boje?“ ptal se náhle.

„Zajisté ne.“

„Myslil jsem na tyto negry. Nevěřím, že by měl lid v úmyslu nějaké nepřátelství proti mně, a konečně jsem já Pánem. Nechci, aby byli černoši povoláni do Londýna. Snad je to archaickým předsudkem, ale mám svoje vlastní pohnutky o Evropanech a radách podřízených. I stran Paříže —“

Ostrog stál, pozoruje ho pohledy pod staženým obočím. „N e p o v o l á m negrů do Londýna,“ pravil zvolna. „Kdyby však —“

„Nesmíte povolati ozbrojených negrů do Londýna, děj se co děj,“ řekl Graham. „V této věci jsem pevně rozhodnut.“

Po pomlčce rozhodl se Ostrog nemluvit a uklonil se uctivě.

Kapitola XX.

V MĚSTSKÝCH ULICÍCH.

A v oné noci Graham neznán a nepodezříván, oblečen v kroj nižšího úředníka větrných křídel, jenž má sváteční volno, a doprovázen Asanem oděným v modrém plátně Pracovní Společnosti, prohlížel město, kterým se onehdy potuloval, když bylo zastřeno tmou. Ale teď je viděl osvětleno a bdící, jako vír života. Přes příboj a bouření revolučních mocí, přes neobyčejnou nespokojenost a mručení o větším boji, ke kterému první povstání bylo jenom předehtou, proudily myriády obchodních proudů dosud ještě široce a silně. Věděl teď přece něco o rozměrech a karakteru nové doby, ale nebyl připraven na nekonečné překvapení, jaké skýtal pohled podrobný, na proud barev a živých dojmů, který plynul kolem.

To byl jeho první skutečný dotyk s lidem moderních dnů. Bylo mu jasno, že vše, co předcházelo, kromě snad jeho nahlédnutí do divadla a tržnice, mělo svůj uzavřený živel, že to byl pohyb uvnitř poměrně úzké, politické čtvrti, že všechny

jeho dřívější zkušenosti otáčely se bezprostředně o jeho vlastní postavení.

Ale zde bylo město ve své nej činnější noční hodině, lid vracel se ve velkém počtu ke svým vlastním zájmům, k skutečnému intimnímu životu, k obyčejným mravům nové doby.

Vystoupili nejprve v jedné třídě, jejíž protější plošiny byly naplněny modrými plátěnými stejnokroji. Tento roj, jak Graham viděl, byl částí průvodu – bylo to podivné, viděti průvod táhnouti městem v sedě. Nesly praporec z hrubé, červené látky s rudými písmeny. „Žádné odzbrojení,“ pravily praporec, většinou písmem hrubě načmáraným a měnicím se pravopisem, a „Proč bychom skládali zbraně?“, „Žádné odzbrojování.“ „Žádné odzbrojování.“ Prapor za praporem táhl kolem, proud praporů přešel okolo a po té na konec přišla povstalecká píseň a hřmotící kapela podivných nástrojů. „Ti všichni mají býti v práci,“ pravil Asano. „Neměli již po dva dni jídla, nebo je odcizili.“

Pak učinil Asano okliku, aby se vyhnul namačkaným zástupům, které zevlovaly na náhodný průvod s mrtvolami z nemocnice k pohřebišti; byly to paběrky po žních, které měla smrt při prvním povstání.

V tuto noc spalo málo lidí, všecko bylo na ulici. Ohromné rozčilení, neustálé zástupy věčně se měnící obklopovaly Grahama; stálý hřmot, výkřiky a záhadné úryvky sociálního zápasu, jenž právě započal, pletly a zatemňovaly mu mysl. Všude rozšiřovaly guirlandy, prapory a černé a podivné dekorace jeho popularnost. Všude zachycoval drobty onoho hrubého, těžkopádného dialektu, jehož užívaly nevzdělané třídy ve svém obecném obcování, to jest ony třídy, které byly mimo dosah fonografické kultury. Všude visel ve vzduchu tento nepokoj o odzbrojení a sice s jistou vlastností bezprostředního násilí, o

němž neměl po dobu svého osamocení v úradě větrných křídel ani zdání. Uznával, že jakmile se vrátí, bude nutno o této věci rokovati s Ostrogem, a sice ve smyslu daleko širším, než dosud, a zároveň o záležitostech, jež s tím byly ve spojení. Jeho pozornost byla této noci stále zaplavována, a sice již v prvních hodinách jejich putování městem, nepokojem a revoltou, tak že se musil vzdáti pozorování nesčíslných podivných věcí, jež jinak by byl nenechal bez povšimnutí.

Tato zaujatost způsobila rozdrobení jeho dojmů. Ale mezi tolikerymi předměty cizími a živými nemohl se žádný udržeti plnou silou, ať byl jakkoli osobní a naléhavý. Byly chvíle, kdy hnutí revoluční úplně zmizelo, bylo odhrnuto z jeho ducha, jako záclona, před nějakým novým rozčilujícím pohledem. K tomuto intensivnímu zkoumání nutila jeho ducha Helena, ale byly chvíle, kdy i ona sama ustoupila z okruhu jeho vědomých myšlenek. Jednu chvíli, na příklad, viděl, že projíždějí náboženskou čtvrtí, neboť snadné spojení v městě, jak umožňovaly je pohyblivé plošiny, působilo, že nebylo třeba roztroušených kostelů a kaplí. A jeho pozornost byla živě upoutána průčelím chrámu jedné křesťanské sekty.

Jeli sedíce na jedné rychlé hořejší plošině; budova zjevila se náhle při jedné zatáčce a blížila se rychle. Byla pokryta nápisy od vrcholu až k základům v živých barvách bílé a modré, kromě míst, kde obrovský, oslepující, kinematografický transparent představoval realisticky scénu z Nového Zákona a kde ohromný černý feston, svědčící, že populární náboženství sleduje populární politiku, visel přes písmena. Graham znal již fonetické písmo a tyto nápisy jej upoutaly, neboť byly vzhledem k jeho cítění většinou neuvěřitelně rouhavé. Mezi těmi, jež byly méně urážející, četl: „Spása v prvním patře v pravo.“ „Uložte svoje

peníze u svého Stvořitele.“ „Nejjistější obrácení na víru v Londýně, znalci operatéri! „Co by řekl Kristus ke spáci: — Jdi k dnešním světcům!“ — „Budiž křesťanem — nehleď k svému dnešnímu zaměstnání.“ „Nejskvělejší biskupové ve výstavě dnes v noci. Ceny obyčejné.“ „Živé požehnání činným obchodníkům.“

„Ale to je strašné!“ pravil Graham, když se vztyčil před nimi tento ohlušující výkřik obchodní zbožnosti.

„Co je strašné?“ ptal se jeho malý důstojník, jenž zřejmě hledal nadarmo něco nezvyklého v tomto křiklavém lesku.

„Toto! Podstatou náboženství je přece úcta.“

„Ach toto!“ Asano hleděl na Grahama. „Jste nad tím rozhorlen?“ pravil tónem člověka, jenž něco objevil. „Chápu to, ovšem. Zapomněl jsem zcela. Dnes jest závodění o upoutání pozornosti tolik přiosťřeno, a lidé jednoduše nemají pokdy, víte, aby se starali o svoje duše, jako dříve činívali.“ Usmál se, „Za starých dob měli klidné soboty a venkov. Ač jsem někde četl o nedělních odpolednech že —“

„Ale t o t o,“ pravil Graham, pohlédnuv zpět na vzdalující se modrou a bílou barvu. „To přece není jediným —“

„Mají sta různých způsobů. Ale ovšem, když některá sekta se neuplatní křikem, nevyplácí se. Bohoslužba se změnila s časy. Jsou sekty pro vyšší třídy s klidnějšími způsoby — drahým kadidlem, osobními pozornostmi a tím vším. Tito lidé jsou strašně populární a bohatí. Platí několik tuctů lvů za tyto místnosti Radě — vám, chtěl jsem říci.“

Mince činila Grahamovi dosud obtíže a tato poznámka o tuctu lvů přivedla jej bezprostředně k této otázce. V okamžiku byly zapomenuty v této nové zajímavosti řvoucí chrámy a jejich hemžící se reklamy. Obrat v rozmluvě naznačil a odpověď potvrdila, že zlato i stříbro byly zbaveny mincovního oběhu, že

ražené zlato, jež započalo svoji vládu mezi fénickými kupci, bylo konečně svrženo s trůnu. Změna byla postupnou, ale rychlou a byla způsobena rozšířením chekového systému, který již za jeho dřívějšího života vytlačil zlato ze všech větších obchodních záležitostí. V obyčejném obchodním styku městském, ano v peněžním styku celého světa platilo se malými hnědými, zelenými nebo růžovými cheky Rady znějícími na malé obnosy. Byly tištěny s blanko ukazatelem. Asano jich měl několik u sebe a při nejbližší příležitosti doplnil mezery své řady. Nebyly tištěny na roztrhaném papíru, nýbrž na poloprůsvitné tkanině, jež byla hedvábně ohebná a hedvábím protkaná. Přes všecky byl vytištěn snímek rozpiatého Grahamova podpisu — jeho první setkání s křivkami a obraty tohoto mu tak známého autografu od dvou set a tři let.

Několik příhod mezi tím neučinilo dosti hlubokého dojmu, aby záležitost o odzbrojení byla vypuzena z jeho myšlenek; zmatený obraz theosofického chrámu, jenž sliboval v ohromných písmenách v měnivém ohni DIVY, byl snad nejméně potlačen, ale pak zjevil se pohled do jídelny v Northumberland Avenue. Ta jej velice zajímala.

Díky energii a rozmyslu Ašanově, mohl si prohlédnouti toto místo s malé zakryté galerie, jež byla rezervována pro dohlížitele stolů. Budova duněla vzdáleným, tlumeným křikem, hvízdáním a voláním, jehož význam hned nepoznával, jenž ho však upomínal na jistý mysteriosní, kožitý hlas, který byl slyšel v noci při svém osamělém bloudění po vrácení se světla.

Uvykl již rozměrům a velikému počtu lidí, ale tento pohled upoutal jej přece na dlouho. Když byl pozoroval stolování dole podrobněji a mnoho otázek a odpovědí o jednotlivostech se

vystřídalo, tu uvědomil si plně význam této hostiny několika tisíc lidí.

Došel k tomu a byl tím velmi překvapen, že body, o nichž by byl očekával, že hned na počátku budou mu nápadný, nijak jej nezarážely, až se nějaká všední jednotlivost objevila mu hádankou a ukázala k samozřejmé věci, kterou byl přehlížel. Na příklad v tomto směru mu nenapadlo, že souvislost města, toto vyloučení počasí, tyto veliké dvorany a třídy, podmiňovaly zmizení domácnosti, že typický viktoriánský „domov“, malá cela z pálených cihel obsahující kuchyň a prádelnu, pokoj obytný a ložnici, mimo zříceniny, jež prostupovaly venkov, tak jistě zmizela, jako dřevěná chatrč. Ale teď teprve viděl, co vlastně bylo již od počátku zjevno, že Londýn, po stránce obytné, nebyl již shlukem domů, nýbrž ohromným hotelem, hotelem s tisícerými třídami zaopatření, s tisíci jídelnami, kaplemi; divadly, trhy a shromaždišti, souborem podniků, jichž on byl hlavním majitelem. Lidé měli svoje ložnice, snad s pokoji a předsíněmi, jež byly alespoň vždy zdravě upraveny, ať byl stupeň jejich pohodlí nebo odloučenosti jakýkoli. A v ostatním žili skoro tak, jako mnozí lidé v nových obrovských hotelech z doby viktoriánské, jedli, četli, přemýšleli, hráli, rozmlouvali na veřejných místech, chodili do práce do čtvrtí živnostnických, anebo pracovali ve svých pisárnách ve čtvrti obchodnické.

Viděl ihned, jak nutně se tento stav věcí vyvinul z dob Viktorie Základem moderního města bylo ode dávna hospodaření ve smyslu sdružené práce. Hlavní příčinou, která vadila v jeho vlastní generaci, aby se rozdělené domácnosti spojily, byla jednoduše ještě nedokonalá civilizace lidu, silná barbarská pýcha, vášně a předsudky, žárlivost, sokovství a násilnosti středních a nižších tříd, jež nutily k úplnému

rozdělování domácností. Ale změna a umírnění lidu bylo již tehdy v plném postupu. V krátkých třiceti letech svého dřívějšího života viděl ohromně vzrůstati mrav požívati jídel mimo domov; na příklad dříve oblíbené dusné kavárny ustupovaly otevřeným a vždy plným, vzdušným jídelnám, ženské kluby začínaly a obrovský vzrůst čítáren, zábavních podniků a knihoven svědčil o přibývání společenské důvěry. Tyto naděje dospěly mezi tím k dokonalému svému splnění. Uzavřená a oddělená domácnost byla zmizela.

Tito lidé pod ním, jak zvěděl, náleželi k nižším středním třídám, těm, jež byly zrovna nad modrými dělníky, byli z třídy, jež byla tak uvyklá v době viktoriánské jisti v ústraní se všemožnou opatrností, že její členové, když je příležitost uvedla k veřejnému jídlu, zakrývali svoje rozpaky buď hrubými žerty nebo zřejmě bojovným chováním. Ale tito veselí, ač lehce odění lidé dole, byli sice živého chování, spěšní a nesdílní, ale obratných způsobů a jistě navzájem bez nucenosti.

Jeho pozornost vzbudila důležitá maličkost; stůl byl a zůstal, pokud dohlédnouti mohl, rozkošně čist, nic neodpovídalo zmatku, rozházeným drobtům chlebovým, kalužím z omáček a příkrmů, převrženým nádobám s nápoji a rozházeným ozdobám, kteréž by byly vyznačovaly bouřlivý průběh viktoriánské hostiny. Stolní příbor byl úplně jiný. Neviděl ozdob ani květin a stůl byl bez pokryvky, a byl zhotoven, jak zvěděl, z pevné látky, jež měla vzhled a povrch damašku. Rozeznal, že tato damašková hmota byla vzorkována pěkně kreslenými obchodními návěstími.

V jakémsi výklenku stál před každým stolovníkem složitý aparát z porcelánu a kovu. Byl tu jenom jeden talíř z bílého porcelánu a s použitím kohoutků pro horkou a studenou

prchavou tekutinu čistil si jej host sám mezi jednotlivými jídly; umyl si též svůj elegantní nůž z bílého kovu a vidličku a lžící, kdy toho bylo potřeba.

Polévka a chemické víno, jež bylo obyčejným nápojem, byly podávány z podobných kohoutků a ostatní jídla běžela na stříbrných kolejkách ve vkusně upravených misách automaticky po stole. Host je zadržoval a bral si dle libosti. Objevovala se v malých dveřích na jednom konci stolu a mizela na druhém. Ona zvláštnost upadajícího demokratického smýšlení, ošklivá pýcha nízkých duší, která působí na stejně postavené, že se jim přičítá, aby si vzájemně posluhovaly, byla, jak viděl u těchto lidí, silně vyvinuta. Byl těmito jednotlivostmi tak zaujat, že zrovna, když chtěli odejiti, spatřil obrovské dioramatické reklamy, běžící majestátně po hořených stěnách a oznamující nejpodivuhodnější zboží.

Z tohoto sálu přišli do naplněné dvorany, a tu objevil příčinu hluku, jenž ho byl z počátku pomátl. Zastavili se u turnikettu, kde zaplatili vstupné.

Grahamova pozornost byla ihned zaujata hlasitým výkřikem, po němž následoval mocný, kožitý hlas. „Pán spí klidně,“ volal tento hlas. „Je při výtečném zdraví. Chce zbytek svého života věnovati vzduchoplavbě. Vyjádřil se, že jsou ženy krásnější než kdykoliv jindy. Haló! Hó! Naše podivuhodná civilisace uvádí jej v nezměrný úžas. V nezměrný úžas. Haló! Má velikou důvěru v mistra Ostroga. Naprostou důvěru v mistra Ostroga. Ostrog stane se jeho prvním ministrem; je zmocněn dosazovati a propouštěti veřejné úředníky – všechen postup je v jeho rukou. Všechen postup v rukou mistra Ostroga. Radové byli posláni do vlastního žaláře nad radnicí.“

Graham se zastavil při první větě, pohlédl vzhůru a spatřil

pošetilý obličej trubače, z kterého vycházel tento řev. To byl všeobecný zpravodajský stroj. Na chvíli zdál se nabírat dechu a bylo slyšeti pravidelné ťukání z jeho válcovitého tělesa. Pak zatroubil: „Haló, haló,“ a začal znovu.

„Paříž je právě uklidněna. Všechen odpor ukončen.

Haló! Černá policie obsadila všechna důležitá místa v městě. Bojovala velice udatně a pěla písně ku chvále svých předků, napsané básníkem Kiplingem. Jednou či dvakrát vyrazili mimo dozor a mučili a zmrzačili raněné a zajaté povstalce, muže i ženy. Morálka — nebudte rebely! Haha! Haló, haló! Jsou to čilí chlapi! Čilí, udatní chlapi. Budiž to nepokojné spiklenecké bandě v tomto městě výstrahou! Ohé! Spiklenecké bandě! , Pozemské špíně! Haló! Haló!“

Hlas umlknul. Bylo slyšeti zmatené hučení nesouhlasu ve shromáždění. „Zatracení negři.“ Nějaký muž blíže nich počal řečniti. „Je to čin Pána, bratři? Je to čin Pána?“

„Černá policie!“ pravil Graham. „Co je to?“ Nechcete snad tím říci —“

Asano dotkl se jeho ramene a pohleděl na něj varovně a hned na to počal ohlušivě volati jiný stroj a mluvil pronikavým hlasem: „Jahaha, Jahá, jap! Slyšte volati živé noviny! Živé noviny. Jaha! Strašné výtržnosti v Paříži. Jahahá! Pařížané vyprovokováni černou policií k vraždám. Děsné násilnosti. Divoké časy se vracejí. Krev! Krev! Jaha!“ Bližší tlachostroj křičel ohromivě: „Haló, Haló!“ a utopil konec věty a pokračoval trochu měkčím tónem než prve s novými poznámkami o hrůzách povstání. „Zákon a pořádek musí býti zachovány,“ pravil bližší tlachostroj.

„Ale,“ začal Graham.

„Neptejte se zde,“ pravil Asano, „sice budete zapleten v hádku.“

„Pojďme tedy dále,“ řekl Graham, „neboť o tom chci zvědět více.“

Když razil si se svým průvodem cestu k východu rozčileným davem, jenž se hemžil pod těmito hlasy, tu spatřil Graham lépe rozměry a vzezření tohoto sálu. V celku bylo v této ohromné místnosti asi tisíc těchto hvízdajících, křičících, řvoucích, hlučících a žvástajících velkých a malých strojů, každý se svým zástupem rozčilených posluchačů, většinou lidí v modrém plátně. Byly zde stroje všech velikostí; od malých žvatlajících mechanismů, jež se chtěly v automatických sarkasmech ve zvláštních koutech, celou stupnicí až k takovému padesátistopovému obru, jako byl onen, jenž prve zahoukal nad Grahamem.

Místnost byla neobyčejně naplněna, neboť veřejný zájem o průběhu událostí v Paříži byl velmi mocný. Zjevně byl boj mnohem divočejší, než jej Ostrog vyličoval. Všecky stroje mluvily o této věci a lid opakoval věty jako: „Linčování policisté“, „Živé ženy upáleny“, „Tlachání“, až bzučel celý sál. „Ale dovolí to Pán?“ ptal se jeden muž na blízku Grahama. „Je tohle začátek Pánovy vlády?“

Je tohle začátek Pánovy vlády? Dlouho ještě, když opustil tuto síň, pronásledovalo jej houkání, volání a pískání strojů: „Haló, Haló! Jahaha, Jaha, Jap! Jaha!“ Je tohle začátek Pánovy vlády?

Jakmile byli na ulici, počal se podrobně vyptávat Asana o průběhu boje v Paříži. „To odzbrojení! Proč jsou znepokojeni? Co to vše znamená?“ Asano zdál se míti na zřeteli, aby jej ujistil, že „vše je v pořádku“. „Ale tyto násilnosti!“ „Není koláče bez

roztlučených vajec," pravil Asano. „Je to jenom hrubý lid. Jenom v jedné části města. Jinak je všude pořádek. Pařížští dělníci jsou nejdivočejší na světě, vyjímaje našich.

„Jak? Londýnských?“

„Ne, japonských. Třeba držeti je na uzdě.“

„Ale ženy za živa spalovati!“

„Komuna!“ řekl Asano. „Oloupili by vás o majetek. Odstranili by majetek a dali by svět chátře, aby vládla. Vy jste Pán, svět vám náleží. Ale zde nebude komuny. Není zde třeba černé policie.“

„A byly vzaty všechny ohledy. Jsou to jejich vlastní negři – francouzský mluvící negři. Pluky senegalské a od Nigeru a z Timbaktu.“

„Pluky?“ ptal se Graham. „Domníval jsem se, že jenom jeden –“

„Ne,“ řekl Asano, pohleděv na něj. „Je jich tam více, než jeden.“

Graham pociťoval nepříjemnou bezmocnost.

„Nemyslíl jsem,“ začal a náhle se zamlčel. Zabočil bezprostředně jinam a prosil o vysvětlení o tlachostrojích. Většinou byl přítomný lid oděn chatrně nebo v roztrhaných šatech a Graham zvěděl, pokud se týkalo bohatších tříd, že ve všech lépe zařízených soukromých bytech v městě byly připevněny tlachostroje, které mluvily, jakmile se zatáhlo pákou. Obyvatel bytu spojoval je s kabely novinářského podniku, kterému dával přednost. Když to zvěděl, ptal se, proč chybějí v jeho komnatách. Asano se zarazil. „Na to jsem nevzpomněl,“ pravil. „Ostrog je dal asi odstraniti.“

Graham se podívil. „Jak jsem mohl věděti?“ zvolal.

„Snad se domníval, že by vás unavovaly,“ řekl Asano.

„Musí se ihned zase postavit, jakmile se vrátím domů,“ pravil Graham po chvilce.

Pochopoval stěží, že tyto zpravodajské sály a jídelna nebyly velikými ústředními závody, ale že bylo takových skoro bez počtu po celém městě. Ale všude znovu po celou noční výpravu zachycoval jeho sluch v některých nových čtvrtích v uličním ruchu zvláštní houkání Ostrogova orgánu: „Haló, Haló!“ nebo pronikavé volání jeho soupeře: „Jahaha, Jaha, Jap! — Slyšte hlas živých novin!“

Také jesle, do nichž právě vstupovali, nalézaly se všude. Přišli tam vytahovadlem a přes skleněný most, jenž vedl přes jídelnu a vznášel se v lehkém sklonu nad ulicemi. Aby mohl vstoupiti do prvního oddělení tohoto místa, bylo třeba, aby použil dle návodu Asanova svého mocného podpisu. Ihned byli vedeni mužem ve fialovém rouchu se zlatou sponou, odznaky to lékaře. Pozoroval z chování tohoto muže, že byl poznán a začal bez okolků se vyptávat na zvláštní zařízení tohoto ústavu.

Po obou stranách chodby, tiché a vycpávané, jako by měla tlumiti kroky, viděl řadu úzkých malých dveří, kteréžto zařízení připomínalo žaláře z doby Viktorie. Ale hoření část každých dveří byla z téže zelenavé průsvitné látky, která jej obklopovala při procitnutí, a uvnitř bylo temně viděti v každé komůrce velmi malé dítě, ležící v hnízdě z vaty. Složitě aparátů bděly nad ovzduším a zvonily daleko v ústřední kanceláři, při nejmenším překročení příznivé teploty a vlhkosti. Soustava takových jeslí skoro zcela zatlačila nejisté, dobrodružné náhody při kojení ve starém světě. Průvodce upozornil brzy Grahama na kojné. Byla to řada mechanických figur s pažemi, rameny a prsy, úžasně realistické modelace, pohyblivosti a textury, které však

dole měly pouze mosaznou třínožku a místo obličejů plochou desku pokrytou inseráty, jež budily zájem matek.

Ze všech cizích věcí, jež pozoroval Graham tuto noc, nic se tak nerozcházel s jeho navyklými představami, jako toto místo. Pohled na malé růžové tvory, jejichž slabé údy kolísaly nejistě v prvních chabých pohybech, ponechané o samotě, bez objetí a pocelu – to jej úplně odpuzovalo. Doprovázející jej lékař byl jiného mínění. Jeho statistický materiál dokazoval nezvratně, že za časů Viktorie nejnebezpečnější oddíl života byl onen v náručí mateřské a že v tomto období byla lidská úmrtnost ode dávna nejhroznější. Na druhé straně neztrácela tato Společnost jeslí, jež byla mezinárodním ústavem, ani ne půl procenta asi z milionu dětí, jež byly její zvláštní péči svěřeny. Ale Grahamův předsudek byl i vzhledem k těmto číslům příliš zakořeněný.

V jedné z mnohých chodeb tohoto ústavu setkali se s mladým párkem lidí v obyčejném modrém plátně, kteří nahlíželi transparentem a hystericky se smáli holé hlavě svého prvorozence. Grahamův obličej jevil asi jeho úsudek o nich, neboť jejich veselost přestala a stali se rozpačitými. Ale tato malá epizoda sesílila jeho náhlé přesvědčení o propasti mezi jeho zvyklými představami a mravy nové doby. Šel dále k místnostem k lezení a dětské zahrádce; byl užaslý a zarmoucený. Nekonečná hřiště našel prázdná! Moderní děti strávily alespoň noci dosud ve spánku. Když procházeli hřiště, vykládal mu malý důstojník vlastnosti hraček, jež se byly vyvinuly z oněch, které vynalezl inspirovaný, citlivý Froebel. Zde byly ošetřovatelky, ale mnoho zastupovaly stroje, které zpívaly, tančily a kolébaly.

Grahamovi nebylo dosud mnohé jasno. „Ale tolik sirotků!“ pravil rozpačitě, vraceje se tak k dřívějšímu svému nedorozumění, a byl znovu poučen, že to nejsou sirotci.

Jakmile opustili jesle, počal mluvíti o hrůze, kterou pociťoval pohlížeje na dítky v inkubačních skříních. „Což již není mateřství?“ pravil. „Bylo snad jen prázdným pojmem? Jistě bylo pudem. Tohle vypadá tak nepřírozně – skoro odporně.“

„Tudy přijdeme k taneční místnosti,“ pravil Asano místo odpovědi. „Jistě je naplněna. Přes politické nepokoje bude naplněna. Ženy nemají zájmu o politiku – vyjímaje tu a tam nějakou. Uvidíte matky – mladé ženy v Londýně jsou většinou matkami. V oné třídě lidu je to ctí, míti dítko – jako důkaz životní síly. Málo lidí ze středního stavu má více než jedno. U Pracovní společnosti je tomu, pokud se týká mateřství, jinak! Jsou dosud ohromně pyšní na děti. Přicházejí velmi často sem, podívati se na ně.“

„Míníte tedy, že zalidnění světa –“

„Klesá? Ano. Kromě u lidí z Pracovní společnosti. Je to bezohledné –“Vzduch náhle tančil hudbou a cestou zdola, kamž přicházeli příčným směrem, posetou skvělými sloupy, jak se zdálo z čistých ametystů, vyrojilo se množství veselých lidí a vyrazil povyk radostných hlasů a smíchu. Viděl kadeřavé hlavy, ověččená čela a šťastné, zmotané vlnění táhnouti v triumfu přes obraz.

„Uvidíte,“ pravil Asano s lehkým úsměvem. „Svět se změnil. Za okamžik uzříte matky moderní doby. Pojdme tudy. Tam ty vzadu spatříme brzy znovu.“

Vystoupili rychlým liftem až do jisté výše a vyměnili jej za jiný, pomalejší. Čím dále šli, tím hlasitější byla hudba, až byla blízko a plná a skvostná a s jejími nádhernými vlnami rozeznávali zároveň takt nesčíslných tančících nohou. Zaplatili vstupné u turnikettu a vystoupili na širokou galerii, s které

mohli přehlédnouti taneční sál, a vstoupili v plné kouzlo zvuků a obrazu.

„Zde,“ pravil Asano, „jsou otcové a matky těch maličkých, jež jste viděl.“

Dvorana nebyla tak bohatě ozdobena jako Atlantova, ale jinak byla co do velikosti tou nejskvělejší, kterou Graham byl viděl. Krásné figury s bílými údy, které podpíraly galerii, připamatovaly mu znovu obnovenou nádheru sochařství; zdálo se, že se ohýbají v zajímavých pózách a jejich obličej se smály. Pramen hudby, jež plnila prostor, byl skryt a celá, daleká, lesklá podlaha byla přeplněna tančícími páry. „Pohledte na ně,“ pravil malý důstojník, „pohledte, mnoho-li je v nich mateřství.“

Galerie, na které stáli, táhla se na okraji obrovského stínidla, jež na jedné straně oddělovalo taneční síň od zevnějšího sálu, z něhož bylo viděti širokými oblouky nepřetržitý proud městských ulic. V této vnější dvoraně byl velký zástup méně skvostně oděných lidí, skoro tak četný jako onen, který tančil, a většina jich měla modré plátno Pracovní společnosti, jež byla teď Grahamovi tak dobře známa. Byli příliš chudi, aby mohli projiti turnikettem ku slavnosti, a přece nebyli s to, aby odolali jejímu lákavému zvuku. Někteří učinili si docela volná místa a tančili také, nechávajíce vláti vzduchem svoje hadry. Někteří volali při tanci žertovné a jiné podivné narážky, kterým Graham nerozuměl. Jednou počal jeden z nich hvízdati refrain revoluční písně, ale zdálo se, že tento začátek byl ihned potlačen. Onen kout byl temný a Graham ničeho neviděl. Obrátil se zase do dvorany. Nad karyatidami stála mramorová poprsí mužů, kteří byli v tomto věku ctěni jako velicí morální osvoboditelé a průkopníci; většinou byla jejich jména Grahamovi neznáma, ač poznal Grant Allena, Le Gallienna, Nietzscheho, Shelleyho a

Goodwina. Veliké černé festony a výmluvné průpovědi sesilovaly obrovský nápis, který z části znetvořoval hoření konec taneční síně a ujišťoval, že „Slavnost procitnutí“ je v proudu.

„Myriády světí za tím účelem svátek anebo se proto vzdálili z práce, nehledě k dělníkům, kteří se zpěčují vrátiti se do práce,“ pravil Asano. „Tito lidé jsou vždy připraveni udělati si svátky.“

Graham kráčil k zábradlí, opřel se o ně a díval se dolů na tančící. Vyjímaje dva nebo tři v dálce si šeptající párky, jež se vkradly v ústraní, byli s vůdcem na galerii sami. Teplý dech vůně a životní síly stoupal k němu vzhůru. Muži, stejně jako ženy, byli lehce oděni, měli nahá ramena i hrdla, jak to dovolovalo všeobecné teplo města. Vlasy mužů byly upraveny často jako spousta ženských kadeří, brady měli vždy vyholené a mnozí z nich měli zardělé nebo zbarvené líce. Mnohé z žen byly velmi hezké, a všechny byly ustrojeny s hledanou koketerií. Když dole vznášely se kolem, viděl extatické obličejy s přivřenýma rozkoší očima.

„Jací jsou to lidé?“ ptal se náhle.

„Dělníci — zámožní dělníci. Lidé, jež byste nazval středním stavem. Neodvislí obchodníci s oddělenými obchody zmizeli dávno, ale máme skladníky, dozorce, strojníky ve stech družích. Dnešní noci je ovšem volno a každá taneční síň v městě bude naplněna, zrovna tak jako všechna místa pro bohoslužbu.“

„Ale — ženy?“

„Zrovna tak. Je dnes tisícero způsobů ženské práce. Ale měli jste již za vašich dob začátek neodvislé ženy dělnice. Většina žen je teď neodvislou. Nejvíce z nich je více nebo méně provdáno — máme množství způsobů zasubovacích — a to jim přináší více peněz a umožňuje jim bavit se.“

„Vidím to,“ pravil Graham a pohleděl na zardělé obličej, na míhavé a vířící pohyby a vzpomínal dosud na dusivý pocit, vzniklý pohledem na ony růžové, bezmocné údy. „A toto jsou — matky.“

„Mnohé z nich.“

„Čím více spatřuji z těchto věcí, tím spletitější zdají se mi vaše problémy. Toto, na příklad, je překvapením. Ona zpráva z Paříže byla překvapením.“

Po malé chvílce počal znovu:

„To jsou matky. Myslím, že si brzo navyknu moderní způsob dívati se na věci. Dosud na mně lpí starý návyk myšlení — návyk, jenž spočívá na potřebách, jež přestaly a jsou odstraněny. Ovšem, v naší době se požadovalo od ženy nejen aby rodila děti, nýbrž i, aby je milovala, jim se věnovala, je vychovávala — všechny podstatné činitele mravnosti a duchovní výchovy vděčilo dítě své matce. Anebo ji postrádalo. Připouštím, že mnoho dětí ji postrádalo. Dnes taková péče není nutnější, než jako by to byli motýli. Vidím to! Jenže byl ideál — postava vážné, trpělivé ženy, tiché a veselé paní domu, matky a stvořitelky lidí — milovati ji bylo jistým zbožněním —“

Zamlčel se a opakoval:

„Jistým zbožněním.“

„Ideály se mění,“ řekl malý muž, „jako se mění potřeby.“

Graham se probudil z okamžitého snění a Asano opakoval svoje slova. Grahamův duch se vrátil k věcem blízkým.

„Nahlížím ovšem úplnou toho rozumnost. Omezení, střízlivost, zralé přemýšlení, nezištné jednání, to jsou nutnosti barbarského stavu, života plného nebezpečí. Tvrdost je lidskou daní nepřemožené přírodě. Ale teď zvítězil člověk nad přírodou

ve všech praktických směrech — jeho politiku spořádají mistři použitím černé policie — a život je radostný.“

Pohleděl opět na tančící. „Radostný,“ pravil.

„Jsou okamžiky únavy,“ řekl malý důstojník zamyšleně.

„Všichni vypadají mladě. Tam dole bych byl jistě nejstarším. A v mé době bych byl v prostředních letech.“

„Jsou mladí. V této třídě je v městech, kde se pracuje, málo starých lidí.“

„Proč?“

„Život starých lidí není již tak příjemným jako býval, nejsou-li bohatí, aby si koupili lásky a pomoci. A máme zařízení, jež sluje ‚euthanasie‘.“

Ach, ta euthanasie!“ pravil Graham. „Lehká smrt?“

„Lehká smrt. Je to poslední potěšení. Společnost euthanasie to dobře provádí. Lidé platí obnos — je to drahá věc — dlouho předem, jdou do některého Města Rozkoše a vrací se chudí a mdlí — velmi mdlí.“

„Je ještě mnoho, čemu bych měl rozumět,“ pravil Graham po přestávce. „Ale vidím v tom ve všem logiku.“

„Celé řady našich zuřivých cností a zakyslých omezení byly následkem nejistoty a nebezpečí. Stoik i puritán byly již i v mé době typy mizejícími. Za starých dob byl člověk proti bolesti ozbrojen, dnes lační po požitku. V tom jest rozdíl. Civilisace zahнала bolest a nebezpečí tak daleko — pro boháče. A jenom boháči mají teď cenu. Spal jsem po dvě stě let.“

Asi minutu opírali se o zábradlí a sledovali spletené evoluce tance. Scéna byla opravdu velmi krásná.

„Bože!“ pravil náhle Graham. „Chtěl bych raději mrznouti jako poraněná stráž ve sněhu, než býti jedním z těchto malovaných bláznů.“

„Ve sněhu,“ pravil Asano, „mohlo by se mysliti jinak!“

„Jsem necivilisován,“ řekl Graham, nevšímaje si ho. „To je právě obtíž. Jsem člověkem primitivním — z doby kamenné. Jejich pramen vzteku a bázně a zlosti je zapečetěn a uzavřen, zvyky životní učinily je veselými a spokojenými a plnými radosti. Budte trpěliv s mým rozhořčením a hnusem z devatenáctého století. Pravíte, že tito lidé jsou obratní dělníci a tak dále. A mezi tím, co tito tančí, lidé bojují — lidé umírají v Paříži, aby udrželi svět, — aby tito mohli tančiti.“

Asano se lehce usmál. „Za tou příčinou umírají lidé i v Londýně,“ pravil.

Chvilu bylo ticho.

„Kde pak spějí?“ ptal se Graham.

„Nahoře a dole — v složitém hájemství.“

„A kde pracují? To je krotký život.“

„Dnes v noci uvidíte málo práce. Polovina dělníků je venku, nebo ve zbrani. Polovina těchto lidí světí svátek. Ale půjdeme k místům, kde se pracuje, přejete-li si toho.“

Chvilku pozoroval Graham tanečníky, pak se náhle obrátil. „Chci viděti dělníky. Z těchto jsem viděl dosti,“ pravil.

Asano jej vedl po galerii přes taneční síň. Poté přešli k příční chodbě, skrze kterou proudil dech svěžího, studenějšího vzduchu.

Asano pohleděl do této chodby kráčeje kolem, zastavil se, vrátil se k ní a otočil se s úsměvem ke Grahamovi. „Zde, Sire,“ pravil, „je něco — co vám bude alespoň známo — a přece —. Ale nechci vám to prozraditi. Pojďte !“

Vedl jej uzavřenou chodbou, ve které bylo najednou chladno. Ohlas jejich kroků prozrazoval, že tato chodba byla mostem. Dospěli na kruhovitou galerii, jež byla proti zevnější

povětrnosti zasklená a přišli tak do kulatého pokoje, jenž mu byl známý, ač se Graham nedovedl jasně upamatovati, kdy tam byl již vstoupil. V tomto pokoji byl žebřík — první žebřík, který patřil od svého procitnutí — po němž vystoupili vzhůru a dospěli tak do vysokého, temného, chladného prostoru, v němž byl jiný, skoro kolmý žebřík. Vylezli i po tomto, Graham dosud v plné nejistotě.

Ale nahoře pochopil a poznal kovové tyče, jichž se držel. Byl v kleci pod bání sv. Pavla. Báň vystupovala jen málo nad všeobecnou konturu města v tiché polosvětlo a skláněla se, lesknouc se olejovitě v několika vzdálených světlech, v okrouhlou propast temnoty.

Díval se mezi tyčemi ven do severní oblohy, čistě větrem vymetené, a viděl všecka souhvězdí nezměněna. Capella visela na západě, Vega vycházela a sedm třpytivých bodů Velkého Medvěda vznášelo se ve svém nádherném kruhu kolem Hvězdy Polární.

Viděl tyto hvězdy v jasné štěrbině nebes. Na východě a jihu zakrývaly oblohu veliké okrouhlé tvary větrných kol, tak že byla zář nad radnicí skryta. Na jihozápadě visel Orion a díval se jako bledý přízrak mezi prolamovaným železným trámovým a spletenými formami nad oslnivě jiskřícími světly. Vytí a volání siren přicházející z létacích stanic, oznamovalo světu, že je jeden z aeroplanů připraven k odplutí. Graham zůstal chvíli státi a pohlížel k jasné létací stanici. Pak zase obrátil zraky k severním souhvězdím.

Dlouho mlčel. „Toto,“ pravil, konečně, usmívaje se ve stínu, „zdá se tím nejpodivuhodnějším ze všeho.“

Státi v bání sv. Pavla a pohlížet zase jednou k těmto známým, tichým hvězdám!“

Odtud byl veden Graham Asanem klikatou cestou k velikým čtvrtím her a obchodu, kde byla velká část jmění v městě se nalézajícího prohrávána a vyhrávána. Měl dojem skoro nekonečné řady velmi vysokých sálů, obklíčených řadami a řadami galerií, do nichž se otvíralo tisíce kanceláří. Tyto sály byly přepnuty složitým množstvím mostů, lávek, kolejnic pro vzdušné motory, hrazdovými a kabelovými přesmyky. A zde vystupoval element prudké životní síly, nepodajné, spěšné činnosti mnohem výše než jinde. Všude panovala prudká reklama, až se mu točila hlava nad spleť světla a barvy. A tlachostroje zvláštního stuchlého hlasu byly tu ve velkém množství a plnily vzduch hbitým kvičením a idiotickou hantýrkou.

Místnost zdála se mu přeplněna lidmi, kteří byli buď hluboce rozčileni, nebo nadmuti skrytou lstí, ale zvěděl, že byla poměrně prázdná, neboť velký politický převrat posledních dnů stlačil obchody k neslýchanému minimu.

V obrovském prostoru stály dlouhé řady rouletových stolů; každý byl obklopen rozčileným, nevážným davem.

V jiném kupoval a prodával křičící Babel žen s bílými tvářemi a mužů s červenými hrdly a koženými plicemi akcie obchodního podniku naprosto fingovaného, který platil za každých pět minut disítiprocentní dividendu a rušil jistý díl svých akcií prostřednictvím loterního kola.

Tato obchodní činnost byla prováděna s takovou energií, že se snadno změnila v násilí, a když Graham se přiblížil k hustému davu, viděl v jeho středu dva vynikající obchodníky v prudkém boji zuby a nehty o nějaký choulostivý bod obchodní etikety. Něco zbylo ještě v životě, co stálo za boj. Dále zarazilo ho prudké oznámení ve fonetickém písmu ze šarlatových plamenů, jehož

každá písmena měla dvojnásobnou výšku muže: „ZAJIŠŤUJEME MAJITELE. ZAJIŠŤUJEME MAJITELE“.

„Kdo je tím majitelem?“ ptal se.

„vy.“

„Ale proč mne zajišťují?“ ptal se. „Proč mne ujišťují?“

„Neměli jste zajišťování?“

Graham přemýšlel. „Pojišťování?“

„Ano – pojišťování. Ťeď mne napadá, to bylo starší slovo. Pojišťují váš život. Tucty tuctů lidí berou pojistky, myriády lvů se na vás sází. A dále kupují jiní lidé roční splátky. To činí s každým člověkem nějak vynikajícím. Hledte zde!“

Množství lidu vlnilo se a řvalo a Graham viděl ohromné černé stínidlo, které se najednou osvětlilo ještě většími písmeny v planoucím purpuru. „Roční splátky na majitele – X 5 pr. G.“ Na to počal lid křičeti a řvati a množství těžce dýchajících mužů s divokými zraky běželo kolem chňapající ohnutými prsty do vzduchu. U jedněch malých dveří byla divá tlačeniice.

Asano učinil krátký výpočet. „Sedmnáct ze sta za rok jest jejich roční splátkou na vás. Neplatili by tak vysokých úroků, kdyby vás teď viděli, Sire. Ale nevědí to. Vaše annuity bývaly velmi jistým uložením peněz, ale teď jsou ovšem jen pouhou hrou. To je pravděpodobně zoufalá nabídka. Pochybují, že tito lidé dostanou svoje peníze zpět.“

Zástup koupěchtivých vzrostl tak hustě kolem nich, že se nemohli hnouti na chvíli ani v před ani v zad. Graham viděl mezi spekulanty velkou část žen, a to jej znovu upamatovalo na jejich hospodářskou neodvislost. Zdály se býti podivuhodně schopny starati se v davu o sebe, užívající svých loktů se zvláštní zručností, o čemž se přesvědčil Graham ku své škodě. Jedna z nich s kadeřavou hlavou byla chvíli zaklíněna v tlačeniici.

Pohledělana něj několikráte pevně, skoro jako by jej poznala a pak se k němu s námahou protlačila a dotkla se svou paží jeho ruky způsobem sotva náhodným a projevila pohledem, starým jako Chaldaea, že našel milost před jejíma očima. A pak hubený muž se šedým vousem, pokrytý mocným potem, jenž byl oslepen ke všem věcem pozemským, mimo ono zářící vnadidlo, vrhl se jako průtrž mračen mezi ně k tomu lákajícímu „X 5 pr. G.“

„Chtěl bych odtud,“ pravil Graham k Asanovi. „Toto jsem nechtěl viděti. Ukažte mně dělníky. Chci viděti lidi v modrém. Tito cizopasní blázni —“

Cítil se zaklíněna v zápasícím množství lidu a nadějná věta zůstala neukončena.

Kapitola XXI.

DOLE.

Z obchodní čtvrti jeli pak po pohyblivých plošinách do velmi vzdáleného městského okresu, kde bylo množství továren. Cestou vedly plošiny dvakrát přes Temži a vedly též širokým viaduktem přes velikou třídu, která vstupovala ze severní strany do města. V obou případech byl jeho dojem rychlý a v obou velmi živý. Reka třpytila se široce a vrásčité černou mořskou vodou, byla překlenuta budovami a po obou stranách se ztrácela v černo ohvězděné vzdálenými světly. Černé bárky s mužstvem v modrém šatě táhly dlouhým řetězem k moři. Silnice byla dlouhá a velmi široká a vysoký tunel, v němž jezdily neslyšně a rychle stroje s velikými koly. Také zde převládalo modré plátno Pracovní společnosti. Hladkost dvojité silnice, velikost a lehkost silných pneumatických kol v poměru k trupu vozů, to vše překvapilo Grahama mocně. Štíhlý a velmi vysoký vůz, po jehož obou delších stranách byly připevněny kovové tyče s mnoha sty visícími mrtvolami ovcí, z nichž kapala krev, připoutal ne-

příjemně jeho pozornost. Náhle odřízla hrana oblouku tento obraz.

Pak opustili plošinu a sjeli liftem dolů a šli chodbou, jež se skláněla, a dospěli tak zase k sestupujícímu výtahovadlu. Zevnějšek věcí se měnil. I úmysl architektonické výzdoby mizel, světla zmenšovala se co do počtu a velikosti, architektura stávala se vždy masivnější a masivnější v poměru k prostorům, dle toho, jak se blížili továrenské čtvrti. A v zaprášené místnosti hrnčičů pro výrobu hliněných smíšenin, mezi mlýny na živec, v prostorách pro pece kovodělníků, mezi žhavými jezery surového eadhamitu, všude měli muž, žena i dítě modré plátno.

Mnohé z těchto velkých a zaprášených galerií byly dnes jen tiché ulice mezi stroji, nekonečné vyhaslé peci plné popelu svědčily o revolučním vyrušení, ale kdekoliv se pracovalo, dělo se tak pomalými dělníky v modrém plátně. Jediní lidé, kteří neměli modrého plátna na sobě, byli dohlížitelé pracoven a Pracovní policie v oděvu oranžovém. A za čerstvého dojmu zardělých tváří v tanečních síních a síly vůle okresu obchodního mohl Graham pozorovati vpadlé obličej, mdlé svaly a unavené oči mnohých moderních dělníků. Ti, které viděl při práci, byli zřejmě fyzicky méně zdatní, než několik těch pestře oděných správců a žen dohlížejících, které práci řídily. Silní dělníci ze starých dob Viktorie vyhynuli za tažnými koňmi a podobnými živými prameny síly; na místo jejich drahých svalů vstoupil nějaký důmyslný stroj. Moderní dělník, muž nebo žena, byl většinou dohlížitelem strojů nebo topičem, sluhou a obsluhovatelem nebo vedeným umělcem.

Ženy, u porovnání s těmi, které měl Graham ve své paměti, byly výslovně nebezpečné racy s plochými prsy. Dvě stě let vybavení z morálních pout puritánského náboženství, dvě stě let

života městského, vykonalo své dílo a vyloučilo každou stopu ženské krásy a síly z myriád modrého plátna. Skvělost duševní nebo fysická, nějaký půvab nebo nějaká vlastnost výjimečná, byla vždy a zůstala jistým prostředkem k vysvobození z poroby, byla cestou, kudy bylo lze prchnouti v Město Rozkoše a jeho nádheru a slasti a konečně v euthanasii a mír. Nebylo lze očekávati od duší prostředně živených, aby byly s to odolávati takovým lákadlům. V mladých městech Grahamova dřívějšího života byly nedávno nahromaděné pracující davy různorodým množstvím, jež bylo ještě podrobena tradicí osobní cti a vysoké mravnosti; teď se odlišily v oddělenou třídu vlastního morálního a tělesného typu — ano i vlastního nářečí.

Vnikali stále hlouběji a hlouběji k dílnám. Přišli pak pod jednu ulici s pohyblivými plošinami a viděli její plošiny vysoko nad hlavou po jejích kolejích a pruhy bílého světla mezi štěrbinami. Továrny, v nichž se nepracovalo, byly spoře osvětleny; zdály se Grahamovi se svými zastřenými budovami pro gigantické stroje ponořeny v soumrak, a i tam, kde se pracovalo, bylo osvětlení méně skvělé než na veřejných ulicích.

Za žhoucimi jezery eadhamitu dospěli v okres zlatníků a s jistou obtíží a s použitím Grahamova podpisu vymohli si vstup do těchto galerií. Byly vysoké a temné a dosti chladné. V první provádělo několik lidí filigranové ozdoby; každý muž seděl u svého malého stolku s malým zastíněným světlem. Dlouhá perspektiva světelných skvrn s jasně ozářenými hbitými prsty, pohybujícími se mezi zářivými, žlutými nitěmi, s pozorným obličejem, jako tvář ducha, činila nejpodivnější dojem.

Práce byla překrásně prováděna, ale bez násilí modelu nebo kresby, většinou složité, groteskní tvary, nebo variace na některý geometrický motiv. Tito dělníci měli zvláštní, bílý stejnokroj

bez kapes a rukávů. Tento oděv oblékali, když přicházeli do práce, a večer byli svlečeni a prohlíženi, než opouštěli místnosti Společnosti. Ale policista práce řekl jim potichu, že přes všecku opatrnost je často Společnost okrádána.

Vzadu byla galerie žen, zaměstnaných řezáním a zasazováním deštiček z umělých rubínů a za nimi byli muži a ženy zaměstnané měděnými mřížkami, jež sloužily za podklad emailovým deštičkám. Mnozí z těchto dělníků měli rty a nosy zsinale bílé; byl to následek nemoci, která vznikala jistým purpurovým emailem, jenž byl právě velmi v módě. Asano se omlouval Grahamovi pro tyto urážející tváře, a dodal, že je právě tato cesta pro Grahama pohodlnou.

„Toto jsem chtěl právě vidětí,“ pravil Graham; „to jsem chtěl právě vidětí,“ a hleděl ovládnouti svoje leknutí při spatření zvláště nápadného znetvoření, jež mu náhle hledělo ztrnule ve tvář.

„Mohla začítí něco lepšího, než tohle,“ řekl Asano.

Graham učinil několik rozhořčených poznámek.

„Ale, Sire, nemohli bychom opravdu vydržeti s touto věcí bez purpuru,“ pravil Asano. „Za vašich dnů mohli lidé takové hrubé věci snéstí, byly o dvě stě let barbarství blíže.“

Šli dále po jedné z nižších galerií této továrny na email a došli k malému mostu, jenž přepínal klenutí. Graham viděl, pohlédnuv přes zábradlí, že dole byla loděnice pod oblouky ještě úžasnějšími, než jaké kdy spatřil. Ze tří bárek, zdušených moučkovitým prachem, skládal zástup kašlajících lidí, z nichž každý tlačil malý vozík, rozetřený živec; prach naplňoval vzduch dusící mlhou a světlo elektrické v něm žloutlo. Nezřetelné stíny těchto dělníků činily posunky kolem jejich nohou a spěchaly

před dlouhou obílenou zdí sem a tam. Ale co chvíli se některý zastavil a kašlal.

Pochmurná, obrovská spousta zdíva zvedající se z inkoustově černé vody, připamatovala Grahamovi množství chodeb, galerií a vytahovadel, jež se kupila z poschodí za poschodím mezi ním a nebem. Lidé pracovali mlčky pod dozorem dvou pracovních policistů; jejich nohy budily duté hřmění na prknech, po nichž chodili sem a tam. A když se díval na tuto scénu, počal skrytý hlas ve tmě zpívat.

„Ticho tam!“ zvolal jeden policista, ale rozkazu nebylo uposlechnuto a nejprve jeden a pak všichni ti bíle zaprášené lidé, kteří tam dole pracovali, spojili se v takt refrainu, pějce vyzývavě Píseň Revoluční. Nohy na prknech hřměly teď v rytmu zpěvu, jedna, dvě — jedna, dvě. Policista, který prve zavolal, pohlédl na svého soudruha a Graham viděl, jak pokrčil rameny. A více se nepokoušel přerušit zpěv.

A tak šli těmito továrnami a místy práce a viděli mnoho věcí bolestných a ohyzných. Ale proč bych zarmucoval laskavého čtenáře? Náš přítomný svět má dosti kormutlivého pro duši citlivou a není třeba se mučiti touto budoucí bídou. My, ať tomu jakkoliv, trpěti nebudeme. Naše děti snad, avšak co nám po tom? Tato procházka zanechala v Grahamově mysli bludiště vzpomínek, kolísavých obrazů ohražených síní, plných sklepení, zřených skrze mraky prachu, složitých strojů, běžících nití tkalcovských stavů, těžkého bití strojů valchovacích, řvaní a řinčení řemenů a pancířů, špatně osvětlených podzemních křídel spících budov, nekonečných perspektiv drobných světýlek. A zde zápach luhování kůže, a zde výpary pivovarské, a tady výpary nikdy nepoznané. A všude pnuly se pilíře a křížová klenutí takové mocnosti, jaké Graham dosud nebyl viděl, silní

Titáni z mastného, lesklého, cihlového zdívá, stlačení ohromnou tíhou onoho složitého městského světa, zrovna jako byly stlačeny tyto anemické miliony jeho složitostí. A všude byly blede tváře, hubené údy, znetvoření, ponížení.

Jednou a zase jednou a po třetí, slyšel Graham na své cestě těmito místy, dlouhé a neradostné, revoluční píseň. A jednou viděl dole v jedné chodbě zmatený zápas a zvěděl, že část těchto otroků sáhla po chlebě dříve, než byla ukončena práce. Graham vystupoval opět k plošinám, když spatřil několik dětí modře oděných, prchajících příční chodbou dolů a náhle upozoroval příčinu jejich paniky v podobě zástupu policistů, kteří ozbrojeni kyji, klusali zameziti nějaký nepořádek. A pak byl kdesi vzdálený nepokoj. Ale většinou tento zbytek dělníků pracoval, pracoval beznadějně. Všichni, jimž z padlého lidstva zbyla zmužilost, byli nahoře tuto noc, na ulicích a volali Pána a podrželi hrdinně svoje zbraně a povykovali.

Vynořili se z těchto potulek a stáli oslepeni v jasném světle střední cesty mezi plošinami. Slyšeli vzdálený křik a řev strojů jednoho Všeobecného Novinového Podniku a najednou se objevili utíkající lidé a podél plošin a na ulicích všude vzniklo volání a křik. Pak uzřeli ženu s obličejem plným němého, bílého děsu a jinou, která v běhu supěla a ječela.

„Co se to stalo?“ ptal se Graham zmateně, neboť nerozuměl jejich těžkopádnému dialektu. Pak slyšel to anglicky a poznal, že co každý křičel, co lidé vzájemně si volali, co ječely ženy, co přišlo jako první náraz vichřice před bouřkou, studeně a náhle do města, bylo toto: „Ostrog povolal Černou Policii do Londýna. Černá Policie přichází z Jižní Afriky . . . Černá Policie. Černá Policie.“

Asanův obličej zbělel a jevil úžas; váhal, pohlédl Grahamovi

do tváře a řekl mu, co již věděl. „Ale jak to mohou věděti?“ ptal se Asano.

Graham slyšel někoho volati. „Zastavte práci. Zastavte práci,“ a hrbáč s temnou pletí, směšně pestře oděný v barvě zelené a zlaté, přicházel ve skocích po plošinách k němu, hulákaje znovu a znovu v dobré angličtině: „To učinil Ostrog, Ostrog padouch! Pán je zrazen! „Jeho hlas byl chraptivý a řídká pěna kapala mu z ošklivých, křičících úst. Volal o nevyhovitelné hrůze, kterou způsobila Černá Policie v Paříži a běžel dále, volaje: „Ostrog, ten padouch!“

Na okamžik se Graham zastavil, neboť zase se mu zdálo, že tyto věci j sou pouhým snem. Pohleděl vzhůru na vysoké úskali budov po obou stranách, které na konci nad světly mizelo v modré mlze a dolů, podél řady řvoucích plošin a na křičící, utíkající kolem lidstvo, činící posunky. „Pán je zrazen!“ volali. „Pán je zrazen!“

Najednou přijala situace skutečnou a nutící formu v jeho duchu. Srdce mu počalo bít rychle a silně.

„Přišlo to,“ pravil. „Mohl jsem to tušiti. Hodina udeřila.“

Uvažoval rychle. „Co mám činiti?“

„Vraťte se do radnice,“ pravil Asano.

„Proč bych se neměl dovolati —? Lid je zde!“

„Ztratíte čas. Budou pochybovati, jste-li to vy. Ale shromáždí se kolem radnice. Tam naleznete jejich vůdce. Tam je vaše síla — u nich.“

„Kdyby to byla jenom pověst?“

„Zní to pravdivě,“ pravil Asano.

„Chci zvědět skutečnost,“ řekl Graham.

Asano pokrčil rameny. „Bylo by lépe jiti zpět k radnici,“

volal. „Tam se lid seběhne. Možná, že již teď nelze překročit zříceniny.“

Graham jej pozoroval s pochybností a následoval ho.

Běželi po schodovitých plošinách vzhůru až k nejrychlejší a tam oslovil Asano jednoho dělníka. Odpovědi k jeho otázkám byly v těžkopádném, vulgárním dialektu.

„Co řekl?“ tázal se Graham.

„Ví velmi málo, ale řekl mi, že by byla Černá Policie přibyla dříve, než lid o tom tušil, – kdyby toho byl někdo nevěděl z úřadu větrných křídel. Privil, že nějaká dívka.“

„Dívka? Ne – ?“

„Privil, dívka – nevěděl, kdo byla. Vyšla z radnice a volala hlasitě a řekla to lidem, kteří pracovali v rozvalinách.“

A pak volali ještě něco jiného, něco, co změnilo bezcílný povyk v rozhodné hnutí. Přišlo to ulicemi jako vichřice. „Na svá místa, na svá místa. Každý vezmi zbraně. Každý muž na stráž!“

Kapitola XXII.

ZÁPAS V RADNICI.

Když Asano a Graham pádili ke zříceninám kolem radnice, viděli všude zvedající se rozčilení lidu. „Do svých okresů! Do svých okresů!“ Všude spěchali muži i ženy v modrém oděvu z neznámých podzemních míst svého zaměstnání po schodech střední cesty vzhůru; na jednom místě sviděl Graham arsenál revolučního výboru obležený množstvím křičícího lidu, na jiném viděl několik mužů v nenáviděné žluté uniformě Pracovní policie, pronásledovaných rostoucím zástupem, prchajících kvapně po rychlé plošině, která běžela opačným směrem.

Výkřiky: „Na svá místa!“ staly se konečně nepřetržitým voláním, jak blížili se vládnímu okresu. Mnoho výkřiků bylo nesrozumitelných. „Ostrog nás zradil,“ volal jeden muž chraptivě znovu a znovu a zahřměl tento refrain Grahamovi do uší, takže jej ta slova pronásledovala. Tento člověk zůstal na rychlé plošině těsně vedle Grahama a Asana a volal k lidem, hemžícím se na dolních plošinách, jak se řítil kolem nich. Jeho volání

o Ostrogovi střídalo se s nějakými nesrozumitelnými rozkazy. Konečně běžel skákaje dolů a zmizel.

Grahamův duch byl naplněn hlukem. Jeho plány byly neurčitý a netvárný. Měl před očima jeden obraz, jak mohl by mluvit k zástupům se svého stanoviska, jako vladař a jiný, jak vstoupí k Ostrogovi tváří v tvář.

Cesta k radnici přes zříceniny byla neschůdna, ale Asano věděl, jak obejít tuto obtíž a vedl Grahama na pozemek ústředního poštovního úřadu. Pošta pracovala sice dle jména, ale modře oděni roznášeci pohybovali se ospale, nebo se zastavovali, aby se dívali oblouky svých galerií na volající lid, jenž běžel venku kolem. „Každý na své místo! Každý na své místo!“ Zde, na radu Asanovu dal se Graham poznati.

Pak přenesli se k radnici v kabelové kolébce. Již v krátké době od kapitulace Rady byla provedena veliká změna v zevnějšku ruin. Chrlící kaskady zlomeného mořského vodovodu byly zachyceny a zkroceny a obrovské provisorní roury táhly se nahoře podél na pohled křehkých podpěradel. Obloha byla protínána kabely a dráty znovu zřízenými, jež vedly do radnice a v levo od bílého stavení tyčila se spousta nového zdiva s jeřáby a jinými stavebními stroji, které byly v plné činnosti.

Pohyblivé plošiny, jež se táhly tímto okresem, byly opraveny, ač se pohybovaly pod volným nebem. Byly to ony plošiny, které Graham viděl s malého balkonu ani ne před devíti dny po svém procitnutí a dvorana, kde ležel ve ztrnutí, nalézala se na vzdálenější straně, kde bylo též nahromaděno množství roztříštěného a rozbitého zdiva.

Byl již jasný den a slunce svítilo zářivě. Ze svých velikých jeskyň plných elektrického světla přicházely rychlé plošiny naplněné zástupy lidí, které s nich proudily dolů a vždy hustěji

se shromažďovaly kolem zmatených spoust zřícenin. Vzduch byl naplněn jejich voláním a zástupy se tlačily a strkaly ke střední budově. Většinou sestávaly tyto davy z beztvárných rojů, ale tu a tam viděl Graham, že se chtěl uplatniti hrubý pořádek. A každý hlas v tomto chaosu volal k pořádku. „Na svá místa! Každý na své místo!“

Kabel donesl je do jedné síně, kterou Graham poznal jako předsíň ke dvoraně Atlantově, ve které krácel před několika dny s Howardem po galerii, aby se hodinu po svém procitnutí ukázal zmizelé Radě. Teď byla tato místnost prázdná, vyjímaje dva kabelové sluchy. Tito lidé zdáli se ohromně užasnouti, když v muži, jenž se vyšvihl s křížového sedadla, poznali Spáče.

„Kde je Helena Wottonová?“ ptal se. „Kde je Helena Wottonová?“

Nevěděli.

„Pak, kde jest Ostrog? Musím ihned mluvit s Ostrogem. Neuposlechl mne. Přišel jsem, abych mu vzal záležitosti z rukou.“ Aniž by čekal na Asana, šel naplíc prostorem, vystoupil na druhém konci po stupních, a odhrnuv záclonu stál tváří v tvář věčně se namáhajícímu Titánu.

Dvorana byla prázdná. Její vzezření bylo velmi změněno od chvíle, kdy ji poprvé spatřil. Utrpěla mnoho v prudkém zápase prvního výbuchu. Po pravé straně veliké sochy byla hoření polovice stěny zděli skoro dvou set stop odtržena a přes otvor byla napiata vrstva téže sklovité blány, jaká ho obklopovala při procitnutí. Tlumilo to sice řev lidu zvenčí, ale ne docela. „Na stráž! Na stráž! Na stráž!“ zdálo se, že říkají. Skrze tuto blánu bylo viděti trámy a podpěry kovových lešení, jež se dle potřeby velikého zástupu řemeslníků zvedala a klesala. Lenivý stavební stroj se štíhlými rameny z červeně natřeného kovu,

který zachycoval plasticky ještě měkké balvany minerální pasty a vyhazoval je pěkně na určená místa, vypínal se táhle přes tento zelenavě zbarvený obraz. Několik dělníků zíralo s něho dosud dolů na zástupy. Na okamžik Graham stanul, pozoruje tyto věci a. Asano jej dohonil,

„Ostrog bude asi v malé kanceláři zde dole,“ pravil Asano. Malý tento muž byl teď v obličejí olověně šedý a jeho oči pátraly v Grahamově tváři.

Došli sotva deset kroků od záclony, když se navinula vzhůru malá výplň v levo od Atlanta a zjevil se Ostrog s Lincolnem, následováni dvěma černě a žlutě oděnými negry. Šli napříč vzdáleným koutem dvorany k jiné výplni, která byla zdvižena a otevřena. „Ostrogu,“ volal Graham a při zvuku jeho hlasu obrátila se celá ta malá společnost v údivu.

Ostrog něco řekl k Lincolnovi a přistoupil sám.

Graham promluvil první. Jeho hlas byl povýšený a velitelský. „Co to slyším, co se děje?“ zeptal se. „Povolal jste negry – k potlačení lidu?“

„Není to příliš záhy,“ pravil Ostrog. „Od povstání byli čím dále, tím nevázanější. Podceňoval jsem –“

„Chcete tím říci, že ti ďábelští negři jsou na cestě?“

„Na cestě. Již je tomu tak – viděl jste lid – venku?“

„Není divu! Ale – po tom, co zvěděli. Vzal jste na se příliš mnoho, Ostrogu!“

Ostrog neodpověděl, ale přiblížil se.

„Tito negři nesmí přijít do Londýna,“ řekl Graham. „Jsem Pánem a nedovolím tomu.“

Ostrog pohleděl na Lincolna, jenž ihned se přiblížil a jeho dva průvodci těsně za ním. „Proč ne?“ ptal se Ostrog.

„Běloši musí být zdoláni bělochy. Mimo to –“

„Negři jsou jen nástrojem.“

„Ale o to se nejedná. Jsem Pánem a chci Pánem býti. A pravím vám, že tito negři nesmějí přijít.“

„Lid —“

„Důvěřuji lidu.“

„Poněvadž jste anachronismem. Jste člověkem z minulosti — jste náhodou. Jste snad vlastníkem polovičky světa. Ale nejste Pánem. Neznáte dosti, abyste byl Pánem.“

Pohleděl zase na Lincoln. „Vím teď, co myslíte — uhádl jsem něco z toho, co chcete učiniti. Ani teď není ještě pozdě varovati vás. Sníte o lidské rovnosti — o sociálním pořádku — máte všechny ony obnošené sny devatenáctého století ještě čerstvě a živě v duši a chcete vládnouti naší době, které nerozumíte!“

„Slyšte!“ pravil Graham. „Můžete to slyšeti — zvuk jako moře. Ne hlasy — nýbrž jeden hlas. Rozumíte mu zcela?“

„Naučili jsme je tomu,“ řekl Ostrog.

„Snad. Můžete je tomu odnaučiti? Ale dosti o tom. Negři nesmějí přijít.“

Následovala pomlčka a Ostrog mu hleděl do očí.

„Přijdou,“ pravil.

„Zakazuji to,“ řekl Graham.

„Vypluli.“

„Nepřeji si toho.“

„Ne,“ pravil Ostrog. „Je mi líto, že musím se řídití methodou Rady — k vašemu vlastnímu prospěchů — nesmíte se — připojiti k povstání. A teď, když jste zde. — Bylo to laskavé od vás, že jste sem přišel.“

Lincoln položil Grahamovi ruku na rameno. Náhle bylo Grahamovi jasno, jaké se dopustil ohromné chyby, že přišel do

radnice. Obrátil se k záclonám, které oddělovaly dvoranu od předsíně. Asanova ruka jej uchopila a zadržela. V následujícím okamžiku chytil Lincoln Grahama za plášť.

Obrátil se a uhodil Lincolna do tváře a ihned jeden z negrů jej uchopil za límec a rámě. Vykroutil se mu, jeho rukáv se hlasitě roztrhl a Graham se zapotácel zpět a byl druhým sluhou povalen. Padl těžce na podlahu a hleděl na vzdálený strop dvorany.

Vykřikl, převalil se v divém zápasu, uchopil jednoho sluhu za nohu, povalil jej a vzchopil se na nohy.

Lincoln se objevil před ním a odletěl ranou pod čelist, svalil se a zůstal ležeti. Graham učinil dva skoky a klopýtl. A pak mu leželo Ostrogovo rámě kolem krku, byl stržen do zadu, padl těžce a jeho ruce byly přidrženy k zemi. Po několika málo prudkých pokusech přestal zápasiti a ležel dívaje se na Ostrogovo těžce se dmoucí hrdlo.

„Vy — jste — zajatcem,“ supěl Ostrog jásaje. „Byl jste hodně pošetilým — že jste se vrátil.“

Graham obrátil hlavu a viděl skrze nepravidelně zelené okno ve stěně dvorany, jak lidé, kteří pracovali na stavebních jeřábech, rozčileně gestikulují k lidu dole. Viděli to!

Ostrog sledoval jeho pohled a ulekl se. Zavolal něco k Lincolnovi, ale ten se nepohnul. Kule třeskla mezi římsy nad Atlantem. Obě plochy průhledné látky, jež byly přes otvor napiaty, se roztrhly, okraje roztržené díry se zatemnily, zkroutily se, stáhly se rychle k rámoví a v okamžiku byla radní síň otevřena volnému vzduchu. Studený proud větru vnikl sem otvorem a přinesl bouři hlasů z věncí, z prostranství rozvalin; jako hlasy duchů znělo: „Zachraňte Pána!“ „Co to učinili Pánovi?“ „Pán je zrazen!“

A pak si uvědomil, že Ostrogova pozornost je odvrácena, že tlak jeho rukou povoloval a uvolniv své ruce, Graham se vzchopil na kolena. V následujícím okamžiku odhodil Ostroga zpět a stál na jedné noze uchopiv jednou rukou Ostroga za hrdlo, co Ostrogova ruka svírala hedvábí v Grahamově týle.

Ale v tom k nim přicházeli s výstupku lidé, v jejichž úmyslech se Graham mylil. Viděl někoho běžeti v dálce k záclonám předsíně a pak se mu Ostrog vysmekl a nově příšlí lidé vrhli se k němu. Byl nekonečně překvapen, když se ho uchopili. Poslechli volání Ostrogova.

Vlekli jej již několik tuctů metrů, když poznal, že to nebyli přátelé — že jej táhli k otevřenému otvoru. Když to zpozoroval, hleděl se jim vytrhnouti, hleděl se vrhnouti na zem a volal ze všech sil o pomoc. A teď slyšel volání mu odpovídající.

Sevrění v týle povolilo a hle! v dolním rohu trhliny objevila se na zdi nejdříve jedna, pak více malých černých postav, které křičely, mávajíce rukama. Přicházely z otvoru a seskakovaly do lehké galerie, která ústívala do Tichých Komnat. Běžely po ní, byly tak blízko, že Graham mohl viděti zbraně v jejich rukou. Pak těsně u jeho uší volal Ostrog k lidem, kteří drželi Grahama a ještě jednou zápasil ze všech sil, aby se ubránil jejich námaze, se kterou byl vlečen k otvoru, jenž se rozvíral, aby jej přijal. „Nemohou dolů,“ supal Ostrog. „Neodváží se páliť. Vše je v pořádku. Ještě jej před nimi zachráníme.“

Grahamovi se zdálo, že tento neslavný boj trval ještě dlouhé minuty. Jeho oděv byl na mnoha místech roztrhán, byl pokryt prachem a někdo mu šlápnul na ruku. Slyšel hlasy svých záchranců a jednou slyšel střelbu. Cítil, jak jeho síla mizí, cítil, že jeho úsilí je divé a bez cíle. Ale nepřišla mu pomoc a jistě neodvratně blížil se onen černý zející otvor.

Pak povolil tlak a Graham se s námahou pozvedl. Viděl vzdalující se Ostrogovu šedou hlavu a poznal, že ho již nikdo nedrží. Obrátil se a narazil zplna na muže v černém oděvu. Zelená zbraň třeskla vedle něho, paprsek pichlavého kouře dotkl se jeho tváře a ocelová čepel se zableskla. Ohromná dvorana se s ním zatočila.

Viděl, jak jeden člověk v oděvu světlemodrém ani ne tři stopy od jeho obličeje probodl černožlutého sluhu. Po té se položily na něj zase ruce.

Byl teď tažen dvěma směry. Zdálo se mu, že k němu lidé volají. Chtěl rozuměti a nemohl. Někdo jej uchopil za stehna; byl pozvednut přes mocný svůj odpor. Najednou pochopil a přestal zápasiti. Byl pozvednut na ramena mužů a nesen od zejícího otvoru. Deset tisíc hrdel jásalo

.Viděl lidi v černých a modrých oděvech běžeti a stříleli za prchajícími Ostrogovci. Jak byl pozvednut, viděl přes celou plochu dvorany pod sochou Atlantovou, viděl, že je nesen k vyvýšené plošině ve středu síně. Vzdálený konec dvorany byl již naplněn lidem, který k němu běžel. Dívali se na něj a jásali.

Pozoroval, že ho obklopovala jakási tělesná stráž. Horliví lidé kolem něho volali nezřetelné rozkazy. Zcela na blízkou viděl onoho černovousého muže v žlutém oděvu, který byl mezi těmi, již ho pozdravovali ve velkém divadle. Cosi rozkazoval. Dvorana byla již přeplněna vlnícím se lidem, malá kovová galerie skláněla se pod křičícím břemenem, záclony na konci síně byly odtaženy a v předsíni bylo viděti tlačeni. Hřmot vůkol byl takový, že sotva se mohl dorozuměti s mužem, jenž mu byl na blízkou. „Kam se poděš Ostrog?“ ptal se.

Muž, kterého se tázal, ukázal přes hlavy lidu na dolejší výplně, jež byly kolem dvorany na straně, která byla proti

otvoru. Byly otevřeny a lidé v modrém oděvu s černými šerpami pobíhali jimi a mizeli v pokojích a chodbách za nimi. Grahamovi se zdálo, jako by hlukem pronikal sem zvuk střelby. Byl nesen kolísavou křivkou velkou dvoranou k jednomu otvoru pod trhlinou.

Viděl lidi, kteří s jakousi hrubou disciplinou usilovali, aby zástupům zamezili k němu přístup a aby uvolnili kolem něho místo. Vyšel ze dvorany a spatřil hrubou novou zeď vystupovati prázdně před sebou, překlenutou modrým nebem. Postavili ho na nohy, někdo jej uchopil za rámě a vedl jej. Viděl onoho muže v žlutém oděvu těsně vedle sebe. Vedli jej vzhůru po úzkých schodech z cihel a blízko u něho tyčily se veliké, rudě natřené spousty strojů, jeřáby a páky a tiché motory velkých stavebních mechanismů.

Stál na výši schodů. Táhl ho po úzké, zamřížené stezce a náhle otevřel se před ním s ohromným křikem obrovitý amfiteátr zřícenin. „Pán je s námi! Pán! Pán!“

Volání plynulo jako vlna přes moře obličejů před ním, zlomilo se na vzdáleném úskalí rozvalin a vrátilo se k němu jako příboj křiku. „Pán je s námi!“

Graham pozoroval, že již není obklopen lidem, že stojí na malé improvisované plošině z bílého kovu, jež byla částí zdánlivě křehkého lešení, kteréž obklopovalo velkou spoustu radnice. Po celém ohromném prostoru zřícenin vířil a tlačil se volající lid a tu a tam se vynořovaly a třepetaly černé prapory revolučních spolků, tvoříce sporé zárodky organisace v tomto chaosu. Na příkrých stupních zdí a lešení, po nichž jeho osvoboditelé dosáhli otvoru do síně Atlantovy, visely husté zástupy, a malé energické, černé postavy, jež se zadržovaly pilířů a výstupků, statně usilovaly, aby pohnuly těmito stlačenými davy. Za ním, na

vyšším bodu lešení, zápolilo několik mužů s bijícími záhyby obrovského černého praporu. Zejícím otvorem ve zdi pod sebou mohl viděli stlačené, pozorné množství lidí ve dvoraně Atlantově. Vzdálené létací stanice na jihu vystupovaly jasně a živě a neobyčejnou průzračností vzduchu zdálo se, že se přiblížily. Ze střední stanice vystoupil osamělý aeropil, jako by chtěl plouti přicházejícím aeroplanům v ústrety.

„Co se stalo s Ostrogem?“ ptal se Graham a co ještě mluvil, viděl, že zraky všech se od něho obrátily ke štítu radniční budovy. Pohleděl též ve směru této všeobecné pozornosti. Na okamžik neviděl ničeho, než zubatou hranu stěny, obřezující se tvrdě a jasně na obloze. Pak poznal ve stínu vnitřek pokoje a s děsem rozeznal zelené a bílé ozdoby svého dřívějšího vězení. A tímto otevřeným pokojem přišla až k samému kraji strmé zříceniny malá, bíle oděná postava sledovaná dvěma jinými zdánlivě menšími postavami v černožlutém oděvu. Slyšel muže vedle sebe vykřiknouti „Ostrog“ a obrátil se, aby se tázal. Ale neučinil tak, neboť jiný z kolemstojících vyrazil zděšený výkřik a Graham spatřil náhle hubený, ukazující prst. Pohleděl a hle, aeropil, jenž se byl vznesl z létací stanice, když Graham se posledně tam díval, vznášel se k nim. Rychlý, pevný let byl mu ještě dosti novým, tak že upoutal jeho pozornost.

Přicházel blíže a zvětšoval se víc a více, až přeletěl vzdálenější okraj zřícenin a stal se viditelným hustým davům dole. Snesl se přes prostor a zase vystoupil a letěl nad hlavou, stále vystupuje, aby měl volnou cestu přes radnici, podobaje se blánitému, průsvitnému útvaru, jehož žebry pohlížel dolů osamělý vzduchoplavec. Aeropil zmizel za čarou zřícenin.

Grahamova pozornost obrátila se zase k Ostrogovi. Viděl, že dává rukama znamení a jeho sluhové odlamovali spěšně zdvo

vedle něho. V příští chvíli zjevil se aeropil znovu jako daleká, malá věc, přicházející obloukem široké křivky a letící volněji.

Náhle vykřikl muž v žlutém oděvu: „Co činí? Co činí ti lidé? Proč tam zanechali Ostroga? Proč jej nelapili? Přijmou ho— aeropil ho přijme! Ach!“

Tento výkřik našel ozvěnu voláním z rozvalin. Praskání zelených zbraní dolehlo přes propast ke Grahamovi vzhůru a když pohlédl dolů, viděl množství černo-žlutých stejnokrojů běžeti po jedné galerii, jež byly otevřeny pod výstupkem, na kterém stál Ostrog. Stříleli v běhu na neviditelné lidi a pak se vynořilo několik bleděmodrých postav, které prvnější pronásledovaly. Tyto malinké bojující postavy činily nejzvláštnější dojem, zdály se ve svém běhu jako drobní, cínoví vojáci ke hře. Podivný pohled na přeříznutý dům dával boji mezi nábytkem a chodbami dojem neskutečnosti. Byl, od Grahama vzdálen asi dvě stě stop a přibližně padesát stop nad hlavami lidu ve zříceninách dole. Černožlutí muži běželi do otevřené, klenuté chodby, obrátili se a vypálili salvu. Jeden modrý pronásledovník, jenž postoupil těsně ke kraji, hodil rukama do výše, zapotácel se stranou, zdál se Grahamovým smyslem viseti několik vteřin přes okraj a padl střemhlav dolů. Graham viděl, jak narazil na vyčnívající roh, odrazil se, dvakráte se přemetl a zmizel mezi červenými rameny stavebního stroje.

A pak padl stín mezi Grahama a slunce. Pohlédl vzhůru a viděl, že nebe bylo jasné, ale věděl, že aeropil přeletěl nad ním. Ostrog byl zmizel. Muž ve žlutém kroji vyrazil před ním ohnivě, byl spocen, ukazoval a hřmotil.

„Přistávají!“ křičel muž ve žlutém, „přistávají! Řekněte lidu, aby tam střílel. Řekněte jim, aby tam stříleli!“

Graham nerozuměl. Slyšel hlasité volání, opakující tyto záhadné rozkazy.

Náhle spatřil, že přida aeropilu vyjela přes okraj zřícenin a s nárazem se zastavila. V okamžiku porozuměl, že stroj přistál, aby na něm mohl uprchnouti Ostrog. Viděl vystoupiti modrou páru z hlubiny a pozoroval, že lidé dole pod ním teď začali střílet na vyčnívající přídu aeropilu.

Nějaký muž vedle něho zajásal chraptivě a Graham viděl, že modří povstalci dobyli klenuté chodby, kterou hájili ještě okamžik před tím muži černožlutí a běželi teď v nepřetržitém proudu otevřenou chodbou.

A najednou sklouzl aeropil přes okraj radnice a padal. Klesal nakloněn v úhlu čtyřicetipěti stupňů a padal tak příkře, že se zdálo Grahamovi, že se zdálo snad většině lidí dole, že je nemožno, aby se zase vznesl.

Padal tak blízko okolo Grahama, že mohl viděti Ostroga s vlajícími šedými vlasy, držícího vedoucí tyče u sedadla; že mohl viděti aeronauta s bledým obličejem, trhajícího zpět pákami, které táhly motor po jeho kolejnicích. Slyšel nezřetelný výkřik děsu nesčetného lidu dole.

Graham uchopil mříž před sebou a dýchal těžce. Tato vteřina zdála se věčností. Dolení vějíř aeropilu přeletěl o vlas nad lidem, jenž dole křičel a ječel a šlapal po sobě.

A pak se pozvedl.

Na okamžik se zdálo, že je nemožno, aby přelétl protější stěnu a pak, že je nemožno, aby přeletěl větrné kolo, vzadu se otáčející.

A hle! — přeletěl a vznášel se do výše, ještě nakloněn stranou, výše a výše do větrem vyčištěné oblohy.

Chvíle přimrazení přešla a nastoupil rozhořčený vztek,

když hemžící se davy poznaly, že jim Ostrog unikl. S opožděnou snahou obnovili svoji palbu, až se třesk spojil ve řvaní, až celý prostor se zatměl a zmodral a vzduch se stal řídkým kouřem jejich zbraní štíplavým.

Pozdě! Aeropil se zmenšoval a obrátil se a uháněl půvabně dolů k létací stanici, z níž byl prve na krátko se vznesl. Ostrog unikl.

Na chvíli vystupovaly, z rozvalin zmatené hlasy a pak se obrátila všeobecná pozornost zase ke Grahamovi stojícímu vysoko nahoře na lešení. Viděl obličje lidu k sobě obrácené a slyšel jejich jásot nad svojí záchranou. Z ústí ulic zazněla vzhůru revoluční píseň a rozšířila se jako vichr přes vlnící se moře lidstva.

Malá skupina lidí kolem něho blahopřála mu k jeho záchránění. Muž v žlutém oděvu stál těsně u něho, měl pevný obličej a lesknoucí se oči. A píseň stoupala hlasitěji a hlasitěji: jedna, dvě; jedna dvě; jedna dvě.

Zvolna pochopoval, jak velkou důležitost mají pro něj tyto věci a poznal rychlou změnu ve svém postavení.

Kdykoli se nalézal před těmito volajícími zástupy, stál Ostrog vedle něho, teď byl však tam — jeho protivníkem. Nebylo tu teď nikoho, kdo by vládl na jeho místě. I lid kolem něho, vůdcové a organisátoři davů dívali se k němu, aby viděli, co učiní, aby viděli, jak bude jednat, čekali jeho rozkazů. Byl skutečně králem. Jeho loutkové kralování bylo u konce.

Byl pln ochoty učiniti, co od něho očekávali. Jeho nervy a svaly se chvěly, jeho duch byl snad trochu pomaten, ale nepociťoval ani strachu ani zloby. Ruka, na kterou mu vkročili, byla horká a cítil v ní šhubání. Byl trochu nervosní, nevěda jak by se měl chovati. Věděl, že nemá obav, ale chtěl, aby se

nezdál ustrašeným. Ve svém dřívějším životě býval více rozčilen při pouhých, na dovednosti se zakládajících hrách. Měl touhu jednati ihned; věděl, že nesmí příliš mysliti na ohromnou složitost boje, jinak že by byl ochromen pocitem právě této složitosti. Tam naproti tyto čtverhranné, modré útvary, létací stanice — ty znamenaly Ostroga; s Ostrogem bojoval o svět.

Kapitola XXIII.

AEROPLANY NA CESTĚ.

Nějakou chvíli nebyl Pán Země ani pánem své vlastní mysli. I jeho vůle zdála se mu vůlí cizí, jeho vlastní skutky jej překvapovaly a byly jenom částí jeho podivných, zmatených zkušeností, jež se hrnuly přes jeho bytost. Tyto věci byly jisty: aeroplany přicházely, Helena Wottonová prozradila jejich příchod lidu, a on byl Pánem Země. Každá z těchto skutečných událostí zdála se zápasiti, aby se zmocnila zcela jeho myšlenek. Vystupovaly z pozadí hemžících se síní, vyvýšených chodeb, komnat naplněných okresními vůdci, sálů s kinematografy a telefony a oken, z nichž byl výhled na vařící se moře lidí na pochodu. Muž ve žlutém a lidé, o kterých se domníval, že jsou okresními vůdci, buď jej tlačili vpřed nebo jej poslušně následovali; bylo těžko o tom rozhodovati. Snad činili trochu oboje. Snad byli všichni hnáni neviditelnou, netušenou mocí. Byl si vědom, že je mu vyhlásiti proklamaci k lidu Země, byl si vědom jistých velkolepých myšlenek, které mu tanuly na mysli a které chtěl říci. Mnohé drobné události se staly, a pak se octnul

s mužem ve žlutém oděvu v malém pokoji, kde jeho prohlášení mělo býti sepsáno.

Tento pokoj byl zařízen v groteskní modernosti. Uprostřed byl jasný ovál, osvětlený shora zastřenými elektrickými světly. Vše ostatní bylo ve stínu, a dvojité, přesně přiléhající dvěře, jimiž vstoupil z hemžící se dvorany Atlantovy, působily, že bylo na tomto místě veliké ticho. Temný úder těchto dveří, jak se zavřely za ním, náhlé umlknutí hřmotu, v němž celé hodiny se pohyboval, chvějící se světelný kruh, šepot a neslyšitelné, rychlé pohyby nezřetelně viditelných sluhů ve stínu, to vše působilo podivným dojmem na Grahama. Veliká ucha fonografického aparátu rozvírala se řadou pro jeho slova, černé oči velkých fotografických komor očekávaly jeho počínů, za nimi leskly se kovové tyče a závitky a něco vířilo s bručivým bzukotem. Pokročil do středu světla a jeho stín se stáhl v černou a ostrou, malou skvrnu u jeho nohou.

Nejasný útvar věcí, které chtěl říci, byl již v jeho mysli. Ale toto ticho, toto odloučení, tento náhlý ústup z nakažlivého množství, toto tiché posluchačstvo zejících upřeně zírajících aparátů— toho neočekával. Zdálo se mu, že mu všechny podpory byly vzaty rázem; bylo mu, jako by se v tom náhle octnul, jako by náhle sebe sama objevil. V okamžiku byl proměněn. Obával se, že bude nepřiměřený, obával se, že bude divadelní, bál se zvuku svého hlasu, bál se, že nebude duchaplný. Udiven obrátil se k muži v žlutém oděvu s prosebným posunkem. „Na okamžik,“ pravil. „Musím sečkati. Nepředstavoval jsem si, že to bude takové. Musím přemýšleti, co mám říci.“

Mezi tím, co ještě váhal, přibyl rozčilený posel se zprávou, že první aeroplany letěly přes Arawan.

„Arawan?“ ptal se. „Kde je to? Je to však jedno, přicházejí. Přijdou. Kdy?“

„Za soumraku.“

„Velký Bože! Za několik jen hodin. Jaké zprávy máte z létacích stanic?“ ptal se.

„Lid z jihozápadních okresů je připraven.“

„Připravení“

Obrátil se znovu netrpělivě k černým kotoučům čoček.

„Myslím, že to má být jakási řeč. U Boha,— kdybych jen jistě věděl, co by se jim mělo říci. Aeroplany v Arawanu. Musily vylouit před hlavní flottou. A lid pouze připraven! Jistě ...“

„ó, co na tom záleží, mluvím-li dobře nebo špatně?“ pravil a cítil, jak se světlo stalo jasnějším.

Načrtal neurčitou větu demokratického smýšlení, když jej náhle přemohly pochybnosti. Jeho víra ve vlastní heroismus a povolání ztratila, jak se mu zdálo, celou svoji přesvědčivou půdu. Zatlačil ji obraz malé rozpínající se nicoty v bouřlivé poušti nesrozumitelných osudů. Najednou bylo mu zcela jasno, že toto povstání proti Ostrogovi bylo předčasné, že bylo předurčeno k nezdaru, že bylo náběhem vášnivé neschopnosti proti věcem neodvratným. Představoval si rychlý let aeroplanů, jako by to byl úder jeho osudu. Žasnul, že mohl kdy věci viděti v jiném světle. V této poslední nouzi rozvažoval, zavrhnul uvažování resolutně stranou a rozhodl se provésti za každou cenu to, na čem se ustanovil. A nemohl nalézt slov, jak by počal. A co tu ještě stál, váhavě a rozpácit, na rtech již s indiskrétní omluvou o své neschopnosti, vnikl k němu lomoz mnoha lidí, kteří volali, a dupot sem a tam běhajících nohou. „Počkejte,“ volal někdo a dvěře se otevřely. „Ona přichází,“ pravily hlasy. Graham se obrátil a bdící světla zbledla.

Otevřenými dveřmi viděl blížiti se štíhlou, šedou postavu přes rozměrnou dvoranu. Srdce mu poskočilo. Byla to Helena Wottonová. Za ní a kolem ní kráčela bouře pochvaly. Muž ve žlutém oděvu vyšel z bližších stínů do světelného kruhu.

„Tato dívka nám řekla, co Ostrog učinil,“ pravil.

Její tvář planula a těžké vrkoče jejích černých vlasů padaly jí přes ramena. Záhyby jejího měkkého hedvábného roucha plynuly s ní dolů a vlnily se rytmem jejího kroku. Přicházela blíže a blíže a Grahamovo srdce bilo prudce. Všecky jeho pochyby zmizely. Stín dveří padl na její obličej a byla u něho. „Nezradil jste nás?“ volala. „Jste s námi?“

„Kde jste byla?“ pravil Graham.

„V úřadu jihozápadních okresů. Ještě před desíti minutami jsem nevěděla, že jste se vrátil. Šla jsem do úřadu jihozápadních okresů, abych se setkala s okresními vůdci, kteří měli dáti lidu zprávu.“

„Vrátil jsem se, jakmile jsem slyšel —

„Věděla jsem to,“ volala, „věděla jsem, že budete s námi. A byla jsem to já— já jsem jim to sdělila. Povstali. Celý svět povstává. Lid se probudil. Díky Bohu, že jsem nejednala nadarmo! Vy jste dosud Pánem.“

„Vy jste jim to řekla,“ pravil zvolna a viděl, že ač měla pevný zrak, že se jí chvěly rty a že se jí dmula a klesala ňadra.

„Řekla jsem jim to. Věděla jsem o rozkaze. Byla jsem zde. Slyšela jsem, že negři mají přijíti do Londýna, aby vás střežili a aby drželi lid na uzdě — a aby vás drželi v zajetí. A zamezila jsem to. Vyšla jsem a řekla jsem to lidu. A vy jste dosud Pánem.“

Graham pohleděl na černé čočky komor, na veliká naslouchající ucha a opět na její obličej. „Jsem dosud Pánem,“

pravil velmi zvolna a rychlý útok flotty aeroplanů přeletěl jeho myslí

„A vy jste tak učinila? Vy, Ostrogova neteř.“

„Pro vás,“ volala. „Pro vás! Abyste vy, na kterého svět čekal, nebyl ošizen o svoji moc.“

Graham stál chvíli beze slov, dívaje se na ni. Jeho otázky a pochyby prchly v její přítomnosti. Vzpomněl si na slova, která chtěl říci. Zase pohleděl na komory a světlo kolem něho se rozjasnilo. Obrátil se zase k ní.

„Vy jste mne zachránila,“ řekl; „vy jste zachránila moji moc. A bitva začíná. Bůh ví, co tato noc uzří — ale nectí to nebude.“

Zamlčel se. Pak oslovil neviditelné davy, které k němu pohlížely těmito groteskníma, černýma očima. Nejprve mluvil zvolna.

„Muži a ženy nové doby,“ pravil, „povstali jste, abyste bojovali za své pokolení! . . . Nemáme před sebou lehkého vítězství.“

Zamlčel se, aby sebral slov. Myšlenky, které mu byly tanuly na mysli, než přišla Helena W attonová, se vrátily, ale byly změněny. Nebyly již dotčeny stínem mělkosti. „Tato noc je jenom počátkem,“ volal. „Tato nastávající bitva, tato bitva, která se rozpoutá dnešní noci, jest jenom počátkem. Možná, že bude vám bojovati po celý život. Nerozpakujte se, i kdybych byl poražen, i kdybych byl úplně přemožen.“

Cítil, že to, co má na mysli, je příliš neurčité, aby bylo oděno v slova. Rozvažoval okamžik, začal s neurčitým napomínáním a pak zmocnila se ho řečnická bouře. Mnohé, co řekl, bylo pouze všeobecnou frází v zájmu lidství ze zmizelého věku, ale přesvědčení, jevící se v jeho hlase, dodávalo jí životnosti. Vyprávěl modernímu lidu a ženě, jež mu stála po boku o

poměrech ze starých dob. „Přicházím k vám z minulosti,“ pravil, „se vzpomínkou na dobu, ve které jsme doufali. Moje doba byla dobou snů — dobou počátků, dobou šlechetných nadějí. Po celém světě učinili jsme přítrž otroctví, po celém světě rozšířili jsme touhu a přání, aby války přestaly, aby muži i ženy mohli žít v šlechetnosti, volnosti a míru . . . Tak jsme doufali v minulých dnech. A co se stalo s těmito nadějemi? Čím je dnes člověk, po dvou stech letech?“

„Veliká města, ohromná moc, souhrnná velikost, která převyšuje naše sny. Za tím jsme se nepachtili a přišlo to. Ale jaké jsou malé životy, které tvoří veliký život? Jaký je všeobecný život? Jakým byl vždy — starost a práce, život omezený a nevyplněný, život zkoušený mocí, zkoušený bohatstvím, ztracený v marnotratnosti a bláznovství. Stará víra vybledla a změnila se, nová víra— je nějaká nová víra?“

Cítil, že věří ve věci, v než již dávno si přál věřit. Ponořil se k víře, uchopil ji a držel se nějaký čas na její výši. Mluvil přerývaně, ve zlomených, neucelených větách, ale z celého svého srdce a síly, jež vzešla mu z této nové víry. Mluvil o velikosti sebezapření, o své víře v nesmrtelný život lidstva, v němž žijeme a pohybujeme se a máme svůj domov. Jeho hlas vystupoval a klesal a zaznamenávající přístroje bzučely mu svoji spěšnou pochvalu a nezřetelní sluhové jej pozorovali ze stínu. A ve všech pochybných místech jeho řeči udržel jeho upřímnost pocit, že má po boku tichou pozorovatelku. V několika slavných okamžicích byl unesen, neměl pochybnosti o svém hrdinství, neměl pochybnosti o svých hrdinných slovech, vše bylo mu vyrovnané a jednoduché. Jeho výmluvnost již neochabla. A pak ukončil svoji řeč. „Zde a teď,“ volal, „činím svoji poslední vůli. Vše, co mně v tomto světě náleží, dávám lidu tohoto světa.“

Dávám vám a dávám vám sebe sama. A jak Bůh dopustí, chci buď pro vás žítí, nebo chci zemřítí.“

Skončil živým posunkem a obrátil se. Viděl světlo svého okamžitého vytržení, jak se obrází ve tváři dívky. Jejich oči se setkaly; její zraky tonuly v slzách nadšení. Zdálo se, jako by je něco nutilo, aby přistoupili k sobě. Tiskli si ruce a stáli proti sobě ve výmluvném mlčení. Zašeptala. „Věděla jsem,“ zašeptala. „Věděla jsem.“ Nemohl promluvit, tiskl její ruku ve své. Jeho mysl byla jevištěm gigantických vášní

Muž ve žlutém oděvu stál vedle nich. Oba nepozorovali jeho příchodu. Privil, že jihozápadní okresy jsou na pochodu. „Nebyl bych toho očekával tak záhy,“ volal. „Je to zázrak. Pošlete jim několik slov na cestu ku podpoře.“

Graham pustil Heleninu ruku a díval se na něj upřeně, jsa duchem nepřítomen. Pak vrátil se rázem ke své dřívější myšlence o létacích stanicích.

„Ano,“ pravil. „Tak je to dobře, tak je dobře.“ Přemýšlel o poselství. „Řekněte jim: – výborně, Jihozápadní.“

Obrátil se zase k Heleně Wottonové. Jeho tvář jevila boj mezi odporujícími si myšlenkami. „Je třeba zmocnit se létacích stanic,“ řekl. „Neučiníme-li tak, přistanou tam černoši. Je nutno tomu zamezit za každou cenu.“

Cítil, ještě pokud mluvil, že to, co řekl, nebylo v jeho mysli, než byl přerušen. Viděl stopu překvapení v jejích očích. Zdálo se, že chtěla promluvit a v tom byl její hlas přehlušen pronikavým zvonem.

Grahamovi napadlo, že od něho očekávala, že povede lid na tomto pochodu, a to že je jeho úkolem. Ihned se k tomu nabídl. Obrátil se k muži ve žlutém oděvu, ale mluvil k ní. Viděl v její líci odpověď. „Zde nejsem k ničemu,“ pravil.

„Je to nemožno,“ odporoval muž ve žlutém. „Je to boj v králícih doupatech. Zde jste na místě.“

Široce vykládal celou věc. Ukázal k pokoji, kde by měl Graham čekat, a dodal, že není jiné možnosti. Musíme vědět, kde se nalézáte,“ řekl. „Každým okamžikem může nastati krise, jež by vyžadovala vaši přítomnosti a vašeho rozhodnutí.“ Tento pokoj byl malá komnata, zařízená s přepychem. Byly tu zpravodajské stroje a rozbité zrcadlo, jež bylo kdysi ve spojení se zrcadly ve vraním hnízdě. Grahamovi se zdálo přirozeným, že Helena zůstane u něho. Tanul mu na mysli obraz takového ohromného dramatického zápasu, jak si jej vyvodil ze spoust lidí ve zříceninách. Ale teď neměl před sebou jeviště bitevního pole, jak si je představoval. Byl místo toho odloučen — a v nejistotě. Až teprve když pokročilo odpoledne, sestavil si pravdivější obraz o boji, který zuřil neslyšitelně a neviditelně ve vzdálenosti čtyř mil od něho, pod létací stanicí v Roehamptonu. Byl to zvláštní a bezpříkladný zápas, bitva skládající se ze sto tisíců malých bitev, bitva odehrávající se v bludišti chodeb a kanálů, bojovaná mimo oblohu a slunce v záři elektrické, bojovaná v obrovském zmatku zástupů nevyzvočených ve zbrani, vedených hlavně voláním, zástupů, jež byly otupeny bezduchou prací a enervovány dvěstěletou tradicí zotročilosti, proti zástupům demoralisovaným životem plným dovolených výsad a smyslné prostopášnosti. Neměli dělostřelectva, nerozlišovali mezi tou neb onou mocí; jedinou zbraní na obou stranách byla ona malá, zelená, kovová karabina, jejíž tajná výroba a náhlé rozdělení v ohromných spoustách mezi lid bylo jedním z rozhodujících tahů Ostrogových proti Radě. Málo kdo měl s touto zbraní zkušenosti, mnozí z ní nikdy nevystřelili, mnozí, kteří ji měli, přišli bez střeliva a nikdy nebylo divočejší střelby v dějinách války. Byla to

bitva ochotníků, ošklivá válka pokusná; ozbrojení buřiči bojovali proti ozbrojeným buřičům. Ozbrojení buřiči byli hnáni vpřed slovy a zběsilostí písně a suggestivním dupotem davů a proudili v bezpočetných myriádách k menším ulicím, k pokaženým výtahovadlům, ke krví kluzkým galeriím, k sáním a chodbám plným dusivého dýmu, pod létacími stanicemi, aby se tam naučili, když ústup byl beznadějný, starodávným tajemstvím války. A nad hlavou, nehledě k několika střelcům na střechách a několika sloupcům páry, jež se k večeru rozmnožily a ztemněly, byl den plný jasu. Ostrog neměl, jak se zdálo, po ruce pum a ve všech prvních obrazech bitvy neměli aeropily nijakého podílu.

Ani nej menší mráček nekalil prázdny lesk oblohy. Zdálo se, jakoby chtěla býti volnou, až do příchodu aeroplanů.

Znovu a znovu přicházely zprávy o blížících se aeroplanech; nejprve z jednoho přístavu středomořského, pak z jiného a teď z jižní Francie. Ale o nových dělech, které dal Ostrog zhotoví ti a o nichž se vědělo, že jsou v městě, nepřicházela, přes Grahamův nátlak, nijaká zpráva, aniž přišla zpráva o zdaru z hustého pásu bojujících kolem létacích stanic. Oddíl za oddílem Pracovní Společnosti ohlašoval, že je shromážděn, ohlašoval, že je na pochodu a mizel v neznámo, ve válečný labyrint. Co se tam dělo? Nevěděli to ani příčinliví okresní vůdcové. Přes otvírání a zavírání dveří, přes to, že sem přicházeli spěšní poslové, přes zvonění a stálé řinčení a klapání přístrojů oznamujících zprávy, cítil Graham, že jest izolován, že jest v podivné nečinnosti.

Jejich osamění zdálo se mu teď tím nejpodivnějším, tím nej neočekávanějším ze všeho, co se přihodilo od jeho probuzení. Bylo v tom něco z oné nečinnosti, jež se přihází ve snění. Vzbouření, omračující pocit světového zápasu mezi ním a

Ostrogem — pak tento uzavřený, tichý, malý pokoj se sluchátky a zvony a rozbitým zrcadlem.

Pak někdo zavřel dveře a byli spolu sami, zdáli se pak býti ostře odloučení od celé té neslýchané světové bouře, která se rozpoutávala venku; cítili živě přítomnost jeden druhého, zaměstnávali se jen jeden s druhým. A náhle se zase dveře otevřely, poslové přicházeli, nebo se zabodnul hlas ostrého zvonu v jejich tichý úkryt a bylo to pak, jako když vichřice otevře náhle okno v dobře vystavěném, jasně osvětleném domě. Tento temný spěch a shon, tento nátlak a prudkost bitvy, to vše sem vnikalo a překonávalo je to. Nebyli již osobami, byli jen diváky, pouhými dojmy strašlivého převratu. Stali se i sami sobě neskutečnými, stali se miniaturními osobnostmi, nepopsatelně malými a ony dvě proti sobě stojící skutečnosti, jediné skutečnosti, které stávaly, byly předně město, jež tam tepalo a řvalo v opožděné, šílené obraně, a za druhé aeroplany, ženoucí se k němu neúprosně přes kulatý bok světa.

Nejdříve byla jejich nálada povzneseně důvěrná, veliká pýcha se jich zmocnila, byli pyšní jeden na druhého pro velikost událostí, které byli vyvolali. Nejprve chodil pokojem sem a tam a mluvil v dojmu prchavého přesvědčení o svém strašlivém osudu. Ale brzy dotkly se jeho ducha neklidné předtuchy blížící se porážky. Pak přišla dlouhá doba, kdy zůstali o samotě. Změnil svoje thema, stal se egoistickým, mluvil o zázraku svého spaní, o malém životě, který měl v upomínkách, tak vzdáleném a přece tak jasně zřeném a drobounkém, jako by se díval obráceným divadelním kukátkem, a o celé krátké hře přání a omylů, které tvořily jeho dřívější život. Ona mluvila málo, ale pohnutí v jejím obličejí se zračící sledovalo přízvuk jeho hlasu, a jemu se zdálo, že mu bylo konečně úplně porozuměno. Pak se vrátil od

pouhých vzpomínek k onomu pocitu velikosti, který mu ukládala. „A po celou tuto dobu stál tento osud přede mnou,“ pravil, „toto ohromné dědictví, o němž jsem ani nesnil.“

Nezmatelně přešla jejich rozmluva o hrdinském revolučním zápasu k otázce jejich styků. Počal se jí vyptávat. Vyprávěla mu o dnech, před jeho probuzením, mluvila s krátkou živostí o dívčích snech, jež daly jejímu životu směr o neuvěřitelných hnutích, jež vzešly z jeho probuzení. Vyprávěla mu též o tragické okolnosti jejího dětství, která jí zatemnila život, zostřila její smysl pro bezpráví a otevřela předčasně její srdce širším bolestem světa. Na krátkou dobu, alespoň pro něj, stal se veliký boj kolem nich pouhým ohromným, zušlechťujícím pozadím k těmto osobním záležitostem.

V jediném okamžiku klesly tyto osobní styky pod hladinu. Přišli poslové, že veliká flotta aeroplanů se žene mezi nebem a Avignonem. Přistoupil ke křišťálové desce v koutě a přesvědčil se, že je tomu tak. Vstoupil do komnaty, kde byly mapy, a zkoumal jednu z nich, aby změřil vzdálenosti mezi Avignonem, Novým Arawanem a Londýnem. Činil rychlé výpočty. Šel do komnaty okresních vůdců, aby se poptal po nových zprávách o boji o létací stanice — a nikoho tu nebylo. Po chvíli vrátil se zase k ní.

Jeho obličej byl změněn. Rozbřesklo se mu, že polovina boje již přešla, že Ostrog je v držení své půdy, že příchod aeroplanů bude znamenati paniku, která jej může učiniti bezmocným. Náhodná věta ve zprávě ukázala mu skutečnost, která se byla dostavila. Každý z těchto vznášejících se obrů nesl svých tisíc polodivých negrů k smrtelnému zápasu města. Jeho humánní nadšení se najednou rozplývalo. Když vstoupil do síně okresních vůdců, našel tam jenom dva; dvorana Atlantova zdála se

prázdnou. Domníval se, že pozoruje změnu v chování sluhů v zevnějších pokojích. Temné zklamání zastínilo mu duši. Když se vrátil k Heleně, hleděla na něj starostlivě.

„Žádné noviny,“ řekl s líčenou bezstarostností, odpovídaje jejím očím.

Pak ho to nutilo k otevřenosti. „Či spíše— špatné noviny. Prohráváme. Nezískáváme půdy a aeroplany přicházejí blíž a blíže.“

Kráčel pokojem a obrátil se.

Nedobudeme-li těch létacích stanic průběhem příští hodiny — stanou se strašlivé věci. Budeme poraženi.

„Ne!“ pravila. „Máme spravedlnost — máme lid. Bůh je s námi.“

„Ostrog má disciplinu — má plány. Víte, teď právě venku jsem měl pocit—. Když jsem slyšel, že tyto aeroplany jsou o kus blíže— měl jsem pocit, jako bych bojoval proti mechanismu osudu.“

Chvíli mu neodpovídala. „Byli jsme v právu, co jsme vykonali,“ řekla konečně. Pohleděl na ni s pochybnostmi. „Učinili jsme, co bylo možno. Ale záleží to na nás? Není to starším hříchem, hříchem v širším smyslu?“

„Jak to myslíte?“ ptala se.

„Černoši jsou divochy, jsou ovládáni mocí a jsou používáni jako moc. A po dobu dvou set let byli pod vládou bělochů. Není to bojem rafy? Raga zhřešila — raca zaplatí.“

„Ale tito dělníci, tito chudí lidé v Londýně —!“

„Pokání za jiné. Trpěti zlo znamená dělit se o vinu.“

Pohlédla na něj ostře v úžasu nad stanoviskem, které jí ukázal.

Venku zaznělo pronikavé zvonění zvonu, lomoz kroků se

ozval a mluvení fonografické zprávy. Objevil se muž ve žlutém oděvu. „Nuže?“ pravil Graham.

„Jsou nad Vichy.“

„Kde jsou sluhové, kteří byli ve velké dvoraně Atlantově?“ ptal se náhle Graham.

Najednou zazvonil tlachostroj znova. „Můžeme ještě zvítěziti,“ řekl muž ve žlutém oděvu, vycházeje ven ke stroji. „Kdybychom jenom našli místa, kam Ostrog ukryl svá děla. Na tom vše teď záleží. Snad je to —“

Graham ho následoval. Ale zprávy týkaly se pouze aeroplanů. Dospěly k Orleansu.

Graham se vrátil k Heleně. „Nic nového,“ pravil. „Nic nového.“

„A nemůžeme ničeho učiniti?“

„Ničeho.“

Přecházel netrpělivě sem a tam. Najednou zmocnila se ho náhlá zlost, jež byla v jeho povaze. „Prokletý složitý svět,“ křičel, „a všechny lidské vynálezy! Že člověk má zemřít jako krysa v pasti, aniž by spatřil svého nepřítele! Ach, jen jednu ránu! . . .“

Obrátil se s náhlou změnou ve svém chování. „Je to nesmysl,“ pravil. „Jsem divoch.“

Chodil a zastavil se. „Konečně Londýn i Paříž jsou pouze dvě města. Celé mírné pásmo se pozvedlo. Co na tom i když je Londýn odsouzen a Paříž zničena? To jsou jenom náhody.“ Zase přišel výsměch zpráv a volal jej k novým poptávkám. Vrátil se s vážnějším obličejem a posadil se vedle ní.

„Konec musí býti blízek,“ řekl. „Zdá se, že lid bojoval a umíral po desetitisících, ulice kolem Roehamptonu musí vypadati jako vykouřený úl. A zemřeli nadarmo. Jsou dosud na dolní staniční plošině. Aeroplany jsou blíže Paříže. I kdyby teď

problesknul paprsek zdaru, nebylo by lze ničeho již – učiniti, než budou nad námi. Děla, která nás mohla zachrániti, jsou založena. Založena! Pomyslete na ten nepořádek! Představte si toto pošetilé povstání, – nemohou najiti ani svých zbraní! Ach, jen míti jeden aeropil – jenom jeden! Že jej nemám, budu poražen. Lidstvo je poraženo – naše věc je ztracena! Moje království, moje náhlé, pošetilé království nepotrvá ani přes noc. A já vyšíval lid do boje –“

„Byli by bojovali za všech okolností.“

„Pochybují. Přišel jsem mezi ně –“

„Ne,“ volala, „ne tak. Dostaví-li se porážka – zemřete-li –. Ale ani to se nemůže státi, nemůže tak býti, po všech těch letech.“

„Ach! Mínili jsme to dobře. Ale– věříte opravdu?“

„Kdyby vás porazili,“ volala, „mluvil jste. Vaše slovo šlo městem jako veliká vichřice a rozdmýchalo volnost v plameny. Co na tom, stříká-li trochu plamen. Nic nezmění slovo promluvené. Vaše poselství půjde dál . . .“

„K jakému cíli? Snad. Snad. Víte, co jsem řekl, když jste mi vypravovala o těchto věcech– dobrý Bože! ale to bylo sotva před několika hodinami! – řekl jsem, že nemám vaší víry. Ano – za všech okolností, teď nelze ničeho podniknouti . . .“

„Nemáte mé víry? Mínete tím–? Vy litujete?“

„Ne,“ řekl spěšně, „ne! Při Bohu – ne!“ Jeho hlas se změnil. „A 1 e –. Myslím – že jsem byl neprozřetelným. Věděl jsem málo – uchopil jsem věc příliš ukvapeně ...“

Zamlčel se. Zastyděl se za svoje doznání. „Jedna věc existuje, a ta vyváží vše ostatní. Poznal jsem vás. Přišel jsem k vám přes onu propast časovou. To ostatní je odbyto. A s vámi to bylo trochu více – nebo trochu méně –“

Zamlčel se a jeho tvář hledala její, a venku lomožila neslyšená zpráva, že aeroplany vystoupily nad obzor v Amiensu.

Položila si ruku na hrdlo, a její rty byly bílé. Hleděla upřeně před sebe, jako by viděla nějakou strašnou možnost. Náhle se změnila její rysy. „Ach, ale byla jsem poctivého smýšlení!“ zvolala a dodala pak: „Byla jsem upřímnou? Milovala jsem svět a volnost, nenáviděla jsem ukrutenství a utlačování. Tak tomu bylo jistě.“

„Ano,“ pravil, „ano. A učinili jsme, co nám bylo dáno, abychom učinili. Vydali jsme naše poselství, naše poselství! Ale teď— Teď, kdy snad nám oběma nastává naše poslední hodina, teď, kdy jsou všechny ony velké věci vykonány ...“

Zamlčel se. Ona seděla tiše. Její tvář byla bílou hádankou.

Na okamžik nedbali náhlého povyku venku, nedbali pobíhání sem a tam a volání. Pak vyskočila Helena a zůstala v póse napiaté pozornosti. „Jest to—,“ zvolala a vstala, neschopna promluvit, nedůvěřivě, jásajíc. A Graham slyšel též. Kovové hlasy volaly: „Vítězství!“ Ano, bylo to „Vítězství!“ Vstal též, maje v očích záblesk zoufalé naděje.

Muž ve žlutém oděvu vrhl se sem skrze záclony; byl rozčilením poplašen a rozcuchán. „Vítězství,“ křičel, „vítězství! Lid vítězí. Ostrogovi lidé se zhroutili.“

Vstala. „Vítězství?“ A její hlas byl chraplavý a mdlý.

„Co tím míníte?“ ptal se Graham. „Řekněte mně! Co?“

„Zahnali jsme je v Norwoodu se spodních galerií, Streatham stojí v plamenech a hoří divoce, a Roehampton jest náš. Náš!— a zmocnili jsme se aeropilu, který tam ležel.“

Na okamžik stáli Graham a Helena tiše, jejich srdce bila prudce, dívali se jeden na druhého. Ještě jeden poslední okamžik

zablesknul se v Grahamovi jeho sen o císařství, o království s Helenou po boku. Zablesknul se a zmizel.

Pronikavý zvon zařinčel. Rozčilený šedovlasý muž vyšel z komnaty okresních vůdců. „Je po všem,“ volal.

„Co nám to prospívá, že máme Roehampton? Aeroplany byly spatřeny v Boulogni.

„Kanál,“ pravil muž ve žlutém oděvu. Počítal rychle. „Půl hodiny.“

„Mají ještě tři létací stanice,“ řekl stařec

„A děla?“ zvolal Graham.

„Nemůžeme je postavit — v půl hodině.“

„Chcete tím říci, že jsou nalezena?“

„Příliš pozdě,“ pravil starý muž.

„Kdybychom je mohli zadržeti ještě na hodinu!“ vykřikl muž ve žlutém oděvu.

„Nic je teď nezadrží,“ řekl stařec. „Mají přibližně sto aeroplanů v první flottě.“

„Ještě na hodinu?“ ptal se Graham.

„Býti tak blízko!“ pravil okresní vůdce. „Teď, když jsme našli děla. Býti tak blízko—. Kdybychom je mohli dostat na plošiny střech.“

„Jak dlouho by to trvalo?“ ptal se náhle Graham.

„Hodinu — jistě.“

„Příliš pozdě!“ volal okresní dozorce. „Příliš pozdě!“

„Jest příliš pozdě?“ pravil Graham. „Ještě teď—. Hodinu!“

Poznal najednou jednu možnost. Snažil se mluvit klidně, ale jeho obličej byl bílý. „Jest jedna možnost. Pravil jste, že jest jeden aeropil—“

„Na stanici v Roehamptonu, Sire.“

„Rozbitý?“

„Ne. Leží šikmo na podpěrách. Bylo by snadno zvednouti jej — na koleje. Ale nemáme vzduchoplavce.“

Graham pohleděl na oba muže a pak na Helenu. Promluvil po dlouhé pause. „N e m á m e vzduchoplavce?“

„Ani jediného.“

„Aeroplany jsou nemotorný,“ pravil zamyšleně, „u porovnání s aeropily.“

Náhle se obrátil k Heleně. Byl rozhodnut. „Musím tak učiniti.“

„Co chcete učiniti?“

„Jiti k létací stanici — k onomu aeropilu.“

„Co tím míníte?“

„Jsem aeronautem. Konečně —. Ony dny, pro něž jste mne plísnila, nebyly přece tak zcela promarněny.“

Obrátil se k starci ve žlutém oděvu. „Řekněte jim, aby postavili aeropil na kolejnice.“

Muž ve žlutém šatě váhal.

„Co chcete učiniti?“ zvolala Helena.

„Tento aeropil — poskytuje možnost —“

„Nemíníte přece —?“

„Bojovati — ano. Bojovati ve vzduchu. Pomýšlel jsem na to již dříve —. Aeroplany jsou neohrabané stroje. Odhodlaný muž—!“

„Ale — nikdy od chvíle, kdy se počalo létati —“ zvolal muž ve žlutém oděvu.

„Nebylo toho nikdy třeba. Ale teď nastala chvíle. Řekněte jim teď — pošlete jim můj rozkaz— aby aeropil postavili na koleje.“

Stařec optal se němě muže ve žlutém oděvu, kývl a odkvapil.

Helena pokročila ke Grahamovi. Byla bledá. „Ale — jak možno tu bojovati? Budete zabit.“

„Snad. A přec, neučiniti tak— nebo přenechati věc jinému, aby se pokusil —“

Zamlčel se, nemohl již mluvit, odmítl druhou možnost pokynem ruky. Stáli proti sobě, pohlížejíce na sebe.

„Máte pravdu,“ pravila konečně tiše. „Máte pravdu. Je-li to možno . . . Musíte jíti.“

Přiblížil se k ní o krok a ona ustoupila, její bledá tvář prozrazovala boj a odolala mu. „Ne,“ oddychla těžce. „Nesnesu toho —. Jděte teď.“

Napřáhl tupě ruce. Helena zaťala pěsti, „Jděte teď,“ volala. „Jděte teď.“

Graham váhal a rozuměl. Zvedl ruce podivným polodivadelním gestem. Neměl již slov. Odvrátil se od ní.

Muž ve žlutém oděvu krácel nemotorně v opozdívajícím se taktu ke dveřím. Ale Graham jej předešel. Spěchal velkými kroky pokojem, kde okresní vůdce volal do telefonu rozkaz, aby byl aeropil postaven na koleje.

Muž ve žlutém oděvu pohlédl na tichou postavu Heleninu, rozpakoval se a spěchal za ním. Graham se neohlédl ani jednou; nepromluvil, až když se zavřela za ním záclona předsíně u velké dvorany. Pak otočil hlavu a bezkrevnými rty dával úsečné, rychlé rozkazy.

Kapitola XXIV.

PŘÍCHOD AEROPLANŮ.

Dva muži v bleděmodrých oděvech leželi v nepravidelné čáře, která se táhla z jednoho konce na druhý, po kraji dobyté stanice roehamptonské. Držíce v rukou karabiny, dívali se pátravě do stínů stanice zvané Wimbledon Park. Po chvílích promluvili na sebe. Užívalizkomolené angličtiny své třídy a doby. Střelba Ostrogovců byla již zanikla a přestala a od nějaké doby bylo viděti málo nepřátel. Ale ozvěna boje, který pokračoval daleko dole ve spodních galeriích stanice, dolétala sem každou chvíli mezi staccatem výstřelů se strany obsazené lidem. Jeden z těchto mužů popisoval druhému, jak viděl nějakého muže plížiti se za pilířem tam dole, jak namířil namátkou a zasáhl jej přesně, když se byl připlížil příliš daleko. „Ještě tam dole leží,“ pravil střelec. „Pohleď tam na tu malou skvrnu. Ano. Mezi těmi příčkami.“ Několik stop za nimi ležel mrtvý cizinec s obličejem obráceným k nebi. Modré plátno jeho kazajky doutnalo na jeho prsou v kruhu kolem ostré díry po kuli. Těsně u něho seděl poraněný muž s ovázanou nohou a bezvýrazným obličejem a pozoroval

postup tohoto doutnání. Za nimi, napříč na podstavci ležel gigantický dobytý aeropil.

„Nevidím jej teď,“ řekl druhý muž vyzývavým tónem.

Střelec začal ve své vážné snaze, aby vysvětlil věc, nadávati a křičeti. A najednou byl přerušen hlasitým voláním, přicházejícím ze spodního dílu stanice.

„Co pak se tam teď děje?“ pravil a pozvedl se, podepřev se o jeden loket, aby se podíval ke schodům, jež byly ve středním žlabu staničním. Jistý počet modrých postav přicházel tam, vyořiv se vzhůru a přes stanici, k aeropilu.

„Všichni ti blázni jsou zbyteční,“ řekl jeho soudruh. „Tlačí se pouze a kazí nám ránu. Co vlastně chtějí? !“

„Pst! — něco volají.“

Oba naslouchali. Roj přibylých lidí shromáždil se těsně u aeropilu. Tři okresní vůdcové, nápadní svými černými plášti a odznaky, vlezli do trupu a objevili se nad ním. Celá řada lidí vrhla se ke křídům a uchopili jejich hrany, až byl celý obrys aeropilu vyplněn mužstvem, místy na tři muže hluboko. Jeden střelec poklekl. „Dávají jej na koleje— to bylo asi jejich úmyslem.“

Vyskočil a jeho přítel učinil totéž. „Iv Čemu je to dobré?“ pravil jeho soudruh. „Nemáme vzducho- plavců.“

„Buď jak buď, činí to.“ Pohleděl na svoji ručnici, pohleděl na pachtící se dav a obrátil se náhle k poraněnému muži. „Podržte mně to, soudruhu,“ a podal mu svoji karabinu a pás s náboji. A v okamžiku běžel k aeropilu. Po čtvrt hodiny byl zpoceným Titánem, táhl, strkal, volal, poslouchal volání druhých, a pak bylo dílo vykonáno a on stál, ve středu zástupu ostatních, kteří jásali nad vlastním výkonem. Mezi tím již věděl, co ostatně věděl každý v městě, že Pán, ač je nevyzvácným učedníkem,

má v úmyslu letěti sám s tímto strojem, ano, že již přichází, aby stroj sám řídil, nechtěje připustiti k tomu úkolu jiného. „Kdo podstoupí největší nebezpečí, kdo největší nese břímě, ten jest králem,“ tak, pravilo se, promluvil Pán. A co ještě jásal tento muž, co ještě perlily se kapky potu, honíce jedna druhou v jeho rozčuchaných vlasech, zaslechl. hřmění většího povyku a rázné úryvky, vyrazějící rytmus revoluční písně. Viděl mezerou mezi lidem, že ještě stoupal hustý proud hlav vzhůru po schodišti. „Pán přichází,“ volali hlasy, „Pán přichází,“ a zástup kolem houstnul a houstnul. Začal se prodírat ke střednímu žlabu. „Pán přichází!“ „Spáč, Pán!“ „Bůh a Pán!“ tak řvaly hlasy.

A náhle spatřil zcela blízko u sebe černé uniformy revolučních strážů a poprvé a naposledy ve svém životě viděl Grahama, viděl jej docela z blízka. Viděl velkého, temného muže ve splývajícím, černém rouchu, bílého, odhodlaného obličje, s očima pevně před sebe upřenýma, muže, který neměl pro všechny ony malé věci kolem sebe ani uší, ani očí, ani myšlenek ... Po všechny dny svého života vzpomínal tento člověk, jak přešel kolem něho Grahamův bezkrevný obličej. V okamžiku všecko přešlo, a muž se tlačil ve vlnícím se davu. Hoch, plačící strachem, narazil na něj, jak se protlačoval ke schodišti a volal;

„Místo pro aeropil!“ Zvon, kterým se vyprazdňovala stanice, začal hlasitě nelibozvučné dunět.

S tímto duněním v uších přiblížil se Graham k aeropilu a vstoupil do stínu jeho skloněného křídla. Pozoroval, že nějaký počet lidí kolem se nabízel, doprovoditi jej, a odmítl je pokynem. Chtěl přemýšlet, jak se motor spouští. Zvon duněl rychleji a rychleji a nohy vzdalujících se lidí lomozily rychleji a hlasitěji. Muž ve žlutém oděvu pomáhal mu vstoupiti mezi žebra trupu. Vlezl k místu pro aeronauta a připevnil se velmi opatrně a roz-

vážně. Co se dělo? Muž ve žlutém oděvu ukazoval na aeropily, které se hnaly po západním nebi vzhůru. Zajisté byly na obhlídce po přicházejících aeroplanech. Teď bylo nutno — ihned — vyplouti. Volali k němu různé věci, otázky, slova varovná. Obtěžovali jej tím. Chtěl mysliti na aeropil, chtěl si vyvolati ve vzpomínce každou podrobnost své dřívější zkušenosti. Pokynul lidu, aby odstoupil, viděl muže ve žlutém oděvu seskočiti skrze žebra, viděl, jak na jeho posunek utvořila se v davu mezera dolů podél kolejí.

Na okamžik seděl nepohnutě, dívaje se upřeně na páky, na kolo, kterým se motor posunoval sem a tam a na všechny ony jemné přístroje, o kterých tak málo věděl. Jeho zrak padl na lihovou libellu se vzduchovou bublinou k němu obrácenou a vzpomenuv si na něco, strávil asi deset vteřin tím, že pošinoval motor ku předu, až bublina plovla uprostřed roury. Pozoroval, že lid již nevolá a věděl, že pozorují jeho počínání. Kule vrazila do tyče nad jeho hlavou. Kdo vystřelil? Nebylo lidí v cestě na čáře vzletu? Povstal, aby se podíval, a zase se posadil.

V příští sekundě vířil šroub a Graham se hnál dolů po kolejích. Chopil se kola a kývnul motorem zpátky, aby zvednul přídu. V tom zajásal lid. Za okamžik zachvíval se nárazy motoru a volání mizelo rychle vzadu, klesalo dolů, v ticho. Přes kraje stinidla sloužícího proti

Vzdušnému tlaku hvízdal vítr a svět propadával se pod ním velmi rychle.

Klep, klep, klep— klep, klep, klep; stoupal vzhůru. Domníval se, že je prost všeho rozčilení, cítil, že je chladný a rozvážný. Zvednul ještě více přídu, otevřel jednu záklopkou na levém křídle a hnál se obloukem do výše. Pohleděl s chladnou myslí dolů a vzhůru. Jeden aeropil Ostrogovců letěl napříč přes jeho dráhu

tak, že se k ní snašel šikmo a byl by ji přeletěl dole v kosém úhlu. Malí vzduchoplavci, kteří tam seděli, pátrali dolů po Grahamovi. Jaký měli úmysl? Grahamův duch se stal čilým. Viděl jednoho, jak míří zbraní, a zdálo se, že se připravuje k výstřelu. „Jaký mají úmysl?“ myslil si Graham. V okamžiku porozuměl jejich taktice a ihned se rozhodl. Jeho okamžitá lethargie přešla. Otevřel na levé straně ještě dvě záklopy, otočil se hrotem k nepřátelskému stroji, zavřel záklopy a hnal se přímo k němu, při čem ho chránila přida a stínidlo před výstřely. Druhý aeropil se trochu naklonil, jako by mu chtěl uvolnit dráhu. Graham vymrštil svoji přídu do výše.

Klep, klep, klep — pomlčka — klep, klep — zaťal zuby, sraštil tvář nevědomě v úšklebek, — a třesk! Narazil! Vrazil do aeropilu pod bližším křídlem.

Zdálo se, že křídlo jeho protivníka se velmi zvolna šíří, když je zvedl náraz jeho úderu. Viděl jeho plnou šíři a pak sjelo dolů mimo Grahamův dohled.

Cítil, že jeho přida míří dolů, jeho ruce uchopily pevněji páky, otočily jimi a posunuly motor dozadu. Pocítil trhnutí způsobené skokem stroje, jeho přida vyrazila příkře do výše a na chvíli mu bylo, jako by ležel na zádech. Stroj se kolébal a kymácel, a zdálo se, že tančí na vrtuli. Napnul mocně síly, visel na okamžik na pákách, a zvolna sjel motor zase do předu. Letěl vzhůru, ale ne již tak příkře. Chvíli dýchal prudce a vrhnul se znova k pákám. Vítr hvízdal kolem něho. Ještě jedno napětí sil a letěl skoro vodorovně. Teď mohl vydechnouti. Poprvé obrátil hlavu, aby viděl, co se stalo s jeho protivníky. Obrátil se na okamžik opět k pákám a znova se ohlédl. Chvíli se mohl domnívati, že jsou zničeni. A pak viděl mezi oběma stanicemi

na východě propast, a dolů do ní padalo něco jako úzká hrana a zmizelo rychle, jako když padne halěr do štěrbin.

V první chvíli tomu nerozuměl, a pak se ho zmocnila divá radost. Vyrazil povýšeným hlasem nečlánkovaný výkřik a hnal se výše a výše k nebi. Klep, klep, klep — pauza— klep, klep, klep. „Kde zůstal druhý aeropil?“ pomyslí si. „Ti také —“ Když se rozhlédl v prázdné obloze, zmocnil se ho okamžitý strach, že tento stroj mohl se vznésti nad něj, a po té viděl jej přistati na stanici norwoodské. Chtěli střílet. Ale nebezpečí, že mohli býti navrtáni ve výši dvou tisíc stop, převyšovalo jejich moderní zmužilost. Odmítli souboj.

Malou chvíli kroužil, pak se snesl příkrým sestupem dolů k západní stanici.

Klep, klep, klep; klep, klep, klep. Soumrak se plížil rychle vzhůru, kouř ze stanic v Streathamu, který byl tak hustý a temný, byl teď ohnivým sloupem a všechny spletené křivky pohyblivých ulic a průsvitné střechy a báně a propasti mezi budovami žhnuly teď měkce v mírném záření elektrického světla, které teď překonávalo denní svit. Tři použitelné stanice, které měli Ostrogovci dosud v rukou— neboť stanice Wimbledon Park nebylo lze použiti pro střelbu z Roehamptonu, a streathamská byla ohnivou pecí — plály vůdčími světly pro přicházející aeroplany. Když letěl přes stanici v Roehamptonu, viděl na ní temné davy lidu. Slyšel zahřmění šíleného jásotu, slyšel vzduchem fičeti kouli se stanice Wimbledon Park a vystoupil nad pustiny surreyské. Cítil vánek vzduchu z jihozápadu a zvednul křídlo k západu obrácené, jak se tomu byl naučil, a vznesl se tak šikmo v řídké, rychlé hoření ovzduší. Klep, klep, klep; klep, klep, klep.

Vznášel se vzhůru a výše oním bijícím rytmem, až krajina

dole se stala modrou a nezřetelnou, a Londýn se rozšiřoval jako malá mapa kreslená světly, jako pouhý model města na hranici horizontu. Na jihozápadu, nad stinným okrajem světa, bylo nebe safírové a jak se vznášel vzhůru, množil se počet hvězd.

A hle! Na jihu, nízko dole objevilo se dvě skvrn mlhavě zářících a třpytivě se rychle blížících. A pak ještě dvě a pak mlhavá výheň prudce letících forem. Pak je mohl spočítati. Bylo jich dvacet a čtyři. První flotta aeroplanů přibyla! Vzadu zjevila se ještě větší záře.

Zakroužil polovičním obloukem, dívaje se upřeně na blížící se flottu. Letěla v klínovitém tažení, v podobě trojúhelníku, složeného z gigantických fosforeskujících forem, blížících se víc a více spodním vzduchem. Uvážil rychle jejich rychlost a otočil malým kolem, které posunulo motorem vpřed. Dotknul se páky a bijící nárazy motoru přestaly. Začal padati a padal rychleji a rychleji. Mířil na hrot klínu. Padal jako kámen hvízdajícím vzduchem. Zdálo se, že uplynula sotva vteřina od chvíle, kdy se vzněsl, když zasáhl nejpřednější aeroplan.

Nikdo z celého černého množství neviděl svůj přicházející osud, nikomu z nich se nezdálo o sokolu, jenž na ně udeřil shora, s oblohy. Ti, kteří nebyli ochromeni vzdušnou nemocí, natahovali svá černá hrdla a vyhlíželi upřeně, aby viděli město; jež bylo jako blanou pokryto a vystupovalo z mlhy, ono bohaté a skvělé město, kamž „massa Ostrog“ povolal jejich poslušné svaly. Lesklé zuby se blýskaly a hladké tváře svítily. Slyšeli o Paříži. Věděli, že budou míti skvostné časy mezi bídnými, bílými odpadky. A náhle na ně Graham udeřil.

Mířil na trup aeroplanu, ale v posledním okamžení bleskla mu hlavou lepší myšlenka. Obrátil se a narazil celou svojí sesílenou vahou blíže hrany křídla na pravé straně aeroplanu.

Jakmile narazil, byl odražen zpět. Jeho přída sklouzla po hladké ploše až ke kraji. Cítil, jak byl i s aeropilem trhnutím obrovské stavby stržen v před, a na okamžik, jenž se zdál býti věčností, nemohl říci, co se dělo. Slyšel výkřiky tisíců hrdel a viděl, že jeho stroj kolísal na hraně gigantického křídla a letěl dolů, dolů; pohleděl přes rameno a viděl překlopiti se páteř a druhé křídlo aeroplanu. Viděl skrze žebra klouzající židle, strnule zírající tváře a ruce které se chápaly převrhujících se tyčí řídicích. Okna v druhém křídle se zableskla při otevření, když jimi chtěl vzduchoplavec udržeti rovnováhu. V zadu viděl, jak druhý aeroplan příkře vyskočil, aby se vyhnul víru, který vznikl převržením prvního. Široká plocha mávajících křídel zdála se vymrštit se do výše. Cítil, že jeho aeropil se uvolnil a viděl, že ohromný stroj visel zcela převržen, jako nakloněná stěna, nad ním.

Nebylo mu zcela jasno, že zasáhl postranní křídlo aeroplanu a že po něm sjel, ale pozoroval, že se snášel uvolněn dolů blíže se rychle k zemi. Co byl učinil? Srdce mu bilo v hrdle jako hlučný stroj a v tomto nebezpečném okamžiku nemohl hnouti pro ochromení rukou pákami. Zápasil s pákami, aby motor posunul do zadu, bojoval dvě vteřiny s jeho vahou, cítil, jak nabývá rovnováhy, jak letí vodorovně a uvedl zase motor v pohyb.

Pohleděl vzhůru a viděl dva aeroplany nad hlavou, jak vznášejí se s křikem, pohleděl zpět a spatřil hlavní oddíl flotty, jak se otevírá a řítí vzhůru a stranou; viděl stroj, který zasáhl, jak padá hranou a naráží jako gigantická čepel nože na větrná kola dole.

Sklonil svoji přídu a pohlížel tam znova. Letěl vzhůru, aniž dbal svého směru mezi tím, co pozoroval. Viděl, že větrná kola

povolila, viděl, že ohromný přístroj narazil na zemi, viděl, že jeho spodní křídla vahou nárazu se rozlámala a pak celá spousta se překotila a obrácena se roztránila na klonících se kolech. Klep, klep, klep – pausa. Najednou vyšlehnul z dmoucích se trosek tenký jazyk bílého ohně vzhůru k zenitu. A pak zpozoroval obrovskou hmotu letící vzduchem k němu a otočil se právě v čas vzhůru, aby unikl útoku – byl-li to útok – druhého aeroplanu. Zaviní pod Grahamem, stáhl jej o sáh dolů a skoro jej překotil vichřicí, způsobenou svým blízkým přeletem.

Zpozoroval tři jiné, jež letěly k němu, a uznal naléhavou nutnost vznésti se nad ně. Všude kolem něho byly aeroplany a kroužily divoce, aby se mu, jak se zdálo, vyhnuly. Hnaly se kolem něho nahoře, dole, na východě i na západě. Daleko na západě slyšel hlomoz srážky a spatřil dvě padající ohnivé záře. Daleko na jihu přicházela druhá eskadra. Stále stoupal vzhůru. Teď byly všechny aeroplany pod ním, ale na chvíli byl v pochybách o výši, ve které se nad nimi vznáší a nespustil se dolů. A pak se vrhnul na druhou obět, a celá posádka vojáků viděla jej přicházeti. Veliký stroj se kymácel a kolébal, když mužstvo strachem šílené lezlo k přídě pro zbraně. Tucet kulí zpívalo vzduchem a ve cloně ze silného skla, jež ho chránila, zableskla se hvězda. Aeroplan plul volněji a snížil se, aby předešel jeho nárazu a klesl příliš nízko. Právě v čas viděl větrná kola v Bromley Hillu řítiti se k sobě a učinil obrat a vzlétnul, když aeroplan, jím pronásledovaný, se mezi nimi roztránil. Všechny hlasy se spojily v pletivo jekotu. Veliký stroj zdál se stanouti na vteřinu svojí hranou mezi kmitajícími a tříštícími se křídly větrníků a pak se rozbil na kusy. Veliké střepiny vyletěly vzhůru do vzduchu a jeho motory praskaly jako pumy. Horký proud plamenů vyrazil vzhůru do ztemnělého nebe.

„D v a!“ vykřikl Graham mezi tím, co puma se shora letící praskla mu nad hlavou, a vznesl se zase do výše. Byl teď uchvácen slavným rozjařením a gigantickou činností. Jeho obavy o lidstvo, o vlastní neschopnost zmizely na dobro. Byl mužem v bitvě, jenž se raduje ze své síly. Aeroplany zdály se prchatí paprskovitě všemi směry před ním, snažíce se vyhnouti se mu a ječení jejichposádek dolétalo k němu v krátkých nárazech, jak přeletovaly kolem něho. Zvolil si třetí kus zvěře, udeřil prudce, ale zvrhnul aeroplan jenom na bok. Unikl mu, aby se roztránil na vysokém úskalí londýnských zdí. Prchaje od tohoto útoku přiblížil se ke ztemnělé půdě tak, že spatřil vyplašeného králíka, skákajícího vzhůru po stráni. Vznesl se příkře vzhůru a viděl, že pádí přes jižní Londýn a že vzduch vůkol je prázdný. V pravo od něho rachotily hlomozně v divokém bouření rakety Ostrogovců do oblohy. Na jihu planulo půl tuctu vraků vzducholodí a na východě a na západě a severu prchaly před ním aeroplany. Pluly na východ a k severu a poletovaly na jihu sem a tam, neboť se nemohly zastaviti ve vzduchu. V jejich zmatku byl by každý pokus o seřadění se znamenal strašlivé srážky. Mohl sotva pochopiti věc, kterou byl vykonal. Aeroplany se vzdalovaly všemi směry. Vzdalovaly se. Zmenšovaly se stále. Byly na útěku!

Letěl asi dvě stě stop vysoko nad roehamptonskou stanicí. Černala se lidem a duněla šiléným voláním. Ale proč se také černala stanice Wimbledon Parku a proč také jásala? Kouř a plameny ze Streathamu zakrývaly teď další stanice. Učinil oblouk a vystoupil, aby je viděl a zároveň severní čtvrti. Nejdříve se mu zjevily za kouřem čtyřhranné plochy stanice v Shooter's Hillu; byla osvětlena a v pořádku a z aeroplanu, který tam přistál, vyloďovali se černoši. Pak se objevil Blackheath a potom

pod okrajem dýmu stanice v Norwoodu. V Blackheathu nepřistál aeroplan, ale ležel tam aeropil na řídicích tyčích. Norwood byl pokryt rojem malých postav, které pobíhaly ve vášnivém zmatku sem a tam. Proč? Najednou pochopil. Tvrdošíjná obrana létacích stanic byla skončena, lid proudil do spodních chodeb těchto posledních pevností Ostrogova uchvatitelství. A pak dolétl k němu se vzdálené severní hranice města, pln slavného významu pro něj, zvuk, signál, znak triumfu — těžká rána z děla. Jeho rty se rozevěřely, tvář se mu rozčilením rozrušila.

Vzdychnul z hluboká. „Vyhrávají,“ volal do prázdného vzduchu; „lid vítězí!“ Jako odpověď přišel zvuk druhého děla. A pak viděl aeropil v Blackheathu sjeti dolů po kolejích, aby se vznesl. Zvednul se hladce a vzletěl. Vyjel vzhůru do vzduchu a letěl přímo k jihu a vzdaloval se.

V okamžiku pochopil, co to značí. Musil to býti Ostrog na útěku. Vykřikl a pustil se za ním. Měl se své výše dobrý spád a padal šikmo vzduchem velmi rychle. Když se přibližoval, vystoupil druhý aeropil ostře vzhůru. Počítal s jeho rychlostí a vrhl se přímo k němu.

Najednou změnil se druhý aeropil v pouhou plochou hranu, a hle! Graham jej minul a padal střemhlav celou silou svého nicotného útoku se šílenou rychlostí dolů.

Rozhněval se zuřivě. Strhnul motor na ose zpět a zakroužil do výše. Spatřil Ostrogovo létadlo řítiti se před sebou ve spirále. Vystoupil kolmo nad ni a dohonil ji rozmachem svého sestupu a svojí předností, že jeho aeropil vážil o muže méně. Hnal se střemhlav dolů — hnal se a chybil znova! Jak pádil kolem, viděl obličej Ostrogova vzduchoplavce důvěřivý a chladný a v Ostrogově držení vyhýbavou odhodlanost. Ostrog pohlížel upřeně, odvrácen od Grahama— k jihu. Uvědomil si se

zablesknutím zloby, jakým musil býti v létání břidilem. Dole viděl pahorky croydonské. Vyletěl vzhůru a ještě jednou dospěl nad svého nepřítele.

Pohleděl přes rameno a jeho pozornost upoutalo něco podivuhodného. Východní stanice na Shooter's Hillu zdála se zvednout i; vyletěl blesk a změnil se ve vysoký, šedý útvar. Zakuklená postava z kouře a prachu vyrazila do vzduchu. Na okamžik stála tato zakuklená postava bez hnutí, nechajíc padati se svých ramen obrovské spousty kovu a pak začala rozvinovati hlavu z hustého kouře. Lid vyhodil do vzduchu stanici s aeroplanem a všim! Zrovna tak náhle vyrazil druhý blesk a šedá postava vyletěla ze stanice norwoodské. A co ještě se tam ztrnule díval, dospěl k němu tupý výbuch a vzduchová vlna první explose ho zasáhla. Byl vržen vzhůru a stranou.

Chvilí padal aeropil skoro na boku přídou dolů a zdál se váliati, má-li se zcela převrhnouti. Graham stál na větrné cloně a trhal kolem, které se mu otáčelo nad hlavou. A v tom náraz druhého výbuchu uchopil jeho stroj se strany.

Uvědomil si, že visí na žeburu svého stroje a vítr vál kolem něho a d o výše. Zdálo se mu, že visí zcela tiše ve vzduchu a že vítr vane přes něj vzhůru. Pak mu vstoupilo na mysl, že padá. Potom byl si jist, že padá. Nemohl pohlédnouti dolů.

Uvědomil si, že opakuje v duchu s neuvěřitelnou rychlostí vše, co se dělo od jeho procitnutí, dny pochyb, dny své vlády a konečně bouřlivé odhalení Ostrogovy vypočtené zrady. Byl poražen, ale Londýn byl zachráněn! Londýn byl zachráněn!

Tato myšlenka měla něco naprosto neskutečného. Kým byl? Proč se tak pevně držel rukama? Proč se nemohl pustiti? Takovým pádem končilo bezpočetně mnoho snů. Ale za okamžik musí procitnouti . . .

Jeho myšlenky pádily rychleji a rychleji. Ptal se sebe, zdali zase spatří Helenu. Zdálo se to tak nerozumné, že by ji neměl již spatřiti. Musil to býti sen! Ano, jistě se s ní zase setká. Alespoň ona byla jistě skutečností. Přál si procitnouti a sejiti se s ní.

Ač se tam nedíval, uvědomil si náhle, že byla země velmi blízko.